

INNKALLING til kommunestyremøte

Det innkalles til kommunestyremøte på Kommunehuset **torsdag 14.11.13 kl. 15.00.**
Før møtets start vil Jan Gaute Bjerke, Brann- og redningssjef ved Nedre Romerike brann- og redningsvesen IKS informere om ny ordning.

Til behandling:

K-SAK 37/13	KVARTALSRAPPORT PÅ HANDLINGSPLAN OG REGNSKAP 3. KVARTAL 2013
K-SAK 38/13	PENSJONSORDNING ORDFØRER
K-SAK 39/13	EIERSKAPSMELDING INDRE ØSTFOLD
K-SAK 40/13	FINANSRAPPORT
K-SAK 41/13	FORSLAG TIL VEINAVN I RØMSKOG
K-SAK 42/13	TILSTANDSRAPPORT RØMSKOG SKOLE
K-SAK 43/13	ENDRING AV AMORIFISERINGSPERIODE
K-SAK 44/13	UTVIKLINGSAVTALE 2013-2016
K-SAK 45/13	NYTT BOLYSTPROSJEKT 2014-2015
K-SAK 46/13	HØRINGSUTTALELSE – FREMTIDIG ORGANISERING AV KRISESENTRER I ØSTFOLD
K-SAK 47/13	FORVALTNINGSREVISJONSPROSJEKT SAMARBEIDSPROSEKTER

K-SAK 48/13

FORVALTNINGSREVISJONSPROSJEKT
BYGGESAKSBEHANDLING

Forfall meldes kommuneadministrasjonen snarest.
Rømskog, 08.11.13

Kari Pettersen (s)
ordfører

Anne Kirsti Johnsen
rådmann

RØMSKOG KOMMUNE

SAK: KVARTALSRAPPORT PÅ HANDLINGSPLAN OG REGNSKAP 3.KVARTAL 2013

Behandlende organ:	Møtedato	Sak nr.	Ark. nr.
Utvalg for oppvekst og omsorg	14.11.13	21/13	210
Utvalg for Utvikling	14.11.13	21/13	210
Formannskapet	14.11.13	51/13	210
Kommunestyret	14.11.13	37/13	210

Saksbehandler: Anne Kirsti Johnsen

1. HVA SAKEN GJELDER:

Rapportering på handlingsplan og regnskap 2013, 3.kvartal.

2. RÅDMANNENS FORSLAG TIL INNSTILLING:

1. Rapportering på drift og regnskap for 2.kvartal 2013 tas til orientering.

Rådmannen i Rømskog, 4.11. 2013

Anne Kirsti Johnsen
rådmann

3. VEDTAK:

3.1 FORMANNSKAPETS INNSTILLING TIL KOMMUNESTYRET:

4. SAKENS FAKTA:

Denne saken er den tredje av tre kvartalsrapporteringer på handlingsplan og budsjett for 2013, i tillegg til årsmeldingen (rapporteringsdato 31.desember).

Sykefraværet

Sykefraværet for første halvår 2013 var 3,7 %, og det har sunket til 3,4 % pr 30.9.13, noe som er svært gledelig. Det arbeides godt med forebygging og oppfølging av sykemeldte i den enkelte tjeneste. Både bedriftshelsetjenesten og Navs Arbeidslivssenter gir god hjelp i arbeidet.

Økonomisk situasjon pr 30.9.13

	Regnskap 2013	Budsjett 2013	i %	Regnskap 2012 3.kv
Skatt på inntekt og formue	9 472	16 393	58	9 863
Rammetilskudd	27 537	33 225	83	26 102
Andre generelle statstilskudd	363			34
Rentekompensasjon				
Sum frie disponible inntekter	37 372	49 618	75	36 000
Renteinntekter og utbytte	2 048	1 820	125	1 973
Renteutgifter provisjoner og andre finansutgifter	499	975	51	392
Avdrag på lån	831	1 160	72	772
Netto finansinntekter/-utgifter	718	-315		808
Til bundne avsetninger		7		
Til ubundne avsetninger	2 975	3 235		2 269
Bruk av tidl regnsk.m. mindreforbruk	3 075	3 075		2 269
Bruk av ubundne avsetninger		760		
Bruk av bundne avsetninger	263	120		63
Netto avsetninger	363	713		63
Overført til investeringsbudsjettet		124		
Til fordeling drift	38 453	49 892	77	36 872
Sum forbruk drift	37 935			

Skatteinntekten ligger på 86,2 % av landsgjennomsnittet, noe som er lavere enn i 2012. For en kommune med få innbyggere gir enkeltpersoners skatteevne relativt store utslag på tallene. Nedgangen er 4,5 %, ca kr 500 000.

Det er budsjettert med 975 000 i renteutgifter, tilsvarende 4 %. Det er grunn til å tro at dette er tilstrekkelig i forhold til forventet renteutvikling. Aksjene i Berger Eiendom AS er solgt, og vil gi en inntekt på ca kr 450 000.

Driftsregnskapet pr 30.9.13

Drift	Regnskap	Budsjett	% forbruk	Regnskap 2012
Lønn	20 910	27 237	77	20 258
Sosiale utgifter	9 247	9 119	101	5 951
Tjenestekjøp	11 675	19 074	61	12 991
Overføringer	3 489	4 554	77	2 616
Avskrivninger		1 640		
Sum utgifter	45 321	61 624	74	41 816
Brukerbetalinger	1 949	2 820	69	1 713
Salg/leie inntekter	3 278	4 464	73	3 214
Overføringsinntekter	2 159	2 908	74	2 490
Rammetilskudd	27 961	33 225	83	26 102
Skatt	9 472	16 393	58	9 863
Sum inntekter	44 819	59 810	75	43 606
Brutto dr.res	- 502	-1 914		1 790

Det meldes om et forventet overforbruk/inntektstap på kr 1 500 000 i helse og omsorg, andre enheter forventer et samlet underforbruk på kr 300 000, slik at samlet overforbruk drift ligger an til å bli 1 200 000. Samlede lønnsutgiftene ligger 2 % over normalforbruket. Alle ledige stillinger vurderes i ledergruppen før evt. utlysning. Innkjøp er i alle tjenester strammet inn til kun det aller mest nødvendige, og det arbeides for å redusere kostnadene. Vi kan ikke fortsette med velferdstilbud vi ikke har midler til å finansiere. Å komme i balanse vil innebære store omlegginger av driften, omstilling og omorganisering. Rådmannen ser ulike alternativ til kostnadsreduksjoner:

- Reduksjon i antall tjenestesteder og lederstillinger
- Nedleggelse/reduksjon i kulturtilbud
- Stenging av sykehjemsplasser
- Nedbemanninger
- Flere fellestjenester med Marker og Aremark

Med bakgrunn i siste års forbruk er det i helse- og omsorgstjenestene foretatt en gjennomgang av alle utgifter og iverksatt tiltak for å redusere vikarbruk. Gjennomgang med ekstern bistand starter i september. KS Konsulent AS vant anbuds konkurransen. Det er bevilget kr 92 000 i OU-midler til deler av kostnaden.

Det er pågående renholdsprosjektet vil også finne kostnadsreduksjoner. Prosjektet er finansiert med midler kr 50 000 fra KLP, og det er leid inn ekstern prosjektleder fra Marker kommune.

I barnehagen er nå alle plasser besatt, slik at tilbudet om barnehageplass på dagen vil etter hvert bortfalle om ikke bemanningen økes. Oppvekstleder arbeider en dag pr uke i barnehagen.

Det vises til eventuelle kommentarer under tjenestenes drift.

Investeringsbudsjettet for 2013

Investeringsbudsjett	2013	Status	Forbruk
IT satsning	500	Elektronisk meldingsutveksling ferdigstilt Fibertilkobling ferdigstilt Elektroniske timelister påbegynt	328
Låneopptak Startlån	300	Tildelt	
Avdrag startlån	230	Ok	
<i>Sum Sentraladministrasjonen</i>	<i>1030</i>		
Brannalarm skole	320	Påbegynt	254
Bjørkelangen skole	300	Ikke påbegynt	0
Tilbygg barnehage	324	Under planlegging	23
<i>Sum Oppvekst</i>	<i>944</i>		
Øyeblikkelig ø-hjelpstilbud døgn	100	Under planlegging	0
Sykesignal	350	Under planlegging	0
<i>Sum Helse og omsorg</i>	<i>450</i>		
Tinghuset	350	Ferdigstilt	147

<i>Sum Kultur</i>	350		
Sentrumsplan	200	Ikke påbegynt	0
Gang- og sykkelvei	3800	Under planlegging	275
Veiskilt	300	Under planlegging	2
Kloakk	500	Påbegynt	0
Balløkke Haukenes-feltet	300	Under planlegging	0
Utleieleiligheter	3000	Under planlegging	0
Brannutstyr	100	Påbegynt	0
Opparbeidelse industritomt	500	Avlyst	0
Påbygg renseanlegg	100	Utsatt	0
Veilys	600	Påbegynt	0
<i>Sum Utvikling</i>	9400		
Sum investeringer i anleggsmidler	12 174		1 029

5. RÅDMANNENS VURDERING:

I tjenestene arbeides det målrettet mot vedtatte mål for kommunen som helhet og den enkelte tjeneste. Finanssiden er i tråd med budsjett.

Det er en stram økonomisk driftssituasjon, som krever at det tas store grep. Det er startet et omstillingsarbeid som har til siktemål å utarbeide forslag til samlet kostnadsreduksjoner og inntektsmuligheter på kr 2 000 000. Tillitsvalgte og hovedverneombud er involvert i prosessen.

6. AKTUELLE VEDLEGG

Rapportering på Handlingsplan og budsjett fra kommunens tjenestesteder.

7.UTSKRIFT:

Rapport 3.kvartal 2013

Seksjon: Sentraladministrasjonen

1. Beskrivelse av seksjonen pr 30.9.13:

Årsverk	Antall ansatte	
4,6	5	I tillegg er 0,2 stilling overført fra oppvekst ved opprettelse av felles postmottak og arkiv

- Økonomi og regnskap
- Lønn og personalkontor
- Sentralbord og informasjonstjenester
- Støtte og stabsfunksjoner for politikere, styrer, råd og utvalg, samt administrasjon inkl IT, felles post og arkiv
- Saksutredning
- Overformynderi
- Næringsutvikling
- Bolyst
- Rådmann

2. Økonomisk situasjon pr 30.9.13:

	Regnskap 2013	Budsjett 2013	Forbruk i %
Brutto utgift	6 706	7 819	86
-Brutto inntekt	-172	-250	69
<i>Netto</i>	6 534	7 569	86

Tall i hele 1000

3. Kommentarer til økonomiske avvik

Amortisering av premieavviket på pensjon for 2012 er belastet med kr 2 mill, mot 1,3 budsjettet. Summen i 2012 var kr 370 000. Årets premieavvik blir ca kr 700 000 lavere enn budsjettet, dvs at det blir en underdekning på ca 1,5 mill.

Forbruket på drift er ca kr 150 000 høyere enn for samme periode i fjor, forbruksprosenten er 60 % når premieavvikene trekkes ut.

4. Statusrapport drift:

Elektronisk sak og arkivsystem er tatt bruk, men det er ikke gått over i driftsfasen ennå, pga at ikke alle muligheter fungerer ennå.

Rådmannen må ivareta en del oppgaver innenfor tjenesteområde Utvikling i tjenesteleders sykefravær. Dette går på bekostning av en del oppgaver som; ferdigstilling av delegasjonsreglement og eierskapsmelding.

Det var ingen avvik ifht Arbeidstilsynets gjennomgang av overordnet HMS-arbeid når det gjelder ROS-analyser og rutiner.

Det er gjennomført Dialogbesøk fra Fylkesmannen. Økonomihåndbok er under utarbeidelse. Det er gjennomført lokale lønnsforhandlinger i kap 5.

5. Rapportering på mål og tiltak:

		Status
Mål	Rømskog kommune har god økonomiforvaltning og -styring	
Delmål	Nettodriftsresultat er høyere enn 3 % av driftsinntektene	
	Plassert overskuddslikviditet skal gi konkurransedyktig avkastning innenfor de krav til likviditet og risiko som er nedfelt i finansreglementet	Se finansrapport
	Lånte midler skal gi lavest mulig totalkostnad innenfor de krav til refinansieringsrisiko, renterisiko og forutsigbarhet som er vedtatt i finansreglementet	Som over
	Langsiktige finansielle aktiva skal gi en god langsiktig avkastning til akseptabel risiko som over tid bidrar til å gi kommunens innbyggere et best mulig tjenestetilbud	Som over
Tiltak	Nettolånegjeld pr innbygger reduseres	Ingen låneopptak i 2013
	Økonomirapportering fra tjenesteledere til rådmann annenhver måned	Gjennomført
	Kvartalsvis rapportering på handlingsplan og budsjett til kommunestyret	Gjennomført
	Alle regnskapsfrister holdes	Gjennomført
	Det arbeides målrettet for å innføre og redusere skatterestansen	Pågår
	Det gjennomføres arbeidsgiverkontroll hos 5 % av de næringsdrivende	Gjennomført
Mål	Kommunens administrasjon er effektiv	
Tiltak	Politiske saker sendes ut minst 1 uke før møtet	Gjennomført
	Protokoll fra politiske møter foreligger innen 3 virkedager	5 avvik, tar tid å få underskrift
	Utredning, saksforberedelse og bistand til politisk nivå	Gjennomført
	Vi tilrettelegger for god personalpolitikk og ivaretagelse av kommunens medarbeidere	Gode tilbakemeldinger i medarbeiderundersøkelsen
	Det gjennomføres medarbeiderundersøkelse som viser resultater på nivå med 2011 undersøkelsen	Gjennomført
	Medarbeiderne medvirker gjennom AMU, tillitsvalgte og personalmøter	2 AMU-møte holdt
	Vi forebygger slik at sykefraværet fortsatt er under 6 %	3,4 % mot 3,7 % 1.halvår
	Vi bruker bedriftshelsetjenesten aktivt	Ny aktivitetsplan
	Etiske refleksjoner er tema på personalmøtene	Gjennomført
	Vi utvikler eierskapsstrategi for Rømskog kommune	Påbegynt
	Rømskog kommunes IT-strategi utarbeides	Påbegynt
	www.romskog.kommune.no , Rømsjingen og Grenseavisa gir oppdatert informasjon om kommunen	Gjennomført
	Valg 2013 gjennomføres med tidligste resultat	Nr 2 i Norge
	Intern informasjon og fellesdokumenter legges på intranett	Gjennomført
	Ta i bruk programvare for elektroniske timelister	Planlegging påbegynt
	Ta i bruk fibertilkobling for internett	Gjennomført
Mål	Rømskog er en dyktig og attraktiv samarbeidspartner for nabokommunene	

Tiltak	Oppdatert internkontrollsystem tas i bruk	Pågår
Mål	Det etableres minst tre nye ikke-kommunale arbeidsplasser i nye virksomheter	
Tiltak	Næringsfondet gir støtte til nyetableringer	Gjennomført
	Nyetablerere og næringsdrivende får nødvendig råd og veiledning	Tatt initiativ til Næringsforum
	Næringstomtene markedsføres	Næringssselskapet
	Det utarbeides kommunikasjonsstrategi for kommunen	Gjennomført
	Ordfører besøker en bedrift annenhver uke	Grensemesse gjennomført
Mål	Netto tilflytting av minst tre barnefamilier	
Tiltak	Bolystprosjektet profilerer Rømskog som god bokommune	Innflyttertreff holdt, en familie tilflyttet
	Gratis barnevogn til alle førstefødte som blir født på Rømskog	To utdelt

Kvartalsrapport 3. kvartal 2013

Seksjon: Oppvekst

1. Beskrivelse av seksjonen:

Årsverk	Antall ansatte	
0,80	2	Oppvekstleder
6,80	11	Rømskog barnehage
9,69	14	Rømskog skole/SFO
0,0577	1	Voksenopplæring

I tillegg er det en lærling i barne- og ungdomsarbeiderfaget i barnehagen fra 01.08.2013

- Administrasjon
- Barnehage
- Barneskole
- Ungdomstrinn
- Skoleskyss
- Skolefritidsordning
- Voksenopplæring

2. Økonomisk situasjon pr 30.9.13:

Seksjon/område:	Regnskap 2013	Budsjett 2013	Forbruk i %
Brutto utgift	10 701	14 515	74
Brutto inntekt	- 992	- 1 307	76
<i>Netto</i>	9 709	13 208	74

Tall i hele 1000

3. Kommentarer til økonomiske avvik

Et totalforbruk på 74 % er i tråd med antall måneder som har gått. Det er imidlertid verdt å merke seg at en del blir et overforbruk på ungdomstrinnet på ca kr. 50 000 da prisen per elev har økt i forhold til budsjett. Det er et overforbruk på vikarer/ekstrahjelp, noe som i hovedsak skyldes at korttidsfraværet har økt noe, og at det er fattet enkeltvedtak som medfører økte utgifter. Dessuten har det i vår vært endringer i barnas turnusplasser i barnehagen. Syv barn har hatt barnehageplass etter foreldrenes turnus, seks av dem hadde endringer. Det har medført at det en del dager har blitt så mange barn at det har vært nødvendig å sette inn ekstrahjelp.

4. Statusrapport drift:

Skole, SFO og barnehage satser videre på "Hjertevekst". Foreleser har deltatt på foreldremøte for skole og SFO. Skolen har jobbet med kompetanse på analysing av ulike kartleggingsprøver, kompetanse utenfra (PPT) er benyttet. Skolen er med i felles skoleprosjekt i Indre Østfold. Målet er å bedre resultatene på Nasjonale prøver der elevene i Østfold generelt skårer lavt.

Det har vært henvendelse til Aurskog-Høland om man i framtiden skal kjøpe elevplasser eller være medeier i Bjørkelangen skole. Vi var lovet svar i høst, dette er det purret på.

Barnehagen er med i et interkommunalt, tverrfaglig prosjekt med Marker kommune – “Tidlig innsats”. Målet er å oppdage atferdsvansker tidligst mulig, forebygge/sette inn tidlige tiltak. Barneverntjenesten, PPT og helsestasjonen deltar også.

Barnehagen er også med i det interkommunale satsningsområdet “Innertiern” i samarbeid med Høgskolen i Østfold; “de minste barna i barnehagen”. Rømskog er også representert i arbeidsgruppa.

Fylkesmannen har hatt tilsyn på skoleområdet om gjennomføring av nasjonale prøver 2012. Det ble gitt et avvik – Rømskog kommune må sørge for at deres elever på ungdomstrinnet gjennomfører nasjonale prøver etter gjeldende lovverk. Avviket er nå lukket, og det har vært et godt samarbeid mellom eierkommunene.

SFO har 14 brukere – barnehagen 34 per september 2013. Antall skoleelever på Rømskog skole er 52, på Bjørkelangen skole 27.

Det viser seg at hovedopptaket (1. april) i både SFO og barnehage ikke lengre har noen betydning i Rømskog, dette året hadde vi 1 søker til barnehageplass og ingen til SFO! Det er søkere hele året, så barnehage/SFO - plass på dagen er tydeligvis noe innbyggerne er kjent med. Det gir noen utfordringer i forhold til planlegging og bemanning, og det krever mye administrasjon.

Etter hovedopptaket har det kommet søkere. SFO har ledig kapasitet, så der er det uproblematisk å få plass. Når det gjelder barnehagen, varsler oppveksttjenesten om at kapasiteten er nær fullt utnyttet fra september av. Barnehageplasser krever personalressurser, og nå er det ikke lengre noe å gå på. Det betyr at målet om barnehageplass på dagen ikke lenger kan oppfylles, og heller ikke brukes i markedsføring av kommunen. Det kan bety at venteliste må opprettes. Det vil være behov for å revidere vedtektene i forhold til opptak og plasstyper sett i sammenheng med den økonomiske situasjonen. Sak kommer i slutten av året.

I voksenopplæringen er det en elev fra august.

5. Rapportering på mål og tiltak:

Mål	Barn og unge skal være i god fysisk form	
Tiltak	Barnehagen har fagområde ”Kropp, bevegelse og helse” som tema i årsplanen for 2013	Gjennomføres
	Skogen, gymsalen og uteområdene brukes jevnlig	Pågår
	Alle barneskoleelever har tilbud om organisert fysisk aktivitet hver dag	Pågår
	Det arrangeres ball dager, sykkel dager, skidager osv	Er i gang
	Prinsipper for sunt kosthold i skolens følges	Pågår
	Barnehagen har fokus på sunne matvaner med frukt og grønt, grove kornprodukter og minimalt med sukker	Kontinuerlig
	Barnehagebarn og skoleelever får gratis melk og frukt/grønt hver dag	Gjennomført
Mål	Vi skal bidra til å bygge gode holdninger	
Tiltak	Prosjekt ”Hjertevekst” videreføres i barnehage og skole	Gjennomført
	Vi formidler gode grunnverdier og lærer barna god folkeskikk	Kontinuerlig
	Vi er gode rollemodeller	Pågår

	Vi inkluderer innflyttede familier ved blant annet å invitere til ”Hentekaffe” i barnehage og SFO	Gjennomført i noen grad
	Brukerundersøkelser for skolen følges opp	pågår
	Vi inviterer til sommerfest, avslutninger og arrangementer	Gjennomføres etter plan
	Vi arbeider for å bedre holdninger til skole og lekser blant elever og foresatte	Pågår
	Vi arbeider for å redusere elevfravær som ikke skyldes sykdom	Pågår
	Vi arbeider for å øke deltagelsen på foreldremøter	Pågår
Mål	Vi skal legge til rette for bedriftsetableringer og bosetting	
Tiltak	Vi gir tilbud om SFO- og barnehageplass på dagen	Gjennomføres, men må revurderes
	Barnehage og SFO gir tilbud om mange ulike plasstyper, turnusplasser og kjøp av ekstradager	Gjennomføres, men må revurderes
Mål	Vi bidrar til at Rømskog er kjent som en kulturkommune	
Tiltak	Barn og unge er aktive brukere av biblioteket	Pågår
	Skolen har egen plan for Kulturell skolesekk som bl.a. omhandler gamle håndverkstradisjoner og steder i nærmiljøet.	Påbegynt
	Elevene ved Rømskog skole arrangerer pensjonistfest	Gjennomføres i desember
	Barnehagen arrangerer utstilling av egne arbeider	Gjennomføres senere i året
Mål	Vi er lydhøre overfor barn og unge	
Tiltak	Vi har barnesamtaler, elevsamtaler, barnemøter, elevråd og elevundersøkelser	Pågår
	Vi fanger opp barns ønsker i det daglige	Pågår
Mål	Barn og unge har trygge oppvekstvilkår	
Tiltak	Vi har rikelig og god bemanning over sentrale normer	Skolen har bra lærertetthet – SFO god bemanning – i barnehagen er det nå fylt opp
	Det er tett og godt samarbeid mellom barnehage, skole og SFO	Pågår
	Elevene lærer om trafikksikkerhet	Pågår i noen grad, mer er planlagt
Mål	Vi er ressursbevisst tilbyder av helhetlig grunnopplæring	
Tiltak	Vi har plan for hvilken kompetanse barna skal ha ved overgangen fra barnehage til skole	Gjennomført
	Vi har kvalifisert personale i alle stillinger	Gjennomført
	Vi tilbyr leksehjelp	Gjennomført
	Vi har god pedagogtetthet	Gjennomført
	Barnehagen har oppdatert kompetanse, basert på de nyeste forskningsresultatene for barn fra 0-3 år ved deltagelse i Innertiern	”Innertiern” avsluttes i januar 14
	Vi benytter moderne teknologi i undervisningen	Pågår
	Interkommunalt samarbeid om ungdomstrinnet	Pågår
	Vi har planer for gode overganger	Gjennomført
	Alle barn/elever får utfordringer og bistand tilpasset sitt nivå	Pågår
	Leirskoletur for 6. og 7.klasse	Gjennomført

Mål	Vi er blant de beste	
Tiltak	Resultatene på nasjonale prøver er over landsgjennomsnittet	Unntatt offentlighet
	Elevene trener bevisst på nasjonale prøver	Gjennomført
	Skolen opparbeider kartleggings- og analysekompetanse for å vurdere og følge opp elevresultatene	Gjennomført/pågår
	Spesialundervisning og logopedtjenester gis etter anbefaling fra PPT	Gjennomføres hvis behov
	Innhente og samarbeide om analyse av elevresultatene på ungdomstrinnet	Innhentes før utarbeidelse av den årlige tilstandsrapporten
	Vi har fokus på fagområdene i barnehagen i årsplanen	Pågår
	IKT-utstyr suppleres og holdes oppdatert	Pågår
	Barnehagen er med i ”Tidlig innsats” – et prosjekt sammen med Marker – der det jobbes tverrfaglig for å fange opp vansker og sette inn tiltak tidlig	Pågår

3.kvartal 2013

Seksjon: Helse og omsorg

1. Beskrivelse av seksjonen/området pr 30.09.2013:

Årsverk	Antall ansatte	Antall brukere
24	44	16 beboere - 43 hjemmeboende

1 lærling i helsefagarbeid

- Miljørettet helsevern
- Helsesøstertjenesten
- Jordmortjenesten
- Legetjenesten med kommunelegeordning, fastlegeordning, LV sentral, Legevaktssentral og Nødnett
- Fysioterapitjenesten
- Psykisk helsevern
- Institusjon for heldøgns omsorg og pleie
- Dagaktivitetstilbud
- Hjemmesykepleie, hjemmehjelp, ambulerende vaktmester, matombringning og trygghetsalarmer
- Korttidslager for hjelpemidler og søknader til NAV – hjelpemiddelsentralen for langtidsbruk
- Forebyggende folkehelse
- TT-kort og parkeringsbevis

2. Økonomisk situasjon pr.30.09.2013

Seksjon/område	Regnskap 2013	Budsjett 2013	Forbruk i %
Brutto utgift	17 782	22 922	78
-Brutto inntekt	- 3 250	- 5 403	60
Netto	14 532	17 530	83

3. Kommentarer til økonomiske avvik

Inntekten er på 60 % og det skyldes flere ting.

- Noe av inntekten blir ført i slutten av året, som husleieinntekter fra lege og fylkestannlegen.
- Ved eldresenteret har det ikke vært sykefravær utover arbeidsgiverperioden i 2. kvartal og det samme i hjemmehjelpsordningen, her er det 0 inntekter på sykelønn hittil i år. Meget positivt med så lavt sykefravær, men forventet inntekt blir da mindre enn budsjettet.
- Brukerbetaling på eldresenteret ligger på 66 %, det skyldes at det har vært opptil 4 ledige rom i løpet av 3 kvartal. I tillegg er det et rom som har stort behov for oppussing som det nå er sendt forespørsel til 3 entrepenører med tilbud om anbuds konkurranse.

Vikarbudsjetten på eldresenteret er fortsatt høyt. I 3.kvartal har de aller fleste avvirket minst 3 ukers ferie. I tillegg er det gjennomført opplæring av hjelpepleiere / sykepleiere på elektronisk meldingsutveksling som skal være opp å gå fra slutten av oktober måned.

Det er satt inn noen tiltak for å spare på vikarer:

- Sommerferien ble avvirket med mye ufaglært personell, som har en lavere timesats enn fagpersonell. For å få til en forsvarlig drift ble sykepleiere flyttet fra natt til dag/kveld. Det brukes ikke vikarbyrå for å skaffe vikarer.
- Ekstra 5 timers vakt på kjøkkenet på søndager er kuttet ut. Frivillige kjører ut middag til hjemmeboende 7 dager i uken.
- Det settes ikke inn vikar i renhold så lenge vi har person fra NAV på arbeidspraksis.
- Det settes ikke inn vikar på dagtid på hverdager når lærlingen er på jobb eller administrasjon kan ta enkelt oppgaver.
- Etter sommerferien er det flere dagvakter som har hatt redusert bemanning.

Ut fra formannskapetets vedtak om å engasjere konsulent til å se på en total gjennomgang i helse- og omsorgstjenesten, ble det sendt ut tilbud om anbudskonkurranse til tre konsulentfirmaer, hvorav KS vant konkurransen. Det har vært flere dagssamlinger med ledelsen i pleie og omsorg, sykehjemslegen, TV for fagforbundet og NSF og verneombud. Det har vært engasjement hos de involverte fra første stund og et godt samarbeidsklima med konsulenten. Rapporten ferdigstilles i første halvdel av november.

Mandatet som er å identifisere kostnadsreduserende tiltak og eventuelle inntektsmuligheter som kan være relevante i et fremtidig perspektiv.

Mandatet har vært tydelig for gruppen, og prosessen har vært nødvendig og god.

4. Statusrapport drift

Arbeidstilsynet var på tilsyn i juni og vi fikk 2 pålegg; HMS –arbeid- kartlegging og risikovurdering og HMS – arbeid tiltak og plan, med frist 02.12.2013. Det jobbes med påleggene sammen med verneombud og bedriftshelsetjenesten.

Ny bekkenspyler har vært nødvendig å anskaffe, da den gamle var utslitt.

Sykesignalet ved eldresenteret har begynt å svikte. Administrasjonen har vært og sett på 2 sykesignaler på andre sykehjem og det jobbes med å få dette ut på anbud. Dette arbeidet har stoppet opp på grunn av sykdom i administrasjon.

I psykiatrien er det et økende behov for fagpersonell og vi har tatt initiativ til Aurskog-Høland kommune om kjøp av 30 % psykiatrisk sykepleier, men enda ikke lykkes å få det på plass.

Kommunen har mottatt kr. 100.000 fra Fylkesmann til etablering av frisklivssentral.

Helsedirektoratet har innvilget tilskudd på kr. 39.000 til opprettelse av dagtilbud for hjemmeboende personer med demens. Det pågår en gruppe på arbeidsstua hver mandag.

Arbeidet med Lokal medisinsk senter på Bjørkelangen er noe forsinket ut fra fremdriftsplanen. Styringsgruppen jobber ut fra de vedtak som er fattet.

Vi er fortsatt med i samhandlingsprosjektet på Nedre Romerike, og det er jevnlig møter i prosjekt- og styringsgruppen.

4. Rapportering på mål og tiltak

Mål	Det legges til rette for god folkehelse for Rømskogs innbyggere og gjennomføring av samhandlingsreformen	Status
Tiltak	Kjøp av spesialisthelsetjenester fra helseforetakene	Kommunen har tatt

		imot alle utskrivningsklare pasienter og vi kan ta imot pasienter på dagen
	Utarbeide oversikt over befolkningens helsetilstand	Kommunelegen utarbeider dette i Folkehelseplan
	Kostholds- og livsstil veiledning til barn, ungdom og gravide	Utføres fortløpende ved helsestasjon og jordmor
	Frisklivstiltak for hele befolkningen og deltakelse i Partnerskap for folkehelse – Østfoldhelse	Samarbeidet pågår og det planlegges oppstart av frisklivssentral, kr.100.000 er innvilget av Fylkesmann
	Mestringsprogram for brukere	Planlegges i Frisklivssentral
	Innvilge kjøp av hjemmelaget, sunn mat til hjemmeboende, i tillegg til beboerne på eldresenteret. Frivillige pensjonister kjører ut maten	Frivillige pensjonister kjører ut mat hele uka.
	Fallforebyggende arbeid blant hjemmeboende eldre Stimulere til økt innsats fra frivillige til forebyggende folkehelse	Ikke påbegynt
Mål	Kommunen skal sørge for nødvendig helse- og omsorgstjeneste for alle som bor eller midlertidig oppholder seg i kommunen Rømskog kommune har god økonomiforvaltning og – styring Rømskog kommune har en effektiv tjenesteyting i alle sektorer	
Tiltak	Utarbeide Omsorgsplan 2015	Gjennomført
	Iverksette tiltak fra demensplanen	Innvilget kr 39 000 fra Helsedirektoratet til dagaktivitet for hjemmeboende eldre
	Miljøtekniske tjenester kjøpes via interkommunale ordninger	Ny avtale med Helsehuset i Indre Østfold
	Yte helsesøstertjenester til barn og unge i tråd med veileder for helsestasjon og skolehelsetjenesten	Pågår
	Jordmortjenester ytes til gravide	Pågår
	Internkontrollsystemet og kvalitetssystemet skal oppdateres	Pågår. Tilsyn fra Arbeidstilsynet på HMS rutiner med 2 pålegg om ROS-analyser og tiltaksplan
	Notus turnusplan tas i bruk	Gjennomført
	Avtale med fastlege skal sikre legetjenester til innbyggerne	Gjennomført

	Interkommunal avtale om LV-sentral og legevaktsordning skal sikre akuttlege tjenester	Gjennomført
	Driftstilskuddsavtale med fysioterapeut skal sikre innbyggerne fysioterapitjenester	Gjennomført
	Psykisk helsevern til kommunens innbyggere	Flere som trenger bistand og vi mangler psyk.sykepleier, er sendt henvendelse til Aurskog- Høland om kjøp av 30 % psykiatrisk sykepleier
	Kommunens psykososiale kriseteam skal yte bistand og evt. henvise videre de som er rammet av krise og sorg	Ikke vært spesielle behov hittil i år.
	Tilby sykepleie til hjemmeboende som trenger det for å kunne bli boende i eget hjem	Pågår, noe økning i antall pasienter som trenger daglig hjelp, også noe økning i "feriepasienter"
	Vi tildeler trygghetsalarmer for å skape en tryggere tilværelse for de som ønsker å bo hjemme	Pågår
	Økt behov for avlastning for hjemmeboende psykisk utviklingshemmede	Behovet er imøtekommet
	Leasingbil til bruk på kvelder og helger for ansatte i omsorgsboligene, og dagtid i hjemmetjenesten	Bil er leaset og tatt i bruk i Boveiledertjenesten og hjemmehjelpstjenesten. Benyttes også ved kurs og møter utenfor kommunen når det er mulig
	Opprette 20% psykiatrisk sykepleierstilling for barn og unge	Utlyst flere ganger, men uten søkere. Det er gjort henvendelse til nabokommunene, men uten hell.
Mål	Kommunen skal tilby sykehjemsplass eller bolig med heldøgns omsorg og pleie til de som har behov Kommunen skal ta imot alle utskrivningsklare pasienter	
Tiltak	Drift av 17 plasser på Rømskog eldrecenter	13 i bruk
	Tilby avlastning og korttidsopphold til de som trenger det for å kunne bli boende eget hjem	For tiden 2 korttidsplasser
	Tilby dagopphold ved eldrecenteret til hjemmeboende demente	Pågår på mandager
	Tilby dementes pårørende veiledning og pårørendeforening i samarbeid med andre kommuner	Ikke påbegynt med andre kommuner
	Effektivt bruk av korttidsplasser til avlastning, opptrening og rehabilitering for å hindre unødige innleggelses og kunne ta imot utskrivningsklare	

	pasienter fra helseforetakene	
	Sykehusets ambulante team benyttes ved behov	Meget bra tiltak fra helseforetaket som benyttes til undervisning og veiledning
Mål	Den enkelte ansatte er den viktigste ressurs for Rømskog eldrester som tjenesteyter for beboerne	
Tiltak	God oppfølging av de ansatte med tilrettelegging og klare ansvarsforhold	Med økt ledelse på dagtid vil det bli lettere å følge opp den enkelte ansatte
	Sørge for kvalifisert og nok personalet til en hver tid	Det vurderes når vikar skal settes inn
	Gjennomføre kompetansekartlegging og kompetansehevende tiltak i tråd med kompetanseplanen	Pågår
	Bruke hjelpemidler slik at en forebygger og hindrer skade hos medarbeiderne	Pågår, alle ansatte har eget ansvar
Mål	Kommunen skal sørge for hjelp til dem som ikke kan dra omsorg for seg selv	
Tiltak	Tildele omsorgsbolig, trygdebolig eller praktisk bistand ved behov	En trygdeleilighet legges til rette for rullestolbruker både ute og inne
	Gi råd og veiledning, samt informasjon om aktuelle hjelpeordninger	Pågår
	Tildele hjelpemidler ved kort- og langvarige behov	Pågår

Rapport 3.kvartal 2013

Seksjon: Barnevern

1. Beskrivelse av seksjonen:

Årsverk	Antall ansatte	
		Rømskog kjøper 0,4 stilling av Marker kommune

- Arbeide forebyggende
- Vurdere meldinger samt gjennomføre undersøkelser i henhold til barnevernsloven
- Fatte vedtak om barnevernstiltak
- Følge opp tiltaksplaner
- Følge opp eventuelle fosterhjem
- Samarbeide med andre instanser

2. Økonomiske rammer pr 30.9.13:

Seksjon/område	Regnskap 2013	Budsjett 2013	Forbruk i %
Brutto utgift	25	385	6
-Brutto inntekt	-4	-8	52
<i>Netto</i>	21	377	5

Tall i hele 1000

3. Kommentarer til økonomiske avvik

Det er kun ført utgifter til drift og tiltak, ikke lønn.

4. Statusrapport drift:

Ingen avvik. Barnevernleder hadde foreldrepermisjon til midten av september.

5. Rapportering på mål og tiltak:

		Resultat
Mål	Arbeide forebyggende	
Tiltak	Ressursteamet "Felles barn" veileder tjenester og familier. PPT, skole, helsestasjon og barnehage deltar.	Møtes jevnlig
	Delta på foreldremøter og informere om barneverntjenesten	Ikke gjennomført
Mål	Vurdere bekymringsmeldinger innen 1 uke og gjennomføre undersøkelser innen 3 mnd	
Tiltak	Barnevernstjenesten har minimum ett drøftingsmøte i uka hvor meldinger og undersøkelser vurderes og drøftes.	Gjennomført
	Ansattes kompetanse utvikles gjennom kursdeltakelse og evt spesialiseringer.	Kurs over ett år i Barneperspektivsamtalet for alle saksbehandlere

		finansiert av fra Fylkesmannen. To saksbehandlere tar videreutdanning i familieterapi, alle ansatte skal få opplæring i motiverende intervju
Mål	Barnevernet skal være lett tilgjengelige for barn, unge og foreldre, samarbeidspartnere og andre	
Tiltak	Kontaktinformasjon på nettet er alltid oppdatert. Samarbeidspartnere skal møte barneverntjenesten fysisk og kjenne til hvordan barnevernstjenesten jobber. Saker skal kunne drøftes anonymt med barneverntjenesten.	Gjennomført
	Indre Østfold barnevernvakt tar imot henvendelser og yter hjelp ved akuttbehov utenom kontortiden.	Ingen utrykning til Rømskog
Mål	Det skal iverksettes virksomme hjelpetiltak for de barn og unge som trenger bistand, og alle tiltaksplaner skal følges opp	
Tiltak	Det fattes vedtak om hjelpetiltak og utarbeides tiltaksplaner som følges opp og evalueres	En aktive sak
	Deltakelse i interkommunalt prosjekt i Indre Østfold for å vurdere behov for felles tiltak	Pågår frem til 31.12.13

Rapport 3. kvartal 2013

Seksjon: NAV

1. Beskrivelse av seksjonen/området:

Årsverk	Antall ansatte	
0,4		Rømskog kommune kjøper 0,4 årsverk av NAV Marker.

2. Økonomisk situasjon pr 30.09.13

Seksjon/område	Regnskap	Budsjett 2013	i %
Brutto utgift	1.114	1.734	64 %
Brutto inntekt	-34	-52	66 %
<i>Netto</i>	1.068	1.682	63 %

Tall i hele 1000

3. Kommentarer til økonomiske avvik

Med lik budsjettbelastning hele året skulle regnskapet ved utgangen av 3. kvartal vist 75 %. Regnskapet viser et forbruk på 63 %.

Vi ligger derfor greit an budsjettmessig. Sammenligner vi med samme tidspunkt i fjor, derimot, så har vi brukt 136 000 kroner mer i år enn ved utgangen av tredje kvartal 2012. Det skyldes i hovedsak utgifter til krisesenter på 89 000 kroner. Denne utgiften ble belastet et annet tjenesteområde i 2012. Vi ser en økning av utgifter til økonomisk sosialhjelp sammenlignet med samme tidspunkt i fjor. Pr. 30.09.13 har vi brukt kr 103 000, mot kr 34 000 pr. 30.06.12.

4. Statusrapport drift:

Driften av kontoret går greit. Vi har sett en økning av antall sosialhjelpsmottakere i første halvdel av 2013. Denne utviklingen er nå bremset opp, og vi er mer optimistiske på å nå målet om å ikke overskride budsjettet på sosialhjelp.

5. Rapportering på mål og tiltak

Mål	Råd, veiledning og annet sosialt forebyggende arbeid	Status
	Kjøre kompetent saksbehandlerhjelp fra NAV Marker	Pågår
Mål	Videreføre kvalifiseringsprogrammet	
	Få inn en bruker på kvalifiseringsprogram hele året	Pågår
Mål	Sørge for at innbyggerne har midler til livsopphold	
	Økonomisk sosialhjelp ytes etter gjeldende regelverk og veiledende satser	Pågår
Mål	Ta hånd om edruskapsvern i kommunen	
	Utarbeide handlingsplan for rusarbeidet	Pågår
	Utføre skjenkekontroll	Pågår
Mål	Sørge for nødvendig avlastning av barn/familier	
	Kjøre tjenester av private avlastningsfamilier	Ingen aktuelle nå

Mål	Gi sysselsettingstilbud til brukere som har behov for varig tilrettelagt arbeid	
	Kjøpe plasser ved ASVO Bjørkelangen og Neverstua	Pågår
	Sørge for transport til og fra tiltaket	Pågår
Mål	Gi gjeldsrådgivning	
	Ansette gjeldsrådgiver sammen med Marker kommune	Startet opp i februar

Rapport 3.kvartal 2013

Seksjon: Kultur

1. Beskrivelse av seksjonen/området:

Årsverk	Antall ansatte
2,3	7

2. Økonomisk situasjon pr 30.9.2013:

Seksjon/område	Regnskap	Budsjett 2013	Forbruk i %
Brutto utgift	1 527	2 009	
Brutto inntekt	- 67	- 135	
<i>Netto</i>	1 460	1 874	71

Tall i hele 1000

3. Kommentarer til økonomiske avvik

4. Statusrapport drift:

- Vi avslutter et skiltprosjekt i oktober, et samarbeid med grensekommunene: Infoskilt ved kommunegrensene, severdigheter og oppdatering av kart samt skilting av to turstier
- Kulturskolen har litt færre elever enn forrige skoleår
- Biblioteket har fremdeles redusert åpningstidene til to dager uken
- Kørrestyret arrangerte dognad, meget vellykket.

5. Mål og tiltak

Mål	Kommunen bidrar til å bygge gode holdninger
Tiltak	Holdningsskapende arbeid skal bidra til at brukerne opplever samhold og blir verdsatt
	Fritidsklubben deltar i internasjonalt arbeid gjennom kontakt med vennskapskommunen i Latvia
	Tur med 12 ungdommer til Latvia i juni.
Mål	Kommunen lytter til barn og unge
Tiltak	Ungdomsrådet behandler saker relatert til barn / ungdom og forvalter midler til tiltak
	Avholdt to møter. I oktober velges to nye medlemmer. Ungdoms medvirkning står i fokus.
	Kommunal fritidsklubb for barn og unge drives med brukermedvirkning
	Åpen en ettermiddag pr uke, samt fredagsklubber for ulike aldersgrupper.
	Barne- og ungdomsfestival arrangeres i samarbeid med lag og foreninger
	Gjennomført, svært vellykket
Mål	Rømskog kulturskole skal gi elevene opplæring som utvikler deres evner innen musikk og andre kunstneriske uttrykksformer og fremmer glede i skapende virksomhet

	Kulturskolen gir et variert tilbud til minst 25 % av barn og unge på Rømskog	To kurs pr uke. Antall elever noe redusert i forhold til i fjor.
	Ungdommens kulturmønstring arrangeres	Gjennomført i februar
Mål	Rømskog er en effektiv tilrettelegger for bosetting av barnefamilier	
Tiltak	Kulturtjenestene skal delta i Bolystprosjektet	Gjennomført
Mål	Bygdeboka og kulturstedet Kurøen utnyttes aktivt til å styrke bygdas identitet	
Tiltak	Tinghuset oppgraderes	Gjennomført
	Det settes opp huske for små barn og sommergalleri vurderes på Kurøen	Huske er ikke satt opp, men noen leker innkjøpt
	Samarbeidet med Kurøens venner videreutvikles	Fire møter avholdt. Opprydding i de gamle maskinene. Finner løsninger for de resterende.
	Kurøen holder åpent i sommersesongen, og koordinator tilrettelegger og støtter frivillige foreningers aktiviteter/utsalg og tilrettelegger for privatutleie	To koordinatore delte sommeren, fungerte tilfredsstillende. Instrukser er oppdatert.
	Bygdeboka markedsføres og selges	Lanseres 7.november
Mål	Rømskogs bygdekultur er preget av samhold og tilhørighet	
Tiltak	Det gjennomføres kulturtreff og trivselstiltak i kommunal regi	Et møte med lag og foreninger avholdt i februar, kulturkveld under Grensemessa.
	Bygdekinoen har forestilling hver måned, med unntak av sommerferien	16 forestillinger
	Ungdommens kulturpris deles ut 17.mai	Delt ut av ordføreren 17.5
	Kommunehytta opprustes for bruk	Under planlegging
Mål	Vi bidrar til at Rømskog er kjent som en kulturkommune	
Tiltak	Kommunens idretts- og kulturanlegg skiltes fra fv 21	Gjennomført
	Plan for idrett og friluftsliv rulleres	Høringsfrist 10.10.13
	Det utarbeides Kulturminneplan	Utsatt
	Biblioteket ligger på utlånstoppen i Norge.	Har hatt en dag mindre åpningstid pr uke.
	Arbeidet med opprettelse av kultursti langs Tukku-elva videreføres	3 møter avholdt.
	Trosterud Skolemuseum skal brukes til kulturarrangement og tilby omvisning på forespørsel under sommersesongen.	To åpne dager i august, ingen besøkende.
	Det gis støtte til lag og foreninger	Kr 80 000 tildelt i kulturstøtte
	Bidra til vellykket Grensemesse	Gjennomført
	Det utarbeides plan for kommunens Frivillighetspolitikk	Planarbeid påbegynt i samarbeid med Folkehelse

	Vurdere behovet for Frivillighetsentral på Rømskog	Se over.
	Delta i planleggingen av jubileet Østfold 2014	
	Idrettsanlegget holdes i stand	
	Det utarbeides oversikt over muligheter for jakt- og fiskekort	
	Det ytes tilskudd til Den norske kirke og andre trossamfunn	Gjennomført

3.kvartal 2013

Seksjon: Utvikling

1. Beskrivelse av seksjonen:

Årsverk	Antall ansatte	Antall brukere
5	8	690

Tall pr 30.9.13

- Teknisk drift
- Vedlikehold og tilsyn av kommunale bygninger
- Utleie av kommunale boliger
- LMN-kontor
- Plan- og bygningsloven
- Oppmåling
- Kloakk og avløp
- Renovasjon
- Brann og feiervesen
- Kommunale veier
- Vaktmestertjenester og renhold
- Viltnevd
- Beredskap

2. Økonomisk situasjon pr 30.09.13

	Regnskap	Budsjett 2013	Forbruk i %
Brutto utgift	6 300	10 959	57
Brutto inntekt	-2 761	- 4 682	59
Netto	3 539	6 277	56

Tall i hele 1000

3. Kommentarer til økonomiske avvik

Ingen avvik så langt.

4. Statusrapport drift:

Installatøren er valgt for montering av brannalarm i skolen. Arbeidet startes i oktober.

Tilbygg barnehage er prosjektert og det er laget et budsjett. Budsjettet viser at vi kommer langt over de avsatte midlene. Her må det sees på andre løsninger.

Eidsiva anlegg AS er valgt for montering av veilys på Skurås-, Steinby- og Haukenesfeltet. Arbeidet starter i månedsskiftet oktober/november.

Hovedplan for vann og avløp. Driftsassistansen utfører nå kartlegging av kummer og ledningsnett. Dette er en krevende jobb. Kummer blir målt inn, og det blir tatt bilder nedi hver kum. Dette blir så lagt inn i databasen Gemeni VA.

Gang- og sykkel veg: Askim Entreprenør skal stå for utbyggingen. Arbeidet starter oktober.

Administrasjonen og historielaget har nå gjennomgått innkomne forslag av veinavn etter høringsfristens utløp 1. juli. Saken legges frem til politisk behandling 14. november.

Det er gjennomført hogst i kommuneskogen sommeren 2013. Ca. 1000 m³ er avvirket.

5. Mål og tiltak innenfor ramme:

Mål	Vi bidrar til god forvaltning og effektiv administrasjon	Resultat
Tiltak	Interkommunalt renovasjonssamarbeid (for eksempel med ROAF) kartlegges. Det vil gi en større miljøfaktor og en bredere avfallsinnsamling	Kartlegging er i gang
	Alle byggesaker skal behandles innen for gitt behandlingstid	Kontinuerlig
	Kommunens bygg og anlegg skal vedlikeholdes i tråd med plan for vedlikehold	Kontinuerlig
	Tinghuset utbedres	Utført
	Lekeskur for barnehagen bygges	Planleggingsarbeidet er igangsatt
	Det foretas hogst i kommuneskogen i tråd med skogbruksplanen	Utført
	Ekstern bistand til gjennomføring av prosjekter	Engasjert konsulent for prosjektene på barnehage, skole, gatelys og Tinghuset.
	Bygge tilbygg på renseanlegg for kjemikalier	Vil avvente tilbygget til etter at hovedplan vann og avløp er ferdig
	Finansieringsbidrag prosjektering Bjørkelangen skole	
	Finansieringsbidrag prosjektering lokalmedisinsk senter	
	Opparbeidelse av industritomt	Næringssekskapet
Mål	Trafikksikkerheten økes	
Tiltak	Trafikksikkerhetsplanen vedtas	Gjennomført
	Brøttumfeltet selges, det investeres i og reguleres inn ball-løkke	Forhandlinger med kjøper er i gang
	Gang- og sykkelveien åpnes	Anleggsarbeid i gang
	Det utarbeides sentrumsplan	Ikke påbegynt
	Oppgrusing av kommunale veier.	Venter på utkjøring av masser
	Veglys Steinbyfeltet og Haukenesfeltet	Anleggsarbeid i gang
Mål	Medarbeiderne ivaretas	
Tiltak	Gjennomføre og følge opp medarbeidersamtale med de ansatte	Arbeidet i gang
Mål	Risiko- og sårbarhetsanalyse og beredskapsplaner er	

	oppdatert	
Tiltak	Gjennomføres i samarbeidsprosjektet med Marker og Aremark	Avsluttes i løpet av 2013
Mål	Ha god viltforvaltning	
Tiltak	Viltneemda legger til rette for grunneierne slik, at det kan utøves en god viltforvaltning. Vurdere å åpne for jakt på flere arter gjennom kommunal forskrift.	Kontinuerlig
	Kommunal målsetning for hjorteviltforvaltning	Utført
Mål	Lokal brannberedskap opprettholdes	
Tiltak	Vedlikehold av reservestyrken og investering i utstyr	Utstyr er kjøpt inn
	Opprettholde drift av Linnekleppen og brannflyordningen	Kontinuerlig
	Ny brannalarm i skolen installeres	Arbeid i gang
Mål	Alle veier får navn	
Tiltak	Forslag til vegnavn legges frem til politisk behandling.	Til politisk behandling 14/11-13
Mål	Vannkvaliteten skal være tilfredsstillende kravene i Vanddirektivet	
Tiltak	Vannkvaliteten i Rømsjøen kartlegges.	Kontinuerlig
	Kommunen veileder de private vannverkene	Kontinuerlig
Mål	Sanering av avløp for å bidra til bedre miljøvern	
Tiltak	Plan for vann og avløp utarbeides	Arbeid er i gang
Mål	Følge opp målene i Energi- og klimaplan	
Tiltak	Vurdere "drop-soner" for kjøring av barn min. 300-500 meter fra skolen	Ikke utført
	Det avsettes kr. 20,- pr innbygger til klimatiltak.	Utført
	Påvirke fylkeskommunen til å legge bedre til rette for kollektivtransport.	Kontinuerlig
Tiltak	Planlegging av overgang fra oljefyring til miljøvennlig brensel fra 2016	Ikke påbegynt
	Informere om kommunens miljøarbeid	Kontinuerlig
	Kommunehytta oppgraderes	Utsettes til 2014
Mål	Netto tilflytting av minst tre barnefamilier	
Tiltak	Det legges til rette for bygging av 6 leiligheter på Skuråsfeltet, kjøp av 3 leiligheter	Vedtatt på politisk dag 18 april
	Boligtomtene markedsføres	Arbeidet er i gang

SAKSFRAMLEGG

PENSJONSORDNING - ORDFØRER

Formannskapet	14.11.13	Saksnr 13/45
Kommunestyret	14.11.13	Saksnr 38/13

Rådmannens forslag til vedtak:

1. Ordfører innlemmes i samme pensjonsordning som kommunens ansatte fra 1.1.14, med samme egenbetaling som for ansatte.

Vedtak:

Formannskapets innstilling til kommunestyret:

Sakens fakta:

Endringer i forskrift om pensjonsordning for folkevalgte innebærer at kommunen må ta stilling til ny pensjonsordning for ordfører.

Bakgrunn:

Kommunelovens § 43 sier at kommunestyret selv kan velge å ha en pensjonsordning for folkevalgte i tillitsverv som medfører godtgjøring beregnet ut i fra minst 1/3 stilling. I desember 2012 ble det vedtatt endringer i forskrift om pensjonsordning for folkevalgte som innebærer at pensjonsordningen for folkevalgte blir lik ordningen for stortingsrepresentanter som vil gjelde for opptjeningstid fra 1.1.14. Alternativt kan folkevalgte innmeldes i den ordinære tjenstepensjonsordningen for ansatte. Det vil fortsatt være valgfritt om kommunen skal ha en pensjonsordning for folkevalgte.

Dagens ordning for folkevalgte

- Opptjening: Tid man har opparbeidet medlemskap i pensjonsordning for folkevalgte. Full opptjening er 16 år.
- Ikke rett til AFP
- Alderspensjon:
  - o Tidligst utbetaling fra 65 år
  - o 66 % av pensjonsgrunnlag (den samlede faste godtgjørelsen)
  - o Avkortet hvis ikke full opptjening
  - o Levealdersjusteres
  - o Samordnes iht reglene i samordningsloven
  - o Reguleres som i offentlig tjenstepensjonsordning, dvs med lønnsvekst fratrukket 0,75 %

Ny ordning fra 1.1.14

- Opptjening: Det bygges opp en pensjonsbeholdning som danner grunnlaget for beregning av alderspensjon. Pensjonsbeholdningen bygges opp ved at maksimalt 6,03 prosent av godtgjørelse opp til 7,1 G og 24,13 prosent av godtgjørelsen mellom 7,1 og 12 G tilføres beholdningen. (Det er opp til kommunestyret å fastsette nivået på pensjonsopptjeningen, men den kan ikke være høyere enn dets om gjelder for stortingsrepresentanter
- Alle år teller

- Ingen rett til AFP
- Alderspensjon:
  - o Fleksibelt uttak fra 62 til 75
  - o Pensjonen beregnes ved at pensjonsbeholdningen divideres på et delingstall. Delingstallene er avhengig av fødselsår og uttaksalder
  - o Ingen samordning, pensjonen kommer som et tillegg til alderspensjon fra folketrygden
  - o Reguleres som i offentlig tjenstepensjonsordning, dvs med lønnsvekst fratrukket 0,75 %
- Uførepensjon og etterlattepensjon:
  - o Videreføres i stor grad som dagens regler
  - o Kravet til opptjeningstid øker slik at full opptjening er 30 år. For å sikre allerede opptjente rettigheter i pensjonsordningene for folkevalgte, skal opptjeningstiden multipliseres med en omregningsfaktor før de nye opptjeningsreglene innføres. Ved beregning av uføre- og etterlattepensjon skal opptjeningstiden multipliseres med faktoren 1,875. Denne faktoren multiplisert med dagens krav til full opptjeningstid (16 år) gir til sammen 30 år.

På virkningstidspunktet 1.1.14:

- Opptjening i dagens ordning stopper, dog slik at opptjente alderspensjonsrettigheter forblir bruttorettigheter. Ingen omregning til ny modell.
- Fra virkningstidspunktet starter opptjening etter ny ordning.
- Folkevalgte beholder sine allerede opptjente rettigheter etter gjeldende ordning, og pensjonen beregnes på vanlig måte etter disse reglene. Opptjenes det også rettigheter i den nye pensjonsordningen, beregnes og utbetales denne pensjonen i tillegg.
- Dersom en folkevalgt har opptjening etter både gammel og ny modell skal alderspensjon maksimeres som om all opptjening var i gammel ordning. Hvis samlet pensjon fra gammel og ny ordninger overstiger maksimal pensjon, skal pensjonen fra ny ordning settes ned.

Overgang til ansatteordning etter 1.1.14

- Den nye forskriften § 1, andre ledd sier: *"Alternativet til en særskilt pensjonsordning for folkevalgte i samsvar med forskriften her, er den ordinære tjenstepensjonsordningen som kommunens eller fylkeskommunens ansatte er omfattet av."*

Det er ikke gitt flere regler for dette alternativet, og det må derfor fastsettes utfyllende bestemmelser for en slik overgang. Det som kan slås fast er at kommunen selv kan bestemme om de folkevalgte skal meldes inn i den ordinære pensjonsordningen. Hvis dette gjøres vil pensjonen bli beregnet etter de reglene som gjelder for offentlig tjenstepensjonsordning. Alle verv skal ses under ett slik at både kommunale og fylkeskommunale verv legges sammen. Kommunene kan selv innføre en egen innbetaling fra den folkevalgte slik de ansatte har i dag på 2 % av egen lønn. Følgende forskrift er vedtatt for pensjonsordning for folkevalgte i kommuner. Forskriften er basert på Stortings- og regjeringpensjonsloven av 16. desember 2011 nr. 60 kapittel 2.

Rømskog kommune har pensjonsordning for ordfører. Fra 1.1.14 opphører dagens ordningen, og det må tas stilling til ny ordning.

Vurdering:

Det vurderes at pensjonsordning for folkevalgte i Rømskog kommune kan ivaretas gjennom innlemmelse i den ordinære pensjonsordningen for ansatte for opptjeningstid etter 1.1.14. Det bør innføre egenbetaling tilsvarende 2 % av egen lønn.

Konklusjon:

Det foreslås innlemmelse av ordfører i ordinær pensjonsordning for ansatte med lik egenbetaling.

Anne Kirsti Johnsen
rådmann

SAKSFRAMLEGG**INTERKOMMUNAL EIERSKAPSMELDING
INDRE ØSTFOLD**

Formannskapet	14.11.13	Saksnr 46/13
Kommunestyret	14.11.13	Saksnr 39/13

Rådmannens forslag til vedtak:

1. Rømskog kommunestyre vedtar «Interkommunal eierskapsmelding for Indre Østfold. Revidert utgave - juni 2013.»

Vedtak:**Formannskapets innstilling til kommunestyret:****Sakens fakta:****Bakgrunn:**

Revidert utgave av Interkommunal eierskapsmelding for Indre Østfold legges frem for kommunestyret til behandling.

Interkommunal eierskapsmelding for Indre Østfold ble vedtatt i Regionrådet første gang i februar 2010. Behandlingen i kommunestyrene gav den opprinnelige eierskapsmeldingen ulik status. Man har derfor sett behov for å revidere meldingen med særlig hensyn til eierstyringsprinsippene.

Høsten 2012 ble det avholdt et interkommunalt eierskapsmøte hvor det ble nedsatt en arbeidsgruppe som skulle skape en felles forståelse rundt sentrale punkter i meldingen: Styresammensetning, maktfordeling i representantskapet, eiermøter, prinsipper for økonomisk fordelingsnøkkel, samt prinsipper for valgkomitearbeid.

Arbeidsgruppen har selv tilføyd ytterligere punkter til mandatet. Arbeidsgruppens forslag har blitt diskutert i to eierskapsmøter (22.04.13 og 14.05.13) med ordførere og rådmenn.

Endringene ble innarbeidet i den opprinnelige meldingen, der kapitlet om eierstyringsprinsipper ble bygget om.

Eierstyringsprinsippene i meldingen er blitt lagt frem for Indre Østfold Regionråd ved to anledninger (19.04.13 og 07.06.13). I det siste møtet ble hele meldingen grundig gjennomgått. Regionrådet gjorde følgende vedtak:

1. Regionrådet vedtar «Eierskapsmelding for Indre Østfold. Revidert utgave. Juni 2013.» med tilføyelser og endringer som beskrevet ovenfor.¹
  2. Prosjekt eierskap oppdaterer vedleggene, legger inn et avsnitt om samkommune og utarbeider felles saksframlegg for utsendelse av eierskapsmeldingen innen utgangen av august 2013.
-

3. Regionrådet anbefaler kommunestyrene å prioritere behandlingen av «Eierskapsmelding for Indre Østfold. Revidert utgave. Juni 2013.»

Eiermeldingen er nå ferdigstilt og er oversendt kommunene for behandling.

Et sentralt formål med eierskapsmeldingen er å få en felles bunnplanke for eierutøvelsen i Indre Østfold. Meldingen tar for seg eierstyringsprinsipper, som vil få konsekvenser for utformingen av både eierstrategier og selskapsavtaler for enkeltsselskapene. Den reviderte utgaven legger føringer på tradisjonelt vanskelig områder som berører konsensusprinsippet, spørsmål om innflytelse, modeller knyttet til økonomi, ordninger for dialog og sammensetning av styre.

Eierskapsmeldingen orienterer seg spesielt mot eierstyringen av de interkommunale selskapene (IKS). Eierstyringen av denne selskapsformen er bygget på konsensusprinsippet. En problemstilling her knytter seg til at viktige endringer i selskapsavtalen må vedtas likelydende i hvert kommunestyre. Om så bare en av kommunene har et avvikende vedtak, vil endringen ikke aksepteres etter loven. Da vil opprinnelig avtale fremdeles være gjeldende. Meldingen vil løse dette ved å legge inn et flertallsprinsipp: Under kapitlet «Om selskapsavtaler» sier meldingen at ved behandling av ny selskapsavtale eller endringer i avtalen, vil «likelydende vedtak i 2/3 av kommunene være bestemmende.» Alternativene for kommunen/e som stemmer annerledes er å behandle avtalen på nytt og enten godta flertallets vedtak eller trekke seg fra samarbeidet. Denne ordningen underordner seg ikke representantskapets vedtak, men sikrer avklaringer med hensyn til representantskapets forslag til endringer av selskapsavtalen. Virkningen av bestemmelsen forutsetter for øvrig at den enkelte deltakerkommune selv følger opp sin tilslutning til denne ordningen.

Kommuner over 10 000 innbyggere gis dobbeltstemme i flertallsordningen knyttet til endringer av selskapsavtalene. Den samme stemmevektning er gjenspeilet i representantskapet, og med det introduserer meldingen et annet prinsipp: Eierens innflytelse skal stå i et samsvar med de forpliktelser eieren har overfor selskapet. Kommunene med flest innbyggere har de største økonomiske forpliktelsene overfor selskapet, og skal derfor ha mest å si når beslutninger skal tas. Dette følges opp ved at de to største kommunene i regionen gis en tilleggsstemme hver.

Når det gjelder honorar, skal styremedlemmene få honorar for styremøter, og styreleder skal få et tilleggshonorar. I den vedlagte tabellen tar meldingen høyde for at økte satser kan gis i arbeidsintense perioder. Det meldingen ikke sier noe om er evt. kompensasjoner for andre møter enn styremøter, som f.eks. eiermøter og strategisamlinger.

Under kapitlet om styrets ansvar introduseres dialogmøter som en møteform mellom representantskapsleder og styreleder, og evt. daglig leder. Styrelederen oppfordres til å benytte seg av denne møteplassen for å kunne drøfte eier- og selskapsstrategier og planlegge møter. Under utviklingen av eierskapsmeldingen har tilbakemeldingene fra selskapenes ledelse vært svært positiv til dette tiltaket, som må regnes som et viktig grep for å vitalisere eierstyringen.

Eierskapsmeldingen har nedfelt kjøreregler ifht. valgkomiteens arbeid. Et grunnleggende prinsipp er at eierutøvelsen ikke ligger til styret, men til eierorganet. I etableringen av et selskap settes derfor ikke antall styremedlemmer i forhold til hvor mange eiere det er, men med hensyn til selskapets størrelse og kompleksitet. Sammensetningen av styret vurderes med tanke på eiers behov for å realisere sine mål og sikre selskapets interesser.

Vedleggene inneholder oppdaterte lister over ulike selskaper og samarbeid som kommunene har i fellesskap. I tillegg er det diagrammer med oversikt over aksjeselskap og interkommunale selskaper hvor kommunene har eierandeler. Sammenlikner man disse ser man hvorfor meldingen orienterer seg spesielt mot IKSene: Av aksjeselskaper med en viss omsetning er det bare Deltagruppen AS hvor I Ø kommuner må stå sammen for å oppnå flertall. I de øvrige har henholdsvis Askim og Trøgstad flertall alene, eller så er I Ø kommunene uten flertall.

I stedet for å legge ved skjemaer med nøkkelinformasjon om selskapene, er det valgt å legge link til en oppdatert webside for hvert selskap. Dette forlenger levetiden på dette dokumentet som informasjonskilde om våre felles eierinteresser i det interkommunale landskap.

Vurdering:

I løpet av siste året har det pågått en bred prosess for å bearbeide eierstyringsprinsippene i den interkommunale eierskapsmeldingen. Denne eierskapsmelding er således godt forankret i kommunenes politiske og administrative ledelse i Indre Østfold.

Med utgangspunkt i at den største kommunen er 20 ganger større enn den minste i regionen, kan vektingen av stemmene betraktes som et forsiktig grep.

Interkommunal eierskapsmelding tar for seg ulike prinsipper for finansiering av selskapene. Tradisjonelt har utgiftene ofte vært fordelt mellom kommunene etter antall innbyggere. Meldingen får frem at det bør utvikles modeller som ikke bare baseres på kommunestørrelse, men også tar hensyn til administrative grunnkostnader, ulike kriterier for tildelingen av rammetilskudd, samt uttak av tjenester. Formålet med dette er å få en mest mulig rettferdig fordeling av kostnadene.

I dag er det store forskjeller i fordeling av styrehonorar. Meldingen forsøker nå å finne en felles politikk på dette, ved å introdusere ulike nivåer for styregodtgjørelse. Dette gir viktige føringer for representantskap og generalforsamlinger, samtidig som det åpnes for at unntak kan forekomme. Det er opp til det enkelte eierorgan å bestemme hvilket nivå selskapet skal legges på. Her vil det være naturlig å ta hensyn til selskapets størrelse og kompleksitet, samtidig som det er viktig å tenke på hva slags kompetanse som skal rekrutteres til det enkelte styre.

Eiermeldingen er et stort steg i retning av å samordne eierstyringen. Meldingen anbefaler ordninger på områder hvor det er viktig å være omforente som eiere. Dette betyr mye for kommunenes innbyrdes eierutøvelse overfor selskapene, og selskapenes opplevelse av forutsigbarhet i eierstyringen og muligheter for å bli hørt. Gjennom en lengre prosess har en lykkes med å utforme et dokument som sentrale politikere og administrative ledere har stilt seg bak.

Konklusjon:

Det tilrådes at kommunestyret vedtar denne reviderte utgaven av Interkommunal eierskapsmelding for Indre Østfold.

Vedlegg:

Interkommunal eierskapsmelding for Indre Østfold. Revidert utgave. Juni 2013.

Anne Kirsti Johnsen
rådmann

Interkommunal eierskapsmelding for Indre Østfold

Langsiktighet
Samfunnsansvar
Åpenhet

Revidert utgave

Juni 2013

INTERKOMMUNAL EIERSKAPSMELDING. REVIDERT UTGAVE	3
INDRE ØSTFOLDS EIERSKAPSVERDIER	5
LANGSIKTIGHET	5
SAMFUNNSANSVAR	5
ÅPENHET	5
INDRE ØSTFOLDS EIERSTYRINGSPRINSIPPER	6
I. KUNNSKAP OM SELSKAPSTYRING	6
II. ETABLERING, ENDRING OG UTVIKLING AV SELSKAP	7
III. MØTER OG MYNDIGHET	9
IV. STYRET	12
V. STYRETS ANSVAR	13
VI. EVALUERING, REVISJON OG KONTROLL	15
JUSSENS ABC OG EIERSTYRINGSMULIGHETENE	16
AS (LOV OM AKSJESELSKAPER AV 13. JUNI 1997 NR 44)	16
IKS (LOV OM INTERKOMMUNALE SELSKAPER AV 29. JANUAR 1999, NR 6)	17
FELLES STYRE (KOMMUNELOVEN § 27)	18
VERTSKOMMUNE (KOMMUNELOVEN § 28-1 A-K)	19
SAMKOMMUNE (KOMMUNELOVEN § 28-2 A-V)	20
STIFTELSE (LOV OM STIFTELSE AV 15. JUNI 2001 NR. 59)	21
VEDLEGG	22
1. SJEKKLISTE FOR SAKSFREMSTILLING VED INTERKOMMUNALT SAMARBEID	22
2. EKSEMPLER PÅ MODELLER FOR FINANSIERING AV SELSKAPENE	23
3. EKSEMPLER PÅ STYREHONORAR	24
4. LOVENS KRAV TIL SELSKAPSAVTALER FOR IKS	25
5. SELSKAPER ORGANISERT ETTER AKSJELOVEN, FORDELT PÅ I Ø KOMMUNENES ANDELER	26
6. SELSKAPER ORGANISERT ETTER IKS-LOVEN, FORDELT PÅ I Ø KOMMUNENE	27
7. OVERSIKT OVER SELSKAPER OG SAMARBEID I I Ø	28

INTERKOMMUNAL EIERSKAPSMELDING. REVIDERT UTGAVE

Kommunene i Indre Østfold (heretter IØ) har de siste årene økt omfanget av samarbeidet om ulike deler av tjenesteproduksjonen. Tjenestene er organisert i forskjellige organisasjonsformer og har ulik grad av oppmerksomhet og styring fra eierne. Eierskapsmeldingen er utarbeidet med tanke på å øke det politiske engasjement, legge felles føringer og sikre et handlingsrom for eierskapet for de interkommunale selskapene og samarbeidene.

Den første interkommunale eierskapsmeldingen ble lansert av Regionrådet i IØ i 2010. Behovet for en eierskapsmelding ble aktualisert på flere måter:

- Fristilling som selskapsutskillelse kan utgjøre et tveegget sverd og mange av dagens selskaper kjenner på utfordringene knyttet til lav eller manglende oppmerksomhet fra sine eiere. Dette er også en problemstilling for politikere og administrasjon i kommunene ved at en rekke tjenester ikke blir vurdert helhetlig i forhold til den kommunale tjenesteytingen forøvrig. Dette aspektet gjelder i første rekke de interkommunale selskapene.
- I motsetning til private eiere, er det svært sjeldent at finansiell avkastning står som hovedmotiv for utskilling av virksomhet i kommunal sektor. Hovedoppdraget til kommunene handler om å sikre regional utvikling, gode tjenester og en mer effektiv ressursforvaltning. Også ønsket og behovet for fristillingen av virksomhet som ikke krever så tett politisk kontroll eller skal operere i et marked, er argumenter som vi vet er fremtredende når beslutningene omkring selskapsutskillelse tas.
- Videre er det også slik at rammebetingelsene som faktisk var til stede ved etableringen kan forandre seg uten at eierne vurderer, definerer og styrer i henhold til den faktiske samfunnsutviklingen.
- Til slutt- eierstyring og eierskap er krevende i seg selv. I tillegg til å være "hands on" på den faktiske virksomhet, fordrer også aktivt eierskap en viss kunnskap om selskapsjuss.

Kommunestyrenes behandling av den første eierskapsmeldingen gav meldingen ulik status. Man så derfor behovet for å bearbeide og utfylle eierstyringsprinsippene.

Høsten 2012 ble det innledet et arbeid med revisjon av meldingen. Et felles eierskapsmøte for de 9 kommunene i IØ, bestående av ordførere og rådmenn, nedsatte en politisk og administrativ arbeidsgruppe som skulle skape en felles forståelse rundt sentrale punkter i meldingen: Styresammensetning, maktfordeling i representantskapet, eiermøter, prinsipper for økonomisk fordelingsnøkkel, samt prinsipper for valgkomitearbeid.

Arbeidsgruppen tilføyde ytterligere punkter til mandatet. Leveringen har blitt presentert for regionrådet og har blitt drøftet i eierskapsmøter. Endringene har nå blitt innarbeidet i den opprinnelige meldingen, der kapitlet om eierstyringsprinsipper er bygget om.

Eierskapsmeldingen viser at kommunene i IØ deltar i aksjeselskap (AS), interkommunale selskap (IKS), samarbeid med felles styre, vertskommuneløsninger, stiftelser og foreninger. Oversikten i meldingen presenterer selskaper og samarbeid i IØ hvor minst to kommuner i regionen deltar. I antall er det flest aksjeselskap i regionen, men det er de interkommunale selskapene som har høyest samtidig deltakelse fra kommunene i IØ. Dette er forklaringen på at denne selskapsformen har fått stor plass i eierskapsmeldingen ved at eierstyringsprinsippene er særlig bygget opp rundt dem.

Eierskapsmeldingen er inndelt i tre kapitler.

- Indre Østfold kommunenes overordnede verdier, som føringer for selskapene.
- Eierstyringsprinsipper – Rutiner og praksis som er allmenngyldige for utøvelsen av eierskapet overfor selskaper og samarbeid. De retter seg mot kommunestyrene, eierrepresentantene og styrene.
- Jussens ABC – en gjennomgang av aksjeloven, lov om interkommunale selskaper, felles interkommunalt styre (etter kommunelovens § 27), vertskommunesamarbeid og samkommunen (etter henholdsvis kommunelovens § 28-1a-k og § 28-2a-v) og stiftelser.

Vedleggene inneholder en oversikt over de ulike selskapene og samarbeidene i regionen.

Østfold, juni 2013

Regionrådet Indre Østfold

INDRE ØSTFOLDS EIERSKAPSVERDIER

De kommunale selskapene forvalter offentlig midler og skal drives etter prinsippene langsiktighet, samfunnsansvar og åpenhet.

LANGSIKTIGHET

Selskapene forvalter offentlige ressurser og er fristilt den kommunale forvaltningen. De økonomiske og tjenestemessige valgene selskapene tar på vegne av sine eiere, skal ha langsiktighet som bærebjelke. Dette innebærer at den langsiktige formålsoppnåelse skal prioriteres fremfor kortsiktig avkastning og ressursforvaltning.

SAMFUNNSANSVAR

Samfunnsansvar skal sikres gjennom god arbeidsgiverpolitikk, god selskapsskikk, prioritering av miljøvennlige og bærekraftige organisasjons- og tjenesteløsninger. Eierne bør også være bevisst på bruk av selskapenes kompetanse i forhold til samfunnsutviklingsarbeid generelt.

ÅPENHET

Åpenhet som en verdi knytter seg til eierne og selskapets linje i forhold til innbyggere, media, ansatte og omverden for øvrig og praktiseringen av den nye offentlighetsloven.

For kommunen som eier, innebærer dette å sikre en åpen debatt om og forvaltning av forhold som gjelder selskapene hvor etterprøvbarhet, likebehandling og transparens er sentralt. Selskapet skal legge vekt på likebehandling av eierne ved at alle får samme informasjon.

For selskaper omfattet av den nye offentlighetsloven innebærer det at rutiner for mulig innsyn skal tilrettelegges. Selskaper som har sin hovedvirksomhet innenfor forretning og som opererer i et marked, er ikke omfattet av offentlighetsloven. Så langt som mulig skal selskapene og forvaltningen av disse, praktisere åpenhet med mindre det gjelder konkurransemessige eller personalmessige spørsmål.

INDRE ØSTFOLDS EIERSTYRINGSPRINSIPPER

IØ-kommunene legger til grunn eierstyringsprinsipper som er allmenngyldige for alle selskapene. Prinsippene retter seg mot kommunestyrene, eierrepresentantene og styrene. Prinsippene skal forelegges nye styremedlemmer og eierrepresentanter før de blir forespurt om verv.

I. KUNNSKAP OM SELSKAPSSTYRING

OBLIGATORISK OPPLÆRING AV FOLKEVALGTE I SELSKAPSJUSS OG SELSKAPSOMRÅDENE

Det skal gjennomføres felles folkeopplæring innenfor eierskap og selskapsstyring i første del av valgperioden. I tillegg skal hver enkelteier sette temaet på dagsorden på en folkevalgtidag i løpet av valgperioden.

ROLLEAVKLARING MELLOM KOMMUNESTYRE, EIERORGAN OG STYRE¹

Eierorgan	All eierstyring skjer gjennom eierorganet (representantskap eller generalforsamling). De valgte representanter skal ivareta kommunens interesser gjennom aktiv deltakelse i selskapenes eierorgan. Eierorganet har som formål å sikre at eiers overordnede interesser blir ivaretatt i selskapet og skal formulere klare mål for selskapet.
Kommunestyret	I enkeltsaker av prinsipiell eller av stor betydning, kan kommunestyret som kollegium og/eller formannskap instruere representantene i eierorganet. Dette kan skje ved at representanten melder inn en sak til ordfører i forkant av formannskapsmøte/kommunestyremøte.
Kommunestyremedlemmer	Den enkelte folkevalgte eller partigruppe har ingen direkte instruksjonslinje til selskapet eller representanter i eierorganet. Saker som ønskes tatt opp skal meldes som sak i kommunestyret på ordinær måte.
Styret	Styret er ansvarlig for realisering av eiers mål og skal ivareta selskapets interesse. Styret representerer ikke enkelteierne, men selskapet.

---

¹ Se kapittel om Jussens ABC for videre utdypning av roller, handlingsrom og ansvar som ligger i de ulike selskapsformene.

II. ETABLERING, ENDRING OG UTVIKLING AV SELSKAP

POLITISK SAKSBEHANDLING I FORKANT AV UTSKILLING

Administrasjonen skal gi politikerne en balansert saksutredning ved en eventuell utskilling av en virksomhet i et interkommunalt samarbeid. Det er viktig å skille mellom kommunens rolle som eier, myndighetsutøver og arbeidsgiver da dette har betydning for eierstyringen. Se vedlegg 1 i meldingen.

VALG AV ORGANISASJONSFORM

Ved valg av organisasjons- eller selskapsform skal formålet ved utskillingen legges til grunn.

I valget mellom organisasjonsformer bør det foretas en juridisk, politisk og økonomisk avveining av organisasjonsformen holdt opp mot formålet med samarbeidet. Det er f.eks. kun det nye vertskommunesamarbeidet og samkommunen² som kan benyttes til samarbeid om myndighetsutøvelse.

For interkommunal virksomhet som ikke er kommunens kjernevirksomhet og hvor det eksisterer et marked vil egenregi³ gjennom IKS eller AS være aktuell. Det ligger som en forutsetning at kommunene har den dominerende styring/kontroll og omsetning.⁴

Stiftelser har ingen eiere, og er ingen egnet organisasjonsform for kommunal virksomhet.

VALG AV FINANSIERINGSMODELL⁵

På grunnlag av forskjellige prinsipper kan det lages ulike modeller for finansiering av interkommunale selskaper og samarbeid. Ved gjennomgang av selskapsavtaler eller nyetablering av selskap, skal man, ut ifra tjenesteform og praktiske hensyn, ta utgangspunkt i de hovedlinjer som ligger her:

A. Kostnader fordelt etter innbyggertall

---

² Kommuneloven § 28-1a-k og § 28-2a-v. For lovpålagte oppgaver som innebærer utøvelse av offentlig myndighet (f. eks. enkeltvedtak, skatteinnkreving, tildeling av helse- omsorgstjenester), stiller loven visse krav til organisatoriske løsninger. Det er da nødvendig å ivareta hensynet til innbyggernes rettssikkerhet og demokratisk kontroll på en helt annen måte enn når kommunene driver forretningsdrift.

³ Organisering av virksomhet i egenregi betyr at eierne kan kjøpe eller motta tjenester fra eget selskap uten å komme i konflikt med lov om offentlige anskaffelser.

⁴ Når det i dette kapitlet snakkes om myndighetsutøvelse eller omsetnings- og kontrollkriterier, kan det legges til at meldingen i mindre grad er innrettet mot kommersiell virksomhet med kommunalt medeierskap.

⁵ I utgangspunktet ikke aktuelt for aksjeselskap.

- B. Kostnader fordelt etter innbyggertall, men fordelt på intervallet med synkende beløp med økende innbyggertall - *Differensieringen av pris avhengig av innbyggertall har innbygget en fordeling av grunnkostnader for kommunene.*
- C. Likt grunnbeløp for alle deltakende kommuner - *Grunnbeløpet bør speile administrative grunnkostnader som ikke er avhengig av kommunestørrelse.*
- D. Differensiert grunnbeløp for alle deltakende kommuner - *Grunnbeløpet må ta høyde for kriterier i rammetilskuddet som slår svært ulikt ut for de enkelte kommunene.*
- E. Etter uttak av tjenester - *Uttak av tjenester betales til fulle av den enkelte kommune, inkludert overheadkostnader.*

Se vedlegg 2 for nærmere beskrivelse av ulike modeller som bygger på prinsippene.

OM SELSKAPSAVTALER⁶

STANDARDISERING

Selskapsavtalene for selskapene i regionen skal utformes med utgangspunkt i samme mal.

Det legges til grunn at selskapet gis i oppdrag å utføre kommunale oppgaver, og at disse fremgår av selskapsavtalens formålsparagraf, med evt. lovhenvvisninger.

Selskapsavtalen skal uformes slik at det gis rom for en strategisk utvikling av selskapet, uten at man nødvendigvis må endre på selskapsavtalen.

ENDRING

Representantskapet kan foreslå endringer i selskapsavtalen med 2/3 flertall. Endringer av en eller flere av selskapsavtalens 9 obligatoriske punkter⁷⁸ krever likelydende vedtak i alle kommunestyrer i deltakende kommuner.

Dersom selskapsavtalen er til behandling i kommunestyrene, gjelder følgende ordning: Likelydende vedtak i 2/3 av kommunene er bestemmende. Den eller de kommuner som har et vedtak som avviker fra dette, må behandle avtalen på nytt. Alternativene blir da å enten gjøre et likelydende vedtak som flertallet eller å tre ut av samarbeidet. Kommuner over 10 000 innbyggere har som kommunestyrer dobbeltstemme i denne ordningen.

---

⁶ Gjelder de interkommunale selskapene (IKSene)

⁷ Lov om interkommunale selskaper 1999-01-29 nr 6 §.4. Se vedlegg nr. 4.

⁸ Den kommunen hvor selskapet skal ha hovedkontor må angis i selskapsavtalen, og kan ikke overlates til styrets avgjørelse. Betegnelsen hovedkontor må sees i sammenheng med registreringsbestemmelsene om selskapets forretningskommune og adresse: I dette ligger at selskapet i den registrerte forretningskommunen må ha et kontor som kan besvare henvendelser vedrørende selskapet, også om henvendelse skjer ved fremmøte (Aarbakke m.fl., 2004)

UTARBEIDELSE AV EIERSTRATEGI FOR ENKELTSELSKAPENE

Eierne skal utforme eierstrategier for enkeltselskapene. Eierstrategien har, sammen med selskapsavtalen, status som selskapets styringsdokument. Strategien, og utarbeidelsen av denne, er et viktig ledd i den interkommunale eierstyringen.

En eierstrategi skal ha i seg eiers formål og utdype denne for å sikre nødvendige og overordnede styringssignaler til selskapet. Eierstrategien vil danne grunnlaget for selskapets strategi og kan ha i seg bakgrunnen for hvorfor kommunene eier selskapet, definering av kjernevirksomhet, forutsetningene for å eie, reguleringer i forhold til bestiller vs. kundeforhold, kommunikasjonslinjer og møteplasser mellom eierne og selskap, øvrige rammebetingelser og føringer eierne ønsker å legge til grunn.

Utvikling og revisjon av eierstrategien er eierorganets ansvar. Det er opp til det enkelte eierorgan å organisere denne prosessen, men det forutsettes at arbeidet skjer i et samspill med selskapet og de kommunale funksjoner som bestiller tjenester av og/eller har tangeringspunkter med selskapets virksomhet. Alminnelig praksis er at strategidokumentet bearbeides i møter med eierkommunenes fagmiljøer, rådmannsnivået og de folkevalgte.

Eierorganet vedtar den felles eierstrategien, etter høring i hver eierkommune. Eierstrategiene skal revideres hvert 4. år.

INFORMASJON OM SELSKAPER OG SAMARBEID

På kommunenes hjemmesider skal det være lenker til de interkommunale virksomhetenes hjemmesider, hvor offentlige rapporter, meldinger og andre dokumenter skal være tilgjengelige.

III. MØTER OG MYNDIGHET

MØTER I REPRESENTANTSKAP OG GENERALFORSAMLING

Møtene i de interkommunale selskapenes eierorganer skal gjennomføres på en måte som gir rom for reell dialog mellom selskapets representanter og eier. Styret skal i forkant tilrettelegge for at flest mulig kan delta med tanke på at det blir en effektiv møteplass mellom eier og styre.

Innkalling med sakliste skal sendes minimum 4 uker før møtet, og utførlige saksdokumenter skal sendes senest 1 uke før møtet. Saker skal sendes til postmottak i eierkommunene med kopi til representantskapsmedlemmene. Eventuelle fullmakter skal være på plass før møtet.

Møtets varighet settes på forhånd av eierorganets leder, i samråd med styreleder. Det settes av inntil 1 time til ordinære representantskapsmøter.

Styreleder og daglig leder har plikt til å delta i møtene. Revisor har i hht lov om interkommunale selskaper rett, men ikke plikt til å delta. IØ legger til grunn at revisor for IKSene skal benytte denne retten.

Representantskapet og generalforsamlingen behandler saker i tråd med den myndighet som loven har gitt eierorganet.

SÆRSKILT FOR REPRESENTANTSKAPENE

STEMMEVEKTING I REPRESENTANTSKAPET

I representantskapet for interkommunale selskaper i Indre Østfold skal stemmene vektes slik: Hver kommune har 1 stemme. Kommuner over 10 000 innbyggere har 1 tilleggsstemme. I selskaper hvor eierne hver har to representanter i representantskapet, vil det respektive kommunestyre avgjøre hvilken representant som er stemmeberettiget.

VARAREPRESENTANTER TIL REPRESENTANTSKAPET

I henhold til lov om interkommunale selskaper⁹ er det kommunestyret selv som avgjør hvilke representanter som skal møte i representantskapet. Medlemmene som velges til representantskapet er personlige medlemmer, og det tillates ikke at andre møter etter fullmakt. Dette innebærer at ordføreren ikke kan peke ut andre vararepresentanter enn de som er valgt av kommunestyret. Kommunene anbefales derfor å sørge for tilstrekkelig antall varamedlemmer slik at deltakelsen i representantskapet sikres.

LEDER FOR REPRESENTANTSKAPET

Representantskapet velger både leder og nestleder.

Valg av representantskapsledere for de interkommunale selskapene i Indre Østfold skal gjøres med hensyn til en balansert fordeling mellom kommunene i regionen.¹⁰

Representantskapsleder kaller inn til representantskapsmøter og eiermøter.

EIERMØTER

Det skiller mellom møter i eierorganet og begrepet eiermøter. Eiermøtet er en overordnet møteplass mellom selskapet og eierne uten formell beslutningsmyndighet.

Eiermøtene benyttes til å innhente styringssignaler fra eierne før saker av stor betydning skal behandles og føres frem til beslutning. Møtene kan også bli brukt til å informere eierne om virksomheten og/eller endringer i selskapets rammebetingelser. Eiermøtet kan være et formøte til møte i eierorganet.

---

⁹ Lov om interkommunale selskaper av 29. januar 1999 nr. 6, § 6.

¹⁰ Fordeling av representantskaps lederverv i selskapene foreslås av et ordførermøte i begynnelsen av hver valgperiode.

Agenda for eiermøtene avgjøres i møter mellom eierorganets leder og selskapsledelsen. Til eiermøtet inviteres eierorganets medlemmer, rådmann og relevante fagpersoner i eierkommunene, styret og daglig leder.

Både eiermøtene og generalforsamling/representantskapsmøte skal sikre at formålsparagrafen for selskapet er i samsvar med en eventuell endring i driften, og i tråd med den generelle utviklingen i samfunnet. Samordnet effektiviseringskrav overfor selskapet bør diskuteres her.

FAGLIGE OG ADMINISTRATIVE MØTEPLASSER

For hvert selskap bør det opprettes faglige og administrative møteplasser med eierkommunene for å

- drøfte selskapets rolle som tjenesteleverandør og evt. kompetanseplanlegger
- diskutere saker i grensesnittet mellom selskapet og kommunens virksomheter
- utvikle og ivareta bestillerkompetansen i eierkommunene
- sikre partenes innflytelse i utviklingsarbeid

Hver kommuneadministrasjon skal oppnevne en ansatt som kontaktperson for selskapet. Kontaktpersonen skal følge opp samarbeidssaker av administrativ eller faglig art.

BUDSJETTARBEID

Eierkommunenes deltakelse i budsjettarbeidet skal skje etter følgende trinnvise modell:

Juni	Rådmannsgruppen sender brev til ordførerne om generelle økonomiske føringer for kommende budsjettår. Signalene videreformidles til selskapene.
August/september	Eiermøte med selskapets presentasjon av forarbeider til budsjett og handlingsplan.
September	Dialogmøte mellom selskapsledelsen og eierorganets leder vedrørende budsjettet. Eierorganets leder kan be om administrativ bistand fra rådmannsgruppen.
Oktober/november	Eierorganet vedtar budsjett og handlingsplan.

IV. STYRET

ANTALL STYREMEDLEMMER

I forbindelse med etablering av nytt selskap eller en eventuell revisjon av selskapsavtalen, skal antall styremedlemmer vurderes med tanke på eiers behov for å realisere sine mål og sikre selskapets interesser. Selskapets størrelse og kompleksitet vil avgjøre om selskapene har 3, 5 eller maksimalt 7 eiervalgte styremedlemmer.

Antall representanter og vararepresentanter må være nedfelt i hver selskapsavtale. Styret vurderer selv om 1. vara blir invitert til styremøtene for å sikre kompetanse og kontinuitet.

SIKRE STYRESAMMENSETNING VED BRUK AV VALGKOMITE

Det er eiers ansvar å sørge for en styresammensetning og overordnet styringsramme som er tilpasset selskapets formål og eiernes forvaltningsverdier. Bruk av valgkomite skal sikre at styresammensetningen totalt sett gir selskapet den nødvendige erfaring og innsikt hva gjelder nødvendig juridisk, politisk, fag- og økonomikompetanse.

Representantskapet for selskapet oppnevner valgkomite i første ordinære representantskapsmøte i ny valgperiode. Ordførerne i deltakerkommunene skal velges som medlemmer av valgkomiteen. Medlemmene av valgkomiteen fremmer forslag om styremedlemmer.

Valgkomiteen skal levere et begrunnet forslag om styre, som grunnlag for beslutning i eierorganet. Sammensetning av styre bør gjøres ut ifra at styret er et kollegialt organ og bør velges ut ifra krav til kompetanse og selskapets egenart.

Valgkomiteens innstilling til, og representantskapets beslutning om antall styremedlemmer, må være i samsvar med selskapsavtalen. Vararepresentanter må oppgis i numerisk rekkefølge.

Styremedlemmene velges for 2 år av gangen. Valgkomiteen må ta hensyn til behov for kontinuitet i styret, og skal i sitt forslag legge til grunn en delvis utskifting av styremedlemmene.

Etter 2011 likestilles habilitetskrav for private og kommunale selskaper. Politikere i styrene blir automatisk inhabile ved behandling i kommunestyret av saker hva gjelder partsforhold for selskapet.

Styrene i selskaper eid av kommunene i Indre Østfold følger lovens krav om kjønnsbalanse.

SAMORDNING AV STYREHONORAR

Styregodtgjørelsen skal reflektere styrets ansvar, kompetanse, tidsbruk og virksomhetens kompleksitet. Styreverv i IKSer kan vurderes i forhold til strafferettslig og/eller økonomisk ansvar og bør godtgjøres etter det.

Alle styremedlemmer mottar honorar for styremøter. Styreleder skal godtgjøres særskilt i forhold til styremedlemmene, og mottar et ekstra honorar i tillegg til møtehonorar.

Styremedlemmer har ikke anledning til å ta honorerte oppdrag på vegne av selskapet.

Styrene kan ikke fastsette sin egen godtgjøring. Representantskapet bestemmer godtgjøringen ved å plassere selskapet på et nivå som ligger vedlagt i eierskapsmeldingen.

Valgkomiteen foreslår styresatser, som en parallell prosess til innstilling på styrerepresentanter. Eventuelle økte satser for honorering kan omfatte midlertidige, særskilte hensyn, som for eksempel arbeidsintense perioder.

Det henstilles til at generalforsamlingene i interkommunale aksjeselskap følger satser for styrehonorar (vedlegg 3) på lik linje med IKSene. Unntak kan forekomme.

INFORMASJON TIL NYE STYREMEDLEMMER

Det er hver eiers ansvar å sikre at nye styremedlemmer gis nødvendig informasjon om ansvar og plikter knyttet til vervet i forbindelse med oppnevningen. Eier skal utarbeide og oppdatere skriftlig materiell til utdeling.

Styremedlemmer skal gis tilbud om styreopplæring, enten i regi av styret selv eller av eierne.

V. STYRETS ANSVAR

DIALOG MED EIER

Det forventes at styret tar opp med eierne vesentlige saker av prinsipiell karakter eller uvanlig art.

Styreleder kan invitere eierorganets leder til dialogmøter for å følge opp kontakten mellom eierne og selskapet. Dette kan innebære å drøfte eier- og selskapsstrategier og planlegge eiermøter med vurdering av aktuelle saker. Styreleder velger selv om daglig leder skal delta i dialogmøtene.

SELSKAPSSTRATEGI

En selskapsstrategi er styrets verktøy for å operasjonalisere eiers formål og strategier for selskapet. Ansvar for selskapsstrategien er styrets og skal sikre operasjonalisering av eiers overordnet formål.

ETIKK, MILJØ OG KLIMA

Styret plikter å sette etikk på dagsorden i styret og i selskapet. Hvilke etiske valg og dilemmaer som er aktuelle, vil variere fra selskap til selskap. Styret skal gi en vurdering av mulige dilemmaer i sin selskapsstrategi. Målsettingen er å sikre en felles oppfatning av gråsoner selskapet kan operere i og hvilke valg selskapet og de ansatte bør ta.

Styret skal prioritere langsiktige, regionale og bærekraftige miljøløsninger i selskapets utøvelse av tjenester så vel som organisering. Alle selskapene skal miljøsertifiseres. Grønne innkjøp bør gjennomføres etter anskaffelsesregelverket.

LØNNSSTRATEGI

Selskapet skal utforme lønns- og insentivordninger slik at de fremmer verdiskapningen, og skal være rimelige. Hovedprinsippet bør være at selskaper og samarbeid følger kommunal lønnsstrategi.

STYREEVALUERING

Styreevaluering gir styremedlemmer og leder økt bevissthet om oppgaver, roller, myndighet og ansvar. Styreleder skal ta initiativ til styreevaluering en gang i året. Resultater av evalueringen med eventuelle tiltak skal forelegges eierne til informasjon.

Det bør utvikles en felles mal for styreevaluering hvor tema som ledelse, beslutningskvalitet, forholdet til eier, forholdet til virksomheten, kvalitet på sakspapirer/utsendelse, styreleders rolle, forholdet til daglig leder, åpenhet/kultur, omdømme, mål og strategiarbeid, økonomi, kompetanse kan være sentrale punkter for en evaluering.

INFORMASJONSANSVAR

Selskapene skal gjøre offentlige rapporter, meldinger og andre relevante dokumenter tilgjengelige på sine hjemmesider.

I hver kommunestyreperiode skal selskapet møte i kommunestyrene til sine eiere og orientere om virksomheten. Et egnet tidspunkt for informasjon om selskapet kan være når eierstrategien skal opp til høring.

VI. EVALUERING, REVISJON OG KONTROLL

EVALUERING AV EIERSTYRING

Eierorganet og styret skal i hver kommunestyreperiode evaluere eierstyringen etter bestemte maler.

REVISOR

De interkommunale selskapene i Indre Østfold bør bruke Indre Østfold Kommunerevisjon IKS som revisor.

SELSKAPS- OG EIERSKAPSKONTROLL

Kontrollutvalget skal føre tilsyn med det kommunale eierskapet. Forskrift om kontrollutvalg (§ 14) hjemler at utvalget plikter å påse at det gjennomføres kontroll med forvaltningen av kommunens eierinteresser og om eierinteressene utøves i samsvar med kommunestyrets vedtak og forutsetninger.

Kontrollutvalgene i hver kommune er ansvarlig for at det gjennomføres kontroller. Kommunestyret kan fastsette regler for kontrollutvalget og revisors kontroll. Kontrollutvalget skal minst en gang i valgperioden og senest ved utgangen av året etter at kommunestyret er konstituert, utarbeide en plan for gjennomføring av eier- og selskapskontroll som vedtas av kommunestyret.

Kommunelovens § 80 gir kontrollutvalget en vidtgående rett til opplysninger og innsyn i selskaper som kommunen i sin helhet eier alene eller sammen med andre kommuner/fylkeskommuner. Kontrollutvalget har også rett til å delta i representantskapsmøter og generalforsamlinger. Det bør derfor være en dialog om hvordan man skal drive selskapskontrollen¹¹ med selskaper der flere kommuner er eiere. En slik dialog bør samordnes av kontrollutvalgssekretariatet ved behandling av planene for selskapskontroll.

Merknader fra kontrollutvalgene skal følges opp av enkelteierne.

---

¹¹ Selskapskontrollene består av eierskapskontroll og forvaltningsrevisjon. Eierskapskontrollen inneholder en generell del med selskapsinformasjon og en spesiell del med opplysninger knyttet til den enkelte eier. Eierskapskontroller utføres av Indre Østfold Kommunerevisjon IKS som en avtalt tjeneste overfor kommunene.

Forvaltningsrevisjon er et dypdykk i selskapet, basert på bestilling, problemstillinger og revisjonskriterier. Kontrollutvalgene kan enkeltvis, eller samlet, bli enige om at det skal gjennomføres forvaltningsrevisjon av interkommunale selskaper eller samarbeid. Dette kan da tas innenfor den enkelte kommunes ressurs for forvaltningsrevisjon og kan samordnes ved at kommunene har felles kontrollutvalgssekretariat og felles kommunerevisjon. Eventuelt må dette bestilles i tillegg, og betales av eierkommunen(e).

JUSSENS ABC OG EIERSTYRINGSMULIGHETENE

Kommunene som organisasjon har i oppgave å levere tjenester overfor innbyggerne som en rekke særlover pålegger dem. I tillegg står kommunene fritt til å påta seg oppgaver utover særlovene. Avhengig av den enkelte særlov, står kommunen fritt til å samarbeide med andre kommuner om oppgaveutførelsen. Kommunen står også fritt til å delta i privatrettslige selskaper. I en slik sammenheng opptrer kommunen som eier på lik linje med ethvert annet privat rettssubjekt.

Samtidig er det viktig å understreke at kommunen forvalter fellesskapets midler, uansett om virksomhetene er organisert som selvstendige rettssubjekter, samarbeid eller det foregår i egen organisasjon. Det er derfor sentralt at kommunen tar et særlig samfunnsansvar uavhengig av organisasjonsform. Bedre eierstyring krever kunnskap, og i det følgende er det en kort gjennomgang av aksjeloven, IKS-loven og samarbeid etter kommunelovens §§ 27 og 28 som er de mest benyttede og aktuelle samarbeidsformene.

Innholdet i kapitlene er underordnet det til enhver tid gjeldende lov- og regelverk.

AS (LOV OM AKSJESELSKAPER AV 13. JUNI 1997 NR 44)

Virksomheten i et aksjeselskap reguleres i aksjeloven og det er derfor aksjeloven som regulerer organisasjonsmessige spørsmål innenfor selskapet. Et aksjeselskap er et selskap hvor ingen av deltakerne har personlig ansvar for selskapets forpliktelser. Kommuner kan delta sammen med andre offentlige rettssubjekter eller private. Det kan også etableres aksjeselskap hvor kommunen er eneste aksjonær.

Eierne i aksjeselskapet (aksjonærene) har i utgangspunktet bare mulighet til å tape aksjekapitalen (det som er skutt inn i selskapet). Kreditorne kan bare gå til selskapet med sine krav. Derfor er det en rekke regler i aksjeloven som begrenser eiernes adgang til å ta penger ut av selskapet. I Aksjeselskap må stifterne skyte inn aksjekapital, og dette beløpet skal minimum være 30 000 kroner til sammen.

GENERALFORSAMLINGEN (GF)

Generalforsamlingen er selskapets eierorgan. Det finnes ikke særskilte bestemmelser om hvem som har kompetanse til å representere en kommune som aksjeeier i selskapets GF. Kommunestyret må derfor utstede fullmakt til den som representerer kommunen. Det er oftest ordfører eller formannskap som utgjør generalforsamling.

Kommunestyrene eller andre kommunale organer har ingen direkte innflytelse på hvordan et kommunalt aksjeselskap skal forvaltes. En kommune kan imidlertid utøve innflytelse på andre måter. F eks dersom aksjeselskapet mottar kommunalt tilskudd, kan det stilles vilkår for støtten. Kommunen øver i så fall innflytelse på selskapet i egenskap av sin rolle som offentlig myndighet.

Kommunestyret kan også treffe bindende vedtak om hvordan kommunens representant skal stemme i en bestemt sak. Dette fordrer at kommunestyret får til behandling saker i forkant av GF.

Visse saker skal behandles i GF, blant annet: Selskapets årsoppgjør, vedtektsendringer, endringer i aksjekapitalens størrelser. Med mindre selskapet har bedriftsforsamling, velger GF hele styret (§ 6-1 tredje ledd spesifiserer at dersom selskapet har bedriftsforsamling, skal styrets leder velges av bedriftsforsamlingen).

GF har også mulighet til å ta opp hvilken som helst sak opp til behandling hva gjelder selskapet. Dette innebærer at GF kan instruere styret og også omgjøre styrevedtak dersom selskapet ikke allerede har bundet seg i forhold til en tredjepart. En for inngående inngripen i driften av selskapet vil imidlertid ikke være i samsvar med den rollefordelingen aksjeloven legger opptil mellom eier og selskapsledelsen, og kommunen kan også pådra seg erstatningsansvar dersom den overtar den reelle styringen av selskapet.

STYRET

Aksjeselskapet blir ledet av styret og daglig leder på vegne av eierne. Styret og daglig leder representerer selskapet utad. Kompetansen til styret begrenses av selskapets formål og øvrige vedtekter og eventuelle andre vedtak/instruksjoner vedtatt av GF. Det kan f.eks. vedtektsfestes av visse type saker i hovedregel skal behandles i GF eller en konkret sak selv om styret etter aksjeloven har myndighet. Eksempler kan være økonomiske investeringer over en viss sum, lokaliseringsspørsmål eller opprettelsen av døtre.

Styreverv er et personlig verv og ansvaret er regulert i aksjeloven § 17-1. Styremedlemmer og daglig leder kan bli forpliktet til å erstatte skade som de i nevnte egenskap forsettlig eller uaktsomt har voldt selskapet, aksjeeier eller andre. Dersom styret eller daglig leder påfører selskapet en risiko som ut over den forretningsmessige forsvarlige, kan det medføre en erstatningsplikt. Det er også viktig å merke seg at styret og daglig leders aktsomhetsplikt skjerpes i situasjoner hvor selskapet er i økonomisk krise.

IKS (LOV OM INTERKOMMUNALE SELSKAPER AV 29. JANUAR 1999, NR 6)

Interkommunale selskaper (IKS) er en selskapsform hvor kun fylkeskommuner, kommuner og andre IKS-er kan være deltakere. IKS-ene er selvstendige rettssubjekter og ved utskilling av kommunal virksomhet til et IKS, trer arbeidsmiljølovens regler om virksomhetsoverdragelse i kraft.

Eierne omtales som deltakere. Et AS kan ikke være deltaker i et IKS, men et IKS kan være deltaker i et AS.

Hver deltaker har et ubegrenset ansvar innenfor sin eierandel og et IKS kan i praksis ikke gå konkurs. Lov om interkommunale selskaper regulerer alle organisasjonsmessige spørsmål for

selskapet. Selskapsformen er ment å være skreddersydd for kommunalt samarbeid om selvstendig tjenesteproduksjon og annen økonomisk virksomhet.

REPRESENTANTSKAPET

Et IKS skal ha et eierorgan, styre og daglig leder. Deltakernes myndighet i selskapet utøves i eierorganet som kalles representantskapet. Den enkelte kommune kan ikke utøve direkte innflytelse gjennom kommunestyret overfor verken styre eller daglig leder. Hver enkelt deltaker har instruksjonsmyndighet overfor sine medlemmer i representantskapet og kan gi instruks om blant annet stemmegivning. Det kan imidlertid ikke gis instruks som er i strid med lov, selskapsavtalen eller andre vedtak som er bindene for selskapsforholdet.

Representantskapet har en noe utvidet kompetanse i forhold til generalforsamlingen i et AS og det henger sammen med det ubegrensede ansvaret deltakerne har i selskapet. Når deltakerne påtar seg et større ansvar for selskapets forpliktelser er det også naturlig at styringsmulighetene utvides.

Kommunestyrene utpeker navngitte representanter i representantskapet og personlige varamedlemmer. Det er ikke mulig å møte etter fullmakt slik det er anledning til etter aksjeloven. Representantskapet utpeker også styret.

STYRET

Selskapet blir ledet av styret og daglig leder på vegne av eierne, og representerer selskapet utad. Styrets kompetanse er begrenset av selskapets formål og selskapsavtalens generelt i tillegg til eventuelle vedtak, instruks og øvrige retningslinjer fastsatt av representantskapet. Styret har tilsvarende ansvar som styret i andre selskaper (AS). Styremedlemmene plikter å erstatte skade som vedkommende forsettlig eller uaktsomt volder selskapet, den enkelte deltaker eller andre parter. Erstatningsansvar kan lempes dersom dette finnes rimelig under hensyn til utvist skyld, skadens størrelse, økonomisk evne og forholdene ellers.

FELLES STYRE (KOMMUNELOVEN § 27)

Kommuner og fylkeskommuner kan opprette et eget styre til løsning av felles oppgaver som angår virksomhets *drift og organisering, altså oppgaver av økonomisk og administrativt karakter*. Det er ikke anledning til å samarbeide om offentlig myndighetsutøvelse § 27-samarbeidet. Vedtektene for det interkommunale styre skal inneholde bestemmelser om:

- a. styrets sammensetning og hvordan det utpekes,
- b. området for styrets virksomhet,
- c. hvorvidt deltakerkommunene skal gjøre innskudd til virksomheten,
- d. hvorvidt styret har myndighet til å ta opp lån eller på annen måte pådra deltakerne økonomiske

forpliktelser,
e. uttreden fra eller oppløsning av samarbeidet

Et § 27-samarbeid er dermed et svært løst og utformelt samarbeid hvor lovgiver stiller svært få krav til organisering og styring. Dersom det overføres en stor grad av kompetanse fra kommunene til styret, kan virksomheten ansees å være et selvstendig rettssubjekt med tilhørende arbeidsgiveransvar.

VERTSKOMMUNE (KOMMUNELOVEN § 28-1 A-K)

Vertskommuneløsningen gir mulighet til å samarbeide om offentlig myndighetsutøvelse. Gjennom denne modellen kan en kommune overlate utførelsen av offentlig myndighetsutøvelse til en vertskommune, så fremt lovverket som styrer virksomheten ikke er til hinder for det. Det opprettes ikke et nytt organ eller rettssubjekt, men oppgaven blir delegert fra egen kommune til den aktuelle vertskommunen.

For et vertskommunesamarbeid skal det opprettes en skriftlig samarbeidsavtale som vedtas av kommunestyret selv og vertskommunen skal orientere fylkesmannen om etableringen av samarbeidet. Samarbeidsavtalen skal inneholde en rekke bestemmelser (§ 28-1 e andre ledd) herunder uttreden og avvikling av samarbeidet.

Vertskommunen står fritt til å organisere virksomheten den har fått delegert. Folkevalgte organer i vertskommunen har ikke instruksjons- eller omgjøringsmyndighet på områder som er underlagt samarbeidet.

Det kan opprettes øvrige organer i et slikt samarbeid, men disse vil ha funksjon som arbeidsutvalg og kan ikke rokke ved den delegasjonslinjen som ligger i kommunelovens § 28-1 a-k.

STYRINGSSTRUKTUR

Det skiller mellom 2 typer organisasjonsstrukturer innenfor vertskommunesamarbeidet:

(1) Ved delegasjon av kompetanse som kommunestyret anser å være av ikke-prinsipiell karakter, opprettes et administrativt vertskommunesamarbeid (§ 28-1 b). Hver av de samarbeidene kommunene delegerer likelydende kompetanse fra eget kommunestyre til egen rådmann som igjen delegerer til rådmannen i vertskommunen.

(2) På områder der kommunestyret anser tjenesten å være av prinsipiell betydning, skal det delegeres likelydende kompetanse til felles folkevalgt nemnd (§ 28-1 c). Rådmannen i vertskommunen forholder seg til nemnda som fungerer som et lokaldemokratisk organ for samarbeidet. Nemnda kan igjen delegerer til vertskommunen administrativ myndighet til å treffe vedtak i enkeltsaker eller typer saker som ikke er av prinsipiell betydning.

Vurdering av hvorvidt tjenesten er av prinsipiell eller ikke prinsipiell betydning, avgjøres av hvert enkelt kommunestyre. Prinsipiell betydning kan forstås som oppgaver kommunestyrene delegerer til egen administrasjon i delegasjonsreglementet.

SAMKOMMUNE (KOMMUNELOVEN § 28-2 A-V)

Samkommunen ble lovhjemlet mai 2012 og er den andre modellen for samarbeid om offentlig myndighetsutøvelse. Kun kommuner og fylkeskommuner kan delta, og hver kommune kan kun delta i en samkommune.

Samkommunen er et selvstendig rettssubjekt som reguleres av kommunelovens kapittel 5 med mindre annet er angitt (herunder forvaltningsloven og offentlighetsloven). Ved opprettelse trer arbeidsmiljølovens regler om virksomhetsoverdragelse i kraft. De oppgaver og den avgjørelsesmyndighet som overføres samkommunen, må være identiske for alle deltakerkommunene.

Deltakerkommunene skal opprette en skriftlig samarbeidsavtale for samkommunen. Kommunestyret (eller fylkestinget) vedtar selv avtalen og endringer om forhold: navn, kommunene som deltar, antall representanter til samkommunestyre, oppgaver og delegasjonsmyndighet, tidspunkt, innskuddsplikt, eierandel og ansvarsandel dersom denne fraviker fra eierandelen, uttrede og oppløsning, og underretning til deltakerkommunene om vedtak som treffes i samkommunen.

Den enkelte deltakerkommune hefter ubegrenset for en andel av samkommunens forpliktelser. Tilsammen skal andelene utgjøre samkommunens samlede forpliktelser. En samkommune kan ikke være deltaker i interkommunalt samarbeid, men kan likevel forvalte midler i aksjer når dette har et finansielt formål. En samkommune kan være vertskommune (§ 28-1) for andre enn deltakerkommunene i samkommunen.

Samkommunen plikter å dekke inn underskudd i samkommunen. Deltakerkommunene plikter å yte tilskudd til inndekning av underskudd i samkommunen. Samkommunen kan bare ta opp lån dersom dette er fastsatt i samarbeidsavtalen. Dersom samkommunen skal kunne ta opp lån, skal avtalen inneholde et høyeste beløp for samkommunens samlede låneopptak.

Den enkelte deltakerkommune kan med skriftlig varsel til samkommunen og øvrige deltakerkommuner si opp sin deltakelse i samkommunen og kreve seg utløst fra denne. Oppsigelsestiden er på minst ett år og løper fra det tidspunkt varsel om uttrede er mottatt etter forrige punktum. Samkommunen kan oppløses dersom deltakerkommunene er enige om det. Vedtak om oppløsning treffes av det enkelte kommunestyre eller fylkesting selv.

STYRINGSSTRUKTUR

Samkommunestyret er samkommunens øverste organ. Samkommunestyret skal bestå av minst tre representanter med vararepresentanter fra hver deltakerkommune. Disse velges av og blant kommunestyrets (eller fylkestingets) medlemmer. Samkommunestyret velger selv blant sine

medlemmer leder og nestleder. Lovens bestemmelser om ordfører og varaordfører gjelder tilsvarende for leder og nestleder i samkommunestyret.

Samkommunen skal ha en administrativ leder som ansettes av samkommunestyret selv. Det kan avtales at stillingen som administrativ leder i samkommunen skal gå på omgang mellom administrasjonssjefene (rådmennene) i deltakerkommunene.

Kontrollutvalgets medlemmer velges blant medlemmene av kommunestyret, fylkestinget og kontrollutvalgene i deltakerkommunene. Hver deltakerkommune skal være representert med minst ett medlem i utvalget.

STIFTELSE (LOV OM STIFTELSE AV 15. JUNI 2001 NR. 59)

Stiftelser er regulert i Stiftelsesloven. Kommuner og fylkeskommuner står fritt til å opprette stiftelser. Når opprettet, er stiftelsen å anse som et selvstendig rettssubjekt. Årsaken til at man velger stiftelsesformen er at man sikrer å forfølge et gitt formål ved at stiftelser ikke kan kjøpes opp eller overstyres av eiere. I tillegg vil man i noen grad kunne oppnå skattemessige fordeler.

Stiftelsen er forskjellig fra aksjeselskapene og IKSene ved at den ikke har noen eiere. Stiftelsens formue eies av stiftelsen selv. Dermed blir det heller ikke betalt ut utbytte fra stiftelsen og oppretterne mister rådigheten over formuesverdien ved opprettelsen. Stiftelser har ingen medlemmer som gis rett til å være med å bestemme slik som i idrettslag, hjelpekorps og lignende. Stiftelsen har ingen generalforsamling eller årsmøte og er ikke demokratisk styrt. Etter stiftelsesloven § 2 må en stiftelse ha en formuesverdi og være opprettet ved en rettslig disposisjon (gave, testament osv.). Stiftelsens formål blir fastsatt ved opprettelsen, og adgangen til å endre dette i ettertid er begrenset.

STYRET

Stiftelser er pliktige å ha et styre som er stiftelsen øverste organ. Styrevervene er personlige og kan ikke overføres ved fullmakt. Hvis stiftelsen er næringsdrivende har de ansatte rett til representasjon i styret i saker som gjelder næringsvirksomheten. Styremedlemmene kan tilstås et rimelig vederlag i forhold til faktisk arbeidsmengde og ansvarsbyrde i stiftelsen. Det skal ifølge stiftelseslovens § 10 c) presiseres i vedtektene hvordan valg av styre skal skje.

VEDLEGG

---

1. SJEKKLISTE FOR SAKSFREMSTILLING VED INTERKOMMUNALT SAMARBEID

---

1 Forvaltningsmyndighet og forholdet til særlovene

Omfatter samarbeidet også vedtak i saker enkeltvedtak/myndighetsutøvelse? Pr i dag er det kun kommunelovens §§ 28 (vertskommune og samkommunen) som hjemler denne type samarbeid.

2 Formålet med virksomheten

Hva er målsettingen med samarbeidet og hvilke antatte forventninger har en til gevinstene ved samarbeid. Dersom virksomheten skilles ut i et aksjeselskap og ikke har erverv som formål, skal dette tydeliggjøres i formålet. Risiko og forretningsområde skal tydeliggjøres.

3 Hvilke konsekvenser har utskillelsen for de ansatte?

Ved etablering av selvstendige rettssubjekter, trer arbeidsmiljølovens regler om virksomhetsoverdragelse i kraft. Det kan eventuelt avtales ordninger som sikrer de ansatte fortrinnsrett til stillinger i egen kommune innenfor et gitt tidsrom.

4 Hva er kommunens rolle i fht tjenestene som skal utføres i samarbeidet?

Skal kommunen kjøpe tjenester fra samarbeidet og er dette innenfor regelverket om offentlig anskaffelser (evt. egenregi)? Har kommunen tilsyns- og kontrollansvar overfor virksomheten? Hvordan skal skille mellom eier og kommunens rolle som kunde sikres for å unngå mistanke om rolleblanding og forfordeling.

5 Grad politisk styring og kontroll

Er virksomheten av en slik art at politikerne ønsker større eller mindre grad av styring.

6 Lokalisering av hovedkontor/vertskommune

7 Skatt- og merverdiavgift

Hvilke regler for skatt og mva trer i kraft ved de ulike selskapsformene ifht den aktuelle virksomheten.

8 Kostnadsnøkkel for eierskap

9 Et politisk vedtak skal følges av selskapsdokumentene

Vedtaket om utskillelse av virksomhet til et interkommunalt selskap, må følges av de grunnleggende dokumenter for virksomheten (vedtekter, selskapsavtale, aksjonæravtale etc) og en angivelse av eventuell overføring av formuesmasse, samt retningslinjer for instruks for representant i eierorgan. I vedtektene/selskapsavtalen bør det også være tydelig hvorvidt selskapet utfører oppgaver etter egenregi eller er konkurranseeksponert.

2. EKSEMPLER PÅ MODELLER FOR FINANSIERING AV SELSKAPENE

Modell 1:

1. Likt grunnbeløp for alle deltakende kommuner
2. Øvrige kostnader fordelt etter innbyggertall

Kommentarer:

Grunnbeløpet bør speile administrative grunnkostnader som ikke er avhengig av kommunestørrelse.

Modell 2:

1. Alle kostnader fordelt etter innbyggertall, men fordelt på intervallet med synkende beløp med økende innbyggertall som for eksempel
  - a. De første 5 000 innbyggere, kr 5 pr innbygger
  - b. Fra innbygger 5 000 – 10 000 kr 4 pr innbygger
  - c. Fra innbygger 10 000 – 20 000 kr 3 pr innbygger
  - d. Fra innbygger Over 20 000 kr 2 pr innbygger

Kommentarer:

Denne modellen med differensieringen av pris avhengig av innbyggertall har innbygget en fordeling av grunnkostnader for kommunene. Intervallene på antall innbyggere kan selvfølgelig endres. Eksempelet ovenfor er hentet fra selskapsavtalen til Østfold interkommunale Arkivselskap.

Modell 3:

1. Likt grunnbeløp for alle deltakende kommuner
2. Kostnader til felles avtalte tjenester fordelt etter innbyggertall
3. Uttak av tjenester ut over «grunnpakken» betales til fulle av den enkelte kommune, inkludert overheadkostnader.

Kommentarer:

En variant av denne modellen benyttes i Helsehuset hvor uttak av døgntilbud på forsterkede sykehjemssenger belastes den enkelte kommune. Her er det imidlertid en sikringsbestemmelse som sier at hvis ikke døgnplassene er fullt ut belagt, skal den enkelte eierkommune gi et dekningsbidrag for tapet av inntekter i henhold til eierandel. Dette fordi det er felles oppslutning om å opprette det forsterkede døgntilbudet.

For IØD vil de kommunene som tar ut tjenester ut over grunnpakken betale kostnadene i sin helhet inkludert overhead kostnader.

Denne modellen gjør det mulig å gi et noe variert tilbud til deltakerkommunene avhengig av behov, og vil redusere interessekonflikter knyttet til ulikt tjenestebehov.

Modell 4:

1. Differensiert grunnbeløp for alle deltakende kommuner
2. Øvrige kostnader til felles fordelt etter innbyggertall

Kommentarer:

Grunnbeløpet må ta høyde for kriterier i rammetilskuddet som slår svært ulikt ut for de enkelte kommunene. Prinsippet kan for eksempel gjøre seg gjeldende ved tjenester til eldre: En kommune kan ha stor andel eldrebefolkning og får et høyere rammetilskudd, enn en kommune med lav andel eldrebefolkning. Tilskuddet tilsier at kommunen med høyere rammetilskudd vil relativt sett ha et større behov for tjenester, og det er dermed rimelig at grunnbeløpet gjenspeiler dette.

Prinsippet kan også anvendes ved tilskudd til administrative tjenester hvor kommunene får et grunnbeløp uavhengig av kommunestørrelse.

3. EKSEMPLER PÅ STYREHONORAR

Nivå	Godtgjøring
1	Styremedlemmer: Kroner 2.400 per styremøte Styreleders tilleggshonorar: 25.000 per år.
2	Styremedlemmer: Kroner 1.800 per styremøte Styreleders tilleggshonorar: 17.500 per år.
3	Styremedlemmer: Kroner 1.200 per styremøte Styreleders tilleggshonorar: 10.000 per år.
Eventuelle økte satser for honorering omfatter midlertidige, særskilte hensyn, som for eksempel arbeidsintense perioder	
Satser for godtgjøring er på grunnlag av 2013-tall. Justering av godtgjørelse indeksreguleres i samsvar med lønns- og prisvekst	

4. LOVENS KRAV TIL SELSKAPSAVTALER FOR IKS

Lov om interkommunale selskaper 1999-01-29 nr 6

§ 4. Selskapsavtale

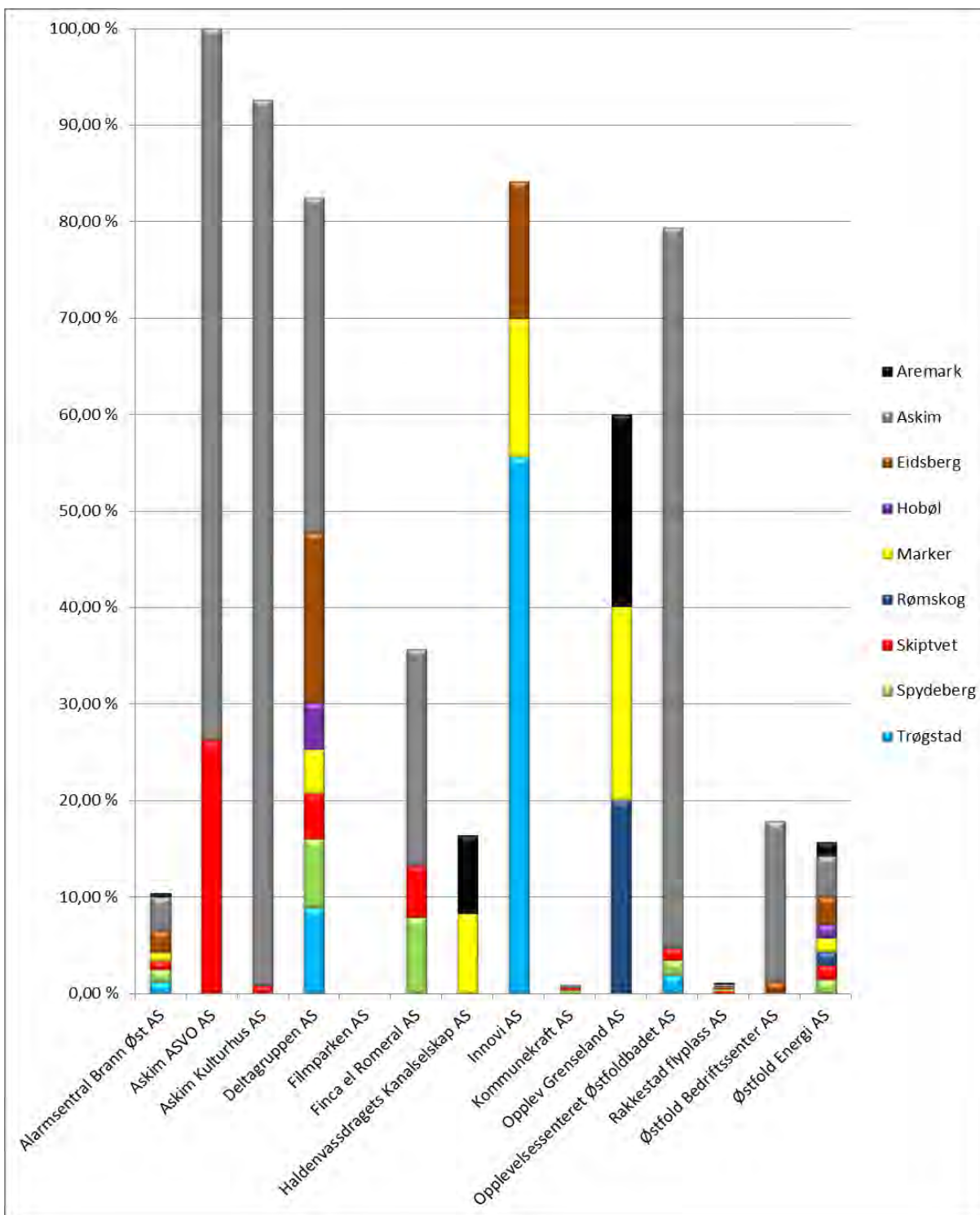
For interkommunalt selskap skal det opprettes en skriftlig selskapsavtale. For de enkelte deltakere skal kommunestyret eller fylkestinget selv vedta avtalen. For deltaker som er interkommunalt selskap, vedtas selskapsavtalen av representantskapet. Vedtaket krever tilslutning fra samtlige medlemmer av representantskapet med mindre annet er fastsatt i selskapsavtalen for det deltakende selskap.

Endringer i selskapsavtalen som gjelder forhold som omtalt i tredje ledd, skal skje på samme måte. Andre endringer vedtas av representantskapet med tilslutning fra minst to tredeler av de avgitte stemmer med mindre det er avtalt at også slike endringer skal vedtas i samsvar med regelen i første punktum.

Selskapsavtalen skal i det minste angi følgende

1. selskapets foretaksnavn
2. angivelse av deltakerne
3. selskapets formål
4. den kommune der selskapet har sitt hovedkontor
5. antall styremedlemmer
6. deltakernes innskuddsplikt og plikt til å foreta andre ytelser overfor selskapet
7. den enkelte deltakers eierandel i selskapet og den enkelte deltakers ansvarsandel i selskapet dersom denne avviker fra eierandelen
8. antall medlemmer av representantskapet og hvor mange medlemmer den enkelte deltaker oppnevner
9. annet som etter lov skal fastsettes i selskapsavtalen

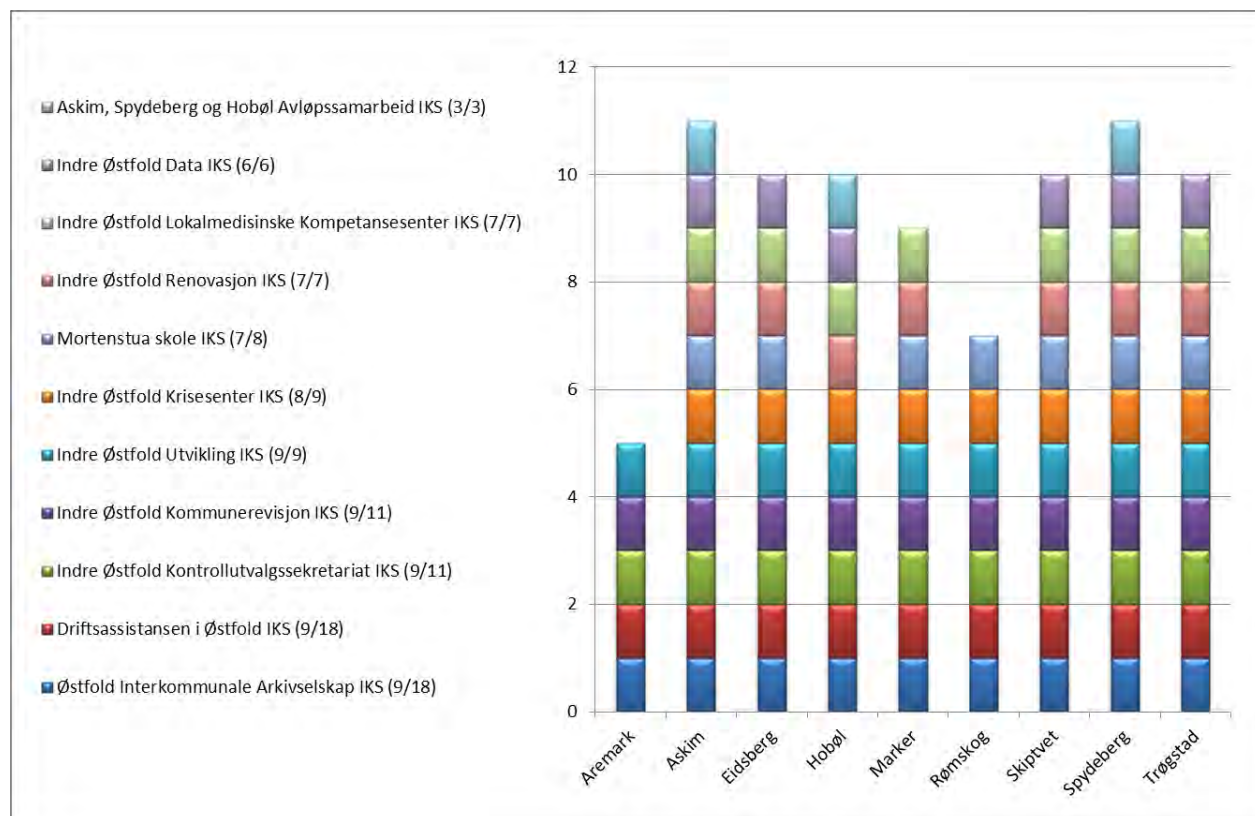
5. SELSKAPER ORGANISERT ETTER AKSJELOVEN, FORDELT PÅ I Ø KOMMUNENES ANDELER

KOMMENTAR TIL TABELLEN

- Indre Østfold kommuner er sammen om 14 aksjeselskap. Aksjeandelen varierer fra 100 % (Askim ASVO AS) til 0,018 % (Filmparken).
- For 8 av 14 aksjeselskap har Indre Østfold kommuner mindre enn 40 % av aksjene.
- For tre av de øvrige selskapene har Askim kommune kvalifisert flertall alene.

6. SELSKAPER ORGANISERT ETTER IKS-LOVEN, FORDELT PÅ I Ø KOMMUNENE

KOMMENTAR TIL TABELLEN

- Indre Østfold kommuner deltar i opptil 11 IKSer (Askim og Spydeberg deltar i alle 11)
- IKSe ne varierer fra å omfatte 18 eiere (Arkivselskapet og Driftsassistansen) til 3 eiere (Avløpssamarbeidet).
- Tallene i parentes (etter navnet) viser antall Indre Østfold kommuner mot totalt antall eiere. For 9 av selskapene har Indre Østfold en eierandel på minst 80 %.

7. OVERSIKT OVER SELSKAPER OG SAMARBEID I IØ¹²

AKSJESELSKAP	Deltakende kommuner fra Indre Østfold¹³
Alarmsentral Brann Øst AS	Aremark, Askim, Eidsberg, Marker, Skiptvet, Spydeberg, Trøgstad
Askim ASVO AS	Askim, Skiptvet
Askim Kulturhus AS	Askim, Skiptvet
Deltagruppen AS	Askim, Eidsberg, Trøgstad, Spydeberg, Skiptvet, Hobøl, Marker
Filmparken AS	Askim, Spydeberg
Finca el Romeral AS	Askim, Skiptvet, Spydeberg
Haldenvassdragets Kanalselskap AS	Aremark, Marker
Innovi AS	Eidsberg, Marker, Trøgstad
Kommunekraft AS	Askim, Skiptvet, Spydeberg
Opplev Grenseland AS	Aremark, Marker, Rømskog
Opplevelsessenteret Østfoldbadet AS	Askim, Trøgstad, Spydeberg, Skiptvet
Rakkestad flyplass AS	Aremark, Askim, Eidsberg, Marker, Skiptvet
Østfold Bedriftssenter AS	Askim, Eidsberg
Østfold Energi AS	Aremark, Askim, Eidsberg, Hobøl, Marker, Rømskog, Skiptvet, Spydeberg

Aksjeselskap hvor kun en kommune i Indre Østfold deltar som eier

Askimbyen AS	Askim
Askim Rådhus AS	Askim
Eiendomselskapet Askim AS	Askim
Skjebergkilens Marina AS	Eidsberg
Trøgstad Elverk AS	Trøgstad

Aksjeselskap som heleid datterselskap¹⁴

	Eier
Trøpro Eiendom AS	Innovi AS
Retura Østfold AS	Indre Østfold Renovasjon IKS

¹² Elektroniske versjoner av Eiermeldingen: For hvert organisasjonsnavn (AS og IKS) på listen er det lagt inn link til www.proff.no med tilgjengelig nøkkelinformasjon om selskapet.

¹³ I listen over AS er kun Indre Østfold kommunene tatt med.

¹⁴ Der morselskapet er fra listen øverst.

INTERKOMMUNALE SELSKAPER**Deltakende kommuner**

Østfold Interkommunale Arkivselvskap IKS	Samtlige kommuner i Østfold
Driftsassistansen i Østfold IKS	Samtlige kommuner i Østfold
Indre Østfold Kontrollutvalgssekretariat IKS	Aremark, Askim, Eidsberg, Hobøl, Marker, Rakkestad, Rømskog, Skiptvet, Spydeberg, Trøgstad, Våler
Indre Østfold Kommunerevisjon IKS	Aremark, Askim, Eidsberg, Hobøl, Marker, Rakkestad, Rømskog, Skiptvet, Spydeberg, Trøgstad, Våler
Indre Østfold Utvikling IKS	Aremark, Askim, Eidsberg, Hobøl, Marker, Rømskog, Skiptvet, Spydeberg, Trøgstad
Indre Østfold Krisesenter IKS	Askim, Eidsberg, Hobøl, Marker, Rakkestad, Rømskog, Skiptvet, Spydeberg, Trøgstad
Mortenstua skole IKS	Askim, Eidsberg, Marker, Rakkestad, Rømskog, Skiptvet, Spydeberg, Trøgstad
Indre Østfold Renovasjon IKS	Askim, Eidsberg, Hobøl, Marker, Skiptvet, Spydeberg, Trøgstad
Indre Østfold Lokalmedisinske Kompetansesenter IKS	Askim, Eidsberg, Hobøl, Marker, Skiptvet, Spydeberg, Trøgstad
Indre Østfold Data IKS	Askim, Eidsberg, Hobøl, Skiptvet, Spydeberg, Trøgstad
Askim, Spydeberg og Hobøl Avløpssamarbeid IKS	Askim, Hobøl, Spydeberg

§ 27 FELLES STYRE**Deltakende kommuner.****Vertskommunen står først.**

Avlastningshjemmet for Indre Østfold	Eidsberg, Askim, Hobøl, Marker, Skiptvet, Spydeberg, Trøgstad
IKT-Samarbeid	Marker, Aremark og Rømskog
Indre Østfold Barnevernvakt	Eidsberg, Aremark, Askim, Eidsberg, Hobøl, Marker, Rakkestad, Rømskog, Skiptvet, Spydeberg, Trøgstad
Interkommunalt utvalg mot akutt forurensing	Fredrikstad, samtlige kommuner i Østfold
Kulturskolen vest	Askim, Skiptvet, Spydeberg
PPTjeneste Hobøl, Skiptvet og Spydeberg	Spydeberg, Hobøl og Skiptvet
PPTjenesten For Indre Østfold	Eidsberg, Marker, Rakkestad, Trøgstad
Smaalenene bedriftshelsetjeneste	Eidsberg, Askim

§ 28 VERTSKOMMUNE**Deltakende kommuner.
Vertskommunen står først.**

Barnevern, Marker og Rømskog	Rømskog og Marker
Brannsjeffunksjon i Marker	Aremark og Marker
Felles brannsjef for Askim, Spydeberg og Trøgstad	Askim, Spydeberg og Trøgstad
Felles brannvesen for Hobøl og Spydeberg	Spydeberg og Hobøl
Innkjøpssamarbeidet Indre Østfold	Eidsberg, Aremark, Askim, Eidsberg, Hobøl, Marker, Rakkestad, Rømskog, Skiptvet, Spydeberg, Trøgstad
Landbrukskontoret for Hobøl, Spydeberg og Askim	Spydeberg, Askim, Hobøl
Skatteoppkreveren i Hobøl og Spydeberg	Hobøl og Spydeberg
Skatteoppkreverkontor Askim og Skiptvet	Askim og Skiptvet
Skatteoppkreverkontor Trøgstad Eidsberg	Eidsberg og Trøgstad
Plan og miljøkontor	Marker, Aremark og Rømskog

Ut over AS, IKS og samarbeid etter kommunelovens bestemmelser, deltar kommunene i en rekke øvrige samarbeid, foreninger, interesseorganisasjoner og stiftelser. Eksempler på dette er:

Biblioteksentralen AL
Edwin Ruuds Stiftelse
Fengselshelsetjeneste ved Indre Østfold fengsel
Film & Kino
Grensekomiteen Värmland - Østfold
Indre Østfold Introduksjonssenter
Indre Østfold Næringsforening
Indre Østfold Næringsråd
Indre Østfold Regionråd
Jernbaneforum Øst
Klinisk veterinærvakt
NAVkontor i Marker og Rømskog
Norske Skogindustrier ASA
Regionalpark Haldenkanalen
Samarbeidsalliansen Osloregionen
Samhandlingsforum, Sykehuset Østfold-KS Østfold
Skogbrannvakt
Stiftelsen Anker Studentboliger og Hotel
Stiftelsen Fossumutvikling
Stiftelsen Opplæringskontoret for offentlig sektor i Østfold
Ungt entreprenørskap Alumni Østfold
Utmarkskommunenes Sammenslutning
Vasskraftkommunenes Landsammenslutning

Boligselskaper er ikke nevnt i oversikten.

SAKSFRAMLEGG

FINANSRAPPORT 2. TERTIAL 2013

Formannskap
Kommunestyre

Saksnr 13/47
Saksnr 40/13

Rådmannens forslag til vedtak:

Rapporten tas til orientering

Vedtak:

Formannskapets innstilling til kommunestyret:

Sakens fakta:

Finansrapporten for T2 inneholder denne gang tall pr. 31.10.2013.

Bakgrunn:

I henhold til Rømskog kommunes finansreglement som ble vedtatt i K-sak 53/10 den 16.12.2010 kap. 6.5 og 7.7 skal en finansrapport forelegges kommunestyret for hver tertial.

Rapporten skal inneholde oversikt over ledig likviditet og oversikt over kommunens gjeldsportefølje.

Vurdering:

Rapporten gir et dekkende bilde av kommunens finansielle situasjon. Den vurderes å være tilfredsstillende. Rentenivået det siste året har vært stabilt, og det forventes på kort sikt at nivået skal være stabilt. På noe lenger sikt forventes det at renten skal stige.

Vedlegg:

Rapport Finansforvaltningen 2. tertial 2013

Anne Kirsti Johnsen
rådmann

RAPPORT FINANSFORVALTNINGEN T2 2013

I henhold til Rømskog kommunes finansreglement som ble vedtatt i K-sak 53/10 den 16.12.2010 kap 6.5 og 7.7, skal en finansrapport forelegges kommunestyret hver tertial.

Rapporten skal minimum inneholde følgende:

Ledig likviditet

- Fordeling på de ulike plasseringsalternativer
- Fordeling frie midler og hva som finnes på fond
- Egne rentebetingelser
- Rådmannens kommentarer om sammensetningen

Gjeldsportefølje

- Opptak av nye lån
- Konvertering eldre lån
- Sammensetning av verdi av porteføljen
- Løpetid og gjennomsnittlig rentebinding
- Egne rentebetingelser sammenlignet med markedet
- Rådmannens kommentar av endring i risiko, gjenværende rentebinding
- Forestående finansierings- /refinansieringsbehov

Ledig likviditet

Rømskog kommune har alle sine midler (100 %) i Marker Sparebank. Kommunens samlede innskudd i Marker Sparebank overstiger ikke 2 % av bankens forvaltningskapital jfr finansreglementet pkt 6.1.

Vi har ikke inngått avtale om endring av renteavtale med Marker Sparebank i denne perioden.

Innskuddsplasseringer	31.10.2013	31.12.2012
Innestående bank	1 933 858	3 191 212
Herav skattetrekksmidler	1 222 266	1 775 704
Rentesats	0,5	0,5
Andre plasseringer	34 289 759	31 727 760
Herav særinnskudd bank	34 277 295	31 287 294
Herav Næringsfond	12 464	440 466
Rentesats	3,20 (Næringsfond 2,20)	3,20 (Næringsfond 2,20)
Totalsum innskudd	36 223 617	34 918 973

Vi har en løpende vurdering av sammensetning på brukskonti og på konti med høyere rente.

Pr 30.06.13 var snittrenten på bankinnskudd 2,24, pr 31.12.2012 var den på 2,31 % i flg SSB. NIBOR 3 mnd var på 1,69 % på samme tidspunkt i forhold til 1,87 % 31.12.12. Avtaler som benyttes i mange tilfeller er ”NIBOR 3 mnd + 0,5 % margin” som et eksempel.

Kommunen har driftslikviditet til å dekke løpende forpliktelser de neste tre måneder. Det er ikke avtalt tidsbinding for bankinnskuddene jfr finansreglementet pkt 6.1

Låneportefølje

Finansreglementet gir rammer for hvordan låneporteføljen skal forvaltes. Det skal vurderes sammensetning av lånetypene med fastrente og løpende rente. Rømskog kommune har i dag en andel av fastrente på 28 %, ved årsskiftet var den 27 %. Vi har et mål om at andelen fastrentelån skal være ca 25 %.

I 2013 har rentenivået i pengemarkedet sunket noe. Dette er i tråd med de siste varsler fra økonomer og Norges Bank.

Etter at administrasjonen i 2012 endret litt på sammensetningen av låneporteføljen vil det ikke være behov for nye endringer den nærmeste tiden. Skulle det oppstå vesentlige endringer på finansmarkedet eller i Rømskog kommune sin portefølje vil administrasjonen vurdere evt endringer.

I Finansreglementet ligger det også en begrensning om at enkeltlån ikke kan utgjøre mer enn 25 % av den samlede låneporteføljen. Av vår portefølje på ca 24 millioner kan et enkeltlån utgjøre 6,0 millioner. Alle lånene i porteføljen er godt innenfor dette kravet. Det største enkeltlånet i dag er på ca 4,7 millioner.

Oversikten over låneporteføljen inneholder også Startlån fra Husbanken. Dette er lån som i utgangspunktet skal betjenes uten noe bidrag fra kommunen, altså utelukkende av låntagerne. Vi har avtale med Lindorff som administrerer disse lånene. Restgjelden på disse lånene er ca 2.550.000,-

Sammendrag låneportefølje	Lånebeløp	Restgjeld	Sammen-setning (%)	Snitt-kredittid (år)	Snittrente-binding (år)	Snittrente
Fast rente	7 800 000	6 325 818	28	27,62	2,17	4,11 %
Flytende rente	24 164 820	16 535 738	73	24,49	0,17	2,39 %
TOTALT	31 964 820	22 861 556	100	25,25	0,72	2,87 %

Tabellen viser at Rømskog kommune har en snittrente på 4,11 % på fastrente og 2,39% på flytende rente, begge sett sammen gir et snitt på 2,87%. SSB sine statistikker viser at utlånsrenten har et snitt på 4,72 %. Når vi ser på dette ser våre avtaler fortsatt bra ut.

Utestående fordringer

Rømskog kommune har også lånt ut midler til Rømskog Næringssselskap AS, dette selskapet er 100% eid av Rømskog kommune.

Det er i løpet av året nedbetalt med kr. 100 000

Beløpet som er lånt ut til selskapet er pr 31.10.2013:

Kr 1.928.000

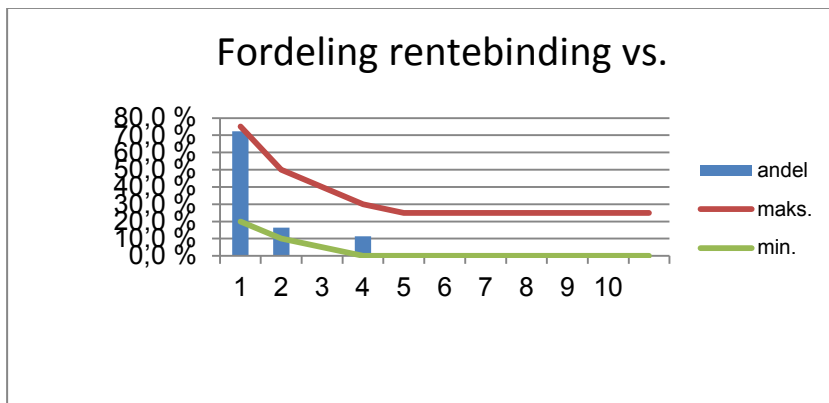
Risikovurdering

Sammensetning av låneporteføljen:

Økt renteutgift ved 1 % generell endring av utlånsrenten vil på de lånene med flytende rente utgjøre ca 165.000,- i årlig merutgift på den gjelden vi har pr 31.10.2013.

Fordeling rentebinding

Forklaring diagram

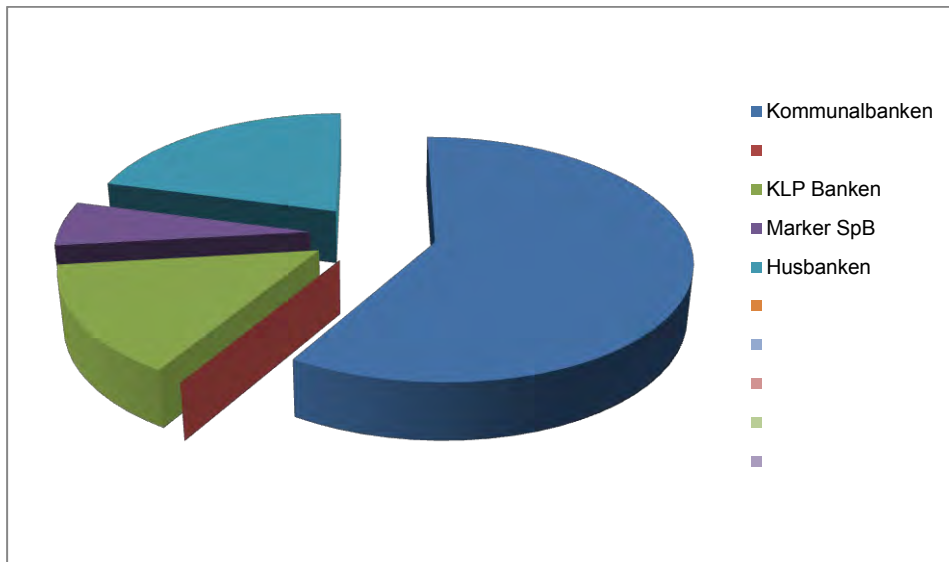
Maks.- og min.-grafene tilsvarer maks.- og min.-tallene under "Normportefølje."

Søylene viser hvordan den faktiske fordelingen i intervallene er.

Søylene for faktisk andel skal ideelt sett ligge mellom maks.- og min.- grafene, slik at man lett kan se om porteføljen holder seg innenfor de vedtatte grensene i finansreglementet.

Motpartsrapport

Motpartsrapport (sammendrag)	Saldo	Andel
Kommunalbanken	13 409 950	58,66 %
Marker Sparebank	1 363 521	5,96 %
KLP	3 320 788	14,53 %
Husbanken	4 767 297	20,85 %
Sum	22 861 556	100,00 %

Det er ikke tatt opp nye lån i 2013, kun Startlån til videre utlån..

Forestående finansieringsbehov

Det eneste låneopptak som er vedtatt for 2013 er Startlån fra Husbanken med kr. 300.000,-. Det er også søkt om kr. 500 000 i ekstra startlån, dette pga ekstra stor etterspørsel i år, denne søknaden vil ligge inne i Husbanken i tilfelle et skulle bli ledige lånemidler i løpet av perioden fram til ordinær søknad 2014. Husbanken har pr dato ikke ledige midler.

FORSLAG TIL VEINAVN I RØMSKOG KOMMUNE

Behandler organ:	Møtedato	Sak nr.	Ark.nr.
Utvikling	14.11.2013	19/13	L32
Kommunestyre	14.11.2013	41/13	L32

Rådmannens forslag til vedtak/innstilling:

Utvalg for utvikling slutter seg til administrasjonens forslag til veinavn i Rømskog kommune. Saken oversendes til kommunestyret for endelig vedtak.

Vedtak:

Utvalg for Utviklings innstilling:

Sakens fakta:

Bakgrunn:

Med bakgrunn i vedtak fattet i sak 07/13 den 18.04.2013 i Utvalg for utvikling ble forslag til veinavn lagt ut til høring. Høringsfristen ble satt til 1. juli 2013. Rømskog kommune har mottatt 16 høringsuttalelser. De uttalelsene som er knyttet direkte til foreslåtte veinavn er summert opp og kommentert og ført inn i vedlagt liste over forslag til veinavn.

I tillegg er det kommet en uttalelse fra Espen Tørnby som ønsker at den private veien over Moserud skal få veinavnet Moserudbakken. En henviser til sak 07/13 der en redegjør for bakgrunnen for kriterier for valg av veiparseller.

Arbeidsgruppa slutter seg derfor ikke til forslaget og foreslår at husene tilsluttes veinavnet Østkroken.

Med henvisning til sak 07/13 og kriterier for valg av veiparseller foreslår arbeidsgruppa at veinavnet Skytterveien og Mølla utgår. Henviser til kommentarfeltet i vedlegget.

Alle innspill er merket med rødt i vedlegget.

Forslag til endringer er så oversendt på nytt til Språkrådet for uttalelse. Svar mottatt 23/10-2013. Svarene er satt inn i egen kolonne i vedlegget og merket med rødt.

Administrasjonen har måttet avklare med Statens kartverk vedrørende bruk av navnet Ringsbyveien, Flatenveien og Stangebrøt.

Har fått aksept for å kunne bruke Ringsby- og Flatenveien.

Får ikke aksept for å benytte endingen –brøt. Slik at det foreslås Stangebrot. Statens kartverk opplyser om at dersom det reises navne sak om “Stangebrøt” vil kartverket innstille negativt. Dette er ført inn i samme kolonne som uttalelsen fra Språkrådet, men da merket med blått.

Vurdering:

Valg av veinavn er gjort med utgangspunkt i navnet på stedet/plassen som veien fører til. Det er gjort unntak fra dette ut fra en vurdering av hva som er et allment kjent navn eller område eller der flere steder / gårder har samme navn.

Konklusjon:

Forslag til veinavn legges frem for kommunestyret til endelig godkjenning.

Vedlegg:

Liste med forslag til veinavn – spredt bebyggelse pr. 01.11.2013

2 Kart over forslag til veinavn – søndre og nordre del

Veinr.	Ve	Off	Rådmanns forslag til veinavn pr. 01.04.2013.	Rådmanns forslag til veinavn til møte 14.11.2013.	Språkrådets anbefaling av skrivemåte før høringen.	Strekning / veiparsell	Merknad fra administrasjonen. Merknad til språkrådets forhåndsuttalelse	Innspill etter høringsfrist 1/7-2013	Språkrådets uttalelse 23/10-13. Telefon avklaring med Statens kartverk v/Oddmund Vestenfor 28/10-13.	Merknad fra administrasjon etter høringsinnspill
1		O	Storveien	Storveien	Ingen merknad	Fylkesvei 21 fra Akershus grense i nord til Bekkenga i syd	ok	Linda Arnesen: Foreslår Rømskogveien fra Gropa i nord til kommunegrensa til Marker i syd		Opprettholder Storveien
2		P	Trandumsætra	Trandumsætra	Dette bruksnavnet har i SSR skrivemåtene <i>Trandumsætra</i> og <i>Trandumseter</i> , med førstnevnte som anbefalt skrivemåte. I vårt arkiv har vi registrert uttalene/ <i>trannonmsetra/</i> og <i>/trannomse:tra/</i> . Vi tilrår derfor skrive måten <i>Trandumsætra</i> for adressenavnet, i samsvar med skrivemåten i SSR og uttalen av navnet. Dersom kommunen ønsker en annen skrivemåte, må det reises navnesak på bruksnavnet for å få vedtatt skrivemåten av dette før det tas i bruk som adressenavn.	Fra "Storveien" til Granli gård	Foreslår Språkrådets anbefaling			Opprettholder Trandumsætra
3		P	Klubbeveien	Klubbeveien	Ingen merknad	Fra "Storveien" i nord via Spillhaug og over klubben frem til "Storveien" i syd	ok	Ole Johan Haugen: Foreslår <i>Li veien</i> fra fv 21 i syd og frem til Udnesseter		Opprettholder Klubbeveien
4		P	Hølvassveien	Hølvassveien	Her ville vi vente skrivemåten <i>Hølvassveien</i> , jf. Skrivemåten Hølvassetra i SSR og uttalen av tilsvarende navn i kommunen, registrert i vårt arkiv: <i>Ertevann>Ertevassfallet, Rødvann>Rødvassfallet</i> .	Fra Spillhaug til Hølvannet	Foreslår Språkrådets anbefaling			Opprettholder Hølvassveien
5		P	Nylendveien	Nylendveien	Ingen merknad	Fra Storveien til Nylenda + John Sigmund Moen	ok			Opprettholder Nylendveien
6		P	Kollerudveien	Kollerudveien	Ingen merknad	Fra "Storveien", ved nord Trandem, til Kollerud	ok			Opprettholder Kollerudveien
7		P	Trandumveien	Trandumveien	Vi tilrår skrivemåten <i>Trandumveien</i> i samsvar med anbefalt skrivemåte i SSR. Denne skrivemåten er også i samsvar med uttaleformene i vårt arkiv (<i>/trannomm/</i>) og <i>Norske Gaardnavne</i> (<i>/trannåmm/</i> , <i>/tranåmm/</i>). Dersom kommunen ønsker en annen skrivemåte, må det reises navnesak på bruksnavnet for å få vedtatt skrivemåten av dette før det tas i bruk som adressenavn.	Fra "Storveien" til og med Andor Ljøner	Foreslår Språkrådets anbefaling			Opprettholder Trandumveien
8		O	Østkroken	Østkroken	Vi har ingen opplysninger om <i>Østkroken</i> , men dersom det er kjent og brukt lokalt, har vi ingen merknader.	Vest Trandem via FV 813 til Lokalbrua	ok			Opprettholder Østkroken
9		P	Lykkjekroken	Lykkjekroken	Ingen merknad	Fra Østkroken, ved Moveiskillet, til Lykkjemyra	ok	Odd Johansen: Forslag til <i>Trandemløkken</i>		Opprettholder Lykkjekroken

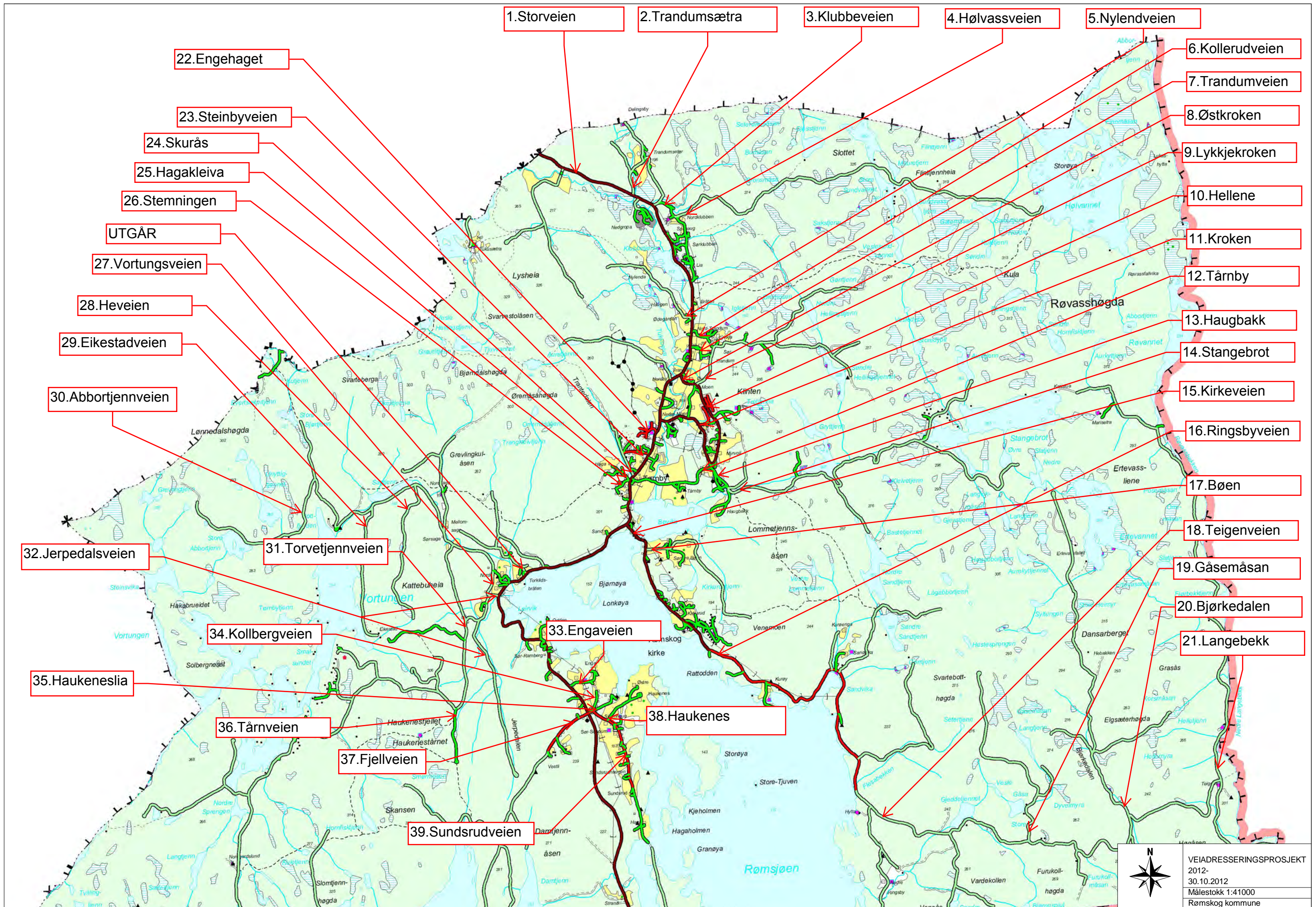
10	O	Hellene	Hellene	Vi har ingen opplysninger om navnet, men antar at det er i flertallsform av ordet <i>helle</i> "flat, tynn stein"? I så fall tilrår vi skrivemåten <i>Hellene</i> i samsvar med norsk rettskrivning.	Hellenefeltet	Foreslår Språkrådets anbefaling	Sidsel Fjerdings: Forslag til Hellenefeltet		Opprettholder Hellene
	P	Skytterveien	UTGÅR	Ingen merknad	Fra "Østkroken" til skytterbanen	ok	Sidsel Fjerdings: Foreslår Skytterhusbakken	Ingen merknad	Foreslår at navnet utgår og at veien sammenfaller med Østkroken
11	O	Kroken	Kroken	Ingen merknad	Krokenfeltet	ok	Sidsel Fjerdings: Foreslår Krokenfeltet		Opprettholder Kroken
12	P	Tårnby	Tårnby	Ingen merknad. Forleddet i navnet kommer fra kvinnenavnet Torunn (norrønt Þorunn).	Fra Skolestubrátan til Tårnby	ok	Nina Hellebakken: Foreslår Tårnbyveien Nils Nilssen: Foreslår Tårnebyveien Anders Taraldrud: Foreslår Tornebyveien Anne Kari Taraldrud: Foreslår Torneby		Opprettholder Tårnby
13	P	Haugbakk	Haugbakk	Ingen merknad	Fra "Østkroken" til Haugbakk	ok			Opprettholder Haugbakk
14	P	Stangebrot	Stangebrot	Ingen merknad	Fra Tårnby saga til Auretjenn	ok	Anne Kari Taraldrud: Foreslår Stangebrot	Vi tilrår skrivemåten Stangebrot i samsvar med anbefalt skrivemåte i SSR. Avklart med Statens kartverk v/Oddmund Vestenfor at vi ikke får lov til å benytte -brøt. Ved en evt navnesak vil Statens kartverk innstille negativt, dersom kommunen vil bruke endingen -brøt.	Opprettholder Stangebrot
15	O		Kirkeveien		Fra Eidet til Rømskog kirke		Nina Kind Johannessen: Foreslår Kirkeveien frem til dele mellom fylkes- og kommunal vei.	Ingen merknad	Foreslår Kirkeveien frem til Rømskog kirke.

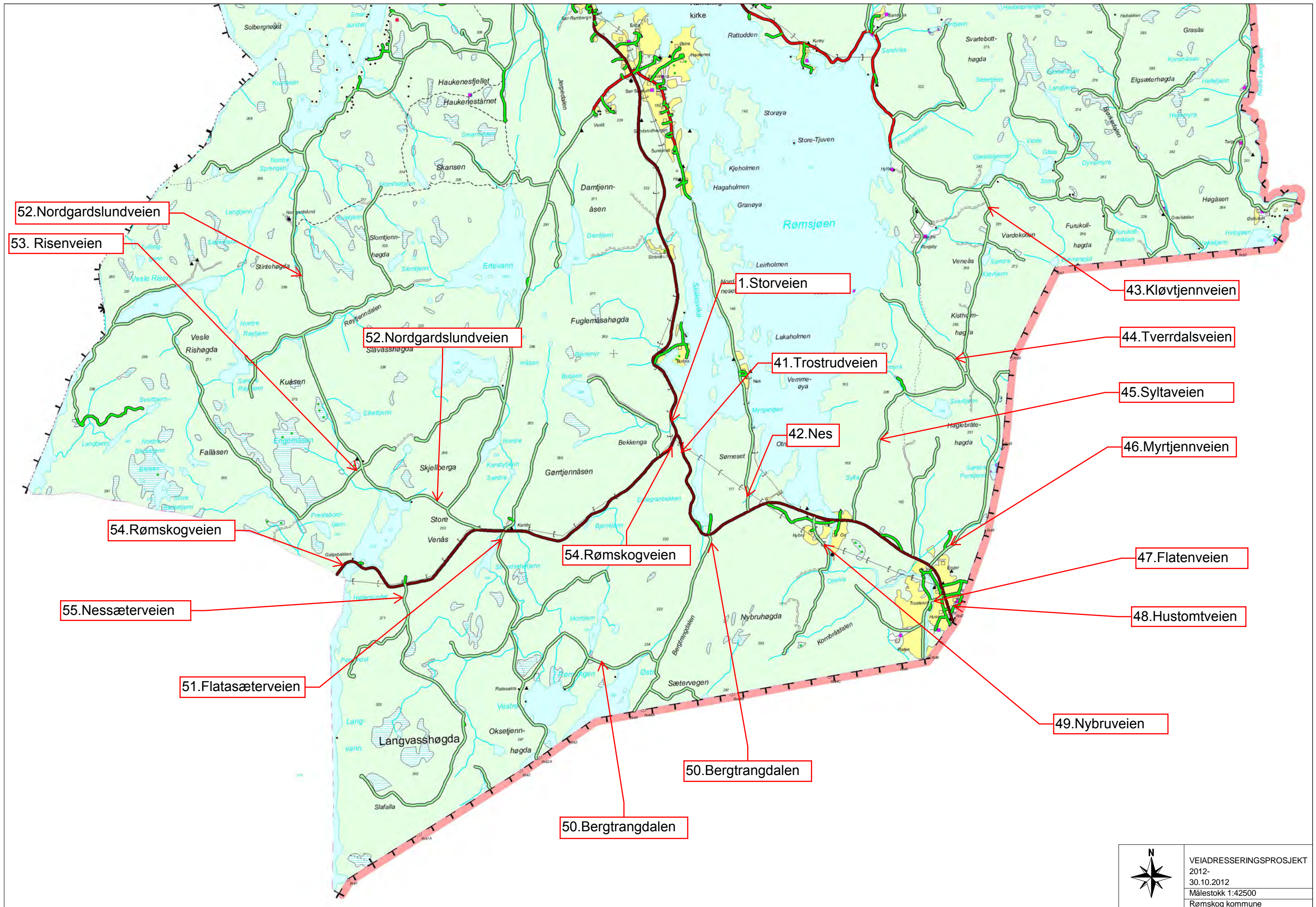
16	O/ P	Ringsbyveien	Ringsbyveien	Her vil vi primært tilrå skrivemåten <i>Ringsbuveien</i> i samsvar med anbefalt skrivemåte av gårdsnavnet i SSR. Denne skrivemåten er i samsvar med den nedarvede uttalen og navnets opprinnelse (av mannsnavnet <i>Ring</i> (norrønt <i>Ringr</i>) + <i>búðir</i> , flertall av <i>búð</i> 'bod, lite hus'). Sekundært kan vi også gå inn for <i>Ringsbyveien</i> . Uttalen med <i>lyl</i> er belagt i vårt arkiv, og skrivemåten <i>Ringsby</i> har også en viss tradisjon. Men siden denne skrivemåten blir misvisende når det gjelder navnets opphav, vil vi altså anbefale <i>Ringsbuveien</i> .	Fra Rømskog kirke til nedre Ringsby	Opprettholder forslag om Ringsbyveien		Avklart med Statens kartverk v/Oddmund Vestenfor at Rinbyveien kan benyttes.	Foreslår at Ringsbyveien går fra Rømskog kirke og frem til nedre Ringsby
17	P	Bøen	Bøen	Ingen merknad	Fra "Ringsbyveien" til Venemoen	ok			Opprettholder Bøen
18	P	Teigenveien	Teigenveien	Når et navn i bestemt form inngår som forledd i et annet navn, faller som regel den bestemte endelsen bort. Vi ville derfor vente skrivemåten <i>Teigsveien</i> eller <i>Teigeveien</i> her. Men dersom skrivemåten <i>Teigenveien</i> stemmer med den lokale uttalen, må denne skrivemåten være grei.	Fra "Ringsbyveien", i Ringsbybakken, over til Sverige via Øst Tukken	Opprettholder forslag om Teigenveien			Opprettholder Teigenveien
19	P	Gåsemåsan	Gåsemåsan	Ingen merknad	Fra "Teigenveien" og inn til Gåsemåsan	ok			Opprettholder Gåsemåsan
20	P	Bjørkedalen	Bjørkedalen	Ingen merknad	Fra "Teigenveien" til nedre Slatjenn	ok			Opprettholder Bjørkedalen
21	P	Langebekk	Langebekk	Ingen merknad	Fra Teigen til Karistua	ok			Opprettholder Langebekk
22	P	Engehaget	Engehaget	Ingen merknad	Kommunesenteret, skole, barnehage, sfo, eldresenter, trygdeboliger og omsorgsboliger.	ok			Opprettholder Engehaget
23	P	Steinbyveien	Steinbyveien	Ingen merknad	Fra FV 21, Steinbyfeltet og Skuråsfeltet	ok			Opprettholder Steinbyveien
24	P	Skurås	Skurås	Ingen merknad	Fra FV 21 og opp til Skurås	ok			Opprettholder Skurås
25	P	Hagakleiva	Hagakleiva	Ingen merknad	Fra FV 21 opp til Haga	ok			Opprettholder Hagakleiva
26	P	Stemningen	Stemningen	Ingen merknad	Fra "Hagakleiva" og inn til Bergseth	ok			Opprettholder Stemningen
	P	Mølla	UTGÅR	Ingen merknad	Fra FV 21 opp til Mølla	ok	Bjørn Terje Norheim: Foreslår Torkilsbråten	Ingen merknad	Foreslår at veien utgår. Eiendommene tilfaller "Storveien"
27	P	Vortungsveien	Vortungsveien	Ingen merknad	Fra "Jerpedalsveien" til Bjørtjenn	ok			Opprettholder Vortungsveien
28	P	Heveien	Heveien	Ingen merknad. Forleddet kan komme fra norrønt hæð 'høyde, haug'.	Fra "Vortungsveien", ved Sagtjern, og over til hyttefeltet ved Vortungen	ok			Opprettholder Heveien
29	P	Eikestadveien	Eikestadveien	Ingen merknad	Fra Vortungsveien til "Eikestan"	ok			Opprettholder Eikestadveien
30	P	Abbortjennveien	Abbortjennveien	Ingen merknad	Fra "Vortungsveien", før Bjørtjenn, og inn til rundkjøring.	ok			Opprettholder Abbortjennveien

31	P	Lyngstadveien	Torvetjennveien	Vi har ingen opplysninger om navnet <i>Lyngstad</i> , men dersom det er kjent og brukt lokalt, har vi ingen merknader til <i>Lyngstadveien</i> .	Fra Jerpedalsveien til Dritabekkvika.(Stopper ved bommen)	ok	Kenneth Haugen: Foreslår Søndre Vortungsvei(eller Kopperudveien, Steinbruddveien og Linkveien) Nils Nilssen: Foreslår Haukenesfjellveien Klemeth Haukenes: Foreslår Torvtjernveien	Vi har ingen uttaleopplysninger om navnet, men i SSR er Torvetjenn (med binde-e) eneste skrivemåte. Dersom den stemmer med den lokale uttalen, tilrår vi skrivemåten Torvetjennveien.	Foreslår at veien endres til Torvetjennveien og starter ved Jerpedalsveien
32	P	Jerpedalsveien	Jerpedalsveien	Ingen merknad	Fra FV 21 og opp Jerpedalen	ok	Klemeth Haukenes: Foreslår at Jerpedalsveien starter ved FV 21		Foreslår at Jerpedalsveien starter ved FV 21.
33	P	Engaveien	Engaveien	Når et navn i bestemt form inngår som forledd i et annet navn, faller som regel den bestemte endelsen bort. Vi ville derfor vente skrivemåten <i>Engeveien</i> her, jf. navnet <i>Engemåsan</i> m.fl. i SSR. Men dersom skrivemåten <i>Engaveien</i> stemmer med uttalen av navnet, må denne skrivemåten være grei.	Fra Enga veiskillet og ned til Engen	Opprettholder forslag om Engaveien			Opprettholder Engaveien
34	P	Kollbergveien	Kollbergveien	Navnet <i>Kolberg</i> er ikke registrert i SSR eller herredsregisteret, men i boken "kart og navnebok over Rømskog" er navnet skrevet <i>Kollberg</i> , med uttalen /kållbær/. Denne uttalen tyder på at det er ordet <i>kolle</i> som ligger til grunn for navnet, ettersom ordet <i>kol/kull</i> ville hatt uttalen /kø:l-/. Også i matrikelutkastet fra 1950 er skrivemåten <i>Kollberg</i> . Vi tilrår derfor skrivemåten <i>Kollbergveien</i> for adressenavnet.	Fra "Sundsrudveien" og ned til Haukebøl.	Foreslår Språkrådets anbefaling			Opprettholder Kollbergveien
35	P	Haget	Haukeneslia	Ingen merknad	Dagens Haukenesfelt og Sandemfeltet(under utbygging)	ok	Bjarte Norheim: Foreslår Haukeneslia Rømskog utvikling: Foreslår Haukeneslia	Ingen merknad	Foreslår at navnet endres til Haukeneslia
36	P	Tårnveien	Tårnveien	Ingen merknad	Fra "Torvtjernveien" og inn til rundkjøring. Sti fra rundkjøring til Haukenestårnet	ok			Opprettholder Tårnveien
37	O/ P	Fjellveien	Fjellveien	Ingen merknad	Fra Skjønnhaug, vestover til Nordgardslundveien	ok			Opprettholder Fjellveien
38	P	Haukenes	Haukenes	Ingen merknad	Fra "Sundsrudveien" ned til Haukenes gårdene.	ok			Opprettholder Haukenes
39	O/ P	Sundsrudveien	Sundsrudveien	Ingen meknader til skrivemåten, men vi gjør oppmerksom på at <i>Sundsrudveien</i> allerede er registrert i SSR som navn på sti.	Skjønnhaug til Hagasund	Opprettholder forslag om Sundsrudveien			Opprettholder Sundsrudveien

40	O	Trosterudveien	Trosterudveien	Ingen merknad	Bekkenga til svenskegrensen	ok			Opprettholder Trosterudveien
41	P	Nes	Nes	Ingen merknad	Fra FV 126 til Nes.	ok			Opprettholder Nes
42	P	Kløvtjennveien	Kløvtjennveien	Ingen merknad	Fra Gjeddetjenn til krysset ned til Tverrdalen	ok			Opprettholder Kløvtjennveien
43	P	Tverrdalsveien	Tverrdalsveien	Ingen merknad	Fra krysset Syltaveien-Myrtjennveien og ned til Rømsjøen	ok			Opprettholder Tverrdalsveien
44	P	Syltaveien	Syltaveien	Når et navn i bestemt form inngår som forledd i et annet navn, faller som regel den bestemte endelsen bort. Vi ville derfor vente skrivemåten <i>Sylteveien</i> her. Men dersom skrivemåten <i>Syltaveien</i> stemmer med uttalen av navnet, må denne skrivemåten være grei.	Fra FV 126, ved Ous, og frem til Tverrdalsveien	Opprettholder forslag om Syltaveien			Opprettholder Syltaveien
45	P	Myrtjennveien	Myrtjennveien	Ingen merknad	Fra FV 126 og frem til Tverrdalsveien	ok			Opprettholder Myrtjennveien
46	P	Flatenveien	Flatenveien	Når et navn i bestemt form inngår som forledd i et annet navn, faller som regel den bestemte endelsen bort. Vi tilrår derfor skrivemåten <i>Flataveien</i> for dette navnet, i samsvar med skrivemåten i SSR (<i>Flatahøgda</i> og <i>Flatasætra</i>) og uttaleopplysningene i vårt arkiv (/fLa:tahøgda/ og /fLa:tasæ:tra/) I denne ordtypen er <i>Flata</i> - en genitivkonstruksjon og ikke bestemt artikkel som i <i>Enga</i> og lignende.	Fra FV 126 og inn til Flaten	Opprettholder forslag om Flatenveien		Avklart med Statens kartverk v/Oddmund Vestenfor at Flatenveien kan benyttes.	Opprettholder Flatenveien
47	P	Hustomtveien	Hustomtveien	Ingen merknad	Fra FV 126 (siste innkjøring før svenskegrensen) og frem til Fjellheim	ok			Opprettholder Hustomtveien
48	P	Nybruveien	Nybruveien	Ingen merknad	Fra FV 126 via Nybru	ok			Opprettholder Nybruveien
49	P	Bergtrangdalen	Bergtrangdalen	Ingen merknad	Fra FV 126 opp Bergtrangdalen og helt frem til Flatasætra	ok			Opprettholder Bergtrangdalen
50	P	Flatasæterveien	Flatasæterveien	Når et navn i bestemt form inngår som forledd i et annet navn, faller som regel den bestemte endelsen bort. Vi tilrår derfor skrivemåten <i>Flatasæterveien</i> for dette navnet.	Fra FV 21, ved Karlsby, via Flatasætra og til Rømungsneset	Foreslår Språkrådets anbefaling			Opprettholder Flatasæterveien
51	P	Nordgardslundveien	Nordgardslundveien	Ingen merknad til skrivemåten, men dette navnet er allerede registret som adressenavn i SSR. Dersom dette er snakk om en annen vei, må den få et annet navn for å unngå forveksling.	Fra FV 21, ved Karlsby, til Dritabekkvika	ok			Opprettholder Nordgardslundveien
52	P	Risenveien	Risenveien	Vi har ingen opplysninger om opphavet til innsjønavnet <i>Risen</i> , men antar at det er et hankjønnord i bestemt form, og ville derfor vente formen <i>Risveien</i> (jf. kommentar til navn nummer 18). Men ettersom sammensetninger med <i>Risen</i> - er belagt både i vårt arkiv og SSR, må skrivemåten <i>Risenveien</i> være grei.	Fra "Nordgardslundveien" inn til Risen	ok			Opprettholder Risenveien
53	O	Rømskogveien	Rømskogveien	Ingen merknad. Førsteleddet i navnet <i>Rømskog</i> kommer fra norrønt <i>Rymr</i> eller <i>Rymir</i> , som sannsynligvis var det opprinnelige navnet på Rømsjøen.	Fra Bekkenga til kommunegrensen til Marker.	ok		Arnt Astrup: Foreslår Rødenesveien, Markerveien, Fylkesveien eller Riksveien	Opprettholder Rømskogveien

54	P	Nessæterveien	Nessæterveien	Navnet som utgjør forleddet i dette adressenavnet, har i SSR bare skrivemåten <i>Nessetra</i> . Men ettersom de andre navnene med <i>-sæter-</i> som kommunen har foreslått har status Godkjent i SSR, og ettersom skrivemåten <i>-sæter-</i> er i samsvar med uttalen med åpen e, må skrivemåten <i>Nessæterveien</i> være grei.	Fra FV 21 inn til Slafalla	ok				Opprettholder Nessæterveien
----	---	---------------	---------------	---	----------------------------	----	--	--	--	--------------------------------

SAKSFRAMLEGG

TILSTANDSRAPPORT FOR GRUNNSKOLEN I RØMSKOG

Utvalg Oppvekst og Omsorg   **14.11.2013**   **Saksnr 24/13**   **Arkiv A20**
Kommunestyret   **14.11.2013**   **Saksnr 42/13**   **Arkiv A20**

Rådmannens forslag til vedtak/innstilling:

Tilstandsrapporten for grunnskolen for skoleåret 2012/2013 tas til orientering

Vedtak:

Utvalg for Oppvekst og omsorgs innstilling til Kommunestyret:

Sakens fakta:

Fra 1. august 2009 ble det fastsatt i opplæringsloven og privatskoleloven at skoleeiere plikter å utarbeide en årlig rapport om tilstanden i opplæringen. Den årlige tilstandsrapporten skal drøftes av skoleeier, dvs. kommunestyret.

Skoleeier skal aktivt arbeide for å legge til rette for å bedre elevenes læringsresultater. Skoleeier skal ha fokus på hvordan elevene kan få bedre utbytte av ressursene som settes inn for at de skal lære, og hvilke virkemidler som virker inn på læringsutbyttet. Nyere forskning fra NTNU hevder at det ikke er en direkte sammenheng mellom resultater og klassestørrelse, kostnader per elev, andel lærere med videreutdanning eller andel assistenter. Undersøkelsen viser at de faktorene som påviser læringsresultatene mest er kommunikasjon og tilbakemeldinger mellom rektor og lærere om elevenes læring, undervisningsmengde og tilbakemeldinger fra lærer til elev, samt den enkelte lærers engasjement.

Gjennomsnittsscoren ved Rømskog skole for de fire årene prøvene har vært gjennomført er som følger:

Fag:	Resultat Rømskog	Resultat nasjonalt
Regning	1,93	2,0
Lesing	1,93	2,0
Engelsk	1,80	

Bakgrunn:

Tallmaterialet i tilstandsrapporten bygger på "Nasjonale prøver" som holdes i 5. klasse og brukerundersøkelsen "Elevundersøkelsen" som gjennomføres i 6. og 7. klasse. I tillegg er det innhentet resultater fra nasjonale prøver i regning, lesing og engelsk på 8. trinn samt eksamensresultater på 10. trinn fra Bjørkelangen skole. I tillegg refereres resultater fra elevundersøkelsen på 10. trinn.

Vurdering:

Tilstandsrapporten gir et bilde av læringsresultater ved Rømskog skole sett opp mot resultater de siste årene samt sammenlignet med andre kommuner i kommunegruppe 5, fylket og hele landet. Den gir også et visst bilde av læringsresultatene på ungdomstrinnet. Resultatene fra elevundersøkelsen ved begge skolene gir et bilde av i hvilken grad elevene opplever trivsel.

Rømskog kommune har mål om at resultatene på nasjonale prøver skal ligge over landsgjennomsnittet. Gjennomsnittet for de fire årene tilstandsrapporter er utarbeidet, viser at målet ikke er nådd, men at vi ikke ligger langt under de nasjonale resultatene.

Konklusjon:

Tilstandsrapporten er unntatt offentlighet etter forvaltningslovens § 13 og personopplysningsloven § 2 nr. 1 fordi Rømskog skole har så få elever at opplysningene er identifiserbare, og at antall Rømskog-elever på Bjørkelangen er under 15 per trinn. Rapporten tar for seg en del av målene i Rømskog kommunes handlingsplan og gjør en vurdering av resultatene opp mot disse.

Vedlegg:

Tilstandsrapport for grunnskolen i Rømskog (unntatt offentlighet jfr. Forvaltningsloven § 13 og personopplysningsloven § 2 nr. 1).

Anne Kirsti Johnsen
rådmann

RØMSKOG KOMMUNE

RØMSKOG KOMMUNE

SAK: ENDRING AV AMORTIFISERINGSPERIODE

Behandler organ:	Møtedato	Sak nr.	Ark.nr.
Formannskapet	14.11.13	48/13	
Kommunestyret	14.11.13	43713	

Saksbehandler: Anne Kirsti Johnsen

1. HVA SAKEN GJELDER:

Endring av amortiseringsperiode fra 1 til 10 år.

2. RÅDMANNENS FORSLAG TIL VEDTAK:

Rømskog kommune amortiserer premieavviket over 10 år med virkning fra 2013.

Rådmannen i Rømskog, 7.11.13

Anne Kirsti Johnsen
rådmann

3. VEDTAK:

3.1 FORMANNSKAPETS INNSTILLING TIL KOMMUNESTYRET:

4. SAKENS FAKTA:

Foregående års premieavvik skal amortiseres. Rømskog kommune har frem til nå amortisert dette over 1 år.

Fra og med 2002 ble det innført nye regnskapsregler for pensjon. I regnskapet utgiftsføres årets pensjonspremie. I tillegg beregnes årets premieavvik. Premieavviket er differansen mellom pensjonspremien som betales inn og årets regnskapsmessige beregnede netto pensjonskostnad. Årets premieavvik føres, avhengig av fortegnet enten som en inntekt eller en utgift. Det innebærer at det er årets nettopensjonskostnad som har resultat effekt i kommunens regnskap. I tillegg kommer resultat effekten av tidligere års premieavvik som skal amortiseres dvs tidligere års inntektsførte (eller utgiftsførte) premieavvik inntektsføres (utgiftsføres). Det er gitt adgang til å inntektsføre et premieavvik når pensjonsinnbetalingen fra kommunen til pensjons selskapet er større enn beregnet pensjonsutgift. Kommunene kan velge om de vil utgiftsføre dette premieavviket i det neste året i sin helhet eller fordele utgiften regnskapsmessig de neste 10 årene.

Dette har ført til at mange av kommunene har akkumulert store premieavvik som må utgiftsføres over tid. Kommunen får et positivt resultat regnskapsmessig, men likevel svak likviditet. Rømskog amortiserer premieavviket kun over 1 år og har således ikke opparbeidet seg slik regnskapsmessig gjeld. Det samme kan sies om et fåtall andre kommuner i Norge.

Kommunal- og regionaldepartementet foreslår å redusere amortiseringstiden for premieavvik oppstått i 2014 og senere. Det skisseres to alternativer. Alternativ 1 er en reduksjon i amortiseringstiden til 5 år. Alternativ 2 er en reduksjon i amortiseringstiden til 7 år. Høringsfrist en er 3. januar 2014.

Departementet foreslår at amortiseringstiden for premieavvik etter regnskapsforskriften § 13-4 bokstav C nr. 1 endres fra enten 10 til 5 år eller 10 til 7 år. Det foreslås at dette skal tre i kraft fra og med regnskapsåret 2015, med virkning for premieavvik som oppstår i 2014 og senere.

5. RÅDMANNENS VURDERING:

Det vurderes at tiden er inne for Rømskog kommune til å gå over til amortisering over 10 år. Det vil gi kommunen større økonomisk handlefrihet på kort sikt. Kommunens fondsmidler er av en slik størrelse at amortisering over 10 år ikke vil påvirke likviditeten i stor grad.

De siste års amortiserte premieavvik (inkl arbeidsgiveravgift) har vært kr 373 000 i 2012 og 2 mill i 2013. For 2014 blir det om lag kr 450 000.

VEDLEGG (i saksmappe):

3. UTSKRIFT:

SAK: UTVIKLINGSAVTALE 2013-2016

Formannskap	14.11.13	49/13	
Kommunestyret	14.11.13	44 /13	

Saksbehandler: Vidar Østenby

1.HVA SAKEN GJELDER:

Forslag til ny utviklingsavtale mellom grensekommunene Aremark, Marker, Rømskog og Østfold fylkeskommune.

2. RÅDMANNENS FORSLAG TIL VEDTAK:

Rømskog kommune godkjenner forslag til utviklingsavtale mellom grensekommunene og Østfold fylkeskommune med underliggende strategier.

Rådmannen i Rømskog, 08.11.2013

Anne Kirsti Johnsen
rådmann

3. VEDTAK:

3.1 FORMANNSKAPETS INNSTILLING TIL KOMMUNESTYRET:

4. SAKENS FAKTA:

Sammendrag

Grensekommunene har i flere perioder hatt egen utviklingsavtale med fylkeskommunen. Utviklingsavtalen har tilført regionen betydelige beløp til bruk for regional utvikling. Kommunene bidrar i sum med kr 750 000 til avtalen pr år, fordelt med 300 000 hver på Marker og Aremark og 150 000 på Rømskog. Grenserådet har administrert avtalen.

Det foreligger nå forslag om videreføring av avtalen, men i en litt annen form. Midlene som tildeles gjennom fylkeskommunen skal administreres av fylkeskommunen og en egen styringsgruppe, og midlene fra kommunen benyttes til et lokalt fond som administreres av Grenserådet.

Midlene som bevilges til Utviklingsavtalen skal primært benyttes til tiltak innen Regionalparkens fokusområder, mens de lokale midlene står kommunene fritt til å benytte som de selv ønsker.

Bakgrunn

Det er enighet om videreføring av utviklingsavtalen for grensekommunene, i henhold til følgende vedtak i styringsgruppen 28.06.13

1. *Styringsgruppen for Regional Utviklingsavtale 2009-2012 mellom Grenseregionen og Østfold fylkeskommune ønsker å videreføre ordningen med Regional Utviklingsavtale i perioden 2013-2016 og anbefaler kommunestyrene å godkjenne de nye retningslinjene.*
2. *Regionale strategier, prioriterte områder og innsatsområder for Grenseregionen slik de er framstilt i Vedlegg 2 i avtalen, samt charteret for Regionalpark Haldenkanalen anbefales lagt til grunn for bevilgninger fra avtalen i perioden. Dersom Grensekommunene ønsker å bruke pengene til formål utenom Regionalpark Haldenkanalen skal dette godkjennes av fylkesutvalget.*
3. *Innenfor den regionale utviklingsavtalen mellom Grenseregionen og Østfold fylkeskommune skal det sees på en mulighet for å bevilge midler til koordineringen av de ulike prosjektene innenfor Regionalpark Haldenkanalen.*
4. *Forenklet rapportering til Østfold fylkeskommune skal foretas etter følgende mal:*

Navn på prosjektet/tiltaket			
Navn på støttemottaker		Målgruppe:	
Bevilget beløp		Type tiltak:	
Prosjektkostnad			
Finansieringsplan			
Prosjektets start- og sluttdato	Start:		Slutt:
Geografisk nedslagsfelt			
Prosjektleder			
Prosjektets målbeskrivelse			
Resultater og effekter			
Status for prosjektet			
Utbetalt til prosjektet			

Det forutsettes at sekretariatet for utviklingsavtalen og styringsgruppen også får tilgang på rapporteringen som er gjort til KRD.

5. *Kommunene oppfordres til å godkjenne og skrive under avtalen så raskt som mulig.*
6. *Avtalen endres slik at også Østfold fylkeskommune har anledning til å fremme søknader til styringsgruppen.*

Det ble også gjort slikt vedtak:

1. *Økonomisk oversikt juni 2013 tas til orientering*
2. *Sekretariatet for utviklingsavtalen bes utarbeide et enkelt og oversiktlig system for økonomisk rapportering i avtalen der bruk av Østfold fylkeskommunes regionale utviklingsmidler for grensekommunene skilles fra annen finansiering.*
3. *Lokal medfinansiering skal komme tydelig fram i hver enkelt prosjektsøknad.*

4. Kr. 730 000,- overført fra 2012, og kommunenes foreløpige bidrag på kr. 750 000,- samles og avsettes i en egen pott som kan brukes til lokal medfinansiering i prosjekter i ny avtale.

I praksis betyr dette at eksisterende utviklingsavtale deles i to, hvor bevilgningen fra fylkeskommunen disponeres av styringsgruppen for utviklingsavtalen, og de kommunale midlene, samt overførte midler fra tidligere år disponeres av kommunene til medfinansiering av prosjekter som finansieres gjennom utviklingsavtalen og prosjekter som kommunene ellers finner det riktig å støtte. En vil se det som naturlig at det er grenserådet som har beslutningsmyndighet over disse midler.

Økonomisk oversikt pr dato

Utviklingsavtale

		fylkeskommunale (KRD) midler		kommunale midler totalt			
inntekter 2013		kr	2 400 000,00	kr	1 480 000,00	kr	3 880 000,00
bevilgninger før 01.06.2013							
	Planstrategi	kr	50 000,00	kr	50 000,00	kr	100 000,00
	Skjer i-, utvikling av app	kr	50 000,00	kr	50 000,00	kr	100 000,00
	AG, regionalparkdel	kr	75 000,00	kr	75 000,00	kr	150 000,00
bevilget 28.06.2013							
	DS Turisten	kr	67 500,00	kr	67 500,00	kr	135 000,00
	Grensemessa 2013	kr	300 000,00			kr	300 000,00
	Bolyst	kr	200 000,00			kr	200 000,00
totalt benyttet		kr	742 500,00	kr	242 500,00	kr	985 000,00
disponibelt pr. 01.08.13		kr	1 657 500,00	kr	1 237 500,00	kr	2 895 000,00
søknader til 12.08.2013							
	Regionalpark Haldenkanalen	kr	1 000 000,00			kr	1 000 000,00
	Opplevelser 2013	kr	600 000,00	kr	200 000,00	kr	800 000,00
totalt		kr	1 600 000,00	kr	200 000,00	kr	1 800 000,00
eventuell rest		kr	57 500,00	kr	1 037 500,00	kr	1 095 000,00

Kommunal "pott"

	Tilførte midler	Bevilgning	Disponibelt
Overførte midler fra 2012	730 000		730 000
Kommunemidler 2013	750 000		1 480 000
DS Turisten		67 500	1 412 500
Opplevelser 2013		200 000	1 212 500

Det er fremmet to søknader for utviklingsavtalen i løpet av sommeren, til fristen 22. juli. Dette er "Aktiviteter knyttet til Regionalparken" og "Opplevelser 2013", og begge er slik det fremgår av oversikten ovenfor innvilget.

Grenserådet behandlet saken på sitt møte 28.0813 og konkluderte med følgende

- avtalen anbefales godkjent
- kommunal pott som er avsatt disponeres av grenserådet
- framtidig bidrag til utviklingsavtalen fra kommunene tilføres og benevnes «Utviklingsmidler grenserådet»

5. RÅDMANNENS VURDERING:

Fylkeskommunen har i to perioder hatt utviklingsavtaler med alle regioner i fylket. Grensekommunene har hatt egen utviklingsavtale, samt at vi har vært med på utviklingsavtalen gjennom Indre Østfold Regionråd. Vår avtale har vært knyttet til penger som er overført fra KRD til fylkeskommunen for bruk i de tre distriktskommunene. Dette beløpet har vært delt på avtalen og påfyll av midler til de tre kommunale næringsfondene. Totalt beløp har variert mellom 1.500.000 og 2.850.000.

Fylkeskommunen ønsker å samle de forskjellige avtalene i en ny fellesavtale, men har åpnet for at grensekommunene fortsatt kan ha sin egen avtale. Våre politikere har i mange runder ført forhandlinger med fylkeskommunen om administrering og bruk av disse midlene, og det foreligger nå enighet som beskrevet ovenfor og i vedleggene.

Det er av stor betydning for grensekommunene å ha slike midler, og gjennom disse har vi fått finansiert mange prosjekter som ellers ikke hadde vært mulig å gjennomføre. Dette vil også være tilfelle framover, selv om innretningen nå blir litt annerledes.

Det anbefales derfor at kommunestyret slutter seg til den avtalen som det nå er enighet om mellom fylkeskommunen og ordførerne i de tre kommunene.

Konklusjon

Det anbefales at kommunestyret slutter seg til og godkjenner foreliggende avtaleutkast i forhold til videreføring av utviklingsavtalen.

6. AKTUELLE VEDLEGG:

7. UTSKRIFT SENDT:

Avtale for regionale utviklingsprosjekter 2013-2016
mellom
Grensekommunene og Østfold fylkeskommune

1. Formål med avtalen

Avtalen gjelder de midlene Østfold fylkeskommune mottar årlig fra Kommunal- og Regionaldepartementet til regional utvikling i grensekommunene Aremark, Marker og Rømskog.

Avtalen skal delfinansiere prosjekter som skal bidra til nytteeffekter og positiv utvikling for grenseregionen og hele Østfoldsamfunnet.

Prosjektene må ta utgangspunkt i prioriteringene i gjeldende fylkesplan og fokusområder beskrevet i grensekommunenes planstrategi.

Avtalen skal bidra til å styrke partnerskapet mellom fylkeskommunen, regionen og kommunene i arbeidet for å nå omforent ønsket samfunnsutvikling.

Avtalen erstatter ikke de fylkesovergripende sektorprogrammene, men vil kunne komme i tillegg til disse.

Avtalen kan også delfinansiere mindre prosjekter, dersom disse bygger opp under omforente mål og strategier. Mindre prosjekter er dermed å regne som delprosjekter innenfor et større overordnet prosjekt.

2. Beslutningsmyndighet

Retningslinjene for innretning på, og forvaltning av denne avtalen er vedtatt av fylkestinget i Østfold fylkeskommune 05.12.2012 og i Grenserådet. Eventuelle endringer i avtalen må godkjennes av både fylkesutvalget og Grenserådet.

Avtalen forvaltes av en styringsgruppe bestående av:

- To representanter valgt av fylkesutvalget, Østfold fylkeskommune
- Ordførerne i Aremark, Marker og Rømskog.

Leder av Grenserådet er leder for styringsgruppen.

Kun avtalens styringsgruppe kan vedta bevilgninger. Alle bevilgninger forutsetter konsensus.

3. Sekretariat

Fylkesrådmannen betjener sekretariatet for avtalen. Dette har ansvaret for å sikre oppfølging og rapportering av avtalen og prosjektene finansiert under dette. Sekretariatet skal også avgi sin anbefaling til styringsgruppa om alle prosjekter det søkes midler til.

4. Søkere

Bare Grenserådet og Østfold fylkeskommune kan fremme søknader til avtalen.

5. Rutiner

Søknader om tildeling av midler skal foreligge hos sekretariatet senest 3 uker før de behandles i styringsgruppa.

Sekretariatet skal utarbeide sin innstilling til søknaden for styringsgruppa senest 1 uke før søknaden behandles der.

Sekretariatet skal påse at alle omsøkte prosjekter er i tråd med forutsetningene for avtalen.

Sekretariatet skal påse at vedtatte prosjekter gjennomføres i tråd med vedtak og at de avgir årsrapporter og/eller sluttrapporter i tråd med kravene til avtalen.

6. Forutsetninger

- Det forutsettes minimum 50% medfinansiering av de enkelte prosjektene som delfinansieres gjennom avtalen.
- Søker er pliktig til å informere om økonomisk støtte fra andre partnere både i hovedprosjekt og delprosjekt (også annen støtte fra fylkeskommunen). Dersom bare deler av midlene brukes, forutsettes det at alle partnere finansierer sin andel i henhold til opprinnelig finansieringsplan.
- Midlene skal kun benyttes til utviklingsoppgaver – ikke driftsoppgaver
- Midlene kan ikke benyttes til lønn til regionsrådssekretær.
- Alle omsøkte prosjekter skal beskrive bakgrunn, mål, organisering, framdrift finansiering, budsjett og rapportering i tråd med gjeldende mal (vedlegg 3).

7. Rapportering

Det skal utarbeides årsrapport og sluttrapport for det enkelte prosjekt som er finansiert gjennom avtalen (vedlegg 4).

Rapporteringen skal inneholde måloppnåelse og resultater, samt regnskap. Fylkeskommunen og fylkesrevisjonen har til enhver tid rett til innsyn i regnskap og bilag vedrørende bruk av tilskudd.

Ved sluttrapportering skal prosjektets regnskap være attestert av offentlig godkjent revisor og inneholde både resultatregnskap og balanse

Årsrapporten skal være sekretariatet i hende senest 1.februar, sluttrapport senest 3 måneder etter prosjektet er avsluttet.

Sekretariatet videreformidler prosjektrapportene til styringsgruppa.

Sekretariatet skal utarbeide årsrapport for avtalen og der beskrive status for vedtatte prosjekter og oversikt over avtalens økonomi.

Årsrapport for avtalen skal foreligge senest 1.mars.

Styringsgruppen rapporterer arbeidet med avtalen til Fylkesutvalget og Grenserådet.

Innhold og konkretisering

- Prosjekter som skal iverksettes skal innrettes mot prioriterte mål definert i gjeldende fylkesplan for de tre fokusområdene: levekår og folkehelse, verdiskaping og miljø, utvidet/ spesifisert med fokusområder i den regionale planstrategien. Innenfor denne rammen må søknaden være begrunnet i regionens/ kommunen(e)s planstrategi.
For presisering av Grensekommunenes strategi, se vedlegg 2.
- Sekretariatet kan i tillegg til å gi en vurdering av om søknaden bør få midler fra avtalen, vurdere om det er andre fylkeskommunale, statlige eller internasjonale ordninger som er mer egnet til formålet.
- 50% av midlene bevilget fra avtalen overføres til prosjektet ved oppstart, 25% overføres midtveis, og 25% i det revisorgodkjent regnskap er godkjent av styringsgruppen.

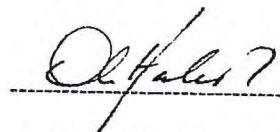
Vedlegg:

1. Styringsgruppe
2. Grenserådets prioriteringer for 2013-2016
3. Mal for prosjektbeskrivelse
4. Mal for prosjektrapportering.

Sarpsborg 12.08.13.

For grenseregionen

For Østfold fylkeskommune

Styringsgruppe

Medlemmer

Styringsgruppa består av:

- 2 representanter for Østfold fylkeskommune valgt av fylkesutvalget
- Ordførerne i Aremark, Marker og Rømskog

Leder av Grenserådet er leder for styringsgruppen.

Fylkesrådmann er ansvarlig for sekretariatsfunksjon.

Oppgaver

Styringsgruppa ivaretar det løpende arbeidet med utviklingsavtalen.

Styringsgruppa har alene vedtaksmyndighet for søknader til avtalen.

Alle bevilgninger forutsetter konsensus.

Styringsgruppa rapporterer til Fylkesutvalget og Grenserådet.

Styringsgruppa har 2 møter i året, møteplan for 2013 fastlegges i første møte. Deretter blir møteplan fastlagt for det neste året i det siste møtet på høsten.

Møteinnkallinger og sakliste sendes ut med minst en ukes varsel.

REGIONALE STRATEGIER, PRIORITERTE OMRÅDER OG INNSATSOMRÅDER.

Visjon: *En attraktiv region med lønnsomt næringsliv og rikt kulturliv, basert på naturen, spisset kompetanse og småsteder hvor folk ikke bare bor, men lever!*

Regionalpark Haldenkanalen er en utviklingsregion som gjennom merkevarebygging og næringsutvikling innen opplevelsesnæringene, basert på naturverdier og stedsutvikling, skal gi økt verdiskaping og bolyst i lokalsamfunnene langs kanalen. Regionalparken vil være førende for arbeidet som skal utføres i regionen i de kommende år, og for de prosjekter som finansieres gjennom utviklingsavtalen.

Hovedutfordring:

Øke regionens konkurransekraft i forhold til næringsutvikling, opplevelser og bosetting ved å utnytte, videreutvikle og markedsføre regionens komparative fortrinn i form av:

- beliggenhet nær de store befolkningsskonsentrasjonene i Osloregionen og ved en av landets viktigste grenseoverganger (E18 mellom Oslo og Stockholm)
- natur- og kulturkvalitetene langs og i tilknytning til Haldenkanalen
- trygge, gode og rimelige boområder med tilgang til store, sammenhengende natur- og friluftsområder
- aktivt samarbeid med lag og foreninger og en spesiell tilrettelegging for ungdom

Prioriterte innsatsområder:

Kommunene ønsker å samordne flest mulig av sine utviklingsaktiviteter, og en ser for seg at mye av dette nå vil ivaretas av regionalparken. Grensekommunene vil likevel ha et behov for utviklingsprosjekter som ikke naturlig hører inn under parkorganisasjonen. Også slike prosjekter skal bidra til måloppnåelse i regionalparken, og en har derfor valgt å bruke innsatsområdene fra regionalparken som innsatsområder også for utviklingsavtalen. En har imidlertid valgt å legge til internasjonalt samarbeid som et eget innsatsområde.

Merkevaren Haldenkanalen

Et godt omdømme og en styrket merkevare vil være en forutsetning for å lykkes, både i forhold til bosetting, næringsutvikling og opplevelser. Dette vil gjøres ved å

- bygge felles identitet langs Haldenkanalen
- solid forankring gjennom bred deltakelse i strategiarbeidet
- utvikle en enkel og robust merkevarestrategi som grunnlag for produkt og kommunikasjonsstrategier

Stedsutvikling

Hovedmålsettingen med innsats på området stedsutvikling er å skape bedre steder å bo, arbeide og leve. Med stedsutvikling forstås ikke bare fysiske forbedringer, men en heving av

stedenes totale kvaliteter: fysiske, sosiale, næringsmessige, identitet og omdømme, forhold for familier, med mer. Vi vil styrke arbeidet med utviklingen av tettsteder og lokalsentra med fokus på samspillet mellom myndigheter, næringslivet, grunneiere og befolkning, og bidra till å utvikle bygder og sentra med attraktive og tilpassede møteplasser.

Utvikling av opplevelsesnæringene

Med Haldenkanalen som bindeledd er det et potensial i utvikling av opplevelser, reiseliv og kultur, i alle grensekommunene. Dette skal ta utgangspunkt i de stedlige ressursene og det arbeidet som tidligere er utført gjennom forskjellige aktiviteter, som for eksempel Barnas Grenseland. Hovedmålet er å styrke utvikling av lønnsomme opplevelsesprodukter i Haldenkanal-regionen.

Primærnæringene

For grensekommunene har primærnæringene vært, og vil fortsatt være, vesentlige næringer, som danner fundamentet i bydesamfunnet. Fortsatt lønnsomhet i disse næringene er viktig for at kulturlandskapet slik vi kjenner det, skal opprettholdes og videreutvikles. Utvikling av primærnæringene skal gis prioritet, og en må sørge for etablering og tilrettelegging innen de produksjoner vi har sterke produsentmiljøer i dag.

Skogen er en stor ressurs, og de tre kommunene utgjør en vesentlig del av det produktive arealet i fylket. Mer foredling og lokal produksjon er ønskelig for å styrke verdiskapingen. Videre er det viktig at vi også kan utnytte de store utmarksområdene til annen form for verdiskaping enn det tradisjonelle.

Internasjonalt samarbeid

Grensekommunene har tradisjon for et aktivt internasjonalt engasjement. En ønsker å understreke dette ved å føre det opp som et eget innsatsområde i avtalen. Erfaring har vist at slikt samarbeid tilfører regionen verdifull kompetanse, nyttige nettverk og ikke minst mellommenneskelig forståelse og kjennskap til andre kulturer. I enkelte sammenhenger gir også slikt samarbeid økonomiske muligheter.

SAK: NYTT BOLYSTPROSJEKT 2014-2015

Behandlende organ:	Møtedato	Sak nr.	Ark.nr.
Formannskapet	14.11.13	50/13	
Kommunestyret	14.11.13	45/13	

Saksbehandler: Vidar Østenby

1. HVA SAKEN GJELDER:

Nytt Bolystprosjekt 2014-2015.

2. RÅDMANNENS FORSLAG TIL VEDTAK:

1. Rømskog kommune deltar i nytt Bolystprosjekt 2014-2015 i henhold til innsendt søknad.
2. Rådmannen gis fullmakt til å representere kommunen i prosjektgruppen som utarbeider prosjektdirektiv som beskriver prosjektets innhold og organisering, samt bemanning av prosjektet.

Rådmannen i Rømskog, 6.11.13

Anne Kirsti Johnsen
rådmann

3. VEDTAK:

3.1 FORMANNSKAPETS INNSTILLING TIL KOMMUNESTYRET:

4. SAKENS FAKTA:

Sammendrag

Grensekommunene har gjennomført et Bolyst-prosjekt under KRDs Bolystsatsing. Prosjektet avsluttes ved utgangen av 2013, og det er søkt og innvilget midler til et nytt prosjekt. Nytt prosjekt skal videreføre og implementere aktivitetene i inneværende prosjekt, men samtidig være et helt nytt prosjekt med ny innretning og nye satsingsområder. Prosjektet er fullfinansiert uten direkte finansielt bidrag fra kommunene.

Bolystprosjektet ble etablert som et samarbeid mellom de tre grensekommunene og Marker Sparebank for å rekruttere innflyttere og sørge for tilbakeflytting. Det detaljerte innholdet i

RØMSKOG KOMMUNE

prosjektet er nedfelt i et prosjektdirektiv vedtatt av styringsgruppen. Styringsgruppen har bestått av

Stein Erik Lauvås, Marker kommune
Bjarte Norheim, Rømskog kommune
Harald Nilsen, Aremark kommune
Anlaug Johansen, Marker Sparebank
Siv Jakobsen, Østfold fylkeskommune

Det har vært egne kommunekontakter i den enkelte kommune. Bjørnar Storeheier har vært ansatt som prosjektleder for prosjektperioden. Prosjektet har vært finansiert av midler fra KRK, fylkeskommunen, utviklingsavtalen og Marker Sparebank. Prosjektet er gjennomført i henhold til planen, og av aktiviteter kan nevnes følgende:

FELLES TILTAK	AREMARK	MARKER	RØMSKOG
Hjemmeside	Vårmønstring	Pilkekonkurranse	Kartlegging og boligbehov
Facebook-profil	Leiligheter – kartlegge interessen	Skatepark	Utflyttertreff
7 språkkurs	Elgfestivalen-deltakelse	Lekeplass	Markedsføring: Åpen dag på SPA for ikke-rømsjinger
Abonnement på tilflytterlister og oppfølging av disse	Lekeplass – utreder	Samarbeid med ungdomsrådet	Årshjul
Abonnerer på utflytterlister	Bli-kjent-tur med Historielaget	Teaterlager - filmkonkurranse	Tursti langs Tukkuelva (kommunen har overtatt ansvar)
Initiert 60-70 mediasaker	Velkomstperm	Akedag i samarbeid med Rødenes 4H (avlyst pga snømangel)	Samkjøring (utreder muligheter)
Markedsføring av Grenseland på facebook	Tilflyttertreff	Velkomstperm	Hyttemøte
Markedsføring av Grenseland i ulike printmedier	Kartlagt utflyttere 28-42 år	Tilflyttertreff	Velkomstperm
Reklameartikler	Årshjul	Kartlagt utflyttere 28-42 år	Tilflyttertreff x 3
Seminar sammen med Grenserådet		Årshjul	Kartlagt utflyttere 28-42 år
Julefest for nederlendere			Deltatt i omdømmegruppa
Familie- og			Møter med

ungdomsfestival			ungdomsrådet
App – hva skjer i Grenseland			
Grensemessa			
Foto-samlinger			
Skiltprosjekt			

Prosjektet søkte KRD i fjor om midler til videreføring av prosjektet, men fikk avslag. I år ble det lyst ut midler på nytt, som det siste året i KRDs Bolystsatsing. Søknad ble sendt inn, og prosjektet fikk i år innvilget søknaden.

På grunn av søknadsfristen ble det ikke tid til behandling av søknaden i Grenserådet før innsending, men styringsgruppen har anbefalt den. Den ble satt opp i forhold til de satsingsområder som lå til grunn i departementets utlysning. Prosjektet er nå fullfinansiert for to år etter at både Fylkeskommunen og Utviklingsavtalen har innvilget medfinansiering.

Grenserådet behandlet saken i sitt møte 28.08.13 og konkluderte med følgende

- prosjektet gjennomføres
- rådmennene gis ansvar for innhold og gjennomføring
- Grenserådet skal fungere som styringsgruppe med rådmennene som prosjektgruppe
- eventuell deling av lønnsmidler kan gjøres etter 50/35/15

5.RÅDMANNENS VURDERING:

Dette er et nytt prosjekt i forhold til det vi har gjennomført tidligere, og vi står fritt til å endre måte å jobbe på i forhold til eksisterende prosjekt, eller også la være å gjennomføre det.

Punktene som er satt opp i søknaden er å betrakte som retningsgivende for arbeidet, og et eventuelt prosjekt vil selv måtte forme det konkrete innholdet.

Aremark har tidligere gitt signaler om at kommunen ikke er helt tilfreds med resultat eller gjennomføring av det pågående prosjektet. Som et alternativ kan en derfor også tenke seg en løsning hvor Aremark deltar i fellestiltak, men selv tar ansvar for internt prosjektarbeid finansiert av prosjektet. Ansatt prosjektleder vil hvis vi velger en slik løsning da i hovedsak jobbe med Marker og Rømskog, og med Aremark bare i forhold til fellestiltak. Det er en forutsetning at det fortsatt anses som et fellesprosjekt med en del felles aktiviteter.

I sum har vi skaffet ekstern finansiering av prosjektet med ca 2 mill. Det er omsøkt som et fellesprosjekt, men visse tillempinger kan gjøres. Prosjektet vil bidra til aktiviteter som lokalsamfunnet er tjent med, men som sannsynligvis ikke vil prioriteres innenfor kommunenes økonomisk rammer. Også nettverket i forhold til slik jobbing vil tilføre kommunene ideer og kompetanse.

Gjennomføring av prosjektet i henhold til prosjektbeskrivelsen synes som en positiv aktivitet for kommunen. Vi har behov for fortsatt jobbing for flere innbyggere og for å jobbe for at de som flytter til oss føler seg velkommen. Videre vil det være av stor betydning at vi har et målrettet arbeid mot ungdom, noe som også anbefales i de utredninger som er gjort knyttet til Regionalparken.

Konklusjon:

Det anbefales at prosjektet gjennomføres som beskrevet ovenfor.

6. AKTUELLE VEDLEGG:

- **Bolystsøknad 2013**

Støtteordning Bolyst 2013

Prosjektnavn Grenseland - et bedre sted å vokse opp

Kort beskrivelse

”Grenseland – et bedre sted å bo” er i sitt siste prosjektår. Mange tiltak er gjennomført, men i underkant av to år er for kort tid til å få etablert rutiner, endret holdninger og skapt entusiasme og forståelse for tilflytting. Det søkes derfor en forlengelse på to år i forhold til tre hovedfokus; forankring og forståelse for arbeidet med innflytterfokus, samt innarbeiding av rutiner for dette i organisasjonen, integreringstiltak rettet mot utenlandske innflyttere samt ungdomstiltak.

Prosjektbeskrivelse

Grensekommunene Rømskog, Marker og Aremark har som mål å utvikle regionen til en mer konkurranskraftig og attraktiv region med hensyn til næringsutvikling, bosetting og opplevelser.

I denne forbindelse ble det søkt Bolyst-midler til finansiering av et prosjekt med fokus på innflytting. Vi fikk positivt svar på denne søknaden og fikk også lokal og regional offentlig finansiering til prosjektet, samt betydelig støtte fra lokal bank.

Prosjektet vi nå avslutter har tatt mål av seg til å koordinere og utvikle initiativ i forhold til innflytting, både i forhold til det å tiltrekke seg nye innbyggere, men også ved å skape spesielt gode tilbud til som flytter hit. De tre grenskommunene tok også initiativ til arbeidet med Regionalpark Haldenkanalen, et arbeid som nå er godt i gang. I dette har vi fokus på merkevare, stedsutvikling, opplevelser og primærnæring. Regionalparken består i tillegg til våre tre kommuner også Aurskog-Høland og Halden, som er store kommuner med en helt annen utvikling enn våre, og vi må jobbe aktivt for å befeste vår posisjon i samarbeidet. Vi tror imidlertid dette gir positiv oppmerksomhet og mulighet for økt tilflytting og etablering også for oss. I charteret har vi innarbeidet bolyst som et begrep som hele området vil jobbe med.

Kommunene har også vært aktive i et internasjonalt stedsutviklingsprosjekt, Transinform, som ligger til grunn for en del av vår satsing på stedsutvikling, der etablering av møteplasser og sosiale arenaer er sentrale.

Vårt Bolyst-prosjekt er tatt godt i mot i lokalsamfunnene, men det tar tid å etablere rutiner og innhold som gjør at arbeidet fungerer. Vi finner det derfor viktig å kunne fortsette prosjektet i ytterligere to år, men med en litt annen vinkling enn tidligere. I løpet av Bolyst-perioden har det utkrystallisert seg noen nye hovedsatsingsområder:

1. Forankring og forståelse for arbeidet med innflytterfokus, samt innarbeiding av rutiner for dette i organisasjonen.
2. Integreringstiltak rettet mot utenlandske innflyttere
3. Tiltak med særskilt fokus på ungdom

Kontaktopplysninger

Funksjon	Navn	Adresse/poststed	Mobil
Søker / Prosjekteier	Vidar Østenby	Storgata 60 1870 ØRJE	92240932
Kontakt- person	Vidar Østenby	-	92240932
Prosjekt- leder	Bjørnar Storeheier	Storgata 60 1870 ØRJE	93206789

Mottatt offentlig støtte tidligere: Ja

Grenserådet søkte støtte til Bolyst-prosjektet som nå er i ferd med å avsluttes, og fikk innvilget kr 750.000

Spesifikasjon**Bakgrunn**

På tross av sterk vekst i Østfold som fylke, og i nabokommunene, opplever våre tre kommuner en langt mindre vekst i antall innbyggere og en reduksjon i antall arbeidsplasser. En stor utfordring er en aldrende befolkning og et relativt stort fødselsunderskudd. Relativt mange flytter til våre kommuner, men mange av disse er eldre, eller de flytter videre igjen etter relativt kort tid.

Kommunen ligger på grensen mot Sverige, noe som gir en rekke muligheter, men også en hel del utfordringer. Prisnivået i vårt naboland er et helt annet, og mange ungdommer fra våre kommuner velger å bosette seg i Sverige, der mulighet for å finne leiebolig uten krav til innskudd er mye større, og hvor det samtidig er mulig å skaffe seg billig bil. Ved å fortsette å jobbe i Norge, kan en kombinere god lønn med billig livsopphold. Vi vil ha våre ungdommer tilbake.

Også de etablerte bedriftene i regionen har i stort omfang de siste årene flyttet produksjonen over grensen på grunn billigere arbeidskraft og et helt annet støttesystem i forhold til etablering. Grensehandel er også en opplagt utfordring for våre små lokalbutikker. Mulighetene som beliggenheten gir er knyttet til samarbeid og finansiering av prosjekter gjennom EU-programmene.

Vårt Bolyst-prosjekt har hatt fokus på å gi våre innbyggere en positiv holdning til sitt hjemsted, positive opplevelser og et tilrettelagt servicenivå for innflytterne. Mange av de tiltak som er gjennomført er nå innarbeidet i kommunenes ordinære tjenesteapparat og vil fortsette etter prosjektets slutt.

Det vi ønsker fokus på nå er aktiviteter for ungdom og tilrettelagte tilbud for utenlandske innflyttere.

Utenlandske innflyttere representerer en stor ressurs for kommunen, men kjenner i alt for liten grad til hvordan vår kultur og våre systemer fungerer, og engasjerer seg derfor ikke i så stor grad som ønskelig.

Prosjekt mål

Målet er å utvikle regionen til en mer konkurransekraftig og attraktiv region med hensyn til næringsutvikling, bosetting og opplevelser. Dette må nå sees i sammenheng med arbeidet i Regionalparken, og vil spesielt i forhold til stedsutvikling ha en del sammenfallende elementer.

Målene kan defineres i forhold til

- mer fornøyde innflyttere
- større engasjement og deltakelse fra ungdommen
- styrket identitet og omdømme
- etablerte integreringstiltak

Forankring

Politisk

Politisk sammensatt styringsgruppe, samt jevnlig møter med politisk ledelse og informasjon i kommunestyre og formannskap. Pågående tiltak er jevnlig rapportert til kommunestyrene, og grensrådet som et "regionråd" for grensekommunene har bedt om at en søker prosjektet videreført.

Administrativt

Det er utpekt administrative kontaktpersoner i hver kommune som det avholdes møte med hver uke. I tillegg er det dannet kommunale bolystgrupper bestående av politisk og administrativ ledelse. Gruppen, som møtes en gang i måneden, fungerer som en idepartner samtidig som den gir føringer på hvilke lokale tiltak som bør prioriteres.

Lag og foreninger

Det er nedsatt grupper i de tre kommunene bestående av lokale ildsjeler og ressurspersoner. Disse er talspersoner i forhold til lag og foreninger. Prosjektleder deltar på møter i lag og foreninger for å informere om prosjektet.

Ungdom

Jevnlige møter og innspill gjennom ungdomsrådene.

Næringsliv

Informasjon om prosjektet i næringsforeninger og andre sammenhenger der det passer.

Publikum

For å nå ut til publikum er de lokale mediene bevisst benyttet. Her blir det informert om de ulike prosjektene og tiltakene. Det er også bedt om tilbakemeldinger i forhold til ideer og innspill. Prosjektleder har i tillegg mange møter med enkeltpersoner i regionen som har innspill og ideer.

Prosjektorganisering

Styringsgruppen er prosjektets oppdragsgiver, og består av finansierings-partene.

Roller og ansvar

Styringsgruppe (oppdragsgiver)

Stein Erik Lauvås (leder) – ordfører Marker kommune

Harald Nilsen – varaordfører Aremark kommune

Bjarte Norheim - Rømskog kommune

Anlaug Johansen – banksjef Marker Sparebank

Siw Jakobsen - Østfold fylkeskommune

Vidar Østenby – (prosjektansvarlig) Marker kommune

Referansegruppe

Grenserådet, som består av ordførere, rådmenn, varaordførere og opposisjonsleder i de tre kommunene

Kommunekontakter

Kommunekontakt i Aremark Rita Lindblad

Kommunekontakt i Rømskog Anne Kirsti Johnsen

Kommunekontakt i Marker Else Marit Svendsen

Arbeidsgrupper

Ved behov. Etableres ut i fra tema, for eksempel markedsføringsgruppe, ungdomsråd med mer.

Prosjektleders rolle

Prosjektlederen er underlagt styringsgruppa, som er øverste beslutningsmyndighet i prosjektet. Prosjektlederen er imidlertid gitt en fri rolle med frihet under ansvar. Det er ikke tenkt at prosjektlederen skal jobbe med de daglige oppgavene i en eller flere av kommunene, men initiere aktiviteter som etter godkjenning fra styringsgruppen skal innarbeides i kommunens tjenesteapparat.

Kommunekontaktens rolle

Hver kommune velger en kommunekontakt som skal bistå prosjektlederen i arbeidet. I tillegg til å være en viktig døråpner internt i kommunen og lokalsamfunnet for øvrig, skal kommunekontakten bistå med praktiske oppgaver og være den som sørger for at tiltak og oppgaver implementeres i virksomheten

Samarbeidspartnere

Prosjektet er et samarbeid mellom kommunene Aremark, Marker og Rømskog, Østfold Fylkeskommune og Marker Sparebank.

I det videre arbeidet vil samarbeidet med Regionalpark Haldenkanalen være særdeles viktig. Dette arbeidet er i gang, men ikke på operativt nivå. En antar at prosjektorganisasjonen her vil være på plass i løpet av sommeren, og Bolyst-prosjektet vil ha en nøkkelrolle i dette arbeidet i grensekommunene.

Ellers er lokale lag og foreninger viktige støttespillere i arbeidet, og bidrags-ytere i forhold til aktivitetene som gjennomføres.

Videre er samarbeidet med Østfold fylkeskommune av stor betydning.

Aktiviteter

Det er gjennomført et liknende prosjekt i de tre grensekommunene for en del år tilbake, men uten særlig varige resultater. Denne gangen har vi valgt et annet fokus og vært mer bevisst på tidlig å overføre ansvar fra prosjektet til kommunene. Vårt videreføringsprosjekt vil derfor ikke bare være en videreføring av eksisterende aktiviteter, men vil ha noen klare nye satsinger.

Forankring, forståelse og implementering

Etter drøye to år har vi fått til mye, men er langt fra i mål. Det mangler mye på forståelsen for å jobbe på denne måten og hvorfor nye innflyttere er viktig for å opprettholde et levende lokalsamfunn i fremtiden. Dette må det jobbes mer med, og også lokalbefolkningens holdning til de som flytter inn. Med nærhet til store befolkningskonsentrasjoner og relativt lave boligpriser, er oppfatningen at innflyttingen vi i stor grad består av personer som krever oppfølging og tiltak, og som er mer til last enn til gagn for kommunen. Alle er, eller i det minste kan være, positive bidragsytere dersom de gis mulighet til å bidra. Kan vi gjøre mer med dette, og tør vi reise spørsmålsstillingen?

Det er forskjeller mellom de tre kommunene i forhold til viljen og/eller evnen til å jobbe med prosjektet og dets målsettinger. Dette kan ha sin årsak i klare valg, men også i forhold til manglende engasjement. Både politisk og administrativ ledelse i alle tre kommuner har imidlertid sagt at de ønsker et videre fokus og en videre satsing. Kommunene starter nå på en felles kommuneplanprosess, og i planstrategien er det lagt til grunn videre fokus på felles satsing gjennom prosjektet.

Aktiviteter i forhold til dette er informasjon, formidling av gode historier, erfaringsoverføring og kompetanseutvikling

Integrering av utenlandske innflyttere

Grensekommunene har tidligere gjennomført et innflytterprosjekt sammen med Placement as. Om prosjektet for vår del ikke ga så stor uttelling i forhold til antall innbyggere, så ga det oss i hvert fall nyttig erfaring i forhold til hvordan gode eller manglende tilbud for denne type innflyttere har betydning for de som kommer.

Innflyttere som kommer til våre kommuner via IMDI har i stor grad tilrettelagte tilbud for seg. For de som kommer fra våre naboland, eller fra andre steder i Europa er det ikke slik, men også de flytter i fra noe som er kjent, til noe som er ukjent. Gode språkkunskaper er ofte viktig for å gli inn i lokalmiljøet, i tillegg til at det letter arbeidshverdagen. Tilflyttere som er i en jobbsøkerprosess stiller også sterkere når de behersker språket. Vi har gjort en del tiltak i forhold til denne gruppen, men mangler en helhetlig satsing rettet mot alle innvandrere. Uavhengig om de er flyktninger eller arbeidsinnvandrere. Det vil være et viktig satsingsområde for et videreføringsprosjekt.

Konkrete aktiviteter i denne sammenheng kan være

- Språkkurs
- Velkomstbrev
- Velkomstperm
- Kulturkvelder
- Internasjonale kvelder
- Opplæring i skikk og bruk
- Opplæring i hvordan Norge fungerer
- Bedriftsbesøk/skolebesøk
- Etablere møteplasser der innvandrere møter lokalbefolkningen
- Rekruttering til lag og foreninger
- Fadderordninger
- Tilrettelegge informasjon ift boligkjøp (bostøtte, startlån...)
- Kartlegging av kompetanse, både jobb og fritid. Hva kan de bidra med?

Som alle andre har også innvandrerne et behov for å bli sett. Vår erfaring er om de kjenner bare en eller noen få nordmenn, letter det inkluderingsprosessen vesentlig.

Tiltak med fokus på ungdom

Det er viktig at ungdom trives i oppveksten. Det er helt essensielt, og øker sjansene, for at de snakker pent om hjemstedet, og på sikt ønsker å flytte tilbake når de selv skal etablere seg. Tilgang på jobb og bolig er selvfølgelig også avgjørende for hvor ungdommen velger å etablere seg, men like viktig er de bånd som knyttes til hjembygda og de sosiale fellesskapene.

I Marker kommune har satsingen på Ungdommens Kulturhus og MOT vært viktig for at ungdommen skal føle identitet og tilhørighet. Ungdommens Kulturhus engasjerer i underkant av 200 ungdommer, og har tilbud i forhold til de fleste interesser. I samarbeid med UKH ønsker vi å gjennomføre et lederutviklingsprogram for ungdom, for å få de til å ta bevisste valg og for å kunne sørge for rekruttering av morgendagens ledere, enten det er til lokale lag og foreninger, i kommunepolitikken eller i jobbsammenheng. Vi ønsker å satse på de ungdommer som viser Mot til å lede, slik at de kan bli forbilder for andre ungdommer. I denne lederutdanningen ligger opplæring i forhold til ulike former for ledelse, personlighetsutvikling og ikke minst muligheten til å praktisere ledelse i forhold til andre ungdommer. Denne delen vil kunne skje i samarbeid med fylkesmannen og MOT, og bli et opplegg med stor overføringsverdi til andre. Også i Aremark og Rømskog er det et stort

behov for å rekruttere yngre ledere til blant annet til lag og foreninger. Et slikt lederutviklingsprogram vil derfor omfatte aktuelle ungdommer i alle tre kommunene. Bolyst-prosjektet har allerede jobbet mye med ungdom, blant annet i forbindelse med etablering av møteplasser. Resultater er i større eller mindre grad oppnådd, og det antas være enkelt å engasjere ungdommen videre. De har blant annet vært sterkt delaktige i planleggingen av en ny skatepark som skal stå ferdig før sommeren.

I satsingen mot ungdom ligger også utvikling av en App som gjør at vi på en enkel måte kan kommunisere med ungdommene i et valgt geografisk område og i forhold til valgt målgruppe. En slik app vil også kunne fungere som en viktig informasjonskanal og gi oversikt over hva som skjer i regionen eller kommunen. Det vil også etterstrebes at man kan kommunisere innad i enkeltgrupper, slik som et fotballag, et kor eller speidergruppe.

Kollektivtrafikken er begrenset i Grenseland. Det går spesielt utover ungdommen. Vi ønsker å se på muligheten for å etablere en samkjøringsordning som vil bidra til et bedret transporttilbud.

Ulike arrangement av typen ”av ungdom for ungdom” vil være viktig i arbeidet for å engasjere ungdommenene.

Det er viktig med en boligpolitikk som også tar hensyn til ungdom og unge etablerere. Ikke alle ønsker eller har råd til å sette opp en enebolig eller kjøpe et oppussingsobjekt. Mange unge og unge par etterspør mindre boenheter. Et videreføringsprosjekt vil jobbe for fornuftige boalternativ, eie eller leie, for denne målgruppen

Målgrupper

Prosjektet har flere sentrale målgrupper:

For å konkretisere tiltakene best mulig er det viktig at prosjektet har klart definerte målgrupper. Arbeidet mot disse vil i stor grad foregå parallelt, selv om det i enkelte perioder er naturlig at en eller to av målgruppene prioriteres.

Prosjektet vil konsentrere seg om noen hovedmålgrupper.

1. Ungdom
2. Norske tilflyttere
3. Utenlandske tilflyttere
4. Lokalbefolkningen

Resultat

Større befolkningsvekst

Mer fornøyde innflyttere

Styrket identitet og bedre omdømme

Større engasjement og deltakelse fra ungdommen

Effekter

En attraktiv region med en svak, men jevn befolkningsvekst.

Et lokalsamfunn preget av engasjement og deltakelse og med felles ambisjon i forhold til utvikling.

Ungdom med MOT som er stolte av sine hjembygder og viktige ambassadører

Tids- og kostnadsplan

Tidsplan

Kostnadsplan

Tittel	2014	2015	SUM
Initiering og implementering	100 000	100 000	200 000
Integreringstiltak, kartlegging	10 000	10 000	20 000
Integreringstiltak, kurs og info	30 000	20 000	50 000
Integreringstiltak, språk	50 000	50 000	100 000
Integreringstiltak, fadderordning	10 000	10 000	20 000
Integreringstiltak, møteplasser	30 000	30 000	60 000
Kontorhold og reise	50 000	25 000	75 000
Markedsføring	50 000	50 000	100 000
			1 200
Prosjektledelse	700 000	500 000	000
Ungdomssatsing, app	50 000	50 000	100 000
Ungdomssatsing, arrangement	25 000	25 000	50 000
Ungdomssatsing, lederutvikling	100 000	100 000	200 000
Ungdomssatsing, samkjøring	25 000	25 000	50 000
Sum kostnad	1 230 000	995 000	2 225 000

Finansieringsplan

Tittel	2014	2015	SUM
Annen finansiering	125 000	100 000	225 000
Kommunal- og regionaldepartementet	600 000	300 000	900 000
Utviklingsavtale	200 000	300 000	500 000
Østfold fylkeskommune	300 000	300 000	600 000
			2 225
Sum finansiering	1 225 000	1 000 000	000

Geografi

118-Aremark, 119-Marker, 121-Rømskog

**SAK: HØRINGSUTTALELSE – FREMTIDIG
ORGANISERING AV KRISESENTRER I ØSTFOLD**

Behandlende organ:	Møtedato	Sak nr.	Ark.nr.
Utvalg for oppvekst og omsorg	14.11.2013	23/13	H43
Kommunestyret	14.11.2013	46 /13	H43

Saksbehandler: Anne Kirsti Johnsen

1. HVA SAKEN GJELDER:

Høringsuttalelse til utredning av fremtidig krisesenterstruktur i Østfold.

2. RÅDMANNENS FORSLAG TIL VEDTAK:

- 1 Høringen tas til etterretning.
- 2 Det konstateres at eksisterende organisering av krisesentertilbudet i hhv. Halden, Moss, Fredrikstad og Sarpsborg er vedtatt opprettholdt. Sammenslåing av sentrene i Indre Østfold og Sarpsborg, som et anbefalt forslag i rapporten, blir da lite relevant.
- 3 Styret for Indre Østfold Krisesenter utfordres til fortsatt å se på muligheter for effektivisering av driften, relatert til momenter i rapporten om potensiale for innsparing.

Rådmannen i Rømskog, 08.11.2013

Anne Kirsti Johnsen
rådmann

3. VEDTAK:

**3.1 UTVALG FOR OPPVEKST OG OMSORGS INNSTILLING TIL
KOMMUNESTYRET:**

4. SAKENS FAKTA:

Bakgrunn:

Ordførerforum i Østfold oppfordret i sitt møte 16. januar 2012 rådmannsutvalget til å fremme en sak om organisering av Krisesentre i Østfold gjennom fylkestyret i KS Østfold. Det ble nedsatt arbeidsgruppe der alle fem regioner var representert.

Arbeidsgruppen ga firmaet Agenda Kaupang i oppdrag å foreta en utredning av framtidig krisesenterstruktur i Østfold og fremlegge rapport på bakgrunn av dette. Hensikten med

utredningen var å finne fram til hvordan kommunene kan organisere krisesentrene i Østfold slik at de oppfyller lovens krav til lavest mulig kostnad. Følgende spørsmål skulle belyses:

- Dagens struktur og organisering
- Samlet kapasitet – kostnader pr. plass
- Bygningsmessige forhold
- Kontraktsmessige forhold
- Sammenligning med relevante fylker
- Synliggjøre alternativ fremtidig, kostnadseffektiv drift

Rapporten; «Krisesenter i Østfold, Kostnader og struktur», foreligger nå. Den oppsummerer innledningsvis det aktuelle lovverket og krisesentrenes historie i Norge, reder ut om fakta relatert til brukergruppen, beskriver dagens struktur og organisering av sentrene i Østfold, sammenlikner effektivitet og kostnader og beskriver så ulike alternative driftsformer videre. Rapporten ble behandlet på møte i rådmannsutvalget 29.04.13, og drøftet i eiermøte for Indre Østfold Krisesenter IKS 27.09.13. Rapporten sendes nå ut på høring til de berørte kommuner.

Loven foreskriver at alle kommuner skal gi lavterskeltilbud til kvinner og menn og deres barn som trenger tilflukt og hjelp på grunn av vold i nære relasjoner. Det forutsettes at tilbudet er tilgjengelig hele døgnet, hele året.

Østfold har fem krisesentre for kvinner. Tre av sentrene har også et tilbud for menn som er rammet av vold i nære relasjoner. Sentrene har ulik i historikk hva gjelder organisering og driftsform. Indre Østfolds krisesenter, beliggende på Mysen, er organisert som er IKS. Nasjonale undersøkelser viser at brukerne av krisesenter i hovedsak er ikke-etnisk norske kvinner. De har gjennomgående lav utdanning, liten tilknytning til arbeidslivet og svake norskkunnskaper. Østfold har forholdsvis mange kvinner i den aktuelle brukergruppen. Østfold har et større og mer distribuert tilbud av krisesentre enn noe annet sammenlignbart fylke. Den aktuelle rapporten legger frem en beregning av kostnadene for sentrene i Østfold som funksjon av antall døgnbrukerne. Når regnskapstall fra Vestfold og Østfold sammenliknes på bakgrunn av beregningsmodellen, vises det at driften av hvert senter er like effektiv i de to fylkene, enda Vestfold er det fylket på Østlandet som bruker minst til formålet. I dette ligger at Østfold har et betydelig potensiale for besparelse. Rapporten viser at fylket med ett senter, tilsvarende organiseringen i Vestfold, kan redusere kostnadene med 8 millioner.

5. RÅDMANNENS VURDERING:

Avstand til tilbudet:

Rapporten viser at ved reduksjon av antall krisesentre i Østfold vil det pga. befolkningsmengde og av praktiske hensyn bl.a. i forhold til lokaliteter, lokaliseres i Fredrikstad eller mest sannsynlig, i Sarpsborg. Det vil bety at innbyggere i Indre Østfold vil få betydelig lenger reisevei for å kunne benytte tilbudet, enn hva de har i dag. Innbyggerne i kommunene med lengst avstand til Sarpsborg, som Trøgstad, vil være blant de som får aller lengst vei. Rapporten beregner at den økte avstanden også vil føre med seg en redusert bruk fra de kommuner som ligger lengst vekk fra tilbudet og at dette vil gi ytterligere reduksjon av driftskostnader.

Organisering av ett krisesenter i Østfold oppfyller lovens minstekrav og kan driftes forsvarlig. Driftsform og organisering vil påvirkes og opplevelse av tilgjengelighet vil endres.

Det bør likevel reflekteres over om det er i samsvar med lovverkets intensjon å organisere et lovpålagt tilbud med så vanskelig tilgjengelig at det i seg selv bidrar til å holde kostnaden nede.

Økte barnevernutgifter?

De samfunnsmessige kostnadene knyttet til vold i nære relasjoner er svært store. Rapporten viser til at om mindre bruk av tilbudet medfører at flere barn lever med familievold, kan det føre til at barneverntjenesten må inn med tiltak. Brukerne av krisesenteret har ofte en opphopning av risikomomenter som kan tilsi at det er grunnlag for kontakt med barneverntjenesten i mange av sakene.

Kostnadene for slike tiltak kan raskt bli større enn hva kommunene i dag betaler for krisesenter i IØ. Derfor er besparelsen for kommunen svært usikker. Samfunnsøkonomisk vil det medføre merutgifter til transport. I tillegg vil det også være vanskeligere å opprettholde kontakt med arbeid, skole og barnehage når reiseavstanden blir uforholdsmessig lang.

Det er selvfølgelig usikkert om lenger avstand til senteret vil medføre endringer ift. antall barnevernmeldinger. Man kan også tenke seg at et større faglig miljø kan bygge opp større trygghet for å kontakte barneverntjenesten

Driftsform:

Indre Østfold har like mange innbyggere som Moss kommune, men antall overnattinger på krisesenteret i IØ er betydelig flere både for voksne og barn. Tilsvarende er antall dagbrukere og dagbesøk betydelig færre. Overnatting pr. år pr.1000 innbyggere ligger for Indre Østfold høyest av alle krisesentre i Østfold. Dette har sannsynligvis en tydelig sammenheng med at også driftskostnadene er høyest av alle sentrene. Det oppgis ikke klart hva som er årsak til høy bruk av overnattingsdøgn ved krisesenteret i IØ.

Saken er produsert felles for de ni kommunene som er eiere av tilbudet ved Indre Østfold Krisesenter. Rådmennene mener det bør tas opp til vurdering om det er mulig å se på en evt. endring av driftsform. Blant annet bør det sees på om driften kan dreies fra færre overnattinger til flere brukere på dagbesøk. På denne måten kan antall årsverk og driftsutgifter reduseres. Dette må selvfølgelig vurderes opp mot hva som er behovet for den enkelte bruker.

Et annet aspekt er statens bruk av sentrene i det såkalte «ROSA- prosjektet», et prosjekt til beskyttelse av ofre for menneskehandel. Staten bruker her ressursene ved krisesentrene til plassering av klienter innenfor prosjektet, men uten å finansiere ordningen. Disse kvinnene har ofte behov for mange og sammensatte tiltak og oppholdet ved krisesenteret kan bli lengre enn gjennomsnittet. ROSA- prosjektet bruker 5 ganger så mange plasser i Østfold som Vestfold.

Det er ulike erfaringer i kommunene når det gjelder samarbeid med krisesenteret i enkeltsaker. Manglende kommunikasjon mellom kommune- krisesenter kan medføre at det arbeides parallelt i samme sak, uten at faginstansene vet om hverandre, noe som er uheldig, spesielt i saker der det skal tas hensyn til barn. Om kommunen blir kontaktet tidlig, slik at evt. nødvendige hjelpetiltak kan etableres der, ville kanskje også behovet for langvarig opphold på krisesenteret bli mindre. Ensartede og forpliktende samarbeidsformer mellom krisesenter og kommune er avgjørende for å lykkes med dette.

Konklusjon:

RØMSKOG KOMMUNE

Totalt sett synes det nå å være et meget svakt økonomisk potensiale for Indre Østfold Kriesesenter ved økt samarbeid eller sammenslåing med et annet kriesesenter i Østfold. Risikoen for økte sekundære utgifter ved betydelig større avstander er også åpenbar.

Det foreslås derfor ikke endringer i organiseringen som følge av rapporten, men styret oppfordres til økt fokus på mulighetene til å redusere kostnadene ved interne tiltak og økt samarbeid med de respektive kommuner og ROSA-prosjektet.

VEDLEGG:

Kriesesenter i Østfold. Kostnader og struktur. Rapport 25.4.13.

UTSKRIFT SENDES:

Revisjon

Kommunekassa

Referat fra eiermøte for Indre Østfold Krisesenter IKS

Dato/tid/sted: Fredag 27.september 2013, kl. 08:30 – 09:45, Momarkedet Travbane, «Travern Pub»

Til stede

Askim	Thor Hals, Torill Bergene
Eidsberg	Erik Unaas, Kjetil Igletjern, Tom Arne Tørfoss
Hobøl	Håvard W. Osflaten
Marker	Kjersti N. Nilsen
Rakkestad	Ellen Solbrække, Alf Thode Skog
Rømskog	Kari Pettersen, Bjørn E. Lauritzen
Skiptvet	Svein Olav Agnalt, Anne-Grethe Larsen
Spydeberg	Knut Espeland, Morten Strande, Hans Moesgaard
Trøgstad	Ole André Myhrvold, Tor-Anders Olsen
I Ø Krisesenter	Torrey Tvette, Torleif Olsen, Ina Afdal
Innledere	Kaare Granheim, Bjørg Olsson, Anne Lise Ringerike
Prosjekt Eierskap	Åsmund Kobbevik

Tema Struktur for krisesenterfunksjonen i Østfold.

Innledning v/ representantskapets leder Kari Pettersen

Om rapporten (navn på rapport) v/Kaare Granheim, Agenda Kaupang

Det vises til lysbildepresentasjon som ble sendt ut før møtet.

Innspill fra IØKR: Korrigering på fremsatte regnskapstall og årsverk for virksomheten.

Det fremgikk at store bykommuner i Fredrikstad og Moss har behandlet rapporten og går imot en strukturendring av krisesentrene.

Orientering om virksomhetenes behov og vurderinger v/ Bjørg Olsson, Marker Kommune

Tilgjengelighet til krisesenteret er viktig. Stor avstand medfører transportutfordringer: Påvirker mulighet for opprettholdelse av jobb og benyttelse av skoletilbud i hjemkommune. Kommunen får regningen ved bruk av taxi. Større avstand påvirker bruk av tilbudet: Hjelpetrequende får/oppsøker ikke hjelp, økt press på andre virksomheter og offentlige ytelser. Avstand kan også påvirke samarbeid med kommunen, som er viktig ifbm. å komme tilbake igjen, evt. finne bolig/reetablering.

Styrets uttalelse, Torrey Tvette, I Ø Krisesenter

Det vises til vedlagte skriftliggjorte uttalelse.

Perspektiver fra krisesenterfunksjonen i Oslo v/Anne Lise Ringerike, Hobøl Kommune

Krisesenteret i Oslo er organisert som stiftelse. Det legges vekt på at stiftelsen henter ut betydelige prosjektmidler som har satt senteret i stand til å yte en rekke relevante tjenester og tilbud.

Viktig å ha en samarbeidsavtale som får frem funksjonsfordelingen mellom kommune og senter.

Oppsummering

Ordførerne ble utfordret på å komme med sine synspunkter med tanke på et evt. felles ståsted og veien videre. Hovedpunktene gikk ut på at

- Strukturen opprettholdes
- Videre strategiarbeid bør ta opp i seg relevante momenter som har fremkommet i rapport og innlegg:

Prosjekt Eierskap

- Innretning og bruk av virksomheten med tanke på ressursutnyttelse
- Innhenting av prosjektmidler, evt. andre eksterne finansieringsmuligheter
- Utforming av samarbeidsavtaler mellom senteret og kommunene

Rådmennene opplyste om at det vil bli utarbeidet et felles saksfremlegg.

211013/ÅK

Vedlegg   Styrets uttalelse (vedlagte utkast til uttalelse ble styrets uttalelse)

Til
Styremedlemmene i
Styret for Indre Østfold Kriesesenter

På kommende eiermøte for Indre Østfold Kriesesenter IKS - 27.09.2013 er styret for Indre Østfold Kriesesenter invitert til å komme med en uttalelse om kriesesenterstruktur i Østfold, med utgangspunkt i rapporten «Kriesesenter for Østfold, Kostnader og struktur» (Agenda Kaupang, 25. april 2013). I den sammenheng har jeg innkalt styret til ekstraordinært styremøte torsdag 19.09.2013 kl 14:00 for å drøfte oss frem til en uttalelse som hele styret kan stå bak.

I innkallingen til eiermøtet står det bl.a. følgende:

Møtet er satt opp som et ledd i den høring som er igangsatt av KS sitt fylkesstyre i Østfold (08.05.13).

Kommunene har fått utsatt høringsfrist til 15. november for å kunne gjennomføre et eiermøte før saken kommer til høring i respektive kommunestyrer.

Formålet med møtet er å ha en felles møteplass, som belyser problemstillinger og gir bredere bakgrunn for vurderingen av kriesesenterstruktur i Østfold. Diskusjonen i møtet vil indikere om det er grunnlag for et felles ståsted i høringsarbeidet.

Utkast til uttalelse fra styret for Indre Østfold Kriesesenter IKS (IØK):

Styret for IØK synes Agenda Kaupang med rapporten «Kriesesenter for Østfold, Kostnader og struktur» (dat. 25. april 2013) har presentert flere interessante data som belyser sentrale sider ved hovedinnholdet i drift av kriesesentertilbud, alternativ sammenlignbar organisasjonsstruktur og kommunaløkonomiske virkninger. Uansett videre valg av organiseringsmodell vil denne rapporten kunne være et viktig bidrag i arbeidet med god strategisk styring og drift av kriesesentertilbud som lovpålagt oppgave for kommunene.

Styret kjenner seg stort sett igjen i rapportens beskrivelse av status for IØK, men må komme med følgende korrigeringer/merknader til innhold i rapporten:

kap 5.2 Kort om de enkelte sentrene (etter samtale) pkt 5.2.1 Eidsberg (side 20)

- Bygning

Daglig leder kjenner seg ikke igjen i at det i samtalen skal være sagt at "Det gjenstår noe ytre vedlikehold for å ha en tidsmessig standard".

- Erfaring ved senteret

Daglig leder henviste til doktoravhandlingen til Kirsti Alsaker, UiB, hvor funn viser at kvinner utsatt for vold har lavere opplevd livskvalitet enn soldater i krig, og at de som i snitt bodde lengst på kriesesenteret opplevde høyere grad av livskvalitet.

kap 5.3 Samlet kapasitet og oversikt over brukerne (tabell 5-1 side 23)

- Budsjett 2013 for IØK: 7,0 mill og ikke 7,6 mill

- Årsverk IØK: i 2011 8,5 åv. Redusert i 2012 til 7,09 åv.

Videre ønsker styret å "løfte fram" følgende forhold i rapporten:

- IØK har i 2011 flest overnattinger, 4105 (2051 kvinner + 2054 barn) – 72 pr 1000 innbygger (Østfold 55 pr 1000 innb.) og nest etter Moss størst utnyttelsesgrad, 1,4 pr rom (Østfold 1,05 pr rom)

- Bruken av kriesesentertilbudet er for brukergruppen svært avhengig av tilgjengelighet (kort avstand) for å ivareta etablerte sosiale relasjoner og aktiviteter (innhold i normal tilværelse) - ikke minst

med tanke på barna. De trenger å opprettholde tilgangen til sin faste barnehage eller skole og til venner og øvrige familie, i en slik vanskelig situasjon.

Styret vil tro at tilgjengeligheten/avstanden til kriesenteret ikke bare er viktig i krisefasen, men vel så viktig i reetableringsfasen hvor avstanden til et dagtilbud er avgjørende for mulig oppfølging - hjelp til selvhjelp - dersom kommunen lokalt ikke har etablert tilsvarende tilbud.

- Styret synes drøftingen i kap 7.2 (side 32) om *økonomisk virkning for kommunene med ett senter* i Østfold er meget interessant! På den ene side kan det i regnskapet for drift av kriesentre vises til 13 mill pr år i innsparing! På den andre side pekes det på at opp mot 1/3 av aktuell brukergruppe da ikke vil benytte kriesentertilbudet pga avstand/reduisert tilgjengelighet til tilbudet. Det vil igjen kunne føre til økte utgifter for andre kommunale tjenester bl.a. økte barnevernsutgifter tilsvarende innsparingsbeløpet. Disse økningene er ikke tallfestet for f.eks Indre Østfold sin del. Den økonomiske nettogevinsten for kommunene er dermed usikker.

Styret merker seg at rapporten har begrenset seg til de kommunaløkonomiske virkningene, men at det samtidig vises til en analyse utført av Vista Analyse hvor de samfunnsmessige kostnadene knyttet til vold i nære relasjoner er svært store.

Torrey Tvette
styreleder IØK

15.09.2013

Moss kommune

Krisesenter for Østfold

Kostnader og struktur

RAPPORT

25. april 2013

Oppdragsgiver: Moss kommune
Rapport nr.: 7989
Rapportens tittel: Kriesesenter for Østfold – kostnader og struktur
Ansvarlig konsulent: Kaare Granheim
Kvalitetssikret av: Bjørn Brox
Dato: 25. april 2013

Innhold

1	SAMMENDRAG	7
2	INNLEDNING MED UTGANGSPUNKTET FOR PROSJEKTET	8
	2.1 KORT OM KRISESENTRENE HISTORIE I NORGE	8
	2.2 KRAVET TIL KRISESENTRENE I LOVEN	9
	2.2.1 Tjenester og tiltak som inngår	9
3	ALTERNATIVE TILBUD	11
4	KRISESENTERBRUKERNE	12
	4.1 BRUKERNES OPPRINNELSE	12
	4.2 ALDERSFORDELING	12
	4.3 ARBEIDSTILKNYTNING	12
	4.4 REKRUTTERINGSVEI	13
	4.5 FYLKESVISE FORSKJELLER I BRUK AV KRISESENTRER	14
	4.6 TILBUDETS BETYDNING	15
	4.7 BRUKERE MED INNVANDRERBAKGRUNN	15
	4.8 AVSTANDEN TIL KRISESENTERET	17
5	DAGENS STRUKTUR OG ORGANISERING FOR KRISESENTRER I ØSTFOLD	19
	5.1 OVERSIKT	19
	5.2 KORT OM DE ENKELTE SENTRENE (ETTER SAMTALER)	19
	5.2.1 Eidsberg	20
	5.2.2 Moss	20
	5.2.3 Fredrikstad	21
	5.2.4 Sarpsborg	22
	5.2.5 Halden	22
	5.2.6 Oppsummering	23
	5.3 SAMLET KAPASITET OG OVERSIKT OVER BRUKERNE	23
	5.4 BRUKERE FRA ANDRE OMRÅDER OG BRUKERE SOM HENVISES UT AV FYLKET	24
	5.5 SAMMENLIGNING MED VESTFOLD	25
6	ØKONOMI	27
	6.1 SAMMENLIGNING MED FYLKENE PÅ ØSTLANDET	27
	6.2 BUDSJETTMODELL	28
	6.3 MODELLEN ANVENDT PÅ ØSTFOLD OG VESTFOLD	29
7	NY STRUKTUR PÅVIRKER BRUKEN OG ØKONOMIEN	30
	7.1 ENDRING I BRUKEN VED Å ERSTATTE DE FEM SENTRENE MED ETT SENTER	30
	7.2 ØKONOMISK VIRKNING FOR KOMMUNENE MED ETT SENTER	32
	7.3 MERKOSTNADER VED ALTERNATIVE TILTAK	32
8	BYGNINGSMESSIGE FORHOLD	36
	8.1 BEHOVET FOR AREAL VED SAMLING AV TILBUDET TIL ETT STED	36
	8.2 POTENSIALET FOR UTBYGGING VED EKSISTERENDE SENTRE	36
	8.2.1 Fredrikstad	36
	8.2.2 Sarpsborg	37
	8.3 VERDIEN AV NYBYGG I FORHOLD TIL EIENDOMMER SOM KAN FRIGJØRES	37
	VEDLEGG	38

Forord

Fra 1. januar 2010 ble krisesentertilbudet en lovpålagt oppgave for kommunene i Norge. Lov av 19. juni 2009 om kommunale krisesentertilbud pålegger alle landets kommuner ansvar for å tilby sine innbyggere et krisesentertilbud. Det statlige tilskuddet til krisesentertiltak er lagt inn i de kommunale rammene fra og med 2011. Det betyr at kommunene står for 100 % av driftsutgiftene ved landets krisesentre.

Alle kommuner skal ha et krisesentertilbud, enten i sin egen kommune eller i samarbeid med nabokommuner.

Ved innlemmelse av tilskudd til krisesentre fra og med 2011 fikk Østfold langt mindre tilskudd fra staten enn tidligere. Rådmannsutvalget i fylket har fått i oppdrag å utrede krisesenterstrukturen i fylket, med tanke på fremtidig effektiv organisering.

Vi har gjennomført en utredning som drøfter behovet for krisesentre og viser alternative modeller for drift. Det er vanskelig å vurdere effektene av omlegging, men vi har forsøkt å illustrere ulike konsekvenser. Arbeidet er i hovedsak utført av Kaare Granheim.

Vi takker for et interessant oppdrag, og vi takker for et konstruktivt samarbeid med senterlederne i form av intervjusamtaler. De har alle bidratt til å gi konsulenten forståelse av oppgavens karakter og kompleksitet.

Konsulenten har deltatt på ett møte i styringsgruppen underveis i arbeidet, der det er gitt viktige innspill.

Høvik, 25. april 2013

Agenda Kaupang AS

1 Sammendrag

Østfold har fem krisesentre for kvinner. Tre av sentrene har også et tilbud for menn som er rammet av vold i nære relasjoner. Østfold har et større og mer distribuert tilbud av krisesentre enn noe annet sammenlignbart fylke. Sentrene har ulik historie. De fleste er etablert av frivillige og etter hvert blitt overtatt av kommunene. Sarpsborg er nå rent kommunalt, Moss og Indre Østfold er IKS. Halden er en stiftelse med eget styre, men er nært knyttet til Halden kommune. Krise- og incestsenteret i Fredrikstad er drevet av Stiftelsen Blå Kors Fredrikstad, med kontrakt fram til 2014 og to ganger to års opsjon på forlengelse. Fredrikstad har vertskommuneansvar på vegne av Hvaler og Fredrikstad for tilbudet til kvinner, og for ytterligere 13 andre kommuner når det gjelder tilbudet til menn.

Loven foreskriver at alle kommuner skal gi lavterskeltilbud til alle kvinner og menn og deres barn som trenger tilflukt og hjelp på grunn av vold i nære relasjoner. Det forutsettes at tilbudet er tilgjengelig hele døgnet, hele året.

Nasjonale tall for 2011 viser at 62 % av krisesenterbrukerne ikke er etnisk norske kvinner. Brukerne har gjennomgående lav utdanning, liten tilknytning til arbeidslivet og svake norskkunnskaper. Finansieringen av sentrene tar ikke hensyn til dette forholdet. Endringer er ikke vanskelige. Forslag til endring er utarbeidet. Det vil gi Østfold ca. 2 mill. kroner mer enn i dag.

Det viser seg at Østfold har stor tilstrømning av brukere, på grunn av forholdsvis mange kvinner i den aktuelle brukergruppen, og fordi Østfold tilbyr en helt annen distribusjon av tjenesten, rent geografisk, enn andre fylker. Østfold tar dessuten imot relativt mange brukere fra det statlige ROSA-prosjektet uten at dette kompenseres av staten.

Med utgangspunkt i en budsjettmodell for krisesentrene utført av Vista Analyse på oppdrag av BLD, og budsjettall for krisesentre i Østfold og Vestfold, har vi kunnet beregne kostnadene for sentrene i Østfold som funksjon av antall døgnbrukerne. Beregningen viser at driften av hvert senter er like effektivt i de to fylkene, enda Vestfold er det fylket på Østlandet som bruker minst til formålet. Østfold vil kunne spare mye på å redusere antall krisesentre. Analysen viser følgende muligheter og konsekvenser.

1. Ett senter for hele fylket vil medføre en besparelse på ca. 8 mill. kroner, forutsatt like mange brukere som nå.
2. Ettersom man kan vente at etterspørselen vil bli redusert med ca. 1/3 ved samling av aktiviteten til ett senter for hele fylket, vil driftsutgiftene bli ytterligere redusert med ca. 5 mill. kroner. Kommunenes driftsutgifter til formålet kan dermed bli redusert med i alt 13 mill. kroner.
3. Utvidelse av ett av sentrene i de to største byene vil medføre ekstra kostnader i størrelsesorden 1–2 mill. kroner i form av renter og avskrivninger. Kommunen kan til gjengjeld realisere verdier i de fire sentrene som eventuelt legges ned og selges, eller konverteres til andre formål.
4. Når mange barn ikke kommer til krisesentrene, men trolig fortsatt vil leve i hjem der voldsutøvelse finner sted, kan det bety at barnevernet må finne nytt hjem til flere barn. Plassering av barn utenfor familien kan koste nesten like mye som det kommunene sparer ved å samle tilbudet på ett sted. Kommunenes netto besparelser ved innsparingene knyttet til krisesentre er dermed usikre

Det foreligger en analyse¹ utført av Vista Analyse som viser at de samfunnsmessige kostnadene knyttet til vold i nære relasjoner er svært store. Vi har i samsvar med oppgaven begrenset oss til å se på de kommunaløkonomiske virkningene.

¹ R 2012/4 Samfunnsøkonomiske kostnader av vold i nære relasjoner

2 Innledning med utgangspunktet for prosjektet

Østfold har fem krisesentre, med noe ulik organisering. Indre Østfold og Mosse-regionen har sine krisesentre organisert som IKS – Fredrikstads og Hvalers tilbud drives etter anbud av Blå Kors Fredrikstad. Halden krisesenter er etablert som en stiftelse, mens senteret i Sarpsborg er en ordinær del av kommunens tjenesteapparat.

I forbindelse med omlegging av finansieringen av krisesentre fra 2011, opplevde kommunene i Østfold en kraftig reduksjon i overføringene fra staten.

Det har derfor vært behov for å få en oversikt over krisesentrenes kapasitet og behov, og oversikt over dagens brukere, økonomi, bygningsmessige forhold, kontrakter, sammenligning med relevante fylkeskommuner om mulige alternativer.

Hovedoppgaven for prosjektet er å finne fram til hvordan kommunene kan organisere krisesentrene i Østfold slik at de oppfyller lovens krav til lavest mulig kostnad. Det har dessuten vært ønskelig å belyse følgende spørsmål:

- Dagens struktur og organisering
- Samlet kapasitet – kostnader pr. plass
- Bygningsmessige forhold
- Kontraktsmessige forhold
- Sammenligning med relevante fylker
- Synliggjøre alternativ fremtidig, kostnadseffektiv drift

2.1 Kort om krisesentrenes historie i Norge

Ettersom krisesenter er en relativt lukket virksomhet, kan det være et godt utgangspunkt å kjenne litt til historien. Den som vil ha bred innsikt, anbefales å lese boken om krisesentrene skrevet av Jonassen, Sogn, Olsvik og Hjemdal (2008): *Kunnskap – kvalitet – kapasitet. En nasjonal utredning om krisesentrenes kompetanse og tilgjengelighet*. NKVTS rapport 2/2008.

Som med mange andre gode tiltak har krisesenterbevegelsen sett betydningen av større offentlig innsats. Etter å ha fått statlige tilskudd en periode, ble det spørsmål om fastere former for struktur og rammer.

I Ot.prp. nr. 96 (2008–2009) skriver regjeringen at: "Krisentrenes opprinnelige visjon var at alt kvinner trengte, var en trygg bolig og støtte fra andre kvinnelige beboere og krisesentermedarbeidere. Man trodde dette ville være nok for å gjenvinne kontrollen over eget liv." Det var det ikke.

Gjennom praksis i 30 år har krisesentrene utviklet flere tilbud til brukerne. Krisesentersekretariatet har utarbeidet minimumsstandarder for innhold og hjelpetilbud. Organisasjonene har arbeidet med etiske retningslinjer mv.

Tilbudet krisesentrene gir er

- døgnåpne tilbud med råd og veiledning pr. telefon
- trygge midlertidige botilbud
- dagtilbud – til tidligere brukere av boligtilbudet og andre som ikke har behov for boligtilbud
- samtaler – individuelt og i form av selvhjelpsgrupper
- hjelp til å ta kontakt med og følge til hjelpeapparatet
- oppfølging i reetableringsfasen
- informasjon om vold i nære relasjoner til publikum, hjelpeapparatet og offentlige myndigheter

Kjernetilbudet til brukerne varierer fra senter til senter. Tilbudet til enkelte krisesenter gir, er avhengig av de økonomiske og organisatoriske rammevilkårene til sentrene, størrelse, brukergrupper og hjelpeapparatet i områdene.

Selv om krisesentrene ble startet på privat initiativ og hadde mange frivillige medarbeidere, ble de allerede fra 1981 i hovedsak offentlig finansiert. Finansieringen av krisesentrene har siden 1981 vært delt mellom staten og kommunene, fylkeskommunene og private. Statstilskuddet dekket ifra 1981 50 % av driftsbudsjettet.

I 2004 vedtok Stortinget at det statlige tilskuddet skulle øke fra 50 % til 80 % fra 2005. Bakgrunnen var et ønske om å gi krisesentrene en tryggere økonomisk situasjon.

Statstilskudd på 80 % ble gitt på vilkår av at vertskommunen, det vil si den kommunen krisesenteret ligger i, godkjente et budsjett som dokumenterer tilskudd tilsvarende 20 % av driftsutgiftene fra vertskommunen, og eventuelt andre kommuner eller andre offentlige bidragsytere. Krisesentrene får fremdeles noe støtte fra private. Private gaver utløste ikke statstilskudd.

Alle krisesentrene må ha en vertskommune. De fleste sentre har i tillegg flere kommuner med avtale. Den vanligste ordningen ser ut til å være at kommunene har avtale, og at en av kommunene eventuelt har avtale med privat krisesenter dersom senteret ikke er kommunalt drevet. I 2007 gav 406 av de 434 kommunene i Norge støtte til krisesenter. De beløp de ulike kommunene bruker til formålet, varierer mye.

2.2 Kravet til krisesentrene i loven

Fra 1. januar 2010 trådte lov om kommunale krisesentertilbud i kraft, og fra denne dato er krisesentrene et tilbud også til voldsutsatte menn. Vi har gått gjennom Ot.prp. nr. 96 (2008–2009) og gjengir nedfor noen hovedpunkter fra proposisjonen.

2.2.1 Tjenester og tiltak som inngår

Intensjonen med loven har vært å sikre at kommunene tok ansvar for et godt og helhetlig tilbud til kvinner, menn og barn som blir utsatt for vold i nære relasjoner.

Telefonvakt hele døgnet

Det skal være døgnåpent tilbud om råd og rettleiding pr. telefon (telefonvakt). Telefonvakten må ha kompetanse i å møte mennesker i krise og kunnskap om voldsutsatte, og hvilke reaksjoner de kan ha. Den rette kompetansen i denne brukerrettete funksjonen er svært viktig for at den voldsutsatte skal bryte ut av en voldelig relasjon.

Midlertidig bolig

Midlertidig bolig er et krisesenter, eller et tilsvarende trygt og foreløpig døgntilbud. Her skal brukerne få støtte, veiledning og oppfølging. Boligtilbudet skal være tilgjengelig hele døgnet, alle dager og hele året.

Mange trenger hjelp til å få vurdert situasjonen, faren for at voldsbruken skal gjenta seg, og faren for liv og helse. Noen trenger støtte og hjelp til å håndtere traumer som har oppstått i forholdet. Omsorgspersoner vil ofte være i en krisesituasjon som kan gjøre omsorgen for barn vanskelig, og vil ha behov for avlastning.

Et krisesenter skal i utgangspunktet ikke gi behandling eller terapi. Det å bli møtt med omsorg og nestekjærlighet, og det at noen tar seg tid til å lytte, er det krisesenterbrukerne skal legge vekt på. Det å møte andre voldsutsatte er et viktig aspekt ved krisesentrene.

Lokalene må være tilrettelagt for ulike brukergrupper og sikre den fysiske og psykiske integriteten til den enkelte.

Et opphold bør vare så kort tid som mulig. Lengden på oppholdet må tilpasses den tiden det tar å gi brukerne støtte i forhold til andre nødvendige hjelpetiltak, og å få på plass nødvendig hjelp for reetablering.

Et krisesenter må ha tilstrekkelig kompetanse og kapasitet til å gi et forsvarlig og godt døgnbasert tilbud til voldsutsatte. Dette er lettere å få til når senteret eller boligtilbudet har en viss størrelse. Der tallet på brukere tillater det, bør de voldsutsatte få tilbud om å delta i gruppesamtaler og nettverksgrupper. Det kan også organiseres ulike kurs og arbeidstreningsprosjekt. Størrelsen og kapasiteten må veies opp mot at et krisesentertilbud må være tilgjengelig uten urimelig lang reiseavstand.

Dagtilbud

Dagtilbudet ved krisesentrene har utviklet seg over tid og er i dag en viktig og integrert del av virksomheten. Statistisk sentralbyrås rapportering fra krisesentrene viser at det er flere dagbrukere enn beboere, og det er etter hvert flere brukere som bare benytter dette tilbudet. Blant kvinner med etnisk norsk bakgrunn er det i dag flere som er dagbrukere enn beboere. Dagtilbudet er viktig også for mange beboere etter endt opphold på et krisesenter.

Kommunen er pålagt å sørge for et dagtilbud. Dagtilbudet skal også ha tilstrekkelig kompetanse og kapasitet til disse brukergruppene. Det er understreket at tilbudet så langt mulig skal være individuelt tilrettelagt.

Kommunen pålegges ansvar for gode rutiner, slik at brukerne får informasjon om sine rettigheter etter gjeldende regelverk, og hvilke andre tiltak de kan ha nytte av. Informasjonen kan gis både skriftlig og muntlig, og må så langt mulig tilpasses de individuelle forutsetningene mottakerne har ut fra alder, erfaring, kulturbakgrunn, språkbakgrunn mv. Det må også være rom for eventuelt å følge brukerne til møte med de relevante instansene, jf. § 3 i lovforslaget, som inneholder en forutsetning om nødvendig tolketjeneste.

Oppfølging i reetableringsfasen

Mange voldsutsatte har behov for tett oppfølging i reetableringsfasen. Mange har behov for psykososial oppfølging, hjelp til å etablere seg i ny bolig mv. Kommunene skal sørge for at brukerne får tilbud om oppfølging i reetableringsfasen.

I tillegg til etablerte tjenester etter andre lover, vil mange brukere ha nytte av mindre spesialiserte tiltak i reetableringsfasen, som oppfølgingssamtaler, hjemmebesøk og sosiale tiltak. Oppfølging i reetableringsfasen kan også gis i form av selvhjelpsgrupper og støttenettverk.

Lav terskel og ingen egenandel

Et viktig vilkår for at et krisesentertilbud skal fungere godt er at den som oppsøker tilbudet, ikke skal være nødt til å dokumentere behovet for hjelp. Slike krav kan føre til at en voldsutsatt ikke oppsøker hjelp, og konsekvensen blir at volden fortsetter.

Det skal ikke kreves egenandel for tjenesten, med unntak av eventuelle utgifter til mat til kostpris. Enkelt personer skal kunne vende seg direkte til et krisesenter. I utgangspunktet skal ingen voldsutsatte avvises ved et boligtilbud eller et dagtilbud. Hver bruker må få en individuell vurdering av sin situasjon og sine behov.

Krisesentertilbud skal ikke avgrenses til brukere som er bosatte i vertskommunen eller i samarbeidende kommuner.

3 Alternative tilbud

For å ha et bilde av situasjonen for brukerne kan det være et poeng å se hvilke andre tilbud som finnes med sikte på å gjøre forholdene bedre for mulige brukere.

Barnehus

Det er etablert barnehus i Hamar, Bergen (2007) og Kristiansand (2008). Det er også etablert barnehus i Trondheim og Tromsø (2009).

Husene er utstyrte for dommeravhør og for medisinske undersøkelser, og har rom for samtale/terapi. Barnet skal få alle de tjenestene det har behov for, i barnehus – ikke bli sendt fra sted til sted. Barnehus skal bygge opp kunnskap og kompetanse om overgrep mot barn på alle fagområder, slik at personalet kan gi råd og veiledning. Kompetansen skal utvikles i samarbeid med de regionale ressursentrene om vold, traumatisk stress og selvmordsforebygging.

Incestsentre og incesttelefonen

Det er 20 incestsentre i Norge. Sentrene gir tilbud om støtte på dagtid til voksne som har opplevd seksuelle overgrep, og til pårørende til utsatte barn og unge. Flere incestsentre gir også et eget tilbud til barn og unge. Noen sentre har også et tilbud om overnatting til brukerne. Fra 1. januar 2006 ble det innført lik finansieringsordning for incestsentre som for krisesentre, der 20 % tilskudd fra kommuner, fylkeskommuner og helseforetak utløser 80 % statlig tilskudd.

Høsten 2006 ble det etablert en landsdekkende hjelpetelefon for incestutsatte. Hjelpe-telefonen er døgnåpen og blir driftet av incestsenteret i Vestfold.

Dixi Ressursenter

Det finnes to Dixi Ressursenter i Norge, ett i Oslo og ett i Stavanger. Sentrene arbeider for å hjelpe voldtektsoffer og deres pårørende, spre informasjon om senskader og følgeskader etter voldtekt, og drive holdningsskapende arbeid. Dixi-sentrene arbeider etter metoden "hjelp til selvhjelp" og er et supplement til det offentlige hjelpeapparatet. Sentrene gir informasjon og støtte til voldtektsutsatte og familiene deres, og hjelper til med å opprette Dixi-samtalegrupper både for voldtatte og for pårørende. I tillegg driver sentrene holdningsskapende informasjonsarbeid rettet mot hjelpeapparatet, skoler og samfunnet for øvrig. Sentrene er aktive når det gjelder å skrive innlegg og delta i debatter i media, drive oppsøkende virksomhet og sette i gang kampanjer og markeringer. Dixi-sentrene finansieres på samme måten som krisesentrene.

Alternativ til Vold

Alternativ til Vold (ATV) er primært et tilbud til voldsutøvere og hadde i 2008 behandlingstilbud i åtte norske byer. Fire nye tilbud ble etablert i 2009.

Det eksisterer en del spesialiserte tilbud som tilbyr behandling til kvinner som er blitt utsatt for vold. Partnerprosjektet, som blir drevet i regi av ATV, er et tilbud om samtale rettet mot partnere eller tidligere partnere til de mannlige klientene ved ATV.

4 Krisesenterbrukerne

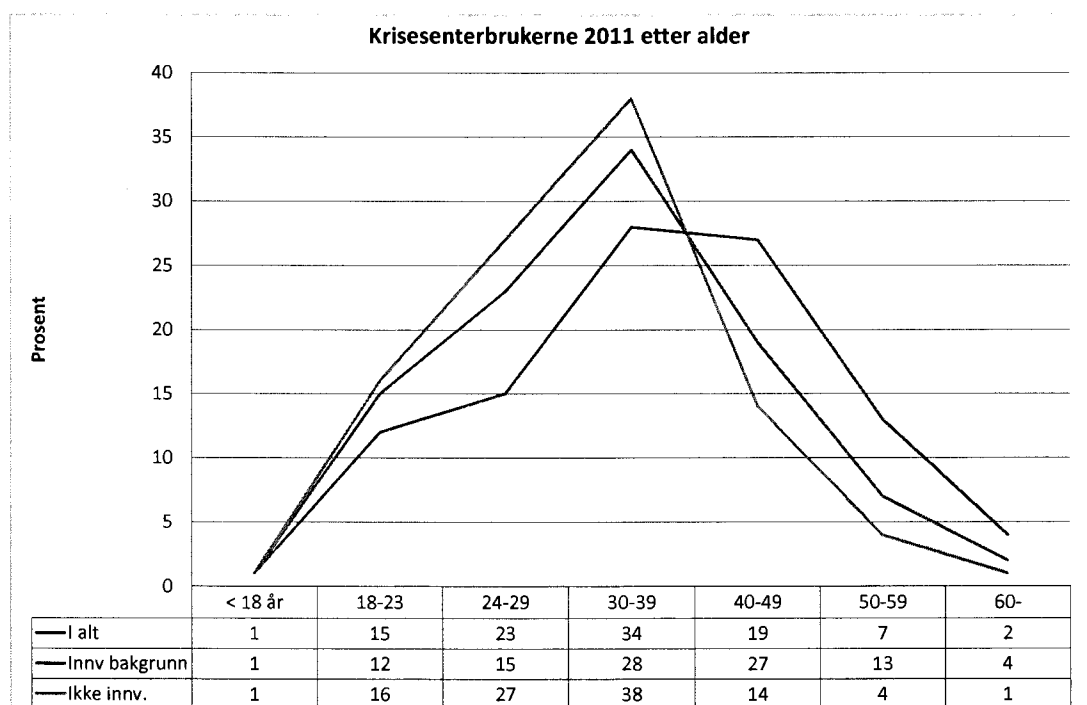
Fra den nasjonale statistikken kan det se ut til at både antall brukere og antall oppholdsdøgn har vært ganske stabilt siden 2004. Antall beboere svinger fra 1746 til 2075 i denne perioden. Det er ikke mulig å se noe entydig mønster i utviklingen.

4.1 Brukernes opprinnelse

BLD har i mange år benyttet markeds- og meningsmålingsinstituttet Sentio Research Group til å samle og systematisere data fra krisesentrene. Vi skal nedenfor gjengi data fra 2011. 62 % av kvinnene har utenlandsk bakgrunn (andelen har økt en del fra 2003, da den var 45 %). Dette betyr at utenlandske kvinner har svært stor hyppighet som brukere. Ved 11 av 46 sentre var andelen utenlandske brukere over 70 %. Det betyr likevel ikke at det bare er utenlandske *overgripere*. Andelen overgripere med utenlandsk bakgrunn utgjør ca. 50 %.

4.2 Aldersfordeling

Vi har nedenfor hentet tall vedrørende aldersfordelingen for norske og ikke etnisk norske i statistikken fra 2011.

Figur 4-1 Alderssammensetning for brukerne av krisesentrene 2011. Kilde: Sentio

Vi ser av figuren at brukerne av krisesentrene er kvinner fra 18 til 50 år, hvorav de utenlandske er noe eldre enn de norske. Bare 20 % bor alene. De fleste er gift eller samboere, og det er samboer/ektemann som er overgriper i de aller fleste tilfellene.

Av 67 000 overnattinger var 46 000 knyttet til brukere med innvandrerbakgrunn. Det betyr at denne gruppen står for ca. 69 % av alle overnattinger på norske krisesentre.

4.3 Arbeidstilknytning

Brukergruppen har alt i alt et noe perifert forhold til arbeidslivet. Statistikken for 2011 viser følgende tilknytning. (Det gjøres oppmerksom på at kategoriene ikke er gjensidig utelukkende og summen derfor kommer over 100 % i tabellene nedenfor.)

Tabell 4-1 Oversikt over brukernes tilknytning til arbeidslivet 2011. Kilde: Sentio

Arbeidstilkn�ytning	I alt
Arbeid full tid	18
Arbeid deltid	14
Arbeidssøker	8
Stønad/trygd/pensjon	34
Hjemmearbeidende	17
Under utdanning	11
Kurs	9
<i>I alt (>100 %)</i>	<i>111</i>

Tabellen viser at kvinnene har liten arbeidslivstilkn ytning. 18 % svarer at de har full jobb, og 14 % arbeider deltid. Alt i alt er 32 % i jobb heltid eller deltid. Det betyr at jobbnettverket til brukerne er forholdsvis lite. Dette er ikke overraskende. Tilbudet er bygget for dem som har et svakt nettverk.

Dersom vi antar at brukere med stønad, trygd, pensjon eller hjemmearbeid har et svært begrenset nettverk, vil vi ut fra tallene si at det gjelder 51 % av brukerne.

4.4 Rekrutteringsvei

Det kan også være nyttig å vite hvordan brukerne er rekruttert. Statistikken skiller mellom eget initiativ og en rekke alternative instanser som har henvist eller bidratt til første opphold i et krisesenter.

Tabell 4-2 Initiativ til å oppsøke sentrene for dem som overnatter 2011. Kilde: Sentio

Initiativ	"Andel"
Eget initiativ	28
Politiet	18
Familie, venn, bekjent	14
Barnevern	9
Annet	9
Lege legevakt	6
NAV Sosialkontor	5
Annet krisesenter	4
Flyktningeinstans	5
Skole	4
Advokat	3
Helsesøster	1
Familievernkontor	1
Overgrepsmottak	0,3
Interesseforening	0,6
<i>I alt (N = 1939)</i>	<i>107,9</i>

Vi ser at ca. 28 % oppsøker senteret på eget initiativ. Andre, ikke-profesjonelle er ansvarlig for ytterligere ca. 15 %. Det betyr at den alminnelige kunnskapen om sentrene kan stå for opp mot ca. 50 % av rekrutteringen, dersom vi legger til grunn at det organiserte hjelpeapparatet over hele landet er noenlunde like godt kjent med krisesentertilbudet.

Det kan i prinsippet gjøre det mulig å øke dekningsgraden, eller oppmøtet med ca. 100 %, dersom senteret går fra ukjent til kjent utenfor hjelpeapparatet. Grad av tilgjengelighet og oppfatningene om egnethet i det profesjonelle apparatet, forsterker forskjellen fra fylke til fylke.

Det er mulig at nærhet til senteret kan være en viktig faktor i omgivelsenes kunnskap om sentertilbudet. Vi har undersøkt betydningen av nærhet til senteret på grunnlag av rekrutteringstall fra de store kommunene i Vestfold, som bare har ett senter, og finner at nærhet betyr mye for tilgangen på brukere. Vi skal først se på de fylkesvise forskjellene.

4.5 Fylkesvise forskjeller i bruk av krisesentre

Det viser seg at det er store fylkesvise forskjeller i bruk av krisesentre. Vi har hentet ut data fra statistikken som presenteres av Sentio hvert år. Tabellen nedenfor er summert pr. fylke og viser antall sentre, antall overnattinger i alt og antall brukere. Vi har tatt inn tall for innbyggerne, og beregnet både antall overnattinger pr. 1000 innbyggere og antall brukere pr. 10 000 innbyggere. Tabellen viser også gjennomsnitt for hele landet og gjennomsnitt for landet utenom Oslo.

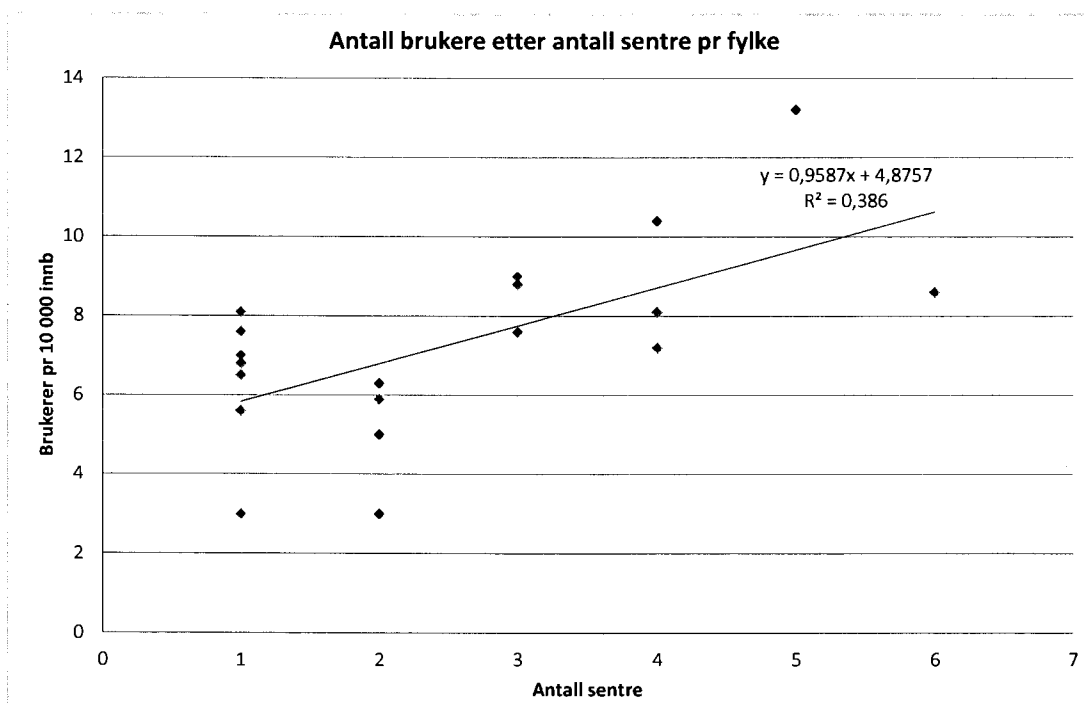
Tabell 4-3 Kjennetegn ved drift av krisesentre etter fylke 2011. Kilde: Sentio

Fylke	Antall krisen- senter	Antall overnatt	Antall brukere	Dagbrukere	Innb. 31.12.11	Overnatt 1000 innb.	Brukere pr. 10 000 innb.
Østfold	5	15 481	368	174	278 352	55,6	13,2
Akershus	3	13 302	422	192	556 254	23,9	7,6
Oslo	1	10 815	430	372	613 285	17,6	7,0
Hedmark	3	6603	173	78	192 791	34,2	9,0
Oppland	2	4199	117	36	187 147	22,4	6,3
Buskerud	4	7888	277	177	265 164	29,7	10,4
Vestfold	1	6564	160	175	236 424	27,8	6,8
Telemark	1	2240	95	47	170 023	13,2	5,6
A-Agder	1	5597	72	71	111 495	50,2	6,5
V-Agder	1	9516	133	123	174 324	54,6	7,6
Rogaland	2	7254	260	130	443 115	16,4	5,9
Hordaland	2	6626	146	18	490 570	13,5	3,0
Sogn og Fjordane	1	2365	88	40	108 201	21,9	8,1
Møre og Romsdal	4	6506	183	139	253 117	25,7	7,2
S-Trøndel.	2	4396	148	52	297 950	14,8	5,0
N- Trøndel.	1	1530	40	5	133 390	11,5	3,0
Nordland	6	8972	205	143	238 320	37,6	8,6
Troms	4	3697	129	51	158 650	23,3	8,1
Finnmark	3	2791	65	38	73 787	37,8	8,8
<i>I alt</i>	<i>47</i>	<i>126 342</i>	<i>3511</i>	<i>2061</i>	<i>4 982 359</i>	<i>25,4</i>	<i>7,0</i>
<i>I alt uten Oslo</i>	<i>46</i>	<i>115 527</i>	<i>3081</i>	<i>1689</i>	<i>4 369 074</i>	<i>26,4</i>	<i>7,1</i>

Tabellen viser at Østfold har flest brukere pr. 10 000 innbyggere (13,2). De andre fylkene på Østlandet har fra 5,6 brukere i Telemark til 10,4 brukere i Buskerud pr. 10 000 innbyggere. I landet for øvrig er dekningsgraden fra 3 brukere (Hordaland og Nord-Trøndelag) til 8,8 brukere (Finnmark) pr. 10 000 innbyggere.

4.6 Tilbudets betydning

Med fem sentre er det 55 700 innbyggere pr. senter i Østfold. I Hordaland er det 245 000 innbyggere pr. senter. Vi har undersøkt om antall innbyggere pr. senter kan ha noe å si for bruken, og det er en klar positiv sammenheng mellom bruken og fallende innbyggertall pr. senter i fylket. Det fremgår av figuren nedenfor.

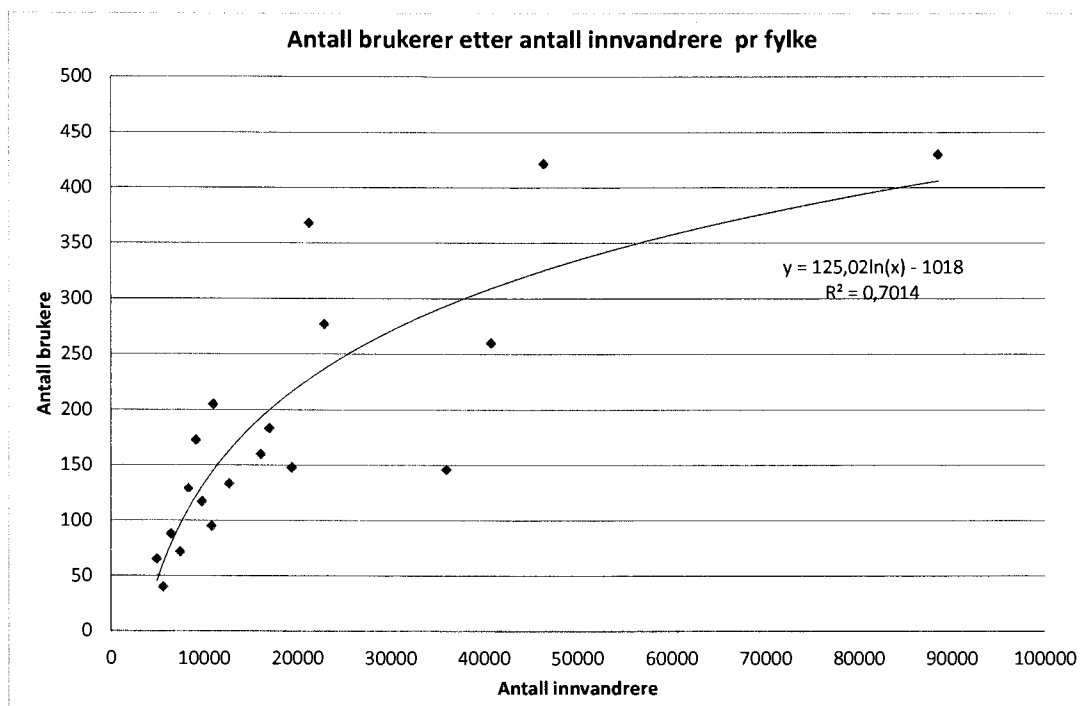

Figur 4-2 Antall brukere av døgnopphold etter antall sentre pr. fylke

Figuren viser at det er en viss statistisk sammenheng mellom bruken av sentrene pr. 10 000 innbyggere og antall sentre pr. fylke. Statistisk sett kan ca. 16 % av variasjonen i bruken knyttes til dette forholdet. Årsaken kan være at sentrene er bedre kjent jo flere brukere det er pr. fylke. Avstander kan også spille en stor rolle. Dette har vi undersøkt i Vestfold. Resultatet blir gjennomgått i kapittel 4.7. Vi skal først se på betydningen av innvandrere, ettersom de utgjør 62 % av brukerne.

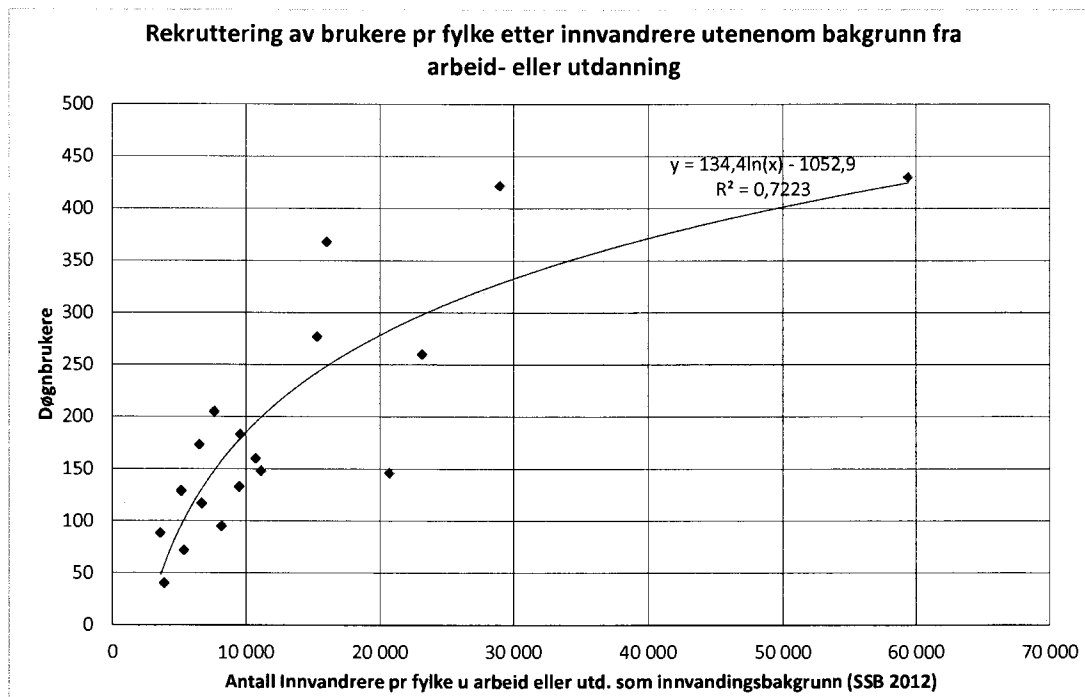
4.7 Brukere med innvandrerbakgrunn

Sentio oppgir at en økende andel av brukerne har innvandrerbakgrunn. Vi har sett på rekruttering til krisesentrene i forhold til antall innvandrere i alle fylkene, og det fremgår at bruken av sentrene er sterkt påvirket av andel innvandrere. Selv om det er kvinner i alderen 18–59 år som er den interessante brukergruppen, har vi her nøyd oss med å vise rekruttering pr. fylke i forhold til antall innvandrere i figuren nedenfor. Tallene er hentet fra SSBs oversikt over innvandrere fylke for fylke (se vedlegg), og omfatter alle med innvandrerbakgrunn som er kommet til landet eller født i perioden 1990–2011.

Figur 4-3 Antall døgnbukere etter antall innvandrere pr. fylke

Det viser seg at det er en svært god statistisk sammenheng mellom antall døgnbukere av kresesentre og antall innvandrere i fylket. Størrelsen på innvandrerbefolkningen forklarer ca. 50 % i variasjonen av antall døgnbukere pr. fylke. Ettersom vi også har opplysninger om at brukerne har lav utdanning og liten tilknytning til arbeidslivet, har vi dessuten sett om det påvirker resultatet om vi holder arbeidsinnvandring og utdanning tilknyttet innvandring utenfor. Resultatet er fremstilt i figuren nedenfor.

Figur 4-4 Rekruttering etter innvandring uten arbeids- eller utdanningstilknytning

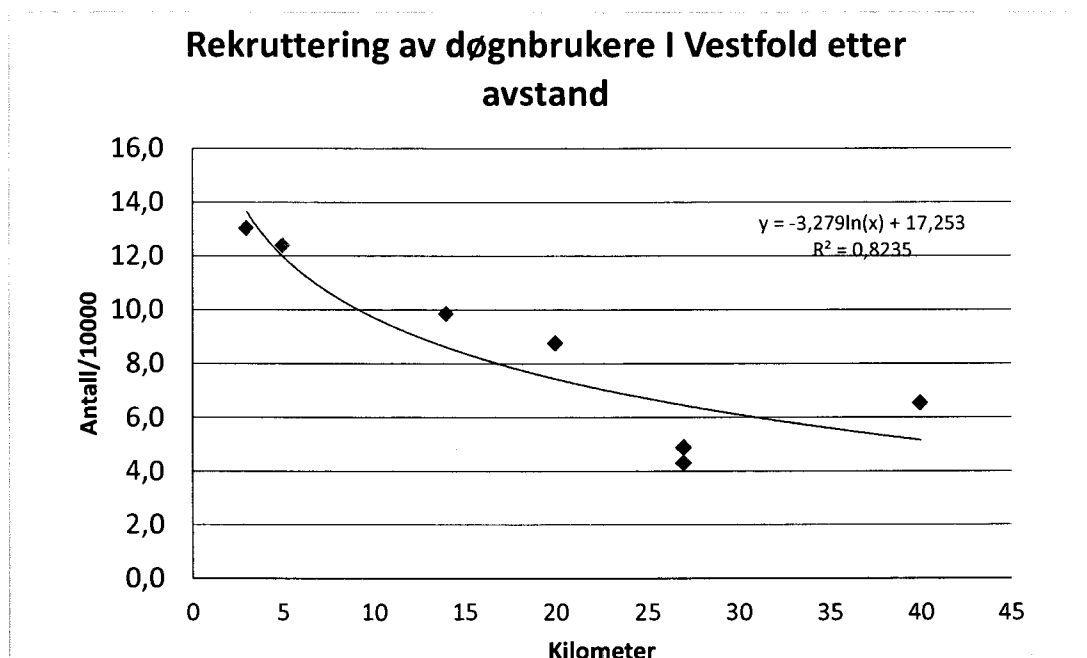
Vi ser av figuren at den statistiske sammenhengen mellom rekruttering av brukere og antall innvandrere i fylket blir litt bedre om vi holder arbeidsinnvandrere og studenter utenfor. Tallene viser at ca. 50 % av variasjonene i brukertall blir forklart ved å se hvor mange innvandrere, utenom arbeidsinnvandrere og studenter, man har pr. fylke.

Det stemmer svært bra med at noe over 60 % av brukerne av krisesentrene er innvandrere, og at brukerne har begrenset arbeidstilknytning. Tatt i betraktning at også antall sentre pr. fylke betyr en del for bruken, er dette en svært stor forklart andel.

4.8 Avstanden til krisesenteret

Det er alminnelig antatt at tilgjengeligheten er av stor betydning for rekruttering av brukere til krisesenteret. Dette er imidlertid vanskelig å dokumentere for Østfold, ettersom alle sentrene ligger i byer eller større tettsteder. Det er dermed ikke store forskjeller i den interne reiseavstanden mellom sentrene. Det er ikke meningsfylt å forsøke å se på forholdene i hele landet i denne sammenhengen. Den oppgaven er for stor. Vestfold er imidlertid et sammenlignbart fylke og en god case. Her er det mange kommuner med tilsvarende regional rolle, og vi har også en del andre store kommuner enn byene. Vi har derfor benyttet Vestfold som studieområde. Vestfold har bare ett senter. Dermed blir reiseavstandene ulike, og reisene er ikke så ulike dem man kan få i Østfold ved sentralisering. Senteret ligger i Tønsberg, som er vertskommune, og driften skjer i regi av en stiftelse. Kostnadene er nær opp mot det fylket får i beregnet rammetilskudd.

Vi har summert voksne og barn fra alle kommunene og lagt inn antall brukere pr. 10 000 innbyggere etter avstand fra Tønsberg til befolkningskonsentrasjonene i de ulike kommunene. Avstandene er hentet fra karttjenesten i Gule Sider. Intern avstand i Tønsberg er anslått til 3 km. Resultatet er vist i figuren nedenfor.

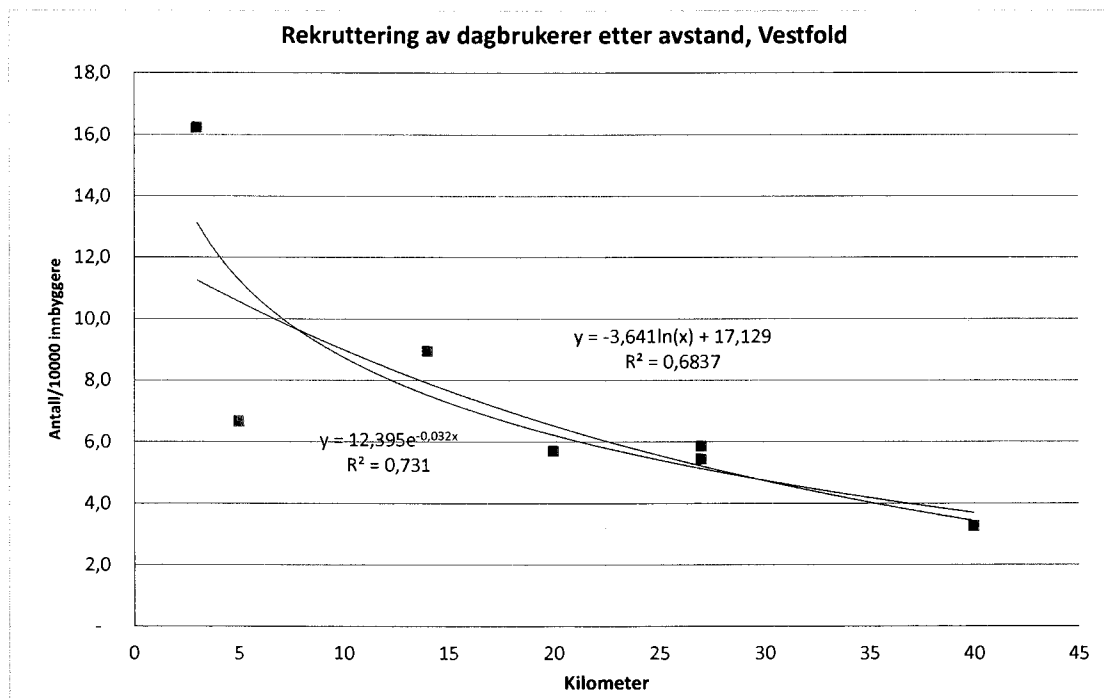

Figur 4-5 Rekruttering av døgnbrukere til krisesenter etter avstand

Figuren viser at avstanden til senteret er svært avgjørende for rekrutteringen. Endringer betyr mer fra 20 km og ned til 5 km, enn fra 20 km og opp til 35 km. Vi kan dermed lage en avstandsfunksjon som forklarer 68 % av variasjonen i rekrutteringen.

Vi har også sett på antall dagbrukere etter avstand. Dagbrukerne kan gjøre avtale med senteret om en og en dag. Her kan man kanskje tenke seg at det er enda viktigere med kort avstand til senteret, men man må være klar over at mange dagbrukere har tidligere vært døgnbrukere og vet hva senteret har å tilby. Det kan dermed være interessant å se hva som betyr mest. Vi har vist resultatet for Vestfold i figuren nedenfor.

Figur 4-6 Rekruttering av dagbrukere etter avstand til crisesenteret i Vestfold

Figuren viser at antall brukere pr. 10 000 innbyggere faller ganske mye med økt avstand til senteret. Avstandene betyr enda mer for dagbrukerne enn for døgnbrukerne. De statistiske sammenhengene i mønsteret er svakere. Avstanden forklarer bare ca. 45 % av variasjonen i bruken.

Dette betyr at tilgjengeligheten til sentrene er svært viktig for bruksfrekvensene, selv i et fylke som Vestfold, der avstandene er forholdsvis små.

5 Dagens struktur og organisering for krisesentre i Østfold

5.1 Oversikt

Da kommunen overtok det økonomiske ansvaret i 2011, var det fem krisesentre i Østfold. De ligger i

- Eidsberg
- Moss
- Fredrikstad
- Sarpsborg
- Halden

Man kan dermed slå fast at sentrene i Østfold er godt distribuert i fylket, slik at mulige brukere har kort avstand til sentrene. Alle sentrene så nær som Sarpsborg, betjener flere kommuner. Vi skal nedfor gå gjennom kapasitet og produksjon ved sentrene. Først skal vi gi et overblikk over organisasjonsform og historie.

Senter og antall kommuner som samarbeider	Kommuner tilknyttet	Oppstart	Nåværende organisasjonsmodell
Indre Østfold: 9 kommuner	Askim, Eidsberg, Spydeberg, Hobøl, Skiptvedt, Rakkestad, Trøgstad, Marker, Rømskog	1979	IKS fra 2008 Styre: 5 medlemmer og 3 varamedlemmer Representantskap: 9 medlemmer
Moss: 4 kommuner	Moss, Rygge, Råde, Våler	1982	IKS fra 2008 Styre: 5 medlemmer. I tillegg møter leder og ansattrepresentant fast i styret, 3 numeriske varamedlemmer Representantskap: 8 medlemmer
Fredrikstad: 2 kommuner vedr. kvinner 15 kommuner vedr. menn	Fredrikstad og Hvaler. Tilbud for menn til 13 kommuner	1979	Stiftelse Blå Kors Fredrikstad leverer til Fredrikstad kommune, som er vertskommune for tjenesten. Kontrakt til 2014 med 2 * 2 års opsjon
Sarpsborg: 1 kommune	Sarpsborg	1987	Kommunal avdeling fra og med 2012
Halden: 2 kommuner	Halden og Aremark	1981	Stiftelse (overtatt av kommunen) Styre: 6 medlemmer med bakgrunn fra samarbeidsparter og politikk i de 2 kommunene samt en ansatt representant og 4 dels numeriske og dels personlige varamedlemmer

5.2 Kort om de enkelte sentrene (etter samtaler)

Vi har besøkt alle sentrene. Nedenfor har vi gjengitt poenger som ble trukket frem ved sentrene. Det er dermed noe variasjon i hva som er kommet med fra senter til senter.

5.2.1 Eidsberg

Organisasjonsform er IKS (fra 2008).

Eiere: De ni kommunene i Indre Østfold, med eierskap og økonomisk ansvar etter folketall.

Styre: Fem medlemmer

Representantskap: 18 medlemmer

Bygning

Senteret eier selv en egnet eiendom nokså sentralt i Mysen som er bygget om og pusset opp for formålet. Det gjenstår noe ytre vedlikehold for å ha en tidsmessig standard. Det betyr at senteret har forholdsvis lave utgifter og små avskrivninger til bygningsdriften.

Erfaring ved senteret

Senteret har erfaring for at kvinner som har vært utsatt for vold har lav livskvalitet. Oppholdet på senteret må ikke være for kort. Det tar tid å komme til hektene fysisk og psykisk.

Senteret har samarbeidet med Krisesenteret i Moss, og det er vurdert ulike tiltak for å samarbeide om konkrete spørsmål. Det er ført samtaler om kapasitetsutnyttelsen. Senteret har flyttet truede personer ut av egen sone når det har vært nødvendig.

Senteret har et svært godt samarbeid med politiet, NAV i kommunene, Familiens Hus i Eidsberg.

Bemanning

Bemanningen er redusert fra 8,5 årsverk i 2011 til 7 årsverk i 2012. Planlegger med 7,2 årsverk i 2013.

Brukere

Senteret har samme type brukere som andre sentre, men ser at man også får flere utenlandske kvinner som er gift med norske menn. De har ofte svært dårlig nettverk i Norge. Tendens til flere anmeldelser.

Til ettertanke

Avstanden til krisesenteret oppfattes å være av stor betydning for brukerne.

5.2.2 Moss

Organisasjonsform er IKS fra 2008, da det ble etablert i dagens bygning. Driften er forsøkt tilpasset nye rammer, og antall årsverk er redusert i løpet av 2011 fra 11,1 årsverk til 7,3 årsverk. Kostnadene er dermed betydelig lavere i 2012 enn i 2011.

Eiere: Moss, Rygge, Våler og Råde kommuner.

Styre: Fem medlemmer, møter ca. fire ganger pr. år. Daglig leder har jevnlig kontakt med styreleder.

Representantskap: Åtte medlemmer.

Bygning

Eier selv en eiendom som er noe ombygget for formålet, men eiendommen er ikke stor. Man kunne trenge flere rom for å holde oppe kapasitet og kvaliteten på tilbudet.

Brukere

Ca. 70 % har ikke norsk bakgrunn. Det har betydning for oppholdets varighet der man må gi betydelig kunnskaper om det norske samfunnet. Av overgripere er 50 % ikke norske. 50 % av brukerne har fysiske skader. Senteret har en bruker fra ROSA-prosjektet som har bodd hele året, som offer for menneskehandel.

1/5 av brukerne går tilbake til overgripere. De fleste av disse er tilbake på krisesenteret før det har gått mange år. 55 % etablerer seg alene etter opphold.

Krisesenteret disponerer to barnehageplasser. Det er nyttig for både mor og barn. Barnehageplassene har vært i bruk nesten hele året.

Krisesenteret ga i 2011 314 dagsamtaler med kvinner som ikke bodde på senteret. Man fikk totalt 782 telefonsamtaler.

Man ser en tendens til at senteret får flere brukere etter informasjonsarbeid. Det kan tyde på at tilbudet ikke er veldig godt kjent.

Opplæring

Senteret tar imot studenter fra ulike instanser og har en praktikant fra videregående skole, en politistudent og en mastergradsstudent og to studenter fra sosialfag fra Høgskolen i Østfold. En av de ansatte ved Moss har koordineringsansvar for sentrenes håndtering av ROSA-brukere.

Samarbeid med andre

Krisesenteret samarbeider tett med sosialtjenesten, barneverntjenesten, politiet og andre instanser, som skoler, barnehager, legevakt, sykehus, og asylmottak. Etablerte kontakter med et stort nettverk av personer. Krisesenteret har dessuten samarbeid med noen få advokater som kan problematikken. Kvinnene setter pris på at advokatene kan problematikken godt.

Moss kjøper krisesenterplasser og samtaler for menn i Fredrikstad. Telefonsamtalene klarer senteret selv.

5.2.3 Fredrikstad

Krise- og incestsenteret i Fredrikstad er virksomhet i stiftelsen Blå Kors Fredrikstad. Dette sikrer at praktiske forhold, økonomi og regnskap. Senteret ble startet i 1997. Senteret er et samordnet tiltak og gir tilbud både til volds- og incestutsatte. Samordning gir en god utnyttelse av senterets ressurser.

Senteret har avtale med Fredrikstad og Hvaler fram til og med 2014 pluss to ganger to år som opsjon.

Menn i egen avdeling

Senteret har en egen avdeling for menn som dekker hele Østfold, unntatt Aremark, Halden og Sarpsborg. De to delene av krisesenteret har samme turnus.

Styre

Senteret eies og drives av Stiftelsen Blå Kors Fredrikstad. Senteret har eget driftsstyre. Senteret har egne vedtekter.

Bygninger

Bygg fra 1957 som er utviklet til formålet med gunstig husleie. Det er god kontroll med uteområdene. Senteret ligger ganske sentralt i Fredrikstad med adgang gjennom boligområde. Bygningen er oppgradert og har universell utforming med heis. Ulike brukergrupper kan leve hver for seg.

Kompetanse og opplæring

I 2011 hadde senteret vel 9,8 stillingshjemler fordelt på 13 ansatte, ni kvinner og fire menn. I tillegg har senteret faste tilkallingsvakter. Seks av de ansatte har høgskole-utdanning. Fem har videreutdanning i henholdsvis ledelse, psykoterapi, miljøterapi, nasjonalt kompetanseprogram for spiseforstyrrelser og psykososialt arbeid med barn og unge. Øvrige ansatte har annen utdanning, og ansettes på bakgrunn av egnethet og realkompetanse.

To av senterets ansatte er i gang med en toårig psykoterapeutisk etterutdanning ved Hildebrand Institutt i Danmark. Alle ansatte har mulighet å delta på ulike kurs, internt og eksternt.

Brukerne

Senteret hadde 115 beboere i 2011 mot 93 i 2010. Av beboerne var 56 kvinner, syv menn og resten barn. Det var da så fullt at man måtte henvise syv kvinner og ti barn til andre sentre. I 2012 var det 85 voksne brukere.

I 2011 var 57 % av brukerne hadde ikke norsk etnisitet. Det betyr at den norske andelen er litt større enn gjennomsnittlig for landet.

5.2.4 Sarpsborg

Organisasjonsform: kommunalt team i enhet bolig og omsorg fra juni 2012. Senteret var tidligere en privat stiftelse.

Bygningsstatus

Kommunal oppgradert eiendom som egner seg til formålet, med hensiktsmessig beliggenhet ikke langt fra Sarpsborg sentrum. Halvparten av bygget er nybygg, resten er oppgradert til samme standard.

Ansatte

7,3 årsverk og 12 ansatte. Mange av de ansatte har annet arbeid. Selv om frivillige er erstattet av fast ansatte over tid, er de ansatte like entusiastiske i arbeidet. Ingen av de fast ansatte medarbeiderne har til nå sluttet.

Samarbeid

Senteret har et godt samarbeid med Sarpsborg politistasjon, og det er politiet som gjør trusselvurderinger. Politiet henter også bruker ut av sin situasjon når det er behov for det. Man har samarbeid med barnevern. Det fremheves som gunstig at det er nært samarbeid med boligkontoret for øvrig ved bosetting etter opphold.

5.2.5 Halden

Privat stiftelse fra 1985. Åpnet av Halden Kvinneråd i 1981, da alt arbeid var frivillig arbeid, unntatt daglig leder i deltidsstilling.

Organisasjonsform som stiftelse med eget styre med nært samarbeid med NAV Halden (sender faktura til kommunen).

Bygning

Overtatt gammelt hus som er noe tilpasset formålet. En god del oppgradering og vedlikehold trengs (lav husleie). Senteret ønsker seg bedre egnede lokaler.

Brukere

60 % av dagbrukerne i Halden har ikke norsk opprinnelse. Vi kan ellers ikke si at det er noen annerledes sammensetning enn det normale.

5.2.6 Oppsummering

Krisesentrene i Østfold drives og eies stort sett av kommunene. Eidsberg og Moss er organisert som IKS. Sarpsborg er kommunal enhet. Halden er en stiftelse. Krisesenteret i Fredrikstad drives av Stiftelsen Blå Kors Fredrikstad med et langvarig samarbeidsforhold og en forholdsvis kortvarig kontrakt. Kommunene står dermed ganske fritt til å organisere tjenesten annerledes enn nå.

5.3 Samlet kapasitet og oversikt over brukerne

Vi har data for 2011 som viser sentrenes kapasitet og produksjon. I tabellen nedenfor har vi vist produksjonstall og ressursbruk.

Selv om krisesentrene produserer en svært sammensatt tjeneste, vil tallene nedenfor likevel kunne være av en viss verdi for å danne seg et bilde av hvordan kapasiteten er og hvor stor produksjon som finner sted.

Tabell 5-1 Oversikt over kapasitet og produksjon for hvert samarbeidsområde 2011

	Halden	Sarpsborg	Fredrikstad	Moss	Indre Ø.	Østfold
Samarbeidskommuner	2	1	2	4	9	4
Ant. innb.	31 000	53 000	80 000	57 000	57 000	278 000
Ant. rom	4	12	10	6	8	40
Mill. kr (budsjett 2013)	2,4	5,6	6,8	6,2	7,6	28,6
Årsverk	5,5	8,2	10	7,8	8,5	41
Voksne beboere	31	53	63	44	63	254
Barn	19	61	52	37	51	220
<i>I alt</i>	<i>50</i>	<i>114</i>	<i>117</i>	<i>81</i>	<i>114</i>	<i>474</i>
Botid	28	29	32	37	33	31
Overnatting døgn voksne	860	1538	1989	1623	2051	8061
Overnatting døgn barn	877	1291	1521	1497	2054	7240
Overnatting i alt	1737	2829	3510	3 120	4105	15 301
Dagbrukere	12	45	77	64	37	235
Ant dagsbesøk	26	47	455	314	127	972
Overnatting år, 1000 innb.	56,0	53,4	43,9	54,7	72,0	55,0

Tabellen viser at Østfold alt i alt har et krisesentertilbud som tilbyr en samlet kapasitet på 40 rom. Det representerer 14 600 mulige "romnetter" pr. år. De ulike senterne har fra fire rom i Halden til tolv rom i Sarpsborg.

Antall overnattinger var 15 301, hvorav 8061 voksne og 7240 barn. Halden har i alt 1737 overnattinger og Indre Østfold har 4105. De tre andre ligger på ca. 3000 overnattinger.

Det gir en samlet utnyttelse på 1,05 personer pr. rom dersom alle bor på hvert sitt rom, og 0,57 personer pr. rom dersom alle barn bor sammen med voksne. Dette ser ut til å være en utnyttelse som ligger over det man kan vente på et vanlig norsk hotell, selv om enhetene her er små, og det vil i prinsippet ha betydning for kapasitetsutnyttelsen. Henvisning til nabosentrene reduserer imidlertid behovet for overkapasitet på grunn av størrelse.

Antall brukere var i alt 254 voksne og 220 barn. Med en gjennomsnittlig botid på 31 netter betyr det at det gjennomsnittlig overnatter 22 voksne og 18 barn på krisesenter i Østfold hver natt. Det betyr i gjennomsnitt åtte brukere pr. natt pr. senter.

Sentrene hadde i alt 235 dagbrukere. Antallet varierer fra 12 dagbrukere i Halden til 77 dagbrukere i Fredrikstad. Sentrene hadde i alt 972 dagsbesøk. Antallet varierer fra 26 i Halden til 455 i Fredrikstad. Det er ellers stor spredning i tallene. Det er likevel kanskje en viss sammenheng i at Fredrikstad, som har færrest overnattinger pr. innbygger, har flest dagbrukere og dagbesøk.

Antall overnattinger er 55 pr. 1000 innbyggere. Tallet varierer fra 43,9 i Fredrikstad til 72 i Indre Østfold. De øvrige sentrene ligger på ca. 55 overnattinger pr. 1000 innbyggere.

5.4 Brukere fra andre områder og brukere som henvises ut av fylket

Etter loven kan brukerne velge krisesenter helt fritt. Det betyr at et krisesenter kan fylle opp kapasiteten med brukere fra andre fylker. Kanskje er det også slik at noen fylker sender mange brukere til nabofylkene. Vi har spurt krisesentrene i Østfold om dette er en viktig del av forklaringen på de store utgiftene.

Det viser seg at flere av sentrene har tatt imot brukere fra ROSA-prosjektet, som har tatt sikte på å hjelpe kvinner som har vært utsatt for organisert kriminalitet. Dette betyr som regel at en bruker legger beslag på en plass / et rom som ellers kan brukes av flere brukere i løpet av et år.

Det ble også klart at Vestfold krisesenter har henvist brukere til Østfold. Spørsmålet er om dette skjer i så stor skala at det betyr mye for økonomien i Østfold. Det viser seg at det er litt vanskelig å få slik oversikt, ettersom man kun registrerer henvisning til annet krisesenter. Vi har vært i kontakt med krisesentrene om dette, og med en del forbehold om kvaliteten på tallene har vi nedenfor forsøkt å lage en tabell for utveksling av brukere. Tallene er litt usikre, da de ikke bygger på standard statistikk.

Tabell 5-2 Voksne døgnbrukere pr. senter etter opprinnelse (2012), med unntak av Indre Østfold (2011).

Område	Halden 2012	Sarpsborg 2012	Fredrikstad 2012	Moss 2012	Indre Ø. ¹⁾ 2011	I alt
Voksne i alt	51	60	78 +7menn	48	63	305
Eget område	34	43	59	35	50	226
Annen k. Østfold	14	7	12	10	6	49
Annet fylke	?	4	13	2	5	24
ROSA	0	2	1	1	2	6
Henvist til andre ²⁾	3	4 ³⁾	14		7	28?

1) Beregnet gjennomsnitt over tre år viser litt flere brukere henvist ut enn tatt inn fra andre områder

2) Det føres ikke egen statistikk over henvisning til andre fylker

3) Ingen er direkte henvist videre, fordi det var fullt

Det er mulig at Østfold tar på seg noen flere brukere fra andre fylker enn dem som henvises til andre fylker, men statistikken gir ikke grunnlag for å si noe om det. Man

tar imot ROSA-brukere. Slike brukere har 10–12 ganger så lange opphold som de øvrige og koster dermed en god del mer. Vi har ikke oversikt over hvordan ROSA-brukere fordeles på fylkene. Vi kan derfor vanskelig legge til grunn noen spesielle forutsetninger i den videre analysen.

Det er likevel grunn til å undersøke om ROSA-prosjektet fordeler til dels store oppgaver svært ulikt på fylkene. Selv oppgir ROSA-prosjektet at 42 kvinner fikk omsorg. De fleste er plassert på Østlandet. Det kan se ut til at Østfold tar en stor del av oppgaven i forhold til folketallet. Vestfold har en-to ROSA-brukere, mens Østfold har seks. Det indikerer at fordelingen mellom fylkene er svært ujevn. Legger man døgnkostnadene til grunn, representerer dette merkostnader i størrelsesorden ca. 1 mill. kroner for Østfold. Mye taler for at ROSA derfor burde vært finansiert utenom rammetilskuddet.

5.5 Sammenligning med Vestfold

Det var klart før vi startet utredningen at kommunene i Vestfold bruker mye mindre enn Østfold til formålet. På grunnlag av den kunnskap som nå finnes, er det klart at det ikke er så lett å si at man dermed kan spare penger.

Tallene nedenfor gir et bilde av kapasitet og produksjon i de to fylkene.

Tabell 5-3 Sammenligning mellom Østfold og Vestfold 2012

	Østfold	Vestfold	Forholdstall
Samarbeidskommuner	3,6	12	0,3
Ant innb.	278 000	218 000	1,3
Antall innb. pr. km ²	72	111	0,65
Ant. rom	40	10	4,0
Mill. kr ¹⁾	28,6	9,6	3,0
Årsverk	40,5	13,1	3,1
Voksne beboere	254	100	2,5
Barn	220	106	2,1
<i>I alt</i>	<i>474</i>	<i>206</i>	<i>2,3</i>
Botid	31,2	32	1,0
Overnatting døgn voksne	8061	2944	2,7
Overnatting døgn barn	7240	3937	1,7
<i>Overnatting i alt</i>	<i>14 801</i>	<i>6881</i>	<i>2,5</i>
Dagbrukere	235	175	1,3
Ant. dagsbesøk	972	679	1,4
Overnatting år, 1000 innb.	55,0	31,6	1,7
Kostnad pr. overnatting	1868	1395	1,3

¹⁾ Budsjettsummen 2013 er 26 % større enn rapportert KOSTRA-driftsutgift 2011. Det påvirker forholdstallet mye.

Tabellen viser at det er stor forskjell på kostnadene i de to fylkene. Det viser seg at det også er svært stor forskjell på kapasiteten og produksjonen. Østfold har ca. 1,3 ganger så stor befolkning som Vestfold – man bor litt mer spredt, men bruker ca. tre ganger så store ressurser målt i mill. kroner. Man har fire ganger så stor kapasitet målt i antall rom.

Østfold tilbyr 2,2 ganger så mange overnattinger i alt og gir hjelp til 2,5 ganger så mange voksne. Man har 1,3 ganger så mange dagbrukere. Det er proporsjonalt med folketallet. Tilsvarende forholdstall har man når det gjelder dagbesøk.

Vi ser at antall overnattinger er 31,6 personer pr. 1000 innbygger i Vestfold og 55 overnattinger pr. 1000 innbygger i Østfold. Det betyr at bruken av sentrene er 74 % større pr. innbygger i Østfold enn i Vestfold.

Endelig ser vi at utgiftene pr. overnatting er kr 1868 i Østfold, mens tallene viser at Vestfold bruker kr 1395. Det er altså både større etterspørsel og dyrere drift i Østfold enn i Vestfold. Vi skal i neste kapittel forsøke å finne noen forklaringer for dette forholdet.

6 Økonomi

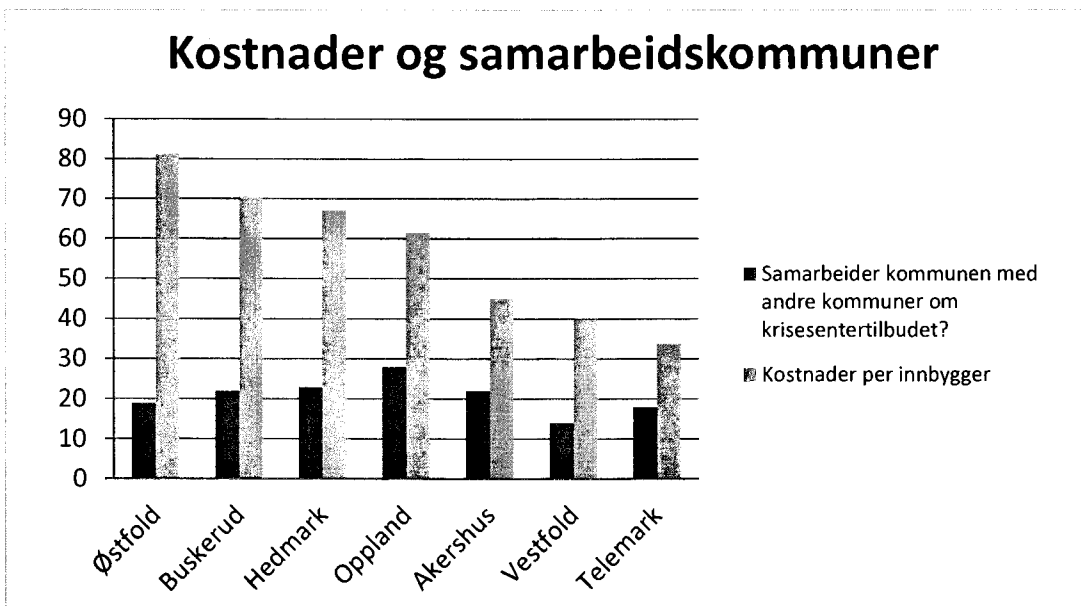
6.1 Sammenligning med fylkene på Østlandet

Kommunene i Østfold bruker ca. kr 100 pr. innbygger til drift av kritesentrene. Det fremkommer dersom vi summerer budsjettene for 2011 og deler på alle innbyggerne.

Vi har laget en oversikt over utgiftene til kritesentrene for alle kommunene på Østlandet på grunnlag av KOSTRA (2011). Det viser seg at østfoldkommunene bruker mer enn de andre kommunene, selv om denne oversikten ikke har fanget opp alle utgiftene i Østfold. Noen av kommunene har ikke rapportert, og Halden har ikke spesifisert på langt nær alle utgiftene. Vi har nedenfor vist gjennomsnittlige kostnader for kommunene i fylkene på Østlandet slik de er rapportert i KOSTRA, for at innsamlingen ikke skal forstyrre sammenligningen.

Vi har holdt Oslo utenfor i oversikten, ettersom Oslo oppgir helt andre tall. Det er derfor spørsmål om tallene for Oslo er sammenlignbare. Mye taler for at Oslo har et bredere institusjonstilbud fra tidligere og en del spesialiserte tilbud som er kommet til, som fanger opp en del av problemene som kommer til kritesenter i andre deler av landet.

Figuren viser også antall kommuner som deltar i samarbeid om kritesentrene.

Figur 6-1 Kostnader og samarbeidsløsninger om kritesenter på Østlandet 2011(KOSTRA)

Østfold har de desidert største utgiftene pr. innbygger. Det kan dermed være god grunn til å se på alternative løsninger. Vi oppfatter at Østfold og Vestfold kan sammenlignes i mange sammenhenger. Begge fylkene har kystlinje. Begge fylker har flere byer. Nærings sammensetningen er ikke helt ulik. Avstanden fra Oslo er ganske lik. Begge fylkene har fått økt pendling til Oslo. Kommunene i Vestfold bruker likevel ca. halvparten så mye som kommunene i Østfold til formålet.

I kapittel 4 har vi vist at det er stor forskjell både i etterspørselen etter tjenestene fra kritesentrene og kommunenes utgifter. Spørsmålet er om det må være slik, eller om kommunene kan finne andre løsninger med andre kostnader.

6.2 Budsjettmodell

Vista Analyse laget i 2001 et forslag til en kostnadsmodell for det som da het Barne- og familiedepartementet. Departementet kunne fastslå at tjenestetilbudet var sterkt varierende fra kommune til kommune og fra senter til senter.

Man konkluderte likevel med at det var mulig å bygge en kostnadsmodell basert på følgende forutsetninger:

1. Antall brukere som betjenes, er den viktigste indikatoren. Vista mente man kunne regne med én bruker pr. 1000 innbyggere som gjennomsnitt, men fastslo at variasjonen var svært stor, fra 0,3 til 2,0
2. Personalutgiftene er den største kostnadskomponenten
3. Lokaler er relativt spesialiserte. Man trenger både møterom, oppholdsrom, overnattingsrom og kontorlokaler, så vel som noe uteplass for lek
4. Modellen er ikke helt tydelig når det gjelder kostnader knyttet til nattåpne sentre, ettersom man mener at det finnes sentre med samordnede vaktordninger

Vista summerte opp de faktaopplysningene som er gjennomgått, i en matrise som ser slik ut.

Utgifter	Ressursbehov		
	Personell	Lokaler	Andre driftsutgifter
Vakt	5–8 årsverk for døgnåpen drift	Lite behov	Lite behov
Opphold og mottak	0,5–2 årsverk	Enerom og familierom til alle ved normal drift	Mat + diverse telefon, reiseutgifter etc.
Barn	Barnearbeider	Oppholdsrom for barn	Transportutgifter skole etc.
Dagbrukere	0–0,2 årsverk	Møterom	(Mat og reiseutgifter)*
Informasjon	0,2–1 årsverk	Nei	Annonser, reklame, reiseutgifter
Administrasjon	0,5–1 årsverk	Kontor møterom	Kontorutgifter

* Agenda Kaupangs utfylling

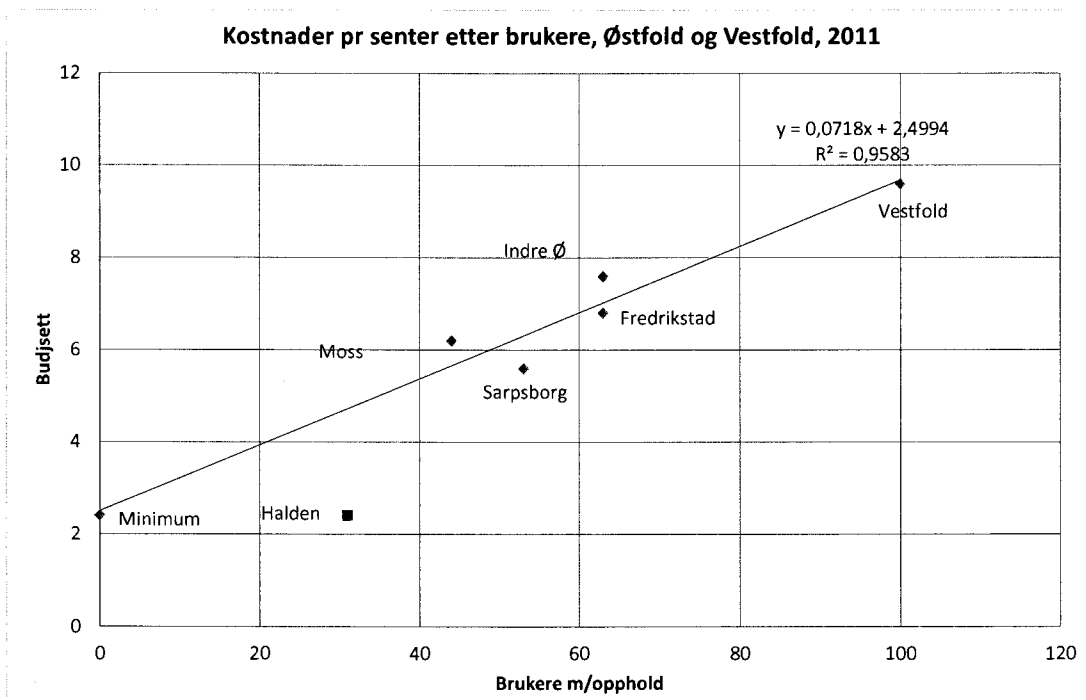
Det blir bemerket at dersom senteret er lite, vil det være mulig å bemanne uten spesialisering. Det betyr at et lite senter, slik som i Halden, etter modellen kan klare seg med 6 årsverk. I 2012 har senteret bare 5,5 årsverk. Det er dermed liten tvil om at Halden senter driver svært rimelig.

Selv et stort senter som det i Vestfold, vil etter beskrivelsen kunne klare seg med ca. 13 årsverk. Det betyr at Vestfold kanskje ikke drives veldig rimelig i forhold til modellen.

Vista konkluderer med at kostnadene har en betydelig fast komponent knyttet til hus og minimumsbemanning, og at kostnadene øker ganske lineært med aktiviteten. Vi har forsøkt å illustrere tallene for Østfold med en slik modell.

6.3 Modellen anvendt på Østfold og Vestfold

Vi har satt tallene inn i "kostnadsmodellen" på følgende måte: Halden er organisert med en bemanning som ligner grunnbemanningen for at senteret i det hele tatt skal være betjent i samsvar med lovens minimumskrav. Vi antar derfor at Haldens bemanning ut fra modellen vil være et godt bilde på et senter uten overnattinger. Halden er dermed representert med to punkter i figuren: et faktisk punkt og et tenkt punkt uten overnattinger. Vi har lagt Vestfold-senteret inn i analysen for å se om det er avvik mellom Vestfold- og Østfold-sentrene som vi kan ha nytte av. Vestfold drives etter det vi kan se, med kostnader etter samme mønster som i Østfold. Resultatet er et kostnadsbilde der vi lar budsjettene avhenge av antall døgnbrukere, som er den utgiftsdrivende variabel i henhold til modellen, og med tall fra Østfold og Vestfold.

Figur 6-1 Oversikt over budsjett for krisesentrene i Østfold og Vestfold som funksjon av brukere med opphold

Figuren viser at det er en statistisk sammenheng som forklarer 96 % av kostnadsvariasjonen mellom de ulike sentrene i Østfold og Vestfold i forhold til antall brukere. Forskjellen mellom de to fylkene er at Østfold har langt flere enheter.

Dersom Østfold hadde hatt samme struktur som Vestfold, kunne kommunene i Østfold ha spart ca. 8 mill. kroner, forutsatt at de skulle gitt like mange døgnopphold som nå. Regnet med formelen på figuren, betyr det at Østfold etter nedleggelse av fire sentre ville kunne gitt følgende resultat regnet for 2011:

Utgiftene til formålet kunne gått ned fra 28,6 mill. kroner til 20,7 mill. kroner for kommunene samlet. Det er en reduksjon fra kr 103 til kr 75 pr. innbygger. Reduksjonen er på 28 %. Vi har da forutsatt at antall brukere holdes konstant. Det er neppe realistisk ut fra at avstandene øker og at avstanden har betydning for rekruttering. Det er dermed mulig at en annen struktur også kan kreve mindre kapasitet.

7 Ny struktur påvirker bruken og økonomien

På grunnlag av våre studier av rekruttering og avstand vil det være feil å tro at brukerne vil fortsette å bruke sentrene som før, dersom man legger ned fire sentre og samler aktiviteten for eksempel i Sarpsborg eller Fredrikstad, som er de to byene med flest innbyggere og dermed også flest brukere.

Den større innvandrerbefolkningen i Østfold tilsier at det vil være helt utenkelig at man får like få brukere der som i Vestfold. Det er likevel grunn til å regne med at tilstrømningen vil bli mindre.

På grunnlag av reisemotstanden som ble observert i Vestfold, har vi beregnet betydningen av sentraliseringen av tilbudet til Fredrikstad eller Sarpsborg for rekrutteringen av brukere i Østfold.

Vi har lagt inn nye reiseavstander for alle regionene som består av eksisterende interne avstander og avstander mellom regionene, og beregnet rekrutteringen til kritesenter i Østfold med ny struktur gitt samme reisemotstand. Ved å se på forholdet mellom de to rekrutteringstillene har vi kunne beregne virkningen av nye reiseavstander.

7.1 Endring i bruken ved å erstatte de fem sentrene med ett senter

Med utgangspunkt i den avstandsfunksjonen vi fant for døgnbrukere i Vestfold, har vi beregnet avstandseffekten av å redusere antall kritesentre i Østfold til ett senter. Vi har tatt utgangspunkt i avstandene mellom kritesenterkommunene slik de er angitt i Gule Sider, og gjort anslag for interne avstander i brukerområdene ut fra vurdering av befolkningskonsentrasjoner og avstander i regionene.

Ettersom det synes klart at avstanden betyr mye for bruken av sentrene, vil det være riktig å legge et eventuelt felles senter til en av de store byene. Vi tenker oss at det vil være rimeligst å bygge videre på et av sentrene i Fredrikstad eller Sarpsborg. Dette er likevel ikke noen betingelse for analyseresultatet. Ved å legge inn tallene for befolkning og avstander for hver av de eksisterende regionene, kan vi beregne nye brukertall med ett senter. Vi har nedenfor vist en oversikt over beregningsforutsetningene.

Tabell 7-1 Beregningsforutsetninger

Sarpsborg	Avstand, km	Innbyggere	Intern avstand, km	Avstand i alt, km
Indre Ø.	43	57 158	15	50,5
Moss	38	57 106	7	41,5
Fredrikstad	15,2	79 789	5	17,7
Sarpsborg	4	53 333	4	4
Halden	31,5	30 966	4	33,5
		278 352		57 158
Fredrikstad	Avstand, km	Innbyggere	Intern avstand, km	Avstand i alt
Indre Ø.	57,3	57 158	15	64,8
Moss	35	57 106	7	38,5
Fredrikstad	5	79 789	5	5
Sarpsborg	15,2	53 333	4	17,2
Halden	36,5	30 966	4	38,5
<i>I alt</i>		278 352		

Vi har lagt til grunn at avstandsfaktoren er den samme som i Vestfold. Det vi da kan beregne, er den relative reduksjonen i oppmøtet ved å endre avstandene. Avstandsfunksjonen for dimensjonerende kostnadsdriver er som tidligere angitt:

$$y = -3,279 \ln(x) + 17,253$$

Y er antall brukere pr. 10 000 innbyggere og x er avstanden i km.

Beregningsresultatet viser at det blir stor nedgang i antall brukere, men størst i de områdene som ligger lengst fra senteret. Tallene fremgår av tabellen nedenfor.

Tabell 7-2 Beregnet endring i bruk av senteretjenesten med bare ett senter med avstandsfunksjon som i Vestfold

Senter i Sarpsborg					
Område	Brukere nå	Brukere	Reduksjon	Relativ red.	Nytt nivå
Indre Ø.	47,9	25,1	22,8	48 %	52 %
Moss	62,1	28,8	33,3	54 %	46 %
Fredrikstad	95,6	62,5	33,1	35 %	65 %
Sarpsborg	67,8	67,8	-	0 %	100 %
Halden	39,3	17,8	21,6	55 %	45 %
<i>I alt</i>	<i>312,6</i>	<i>201,9</i>	<i>110,7</i>	<i>35 %</i>	<i>65 %</i>
Senter i Fredrikstad					
Område	Brukere nå	Brukere	Reduksjon	Relativ red.	Nytt nivå
Indre Ø.	47,9	20,4	27,4	57 %	43 %
Moss	62,1	30,2	31,9	51 %	49 %
Fredrikstad	95,6	95,6	-	0 %	100 %
Sarpsborg	67,8	42,3	25,5	38 %	62 %
Halden	39,3	16,4	23,0	58 %	42 %
<i>I alt</i>	<i>312,6</i>	<i>204,8</i>	<i>107,8</i>	<i>34 %</i>	<i>66 %</i>

Vi ser av tabellen at det er sannsynlig at bruken av krisesenteret vil bli redusert med 34–35 % dersom man erstatter de fem sentrene med ett senter. De regionene som mister senteret, vil kunne få redusert bruken med 35–55 % ved valg av Sarpsborg, og med 38–58 % ved valg av Fredrikstad.

Beregningen simulerer bare avstandsvirkningen. Modellen som er benyttet, har ikke forutsatt redusert bemanning eller redusert kapasitet på annen måte. Valget mellom Sarpsborg og Fredrikstad gir ikke store utslag på antall brukere, men det påvirker som det fremgår av beregningen, i stor grad hvor brukerne kommer fra.

Det virker ikke overraskende at krisesenterets brukere er ømfintlige for reiseavstand. Vi vet jo fra andre undersøkelser at reisevillighet og reiseevne er mindre jo mindre sosiale ressurser aktørene har. Man kan lett undervurdere dette ut fra de fordeler et opphold på krisesenter kan gi brukerne.

Ut fra samtaler med senterlederene kan det se ut til at den viktigste forklaringen på den store motstanden mot å reise til et senter som ligger bare litt lenger unna, er at brukerne av senteret og deres barn har relasjoner til lokalsamfunnet som er skadelidende ved fravær, og at denne ulempen er større jo større avstanden er. Mange er allerede fremmede i landet og synes det er skummelt å reise ut av nærområdet, i tillegg til at det koster noe mer. Det er hevet over tvil at man ikke kan legge ned fire sentre uten at det vil ha store konsekvenser for bruken for en stor del av de aktuelle brukerne.

7.2 Økonomisk virkning for kommunene med ett senter

Ut fra budsjettmodellen som er laget, kan vi se at utgiftene til drift av kriesesenter for kommunene vil kunne bli sterkt redusert av to grunner:

1. Effektivisering ved overgang fra fem til ett senter medfører reduksjon fra 29 mill. kroner til 21 mill. kroner
2. Når etterspørselen går ned på grunn av økede avstander, vil kostnadene til drift av kriesesenter gå ned fra 21 mill. kroner til 16 mill. kroner

Dette betyr at kommunenes utgifter til drift av kriesesenter kan gå ned med nesten 50 %. Det representerer en besparelse på ca. kr 51 pr. innbygger, fra kr 103 til kr 52.

Mange av kvinnene og noen av mennene som kommer til kriesesentrene, har barn. Det vil kunne gi behov for flere barnehage- og skoleplasser og/eller transport til barnas opprinnelige barnehager og skoler, for at de ikke skal miste sine sosiale relasjoner. Merkostnadene knyttet til slike utgifter er vanskelige å beregne. De kan bli betydelige og kanskje utgjøre beløp opp mot 1 mill. kroner. Dermed kan man ikke være sikker på at kommunene kan realisere de beregnede gevinstene. Kvinner som har arbeid, kan vanskelig fortsette dersom de bor for langt fra arbeidsplassen. Kommunene kan da tape noen skattekroner.

Transportkostnadene vil bli større med ett senter enn fem sentre. Dels gjelder det reisen til senteret ved ankomst, og dels gjelder det barn og voksnes reiser for å kunne fortsette i sosiale relasjoner, skole og barnehage. Merutgiftene antas å være i størrelsesorden 0,5 mill. kroner i alt. De vil derfor i liten grad påvirke beregningene.

Et spørsmål som trolig vil være viktigere for kommunene, er om det kan oppstå andre behov som koster penger. Det vil vi lettere ha en mening om når vi ser at man ikke bare får færre voksne brukere. Vi har beregnet at antall voksne ville gått ned med ca. 35 % med ny struktur. Det er en nedgang på ca. 110 voksne brukere. Med en pro rata beregning for antall barn ville antall barn som kommer til å bruke sentrene, gå ned med ca. 90 pr år. Spørsmålet er hva som kan skje med dem. En mulighet er at flere av barna ved innføring av en ny struktur, vil måtte bli tatt hånd om av barnevernet. Vi har drøftet dette med noen av aktørene, som tror det vil bli tilfelle. Den beregnede kostnadsreduksjonen er derfor ikke nettovirkningen for kommunenes økonomi.

7.3 Merkostnader ved alternative tiltak

Ettersom det er slik at en stor del av brukerne har barn, må vi regne med at den reduserte bruken av sentrene vil medføre at flere av brukerne vil bli fanget opp av andre kommunale tjenester, der det kan oppstå kommunale kostnader. Vi har nedenfor sett litt nærmere på hvilke kostnader som eventuelt kan komme istedenfor besparelsene.

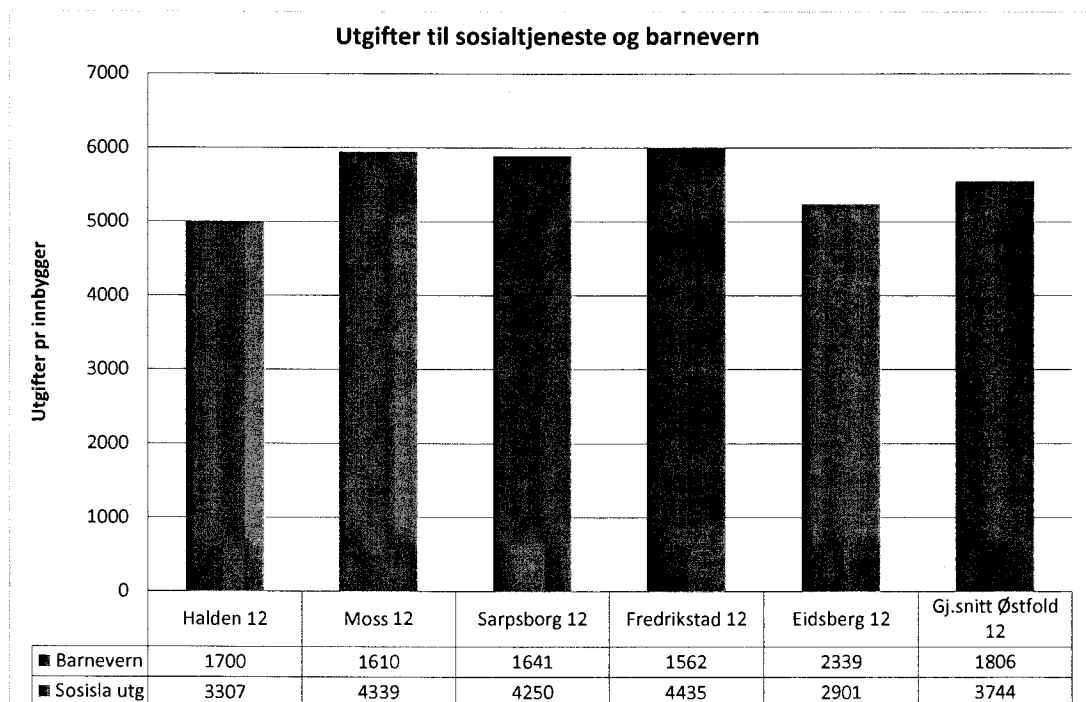
Kriesesenterutgiftene er nå en del av utgiftene til NAV i kommunene. I figuren nedenfor har vi vist NAV-utgifter og barneverntjenester for de fem vertskommunene og gjennomsnittet for Østfold. Følgende utgifter under NAV er tatt med. Tallene i parentes angir KOSTRA-tjenestenummer.

- Kommunale sysselsettingstiltak (273)
- Introduksjonsordningen (275)
- Tilbud til personer med rusproblemer (243)
- Økonomisk sosialhjelp (281)
- Råd, veiledning og sosialt forebyggende arbeid (242)

Når det gjelder barnevern, omfatter utgiftene følgende tiltak:

- Barneverntjeneste (244)
- Barneverntiltak i familien (251)
- Barneverntiltak utenfor familien (252)

Vi har vist alle utgiftene fordelt på de to saksområdene for hver av de fem vertskommunene i 2012.

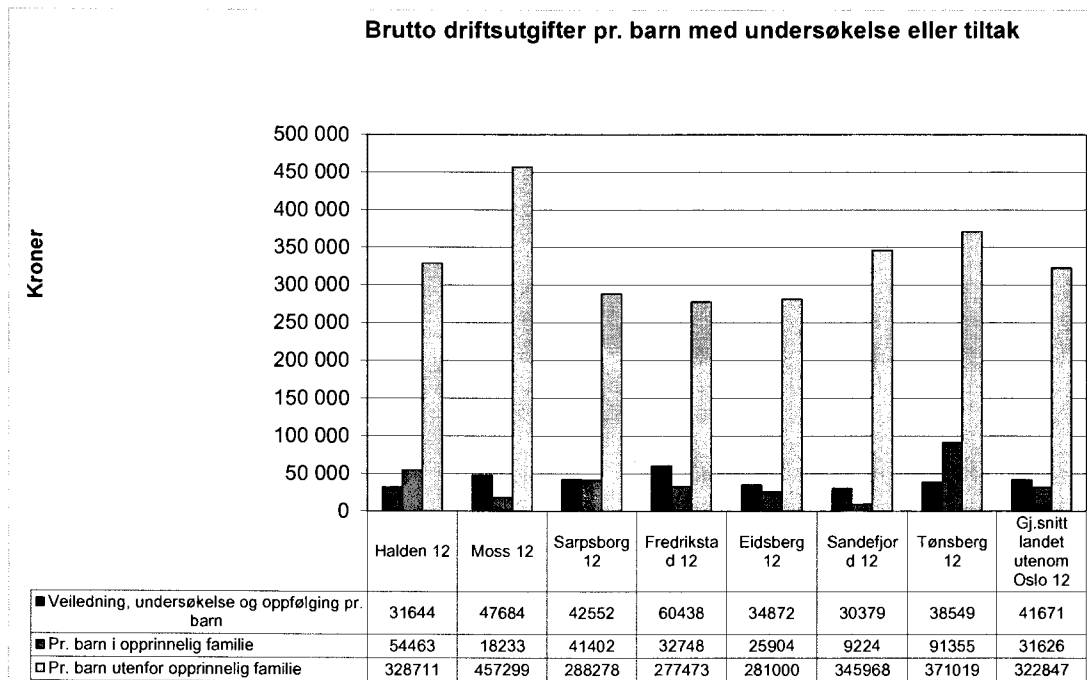
Figur 7-1 Utgifter til sosialtjeneste, NAV og barnevern

Av figuren ser vi at kommunene bruker fra kr 5000 i Halden til kr 6000 i Fredrikstad til formålet. En besparelse på ca. kr 50 pr. innbygger representerer dermed mindre enn 1 % av kommunenes sosial- og barnevernsbudsjett. Størrelsesorden vil dermed være så liten at det ikke vil være mulig å si om endringen av utgiftene fra ett år til det neste vil være en følge av omlegging av krisesenterløsningen. Vi kan likevel gjøre noen refleksjoner.

Barnevernet i Østfold koster ca. kr 1750 pr. innbygger. Kr 905 går til plassering av barn utenfor egen familie. Hvert barn plassert utenfor egen familie koster fra ca. kr 277 000 i Fredrikstad til ca. kr 457 000 i Moss.

Tallene for kommunen samt noen referansekommuner er vist i figuren nedenfor. Her er det også oversikt over kostnadene ved saksbehandling og oppfølging av barn i egen familie.

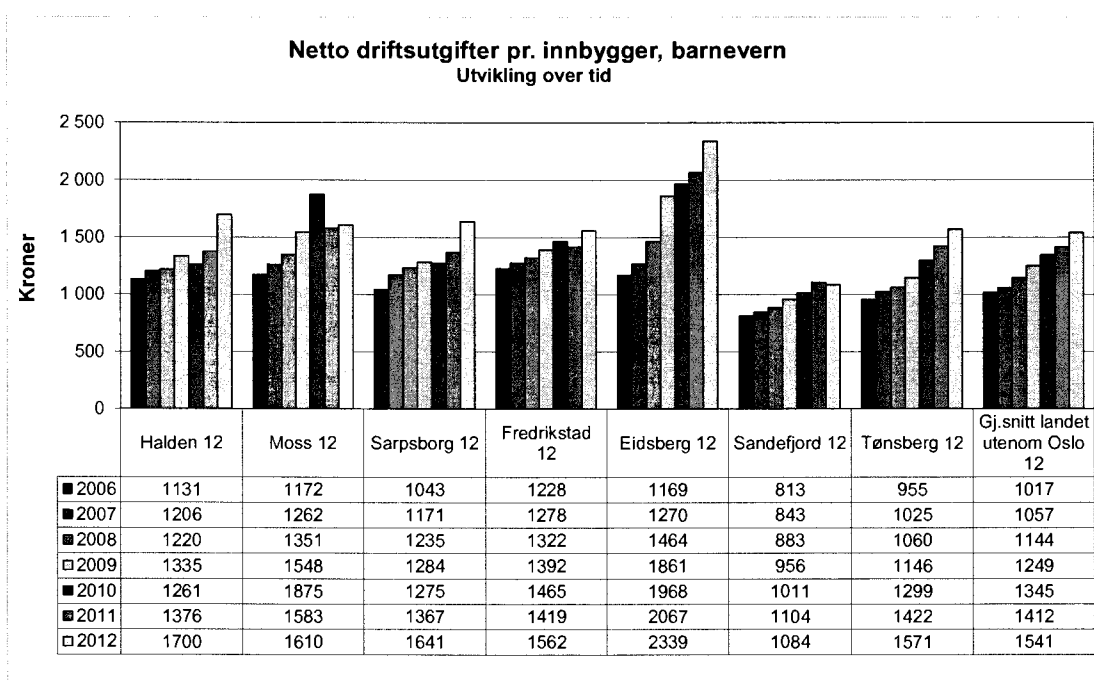

Figur 7-2 Oversikt over kostnader knyttet til barnevern pr. barn

Dersom vi regner med at hver plassering av et barn vil vare i gjennomsnittlig 11 år og koste kr 327 000 pr. år, vil plassering av ett barn koste kommunene 3,6 mill. kroner. Det betyr at en besparelse på 13 mill. kroner – som vi har beregnet som mulig og sannsynlig – vil kunne bli borte, dersom kommunene for eksempel må plassere 3,5 barn ekstra som følge av at 90 færre barn blir reddet ut av en situasjon med vold i nære relasjoner – gjennom dagens drift av kritesenter sammenlignet med en forventet drift med ett senter.

Vi kan ikke si at dette vil bli situasjonen, men vi tror at det kan være en ganske betydelig risiko for at dette vil være et mulig utfall. Når vi er så forsiktige med å si noe om mulige forløp, skyldes det endringene i kostnadene i barnevernet fra år til år for tiden. Vi har vist disse i figuren nedenfor.

Figur 7-3 Utgift i barnevernet fra 2008 til 2012

Av figuren ser vi at de fem kommunene med krisesenter i Østfold har store og stort sett økende barnevernsutgifter. Det viser seg at den gjennomsnittlige økningen i de fem kommunene var kr 208 pr. innbygger. En mulig ekstra utgiftsvekst på kr 50 synes dermed ikke usannsynlig.

8 Bygningsmessige forhold

Selv om dette ikke er en verdivurdering av bygninger og eiendommer, kan vi likevel si noe om de bygningsmessige forholdene.

Krisesentrene i Østfold har forholdsvis egnede bygninger. Alle ligger i eller nær boligområder. Indre Østfold og Moss holder til i ombygde bolighus, og sentrene kan oppfattes som temmelig trangbodde når de er fulle. Ombyggingene har vært styrt av bruken, og løsningene er tilpasset behovet. Bygningene i Indre Østfold og Moss synes å være i forholdsvis god stand. Bygningen Indre Østfold er oppgradert ganske mye etter overtakelse. Halden holder til i en gammel enebolig med sentral og god beliggenhet, men huset trenger betydelig vedlikehold og er svært modent for oppgradering. Senteret skriver i sin årsmelding at man håper på nytt husvære. Alle sentrene har noe uteareal. Fredrikstad holder til i en ombygget institusjon, der senteret ikke fyller hele bygningen. Sarpsborg senter holder til i en bygning som delvis er svært ny og for øvrig ombygget for formålet. Fredrikstad har moderne overvåking også av utearealet.

Alle eiendommene representerer betydelige verdier både i form av tomter og bygninger, men de fleste vil ikke uten videre ha den samme verdien ved salg i markedet som de har i sin nåværende bruk. Med sin gode beliggenhet vil kanskje Halden ha betydelig større verdi i markedet som bolig, selv om den bygningsmessige standarden er oppfattet som svært utidsmessig.

Alle sentrene så nær som Fredrikstad eies av kommunene direkte eller gjennom stiftelse.

8.1 Behovet for areal ved samling av tilbudet til ett sted

Ettersom vi har beregnet at etterspørselen etter krisesentrenes tjenester vil bli ca. 2/3 av dagens bruk, gitt at man kun gir tilbudet ett sted, vil man kunne klare seg med maksimum 2/3 av kapasiteten. Det forutsetter at man kan regne med litt større kapasitetsutnyttelse ut fra ren teoretisk forståelse av kapasitet og utnyttelse.

Det betyr at et felles senter trenger 27 rom med tilhørende fellesarealer, kontorer og vaktrom. Vi har anslått antall m² pr. rom til å være ca. 50. Hvis vi regner med kr 40 000 pr. m², noe som kan være litt lite, vil et helt nytt senter kunne koste 54 mill. kroner pluss tomt.

Om vi regner avskrivning over 40 år og 5 % rente, vil dette medføre ekstra kostnader på 1,35 mill. kroner i avskrivninger og 2,7 mill. kroner i renteutgifter første året. Man vil dermed kunne få merkostnader på inntil 4 mill. kroner som følge av nybygg. Det representerer ca. kr 150 000 pr. rom. Dette synes å stemme rimelig bra mer erfaringer knyttet til bygging av barnehager og sykehjem. I løpet av noen år reduseres renteutgiftene. I et langsiktig perspektiv kan man grovt regne kapitalkostnad på kr 100 000 pr. rom.

8.2 Potensialet for utbygging ved eksisterende sentre

Ettersom vi har beregnet effekten av konsentrasjon av driften i Fredrikstad eller Sarpsborg, vil det også kunne være av interesse om det er mulig å bygge ut noen av de to sentrene med sikte på å redusere merkostnaden knyttet til etableringen.

8.2.1 Fredrikstad

Senteret i Fredrikstad kan utvides, da senteret holder til i en bygning eid av Blå Kors Fredrikstad og er leid ut på kortsiktig kontrakt. Senteret har dessuten så stor tomt at det kan utvides på egen tomt. Forholdene ligger godt til rette for å finne en løsning som tilfredsstillende kravene for et senter som dekker hele fylket.

Senterledelsen understreker at en betydelig utvidelse av aktiviteten må føre til endringer i organisering og driftsmønster med døgnkontinuerlig våken vakt mv. Dette er det tatt hensyn til i kostnadsmodellen.

Som illustrasjon på de økonomiske virkningene vil vi legge til grunn at Fredrikstad trenger 17 nye rom. Det representerer ca. 850 m². Halvparten kan man hente fra konvertering av eksisterende bygning. Vi regner at det gir kr 20 000 pr. m², resten må bygges nytt. Det gir følgende kostnader:

Nytt bygg	kr 425 * 35 000 =	14,9 mill. kr
Gammelt bygg	kr 425 * 20 000 =	8,5 mill. kr
I alt kr		23,4 mill. kr
Årlige kostnader første året		1,7 mill. kr
Årlige kostnad etter 20 år		1,1 mill. kr

8.2.2 Sarpsborg

Sarpsborg krisesenter ligger på en kommunal tomt som kan være stor nok til å dekke behovet for hele fylket. Man må i så fall bygge en ny bygning for hele utvidelsen, som blir på 15 rom. Kostnadene vil være i størrelsesorden:

Nytt bygg	kr 750 * 35 000 =	26,3 mill. kr
Årlig kostnad første året		2,0 mill. kr
Årlig kostnad etter 20 år		1,2 mill. kr

8.3 Verdien av nybygg i forhold til eiendommer som kan frigjøres

Vi har ikke gått inn på dette spørsmålet, men det er klart at eiendommer som frigjøres ikke er uten verdi for kommunene. Om de blir konvertert og brukt til andre formål, eller om de blir solgt, er for så vidt ikke av betydning. Kostnadene knyttet til bygg representerer ikke en stor eller avgjørende faktor. De kan dessuten bli mindre enn beregnet, ettersom kommunene kan realisere bygninger og tomter med betydelige verdier.

Man kan ikke se bort fra at avtalen i Fredrikstad kan være økonomisk svært fordelaktig for kommunene. Vi kjenner ikke avtalen, og vil derfor ikke ta stilling til det i denne rapporten.

Vedlegg

SSB

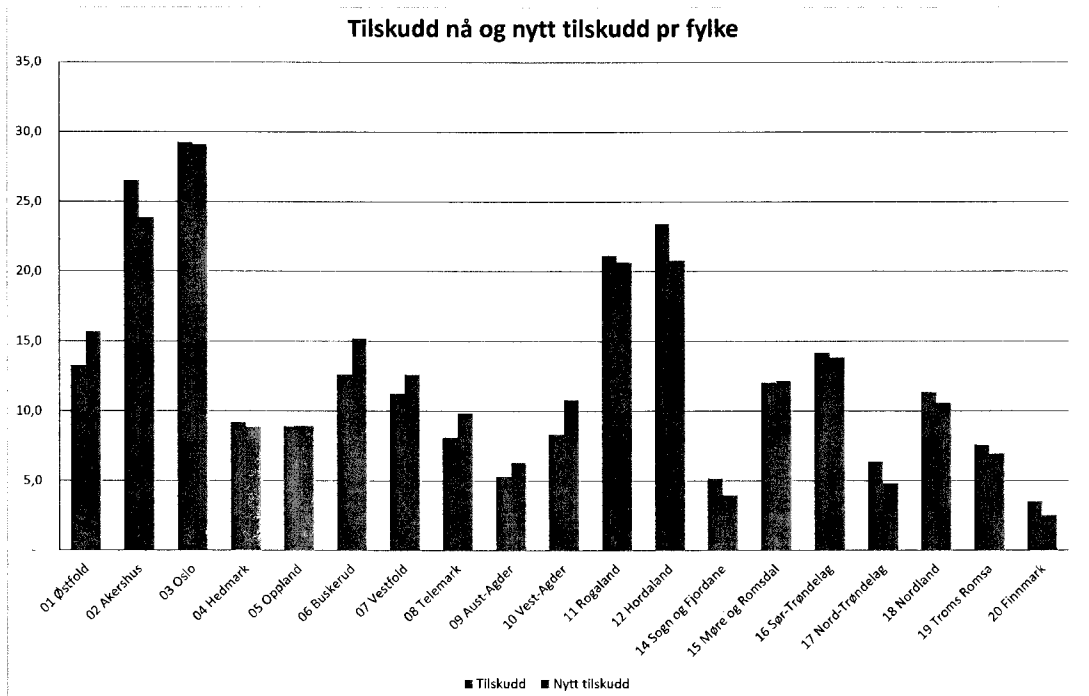
Innvandringer¹, etter innvandringsgrunn og fylke/kommune. Bosatte per 1. januar 2012.

	I alt	Arbeid	Familie	Flukt	Utdanning ²	Andre	Uoppgift innvandring sgrunn ³	Innv ex arbeid og utd
I alt, 1990-2011	395 718	117 020	159 096	91 975	23 185	1 534	2 908	255 513
01 Østfold	21 275	4 763	8 778	7 088	463	76	107	16 049
02 Akershus	46 404	14 409	18 525	9 934	3 003	183	350	28 992
03 Oslo	88 545	21 856	39 454	19 154	7 258	382	441	59 431
04 Hedmark	9 171	2 259	3 627	2 832	379	37	37	6 533
05 Oppland	9 800	2 790	3 471	3 131	315	40	53	6 695
06 Buskerud	22 941	6 891	9 366	5 791	689	64	140	15 361
07 Vestfold	16 121	4 847	6 589	4 000	503	54	128	10 771
08 Telemark	10 841	2 230	4 260	3 818	431	50	52	8 180
09 Aust-Agder	7 463	1 863	2 841	2 438	261	36	24	5 339
10 Vest-Agder	12 715	2 803	4 753	4 578	413	76	92	9 499
11 Rogaland	40 805	15 841	15 734	7 001	1 790	106	333	23 174
1201 Bergen	23 188	7 704	8 791	4 239	2 174	69	211	13 310
14 Sogn og Fjordane	6 481	2 571	2 451	1 070	291	33	65	3 619
15 Møre og Romsdal	17 045	6 819	6 654	2 548	639	60	325	9 587
16 Sør-Trøndelag	19 436	5 973	6 778	4 109	2 312	64	200	11 151
17 Nord-Trøndelag	5 663	1 626	2 139	1 649	160	49	40	3 877
18 Nordland	11 026	2 755	4 386	3 168	626	51	40	7 645
19 Troms Romsa	8 381	2 336	3 007	2 049	874	40	75	5 171
20 Finnmark	4 940	1 579	2 028	1 050	227	27	29	3 134

Ny fordeling av tilskudd med vekt på innvandrere uten bakgrunn i arbeid eller utdanning.

Ny fordeling av tilskudd	Innbyggere	Innv ex arbeid	Befolkning	Tildelt etter innbyggere	Tildelt etter innv ex arbeid	I alt
I alt, 1990-2011	247 518	498 235	4 982 359	154,5	83,2	237,8
01 Østfold	16 049	27 835	278 352	10,0	4,6	14,7
02 Akershus	28 992	55 625	556 254	18,1	9,3	27,4
03 Oslo	59 431	61 328	613 285	37,1	10,2	47,4
04 Hedmark	6 533	19 279	192 791	4,1	3,2	7,3
05 Oppland	6 695	18 714	187 147	4,2	3,1	7,3
06 Buskerud	15 361	26 516	265 164	9,6	4,4	14,0
07 Vestfold	10 771	23 642	236 424	6,7	3,9	10,7
08 Telemark	8 180	17 002	170 023	5,1	2,8	7,9
09 Aust-Agder	5 339	11 149	111 495	3,3	1,9	5,2
10 Vest-Agder	9 499	17 432	174 324	5,9	2,9	8,8
11 Rogaland	23 174	44 311	443 115	14,5	7,4	21,9
1201 Bergen	13 310	49 057	490 570	8,3	8,2	16,5
14 Sogn og Fjordane	3 619	10 820	108 201	2,3	1,8	4,1
15 Møre og Romsdal	9 587	25 311	253 117	6,0	4,2	10,2
16 Sør-Trøndelag	11 151	29 795	297 950	7,0	5,0	11,9
17 Nord-Trøndelag	3 877	13 339	133 390	2,4	2,2	4,6
18 Nordland	7 645	23 832	238 320	4,8	4,0	8,8
19 Troms Romsa	5 171	15 865	158 650	3,2	2,6	5,9
20 Finnmark	3 134	7 378	73 787	2,0	1,2	3,2
	247 518	498 235	4 982 359	154,5	83,2	237,8

Vi har beregnet fordeling av nytt tilskudd, dersom man bruker befolkning og innvandring 1990–2011 som kriterium med vekt 2/1, ref. figur under.

Litteraturliste

1. *Justis- og Beredskapsdepartementet*; Handlingsplan mot vold i nære relasjoner
2. *Kristin Berntsen, Krisesentersekretariatet*; Hjelperens rolle i arbeidet med voldsutsatte kvinner og deres barn
3. *Jonassen, Sogn, Olsvik og Hjemdal (2008)*: Kunnskap – kvalitet – kapasitet. En nasjonal utredning om krisesentrenes kompetanse og tilgjengelighet. NKVTS rapport 2/2008
4. *Ot.prp. nr. 96 (2008–2009)* Om lov om kommunale krisesentertilbud
5. *Vista Analyse for BLD Rapp 9. august 2001*: Forslag til Kostnadsmodell for krisesentre
6. *Vista Analyse 2012/41 Ingeborg Rasmussen, Steinar Strøm, Sidsel Sverdrup og Haakon Vennemo*: Samfunnsøkonomiske kostnader av vold i nære relasjoner.
7. *Sentio Research*: Rapportering fra krisesentre 2009–2011
8. Årsmelding fra Oslo krisesentre
9. Årsmeldinger fra krisesentrene i Østfold

SAKSFRAMLEGG

**FORVALTNINGSREVISJONSPROSJEKT
SAMARBEIDSPROSJEKTER**

Kontrollutvalget 03.09.13
Kommunestyret 14.11.13

Sak 47/13 Arkiv 216

Kontrollutvalgets innstilling:

1. Vedlagte rapport om oppfølging av rapport om “Samarbeidsprosjekter”, Rømskog kommune utarbeidet av Indre Østfold Kommunerevisjon IKS, tas til etterretning.

Sakens fakta:

Bakgrunn:

Revisjonen gjennomførte i 2012 forvaltningsrevisjon på Utviklingsavtalen, og ga kommunen syv anbefalinger om kommunestyret i vedtak 36/12 tok til etterretning.

Ved oppfølging ett år etter anser revisjonen at forutsetningene for anbefalingene er endret fordi Utviklingsavtalen de reviderte er utløpt, og at ny avtale ikke er vedatt ennå. Revisjonen konkluderer med at anbefalingene fortsatt bør følges ifht ny Utviklingsavtale, og at samarbeidsprosjekter forankres i kommunestyret, og at det bør rapporteres dit.

Vurdering:

Det vurderes at revisjonens anbefalinger bør følges i fht fremtidige samarbeidsprosjekter.

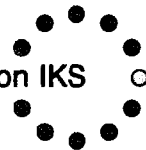
Konklusjon:

Rapporten kan tas til etterretning.

Vedlegg:

Forvaltningsrevisjonsrapporten Oppfølging av rapport om “Samarbeidsprosjekter”

Anne Kirsti Johnsen
rådmann

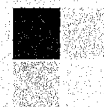

OPPFØLGING AV

RAPPORT OM

"Samarbeidsprosjekter"

Rømskog kommune

INNHALDSFORTEGNELSE

1	BAKGRUNN.....	2
1.1	Innledning	2
1.2	Hjemmel for oppfølging.....	2
1.3	Formål og problemstilling.....	3
2	OPPFØLGINGSKRITERIER.....	3
3	OPPFØLGING.....	4
3.1	Vedtatt anbefaling nr. 1.....	4
3.2	Vedtatt anbefaling nr. 2.....	4
3.3	Vedtatt anbefaling nr. 3.....	5
3.4	Vedtatt anbefaling nr. 4.....	5
3.5	Vedtatt anbefaling nr. 5.....	5
3.6	Vedtatt anbefaling nr. 6.....	6
3.7	Vedtatt anbefaling nr. 7.....	6
4	KONKLUSJON.....	7
5	VEDLEGG	8

1 BAKGRUNN

1.1 Innledning

Da revisjonen foretok forvaltningsrevisjonsprosjektet i 2012 vurderte revisjonen at nødvendigheten av samarbeid mellom Rømskog kommune og andre kommuner var stor. Dette fordi samarbeidsprosjekt bidrar til at kommunen kan ha kompetanse og kapasitet på områder som ikke hadde vært mulig hvis kommunen hadde stått alene.

I forvaltningsrevisjonsprosjektet forholdt i hovedsak revisjonen seg til Rømskog kommunes utviklingsavtale med grensekommunene (Aremark og Marker), og Østfold fylkeskommune. Dette fordi de fleste av kommunens samarbeidsprosjekter ble finansiert via utviklingsavtalen. Det var også utviklingsavtalen revisjonen utledet revisjonskriterier fra i forvaltningsrevisjonsprosjektet som ble gjennomført i 2012.

Oppfølging av rapport om "Samarbeidsprosjekter" i Rømskog kommune kommer som følge av vedtak 12/8 i kontrollutvalget og vedtak 36/12 i kommunestyret.

I vedtak 12/8 fra kontrollutvalget heter det:

- "1. Kontrollutvalget slutter seg til de anbefalinger som fremkommer av rapporten.*
- 2. kontrollutvalget tar administrasjonens tilbakemelding til orientering og rapporten oversendes kommunestyret til videre behandling.*
- 3. Revisjonen følger opp kommunestyrets vedtak i saken ett år etter at rapporten er ferdigbehandlet i kommunestyret.*

Kontrollutvalget fremmer følgende innstilling til kommunestyret:

Kommunestyret tar forvaltningsrevisjonsrapport «Samarbeidsprosjekter» i Rømskog kommune, samt kontrollutvalgets vedtak i saken til etterretning."

I vedtak 36/12 fra kommunestyret heter det:

"Kommunestyret tar forvaltningsrevisjonsrapporten «Samarbeidsprosjekter» i Rømskog kommune, samt kontrollutvalgets vedtak i saken til etterretning."

Revisjonen takker kommunens ansatte for godt samarbeid i prosjektgjennomføringen.

1.2 Hjemmel for oppfølging

Forskrift om kontrollutvalg i kommuner og fylkeskommuner (FOR 2004-06-15 nr. 905) § 12 om "Oppfølging av forvaltningsrevisjonsrapporter" sier følgende:

"Kontrollutvalget skal påse at kommunestyrets eller fylkestingets vedtak i tilknytning til behandling av rapporter om forvaltningsrevisjon følges opp.

Kontrollutvalget skal gi rapport til kommunestyret eller fylkestinget om hvordan kommunestyrets eller fylkestingets merknader til rapport om forvaltningsrevisjon er blitt fulgt opp. Det skal også rapporteres om tidligere saker som etter utvalgets mening ikke er blitt fulgt opp på en tilfredsstillende måte."

1.3 Formål og problemstilling

Formålet med undersøkelsen er å følge opp forvaltningsrevisjonsprosjektet "Samarbeidsprosjekter".

Problemstilling: Er alle tiltak som ble vedtatt av kommunestyret ved behandlingen av rapporten iverksatt?

2 OPPFØLGINGSKRITERIER

Oppfølgingskriteriene vi måler opp mot er kommunestyrets vedtak i sak 36/12. Det vil være anbefalingene som er gitt i forvaltningsrevisjonsrapporten som danner utgangspunktet for oppfølgingen. I tillegg foreligger også administrasjonens bemerkninger til revisjonens anbefalinger forut for kommunestyrets vedtak, (vedlegg 1).

Revisjonens anbefalinger i forvaltningsrevisjonsrapporten var følgende:

Anbefaling nummer 1: Det kan trekkes tvil om styringsgruppa for utviklingsavtalen har nødvendige delegerede fullmakter fra Rømskog kommunestyre, til å bevilge midler til samarbeidsprosjekter. Revisjonen anbefaler at Rømskog kommunestyre behandler utviklingsavtalen.

Anbefaling nummer 2: Revisjonen anbefaler at det blir laget skriftlige halvårs- og årsrapporteringer for utviklingsavtalen, jamfør maler i avtalen. Disse skal behandles av kommunestyret i Rømskog.

Anbefaling nummer 3: Revisjonen anbefaler at alle prosjekter som blir finansiert via utviklingsavtalen er organisert via mål- og resultatstyring.

Anbefaling nummer 4: Revisjonen anbefaler at økonomiske forutsetninger for utviklingsavtalen blir avklart i forbindelse med budsjettbehandling, hvert år, i kommunestyret i Rømskog.

Anbefaling nummer 5: Revisjonen anbefaler at den vedtatte rammen blir identifisert i budsjett og regnskap som "utviklingsavtale", eventuelt med prosjektnummer.

Anbefaling nummer 6: Revisjonen anbefaler at tiltak som kommer som følge av utviklingsavtalen blir forankret i Rømskog kommunes kommuneplan.

Anbefaling nummer 7: Revisjonen anbefaler at forvaltningsrevisjonsprosjektets anbefalinger blir fulgt opp ett år etter kommunestyrebehandling forvaltningsrevisjonsrapporten.

På bakgrunn av revisjonens anbefalinger og administrasjonens bemerkninger fattet kommunestyret sitt vedtak.

3 OPPFØLGING

Revisor har mottatt svarbrev fra administrasjonen, ved Rådmann, Anne Kirsti Johnsen, datert 01. 07 2013, brevet ligger med som vedlegg 2. Administrasjonen har således besvart revisjonens oppfølging av vedtatte anbefalinger.

3.1 Vedtatt anbefaling nr. 1

«Det kan trekkes tvil om styringsgruppa for utviklingsavtalen har nødvendige delegerte fullmakter fra Rømskog kommunestyre, til å bevilge midler til samarbeidsprosjekter. Revisjonen anbefaler at Rømskog kommunestyre behandler utviklingsavtalen.»

Da revisjonen gjennomførte forvaltningsrevisjonsprosjektet i 2012 fant revisjonen at samarbeidsprosjektene og utviklingsavtalen ikke var forankret i kommunestyret.

Kommunestyret hadde ikke behandlet den nye utviklingsavtalen som kom i 2009. Således kunne det trekkes tvil om kommunestyret i Rømskog hadde delegert fra seg fullmakter til å bevilge midler til de ulike prosjektene. Dette var bakgrunnen for at revisjonen fremmet anbefalingen i 2012.

Rådmannen skrev i 2012 at hun sluttet seg til anbefalingen.

På svar på hvordan kommunen har fulgt opp anbefalingene, svarer rådmann i 2013:

«Revisjonens anbefalinger gjaldt Utviklingsavtalen mellom fylket, Marker, Aremark og Rømskog kommune. Fra 2013 er ordningen omlagt, og ny avtale skal til behandling i kommunene i høst.» Revisjonen fikk også oversendt referat fra første møte i styringsgruppen for Regional utviklingsavtale grenseregionen. Som vedlegg til dette referatet lå også utkast til ny avtale for regionale utviklingsprosjekter 2013-2016 mellom grenseregionene og Østfold fylkeskommune.

Revisor har kontrollert møteinnkallinger og møteprotokoller for kommunestyret i Rømskog etter at forvaltningsrevisjonsprosjektet ble behandlet i juni 2012. Revisor ser av sine kontroller at utviklingsavtalen mellom grensekommunene og Østfold fylkeskommune for perioden 2009-2012, ble behandlet og vedtatt i kommunestyresak 57/12 den 8. november 2012. Det fremkommer ikke noen saksbehandling i innkallingen til denne saken, men det fremkommer av møteprotokollen til kommunestyret. Revisjonen anser anbefalingen som fulgt. Når det gjelder den nye utviklingsavtalen er denne enda ikke behandlet, men skal behandles i løpet av høsten 2013, jamfør rådmannens tilsvarende.

3.2 Vedtatt anbefaling nr. 2

«Revisjonen anbefaler at det blir laget skriftlige halvårs- og årsrapporteringer for utviklingsavtalen, jamfør maler i avtalen. Disse skal behandles av kommunestyret i Rømskog.»

Revisjonen fant også at kommunestyret i Rømskog ikke fikk halvårs- og årsrapporteringer på utviklingsavtalen, fra styringsgruppen, slik avtalen krever, og revisjonen fremmet derfor anbefaling nummer 2.

Rådmannen skrev i 2012 at hun sluttet seg til anbefalingen.

Revisjonen ser av sine kontroller i kommunestyreprotokoller at halvårsrapport for første halvår 2012 ble behandlet og tatt til orientering, i sak 57/12, den 8. november 2012. Siden det ikke fremkommer noe saksbehandling til saken i innkallingen til møtet, har revisjonen ikke fått kontrollert hvorvidt halvårsrapporteringen er i henhold til malen i utviklingsavtalen. Revisjonen viser til at det er trådd i kraft en ny utviklingsavtale fra 2013, denne avtalen inneholder ikke noe punkt om halvårs- og årsrapporteringer til det enkelte kommunestyret.

Det står i den nye utviklingsavtalen at styringsgruppen rapporterer arbeidet med avtalen til Fylkesutvalget og Grenserådet. Revisjonen anser anbefalingen som fulgt, men stiller seg spørrende til at ny utviklingsavtale ikke har noe krav om informasjon og rapportering til det enkelte kommunestyret i grensekommunene.

3.3 Vedtatt anbefaling nr. 3

«Revisjonen anbefaler at alle prosjekter som blir finansiert via utviklingsavtalen er organisert via mål- og resultatstyring.»

De prosjektene revisjonen kontrollerte var ikke organisert via mål- og resultatstyring. Samlet med manglende rapportering, vurderte revisjonen at dette kunne føre til at oppgaver og ansvar ble løftet ut av kommunestyret, uten at kommunestyret har nødvendig kontroll. Revisjonen vurderte at dette kunne svekke det interkommunale samarbeidet, og det enkelte prosjekts forankring i kommunen. Revisjonen fremmet med dette som bakgrunn, anbefaling 3.

Rådmannen skrev i 2012 at hun sluttet seg til anbefalingen.

Revisjonen viser til rådmannens svar i 2013 om at ordningen er omlagt, og at ny avtale skal til behandling i kommunene høsten 2013. Revisor har således ikke kontrollert hvorvidt prosjekter som blir finansiert via utviklingsavtalen er organisert via mål- og resultatstyring.

Imidlertid ser revisor av forslaget til ny utviklingsavtale at prosjekter som skal iverksettes skal innrettes mot prioriterte mål definert i gjeldende fylkesplan for de tre fokusområdene; levekår og folkehelse, verdiskapning og miljø, utvidet / spesifisert med fokusområder i den regionale planstrategien. Det står også i forslag til utviklingsavtalen at det skal utarbeides rapporteringer som skal inneholde måloppnåelse og resultater, samt regnskap, for det enkelte prosjekt.

Revisjonen kan ikke konkludere på at anbefalingen er fulgt, siden forutsetningene har endret seg.

3.4 Vedtatt anbefaling nr. 4

«Revisjonen anbefaler at økonomiske forutsetninger for utviklingsavtalen blir avklart i forbindelse med budsjettbehandling, hvert år, i kommunestyret i Rømskog.»

Når det gjelder økonomiske forutsetninger skal det i følge utviklingsavtalen gjøres vedtak på dette i den enkelte kommune, i budsjettbehandlingen hvert år. Revisjonen vurderte i 2012 at dette ikke kom tydelig frem av budsjettet til Rømskog. Derfor fremmet revisjonen anbefaling nummer 4.

Rådmannen skrev i 2012 at hun sluttet seg til anbefalingen.

Revisjonen ser at det i kommunestyreprotokoll, sak 57/12 fremkommer følgende vedtak:

«Kommunens årlige bidrag på kr. 150 000 er innarbeidet i budsjettene og kostnadsføres slik at det blir identifiserbart i regnskap.» Revisjonen har ikke gjort ytterligere kontroller i regnskap og budsjett, men vurderer at kommunestyret har behandlet saken, og således også fått styringsinformasjon. Revisjonen anser anbefalingen som fulgt.

3.5 Vedtatt anbefaling nr. 5

«Revisjonen anbefaler at den vedtatte rammen blir identifisert i budsjett og regnskap som "utviklingsavtale", eventuelt med prosjektnummer.»

Det fremkom også av revisjonens kontroller i 2012 at Rømskog kommune bevilger 150 000 i året til utviklingsavtalen. Rammen for dette burde vært vedtatt av kommunestyret, og

identifisert i budsjett og regnskap som «utviklingsavtale». Dette var bakgrunnen for anbefaling 5.

Rådmannen skrev i 2012 at hun sluttet seg til anbefalingen.

Revisjonen viser til sine vurderinger under delkapittel 3.4, vedtatt anbefaling 4.

3.6 Vedtatt anbefaling nr. 6

«Revisjonen anbefaler at tiltak som kommer som følge av utviklingsavtalen blir forankret i Rømskog kommunes kommuneplan.»

I følge utviklingsavtalen skal også de tiltak som fremkommer av utviklingsavtalen være forankret i den enkelte kommunes kommuneplan. Revisjonen vurderte ut fra sine kontroller i 2012 at tiltakene ikke var forankret i Rømskog kommunes kommuneplan, og fremmet derfor anbefaling 6.

Rådmannen skrev i 2012 at hun sluttet seg til anbefalingen.

Revisjonen har ikke fått oversendt noe dokumentasjon på at det er blitt behandlet kommuneplan i Rømskog, etter at forvaltningsrevisjonsprosjektet ble gjennomført i 2012.

Revisjonen viser til rådmannens svarbrev i 2013 hvor det står beskrevet om endringer i utviklingsavtalen. Revisor ser at det i forslag til utviklingsavtale står beskrevet at alle søknader til utviklingsavtalen må være begrunnet i regionens/ kommunen(e)s planstrategi.

Revisjonen kan ikke konkludere på at anbefalingen er fulgt, siden forutsetningene har endret seg.

3.7 Vedtatt anbefaling nr. 7

«Revisjonen anbefaler at forvaltningsrevisjonsprosjektets anbefalinger blir fulgt opp ett år etter kommunestyrebehandling av forvaltningsrevisjonsrapporten.»

Rådmannen skrev i 2012 at hun sluttet seg til anbefalingen.

Revisjonen følger opp anbefalingen med denne oppfølgingsrapport.

4 KONKLUSJON

Revisjonen har mottatt svarbrev fra Rådmann, datert 1. juli 2013, med redegjørelse for oppfølging av forvaltningsrevisjon «Samarbeidsprosjekt». Rådmann skriver at det 2013 er ordningen omlagt, og at ny avtale skal behandles i kommunene høsten 2013. Siden forutsetningene har endret seg har ikke revisjonen gjort konkrete kontrollhandlinger på den enkelte anbefaling, for å se hvorvidt de er fulgt opp. Revisjonen vurderer at oppfølgingen fra kommunens side, og det videre arbeidet med gammel og ny utviklingsavtale fremstår som noe uoversiktlig. Revisjonen ser i kommunestyresak 57/12 at en del av anbefalingene ble behandlet. Imidlertid har ikke revisjonen fått oversendt saksbehandlingen til denne saken, og har således kun gjort kontroller i møteprotokollen. Saksbehandlingen fremkommer heller ikke i innkallingen til kommunestyremøtet som er lagt ut på Rømskog kommunes hjemmeside. Revisjonen er av den oppfatning at Rømskog kommune deltar i mange ulike samarbeidsprosjekt. En forutsetning for at samarbeidene skal lykkes er at dette er forankret i kommunestyret, som øverste organ. Dette er en kontinuerlig prosess. Slik sett vil de anbefalinger som revisjonen ga i 2012 være gjeldende også fremover. Revisjonen ser at det har vært fokus på anbefalingene som ble gitt, og vedtatt av kontrollutvalg og kommunestyret, og vurderer at det er blitt arbeidet med disse. Revisjonen anbefaler at dette også blir satt fokus på i tiden fremover, og i forbindelse med ny utviklingsavtale.

Indre Østfold Kommunerevisjon IKS
Rakkestad 5. juli 2013

Finn Skofsrud
Distriktsrevisor

Anita Rønningen
Fagansvarlig forvaltningsrevisor

5 VEDLEGG

1. Administrasjonens bemerkninger til forvaltningsrevisjonsrapport om "Samarbeidsprosjekt" i e-post 10. 04. 2012.
2. Administrasjonens redegjørelse for hvordan kommunen har fulgt opp de vedtatte anbefalingene i brev av 01. 07. 2013. (Med vedlegg – referat fra første møte i styringsgruppen for Regional utviklingsavtale grenseregionen).

Vedlegg 7

Rønningen Anita

Heper 47752/2012

Fra: Anne Kirsti Johnsen [anne.kirsti.johnsen@romskog.kommune.no]
Sendt: 10. april 2012 09:27
Til: Rønningen Anita
Emne: SV: [Mulig SPAM]]SV: Oversendelse av rapport, og verifisering, forvaltningsrevisjon

Heil

Jeg slutter meg til dem, så det kan du bare skrive.

Vennlig hilsen
Anne Kirsti Johnsen
rådmann
Rømskog kommune
1950 Rømskog
Tlf 69 85 91 77 - Mobil 93 25 45 30
akj@romskog.kommune.no
www.romskog.kommune.no

Fra: Rønningen Anita [mailto:rona@fredrikstad.kommune.no]
Sendt: 10. april 2012 09:23
Til: Anne Kirsti Johnsen
Emne: [Mulig SPAM]]SV: Oversendelse av rapport, og verifisering, forvaltningsrevisjon

Hei og takk for rask tilbakemelding!
Jeg skal rettet opp, så det blir store bokstaver i navnene på side 3.
Er det slik at du slutter deg til anbefalingene våre også, eller kommer det et eget skriv med tilbakemelding på dem fra deg?
Med vennlig hilsen
Anita Rønningen
Fagansvarlig forvaltningsrevisor

Indre Østfold Kommunerevisjon IKS

Telefon: 69 22 31 10
Mobil: 90 08 67 40
Faks: 69 22 31 21
E-mail: rona@fredrikstad.kommune.no

Fra: Anne Kirsti Johnsen [mailto:anne.kirsti.johnsen@romskog.kommune.no]
Sendt: 10. april 2012 08:40
Til: Rønningen Anita
Kopi: Mette Trandem
Emne: SV: Oversendelse av rapport, og verifisering, forvaltningsrevisjon

Heil

Jeg har ingen kommentarer til fremstillingen. På side 3 mangler det noen store bokstaver i navnene på prosjektene.

Vennlig hilsen
Anne Kirsti Johnsen
rådmann
Rømskog kommune
1950 Rømskog
Tlf 69 85 91 77 - Mobil 93 25 45 30
akj@romskog.kommune.no
www.romskog.kommune.no

Fra: Rønningen Anita [<mailto:rona@fredrikstad.kommune.no>]

Sendt: 3. april 2012 13:33

Til: Anne Kirsti Johnsen

Emne: Oversendelse av rapport, og verifisering, forvaltningsrevisjon

Hel igjen!

Vedlagt oversendes utkast til rapport fra forvaltningsrevisjonsprosjektet "Samarbeidsprosjekter" i Rømskog kommune. (Dette blir også sendt via post pga våre arkiveringsrutiner).

Før vi skriver endelig rapport ønsker vi at du gjennomgår rapporten slik at vi unngår feil og misforståelser i faktafremstillingen. Dersom du har motforestillinger til data eller delkonklusjoner i rapporten, kan det være hensiktsmessig å få frem disse, slik at kommentarene eventuelt kan innarbeides i rapporten.

Vi stiller gjerne til samtale om rapportens innhold om dette er ønskelig.

Revisjonens forslag til anbefalinger fremkommer av rapportens sammendrag.

Revisjonen ønsker også en skriftlig tilbakemelding fra rådmann på rapportens anbefalinger, og hvordan kommunen vil behandle rapportens anbefalinger, (anbefalingene kan bli endret hvis du finner feil i faktagrunnlaget vårt, eller våre konklusjoner).

Kapittel 5 - rådmannens bemerkninger, er ikke med i den foreløpige rapporten, dette vil bli innarbeidet etter din verifisering og din tilbakemelding på anbefalingene.

Din tilbakemelding skal innarbeides i rapporten før den blir behandlet i kontrollutvalget 8. mai 2012.

Revisjonene har frist for levering til kontrollutvalgets sekretariat 27. 04. 2012. **Det gis derfor en frist til 25. april. 2012 for ditt svar.** (Hvis du ønsker store endringer i rapporten, eller et møte, er det fint om du sier fra i god tid før den 25.)

Rapporten legges frem for kommunestyret når den er sluttbehandlet i kontrollutvalget.

Er ytterligere informasjon om rapporten ønskelig, står revisjonen til disposisjon.

God påske!

Med vennlig hilsen

Anita Rønningen

Fagansvarlig forvaltningsrevisor

Indre Østfold Kommunerevisjon IKS

Telefon: 69 22 31 10

Mobil: 90 08 67 40

Faks: 69 22 31 21

E-mail: rona@fredrikstad.kommune.no

Vedlegg 2

RØMSKOG KOMMUNE

Vår ref.: 13/193-3

Arkiv: 037

Deres ref.:

Dato: 01.07.2013

Indre Østfold Kommunerevisjon IKS
Industriveien 6
1890 Rakkestad

INDRE ØSTFOLD KOMMUNEREVISJON	
Dato	03. juli 2013
Saksbeh.	RONA
Saksnr.	
Lopenr.	
Kode	

REDEGJØRELSE FOR OPPFØLGING AV FORVALTNINGSREVISJON "SAMARBEIDSPROSJEKT"

Det vises til Deres brev av 25.6. d.å.

Revisjonens anbefalinger gjaldt Utviklingsavtalen mellom fylket, Marker, Aremark og Rømskog kommune.

Fra 2013 er ordningen omlagt, og ny avtale skal til behandling i kommunene i høst. Referat fra første møte i styringsgruppen for Regional utviklingsavtale grenseregionen vedlegges.

Med vennlig hilsen

Anne Kirsti Johnsen
rådmann

Kontoradresse:
Engehaget

Postadresse:
Kommunehuset, 1950 RØMSKOG
E-post: postmottak@romskog.kommune.no

Telefon: 69 859177
Dir. tlf: 93254530
Telefaks: 69 859284

Bankgiro: 1050.07.60538
Org.nr: 00964947171

Utvalg:	Regional utviklingsavtale grenseregion
Møtested:	Fredriksten, Fylkeshuset
Dato:	28.06.2013
Tid:	09:00

Faste medlemmer som møtte:		
Navn	Funksjon	Representerer
Ole Haabeth	Medlem	Østfold fylkeskommune
Eirik Milde	Medlem	Østfold fylkeskommune
Stein Erik Lauvaas	Medlem	Marker kommune
Geir Aarbu	Medlem	Aremark kommune
Kari Pettersen	Leder	Rømskog kommune

Fra administrasjonen møtte:	
Navn	Stilling
Elisabeth Dahle	Fylkesdirektør
Linda Karlsen Duffy	Rådgiver
Caroline Østvold	Sekretær

Startet med behandling av sak 1, 6 og 3, deretter etter rekkefølgen av sakskartet.

Saksliste

Saksnr.	Sakstittel	Side
PS 1/2013	Protokoll fra møte i Utviklingsavtale for grenskommunene 11.01.2013	
PS 2/2013	Internasjonalt samarbeid	
PS 3/2013	Utviklingsavtalen for grensekommunene- videreføring.	
PS 4/2013	Søknad om midler til økonomisk driftsfundament for DS Turisten	
PS 5/2013	Søknad om midler til Opplevelser 2013-aktiviteter i Regionalpark Haldenkanalen	
PS 6/2013	Økonomisk oversikt juni 2013	
PS 7/2013	Søknad om midler til Grensemesse	
PS 8/2013	Bolystprosjektet-søknad om videreføring	

**PS 1/2013 Protokoll fra møte i Utviklingsavtale for grenskommunene
11.01.2013**

Fylkesdirektørens forslag til vedtak

1. Protokoll fra møte 11.01.2013 godkjennes.
2. Framtidige protokoller godkjennes på e-post av styringsgruppens medlemmer og underskrives av fylkesordfører og leder av Grenserådet.

Regional utviklingsavtale grenseregions behandling:

Det ble ikke framsatt endings- eller tilleggsforslag.

Votering:

Fylkesdirektørens forslag til vedtak ble enstemmig vedtatt.

Regional utviklingsavtale grenseregions vedtak 28.06.2013:

1. Protokoll fra møte 11.01.2013 godkjennes.
2. Framtidige protokoller godkjennes på e-post av styringsgruppens medlemmer og underskrives av fylkesordfører og leder av Grenserådet.

PS 2/2013 Internasjonalt samarbeid

Fylkesdirektørens forslag til vedtak

Forslag til plan og aktiviteter for internasjonalt samarbeid tas til orientering

Regional utviklingsavtale grenseregions behandling:

Det ble ikke framsatt endings- eller tilleggsforslag.

Votering:

Fylkesdirektørens forslag til vedtak ble enstemmig vedtatt.

Regional utviklingsavtale grenseregions vedtak 28.06.2013:

Forslag til plan og aktiviteter for internasjonalt samarbeid tas til orientering

PS 3/2013 Utviklingsavtalen for grensekommunene- videreføring.

Fylkesdirektørens forslag til vedtak

1. Styringsgruppen for Regional Utviklingsavtale 2009-2012 mellom Grenseregionen og Østfold fylkeskommune ønsker å videreføre ordningen med Regional Utviklingsavtale i perioden 2013-2016 og anbefaler kommunestyrene å godkjenne de nye retningslinjene.
2. Regionale strategier, prioriterte områder og innsatsområder for Grenseregionen slik de er framstilt i Vedlegg 2 i avtalen, samt charteret for Regionalpark Haldenkanalen anbefales lagt til grunn for bevilgninger fra avtalen i perioden. Dersom Grensekommunene ønsker å bruke pengene til formål utenom Regionalpark Haldenkanalen skal dette godkjennes av fylkesutvalget.
3. Innenfor den regionale utviklingsavtalen mellom Grenseregionen og Østfold fylkeskommune skal det sees på en mulighet for å bevilge midler til koordineringen av de ulike prosjektene innenfor Regionalpark Haldenkanalen.
4. Forenklet rapportering til Østfold fylkeskommune skal foretas etter følgende mal:

Navn på prosjektet/tiltaket			
Navn på støttemottaker		Målgruppe:	
Bevilget beløp		Type tiltak:	
Prosjektkostnad			
Finansieringsplan			
Prosjektets start- og sluttdato	Start:		Slutt:
Geografisk nedslagsfelt			
Prosjektleder			
Prosjektets målbeskrivelse			
Resultater og effekter			
Status for prosjektet			
Utbetalt til prosjektet			

Det forutsettes at sekretariatet for utviklingsavtalen og styringsgruppen også får tilgang på rapporteringen som er gjort til KRD.

5. Kommunene oppfordres til å godkjenne og skrive under avtalen så raskt som mulig.

Regional utviklingsavtale grenseregions behandling:

Følgende tilleggsforslag ble framsatt som punkt 6:

Avtalen endres slik at også Østfold fylkeskommune har anledning til å fremme søknader til styringsgruppen.

Votering:

Det framlagte tilleggsforslaget ble enstemmig vedtatt.

Regional utviklingsavtale grenseregions vedtak 28.06.2013:

1. Styringsgruppen for Regional Utviklingsavtale 2009-2012 mellom Grenseregionen og Østfold fylkeskommune ønsker å videreføre ordningen med Regional Utviklingsavtale i perioden 2013-2016 og anbefaler kommunestyrene å godkjenne de nye retningslinjene.
2. Regionale strategier, prioriterte områder og innsatsområder for Grenseregionen slik de er framstilt i Vedlegg 2 i avtalen, samt charteret for Regionalpark Haldenkanalen anbefales lagt til grunn for bevilgninger fra avtalen i perioden. Dersom Grensekommunene ønsker å bruke pengene til formål utenom Regionalpark Haldenkanalen skal dette godkjennes av fylkesutvalget.
3. Innenfor den regionale utviklingsavtalen mellom Grenseregionen og Østfold fylkeskommune skal det sees på en mulighet for å bevilge midler til koordineringen av de ulike prosjektene innenfor Regionalpark Haldenkanalen.
4. Forenklet rapportering til Østfold fylkeskommune skal foretas etter følgende mal:

Navn på prosjektet/tiltaket			
Navn på støttmottaker		Målgruppe:	
Bevilget beløp		Type tiltak:	
Prosjektkostnad			
Finansieringsplan			
Prosjektets start- og sluttdato	Start:		Slutt:
Geografisk nedslagsfelt			
Prosjektleder			
Prosjektets målbeskrivelse			
Resultater og effekter			
Status for prosjektet			
Utbetalt til prosjektet			

Det forutsettes at sekretariatet for utviklingsavtalen og styringsgruppen også får tilgang på rapporteringen som er gjort til KR D.

5. Kommunene oppfordres til å godkjenne og skrive under avtalen så raskt som mulig.
6. Avtalen endres slik at også Østfold fylkeskommune har anledning til å fremme søknader til styringsgruppen.

**PS 4/2013 Søknad om midler til økonomisk driftsfundament for DS Turisten
Fylkesdirektørens forslag til vedtak**

Søknad om kr. 135 000 til driftsavtale for DS Turisten støttes ikke.

Regional utviklingsavtale grenseregions behandling:

Følgende forslag ble framsatt av Ole Haabeth:

Søknad om kr. 135 000,- til driftsavtale for DS Turisten støttes. Det presiseres at dette kun gjelder en engangssum for 2013, og at avtale for regionale utviklingsprosjekter i framtiden ikke vil dekke driftskostnader. 50% av beløpet dekkes av regionale utviklingsmidler og 50% fra kommunenes medfinansieringspott.

Votering:

Det framlagte forslaget ble enstemmig vedtatt.

Regional utviklingsavtale grenseregions vedtak 28.06.2013:

Søknad om kr. 135 000,- til driftsavtale for DS Turisten støttes. Det presiseres at dette kun gjelder en engangssum for 2013, og at avtale for regionale utviklingsprosjekter i framtiden ikke vil dekke driftskostnader. 50% av beløpet dekkes av regionale utviklingsmidler og 50% fra kommunenes medfinansieringspott.

**PS 5/2013 Søknad om midler til Opplevelser 2013-aktiviteter i Regionalpark
Haldenkanalen**

Fylkesdirektørens forslag til vedtak

«Opplevelser 2013» støttes ikke.

Regional utviklingsavtale grenseregions behandling:

Følgende forslag ble framsatt av Eirik Milde:

Styringsgruppen for Avtale for regionale utviklingsprosjekter er positive til søknaden til Regionalpark Haldenkanalen, men ber om at Grenserådet kommer tilbake med mer konkrete søknader med budsjett og prosjektbeskrivelse.

Votering:

Det framlagte forslaget ble enstemmig vedtatt.

Regional utviklingsavtale grenseregions vedtak 28.06.2013:

Styringsgruppen for Avtale for regionale utviklingsprosjekter er positive til søknaden til Regionalpark Haldenkanalen, men ber om at Grenserådet kommer tilbake med mer konkrete søknader med budsjett og prosjektbeskrivelse.

PS 6/2013 Økonomisk oversikt juni 2013

Fylkesdirektørens forslag til vedtak

1. Økonomisk oversikt juni 2013 tas til orientering
2. Sekretariatet for utviklingsavtalen bes utarbeide et enkelt og oversiktlig system for økonomisk rapportering i avtalen der bruk av Østfold fylkeskommunes regionale utviklingsmidler for grensekommunene skilles fra annen finansiering.
3. Lokal medfinansiering skal komme tydelig fram i hver enkelt prosjektsøknad.
4. Ikke bevilgede midler fra 2012 som kommer fra Østfold fylkeskommunes regionale utviklingsmidler for grensekommunene overføres til ny avtale.

Regional utviklingsavtale grenseregions behandling:

Følgende endringsforslag ble framsatt til punkt 4:

Kr. 730 000,- overført fra 2012, og kommunenes foreløpige bidrag på kr. 750 000,- samles og avsettes i en egen pott som kan brukes til lokal medfinansiering i prosjekter i ny avtale.

Votering:

De framsatte endringsforslagene ble enstemmig vedtatt.

Regional utviklingsavtale grenseregions vedtak 28.06.2013:

1. Økonomisk oversikt juni 2013 tas til orientering
2. Sekretariatet for utviklingsavtalen bes utarbeide et enkelt og oversiktlig system for økonomisk rapportering i avtalen der bruk av Østfold fylkeskommunes regionale utviklingsmidler for grensekommunene skilles fra annen finansiering.
3. Lokal medfinansiering skal komme tydelig fram i hver enkelt prosjektsøknad.
4. Kr. 730 000,- overført fra 2012, og kommunenes foreløpige bidrag på kr. 750 000,- samles og avsettes i en egen pott som kan brukes til lokal medfinansiering i prosjekter i ny avtale.

PS 7/2013 Søknad om midler til Grensemesse

Fylkesdirektørens forslag til vedtak

«Grensemessa 2013» støttes med kr. 300 000,- .

Regional utviklingsavtale grenseregions behandling:

Det ble ikke framsatt endrings- eller tilleggsforslag.

Votering:

Fylkesdirektørens forslag til vedtak ble enstemmig vedtatt.

Regional utviklingsavtale grenseregions vedtak 28.06.2013:

«Grensemessa 2013» støttes med kr. 300 000,- .

PS 8/2013 Bolystprosjektet-søknad om videreføring

Fylkesdirektørens forslag til vedtak

Det bevilges kr 500.000 fra Avtale for regionale utviklingsprosjekter til videreføring av grensekommunenes aktiviteter knyttet til Bolyst. I videreføringen skal det legges spesielt fokus på aktivitetene i Regionalpark Haldenkanalen, og knytte disse opp mot de nevnte målgrupper.

Regional utviklingsavtale grenseregions behandling:

Følgende omforente endringsforslag ble framsatt:

Prosjektet støttes med kr 500 000,- over to år, herav bevilges i år kr 200.000 , - .

Votering:

Det framsatte endringsforslaget ble enstemmig vedtatt.

Regional utviklingsavtale grenseregions vedtak 28.06.2013:

Det bevilges kr 500.000 fra Avtale for regionale utviklingsprosjekter til videreføring av grensekommunenes aktiviteter knyttet til Bolyst. I videreføringen skal det legges spesielt fokus på aktivitetene i Regionalpark Haldenkanalen, og knytte disse opp mot de nevnte målgrupper.

Prosjektet støttes med kr 500 000,- over to år, herav bevilges i år kr 200.000,-.

Det innkalles til nytt møte i styringsgruppe 12.08.2013, kl. 09.00 på fylkeshuset. Søknader som skal behandles på dette møtet bør være utformet etter vedtatt prosjektmal, og mottatt av Østfold fylkeskommune innen 22.07.2013.

Møtet hevet.

Forhandlingene avsluttet.

Kari Pettersen
leder

Avtale for regionale utviklingsprosjekter 2013-2016
mellom
Grenseregionen og Østfold fylkeskommune

1. Formål med avtalen

Avtalen gjelder de midlene Østfold fylkeskommune mottar årlig fra Kommunal- og Regionaldepartementet til regional utvikling i grensekommunene Aremark, Marker og Rømskog.

Avtalen skal delfinansiere prosjekter som skal bidra til nytteeffekter og positiv utvikling for grenseregionen og hele Østfoldsamfunnet.

Prosjektene må setningene må ta utgangspunkt i prioriteringene i gjeldende fylkesplan og fokusområder beskrevet i grensekommunenes planstrategi.

Avtalen skal bidra til å styrke partnerskapet mellom fylkeskommunen, regionen og kommunene i arbeidet for å nå omforent ønsket samfunnsutvikling.

Avtalen erstatter ikke de fylkesovergripende sektorprogrammene, men vil kunne komme i tillegg til disse.

Avtalen kan også delfinansiere mindre prosjekter, dersom disse bygger opp under omforente mål og strategier. Mindre prosjekter er dermed å regne som delprosjekter innenfor et større overordnet prosjekt.

2. Beslutningsmyndighet

Retningslinjene for innretning på, og forvaltning av denne avtalen er vedtatt av fylkestinget i Østfold fylkeskommune 05.12.2012 (sak xxxx) og i Grenserådet (xx.xx.xxxx). Eventuelle endringer i avtalen må godkjennes av både fylkesutvalget og Grenserådet.

Avtalen forvaltes av en styringsgruppe bestående av:

- To representanter valgt av fylkesutvalget, Østfold fylkeskommune
- Ordførerne i Aremark, Marker og Rømskog.

Leder av Grenserådet er leder for styringsgruppen.

Kun avtalens styringsgruppe kan vedta bevilgninger. Alle bevilgninger forutsetter konsensus.

3. Sekretariat

Fylkesrådmannen betjener sekretariatet for avtalen. Dette har ansvaret for å sikre oppfølging og rapportering av avtalen og prosjektene finansiert under dette. Sekretariatet skal også avgi sin anbefaling til styringsgruppa om alle prosjekter det søkes midler til.

4. Søkere

Bare Grenserådet kan fremme søknader til avtalen.

5. Rutiner

Søknader om tildeling av midler skal foreligge hos sekretariatet senest 3 uker før de behandles i styringsgruppa.

Sekretariatet skal utarbeide sin innstilling til søknaden for styringsgruppa senest 1 uke før søknaden behandles der.

Sekretariatet skal påse at alle omsøkte prosjekter er i tråd med forutsetningene for avtalen.

Sekretariatet skal påse at vedtatte prosjekter gjennomføres i tråd med vedtak og at de avgir årsrapporter og/eller sluttrapporter i tråd med kravene til avtalen.

6. Forutsetninger

- Det forutsettes minimum 50% medfinansiering av de enkelte prosjektene som delfinansieres gjennom avtalen.
- Søker er pliktig til å informere om økonomisk støtte fra andre partnere både i hovedprosjekt og delprosjekt (også annen støtte fra fylkeskommunen). Dersom bare deler av midlene brukes, forutsettes det at alle partnere finansierer sin andel i henhold til opprinnelig finansieringsplan.
- Midlene skal kun benyttes til utviklingsoppgaver – ikke driftsoppgaver
- Midlene kan ikke benyttes til lønn til regionsrådssekretær.
- Alle omsøkte prosjekter skal beskrive bakgrunn, mål, organisering, framdrift finansiering, budsjett og rapportering i tråd med gjeldende mal (vedlegg 3).

7. Rapportering

Det skal utarbeides årsrapport og sluttrapport for det enkelte prosjekt som er finansiert gjennom avtalen (vedlegg 4).

Rapporteringen skal inneholde måloppnåelse og resultater, samt regnskap. Fylkeskommunen og fylkesrevisjonen har til enhver tid rett til innsyn i regnskap og bilag vedrørende bruk av tilskudd.

Ved sluttrapportering skal prosjektets regnskap være attestert av offentlig godkjent revisor og inneholde både resultatregnskap og balanse

Årsrapporten skal være sekretariatet i hende senest 1.februar, sluttrapport senest 3 måneder etter prosjektet er avsluttet.

Sekretariatet videreformidler prosjektrapportene til styringsgruppa.

Sekretariatet skal utarbeide årsrapport for avtalen og der beskrive status for vedtatte prosjekter og oversikt over avtalens økonomi.

Årsrapport for avtalen skal foreligge senest 1.mars.

Styringsgruppen rapporterer arbeidet med avtalen til Fylkesutvalget og Grenserådet.

Innhold og konkretisering

- Prosjekter som skal iverksettes skal innrettes mot prioriterte mål definert i gjeldende fylkesplan for de tre fokusområdene: levekår og folkehelse, verdiskaping og miljø, utvidet/ spesifisert med fokusområder i den regionale planstrategien. Innenfor denne rammen må søknaden være begrunnet i regionens/ kommunen(e)s planstrategi.
For presisering av Grensekommunenes strategi, se vedlegg 2.
- Sekretariatet kan i tillegg til å gi en vurdering av om søknaden bør få midler fra avtalen, vurdere om det er andre fylkeskommunale, statlige eller internasjonale ordninger som er mer egnet til formålet.
- 50% av midlene bevilget fra avtalen overføres til prosjektet ved oppstart, 25% overføres midtveis, og 25% i det revisorgodkjent regnskap er godkjent av styringsgruppen.

- Vedlegg:
1. Styringsgruppe
  2. Grenserådets prioriteringer for 2013-2016
  3. Mal for prosjektbeskrivelse
  4. Mal for prosjektrapportering.

For grenseregionen

For Østfold fylkeskommune

SAKSFRAMLEGG

**FORVALTNINGSREVISJONSPROSJEKT
BYGGESAKSBEHANDLING**

Kontrollutvalget 03.09.13
Kommunestyret 14.11.13 Sak 48/13 Arkiv 216

Kontrollutvalgets innstilling:

1. Forvaltningsrevisjonsprosjekt "Byggesaksbehandling" i Rømskog kommune tas til etterretning.
2. De åtte anbefalingene som fremkommer av forvaltningsrapporten vedtas.

Sakens fakta:

Bakgrunn:

Revisjonen har gjennomført forvaltningsrevisjon på byggesaksbehandlingen. Tjenesten kjøpes i all hovedsak fra Marker kommune, men myndigheten er ikke delegert. Det er foretatt intervju med tjenesteleder Utvikling, kommunalsjef og byggesaksbehandler i Marker, samt mappegjennomgang av tolv tilfeldig valgte saker fra 2011 og 2012.

Revisjonen har gitt åtte konkrete anbefalinger for forbedring av rutiner og saksbehandlingen, som rådmannen har sluttet seg til.

Disse er videreformidlet til Marker kommune, og det er nedsatt en arbeidsgruppe som har startet med utarbeidelse av nye rutiner for byggesaksbehandling. Arbeidet skal være slutført innen 31.12.13.

Vurdering:

Det vurderes at prosjektet har vært nyttig, og anbefalingene er under oppfølging.

Konklusjon:

Rapporten kan tas til etterretning.

Vedlegg:

Forvaltningsrevisjonsrapporten "Byggesaksbehandling"

Anne Kirsti Johnsen
rådmann

Indre Østfold Kommunerevisjon IKS

Forvaltningsrevisjonsrapport

”Byggesaksbehandling”

Rømskog kommune

INNHALDSFORTEGNELSE

1.	FORORD OG PROSJEKTMANDAT	1
2.	SAMMENDRAG	2
3.	INNLEDNING	4
3.1	Problemstillinger	4
3.2	Avgrensning av prosjektet	4
3.3	Revisjonskriterier	4
3.4	Revisjonsmetoder	5
4.	PROBLEMSTILLING 1:Har kommunen formålstjenlige rutiner og saksbehandling av byggesøknader, sett opp mot lovverk? Herunder, er det laget rutiner for kontroll av nybygg?.	6
4.1	Innledning	6
4.2	Revisjonskriterier	6
4.3	Revisors undersøkelse og innhentede data.....	7
4.4	Revisors vurderinger og konklusjoner.....	10
5.	RÅDMANNENS BEMERKNINGER.....	14
6.	KILDEHENVISNINGER	15
7.	VEDLEGG	16

1. FORORD OG PROSJEKTMANDAT

Revisjonen skal i henhold til kommuneloven og forskrift om revisjon¹ utføre forvaltningsrevisjon. Etter forskriften innebærer forvaltningsrevisjon å gjennomføre systematiske vurderinger av økonomi, produktivitet, måloppnåelse og virkninger ut fra kommunestyrets vedtak og forutsetninger. God kommunal revisjonsskikk er å følge RSK 001; Standard for forvaltningsrevisjon, utarbeidet av Norges kommunerevisorforbund NKRF. Dette forvaltningsrevisjonsprosjektet, Byggesaksbehandling, er gjennomført i forhold til RSK 001. Prosjektet er gjennomført etter plan for forvaltningsrevisjon vedtatt i kontrollutvalget og kommunestyret i Rømskog kommune, jmfør følgende vedtak:

23.10.2012 PS 12/14:

1. Kontrollutvalget vedtar plan for forvaltningsrevisjon.
2. Ut fra vedlagte prosjektbeskrivelser vedtar kontrollutvalget følgende 2 prosjekter i rekkefølge i planperioden:
Prosjekt 1: «Byggesaksbehandling».
Prosjekt 2: «Anskaffelsesstrategi og miljøhensyn».

Etter kommuneloven skal revisor rapportere resultatene av sin revisjon og kontroll til kontrollutvalget.

Prosjektet er gjennomført etter vedtatt prosjektbeskrivelse i tidsrommet mai - juni 2013. Rapporten er oversendt kommunen for verifisering.

Prosjektansvarlige revisors habilitet og uavhengighet sett opp mot kommunen og den undersøkte virksomheten er vurdert, og revisjonen finner ansvarlig revisor habil til å utføre prosjektet.

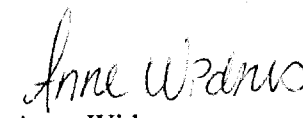
Prosjektet er gjennomført av forvaltningsrevisor Anne Widnes. I tillegg har stedlig revisor Morten Lund deltatt i informasjonsinnsamlingen.

Rapporten oversendes kommunen etter behandling i kontrollutvalget og kommunestyret.

Revisor vil takke kontaktperson og andre som har deltatt i prosjektet, for hyggelig samarbeid i forbindelse med prosjektarbeidet.

Indre Østfold Kommunerevisjon IKS
Rakkestad 22. 08. 2013

Finn Skofsrud
Distriktsrevisor

Anne Widnes
Forvaltningsrevisor

¹ Kommunelovens kapittel 12 § 78 og forskrift om revisjon av 1.juli 2004 kapittel 3 § 6.

2. SAMMENDRAG

Formålet med rapporten har vært å kontrollere hvorvidt Rømskog kommune har formålstjenlige rutiner for behandling av byggesaker sett opp mot lovverk. Som et ledd i arbeidet er det foretatt intervju med tjenesteleder for Utvikling og saksbehandler for byggesak. Videre er det gjennomført mappegjennomgang av et utvalg av mapper på byggesak fra årene 2011 og 2012. I tillegg til dokumentanalyse danner dette grunnlag for rapportens innhold.

Utgangspunktet for rapporten er følgende problemstilling: Har kommunen formålstjenlige rutiner for behandling av byggesøknader sett opp mot lovverk? Herunder, er det laget rutiner for kontroll av nybygg? For å besvare problemstillingen har revisor i hovedsak valgt å arbeide etter følgende spørsmålsformuleringer:

- Er byggesaksbehandlingen i samsvar med plan og bygningsloven?
- Finnes det klare retningslinjer for stillinger innen byggesaksbehandlingen?
- Finnes det klare rutiner for saksbehandling sett opp mot formålsparagrafen i byggesaksforskriften om effektiv og forsvarlig saksbehandling?
- Finnes det egne rutiner for kontroll av nybygg som er i samsvar med den nye plan- og bygningsloven?

Ut i fra disse spørsmålsformuleringene har revisor utledet følgende revisjonskriterier:

Revisjonskriterie 1: Kommunen skal ha en internkontroll for å sikre at administrasjonen drives i samsvar med lov og forskrift.

Revisjonskriterie 2: Søknad om byggetillatelse skal være skriftlig og den må være undertegnet av tiltakshaver og søker.

Revisjonskriterie 3: Dispensasjon fra loven må være grunnlagt.

Revisjonskriterie 4: Naboer og gjenboere skal være varslet før søknad sendes til kommunen.

Revisjonskriterie 5: Fullstendige søknader om enkle tiltak skal behandles innen tre uker.

Revisjonskriterie 6: Kommunen skal tilbakebetale byggesaksgebyr ved overskridelse av fristen.

Revisjonskriterie 7: Vedtak skal utformes som enkeltvedtak.

Revisjonskriterie 8: Kommunen skal føre tilsyn med byggesak slik at tiltaket gjennomføres i samsvar med gitte tillatelser. Spesielt sett i forhold til nybygg.

Rømskog kommune inngikk i 2010 et samarbeid med Marker og Aremark kommune om et felles interkommunalt plan og miljøkontor (LMN- kontoret). Dette er organisert slik i en byggesakbehandler i 100 % stilling som arbeider med byggesak med følgende fordeling i de 3 kommunene: ca. 50 % i Marker, ca. 35 % i Aremark og ca. 15 % i Rømskog.

All byggevirksomhet skal reguleres av kommunen selv. Plan- og bygningsloven samt byggeforskriften, hjemler forhold som omhandler byggevirksomhet. Her reguleres både de krav som kommunen må stille til søker i forhold til søknad om tillatelse, og hvilke plikter kommunen har til saksgang i sin behandling av søknader.

Byggesaksforskriften sier at tiltak skal gjennomføres i samsvar med lov og forskrift. I praksis innebærer det at kommunen bør ha innarbeidet et system for internkontroll for å sikre at det følges en enhetlig saksgang i hver sak og uavhengig av hvem som er saksbehandler.

Internkontrollen bør bestå i nedskrevne rutiner som bør oppdateres i forhold til lovverk med jevne mellomrom.

Revisor fant ved mappegjennomgang at flertallet av søknadene var fylt ut på standardiserte blanketter. Allikevel fant revisor en søknad som var håndskrevet. Denne var mangelfull, og revisor anbefaler kommunen om å veilede sine søkere til å benytte standardiserte søknader slik at alle relevante opplysninger blir registrert.

Plan- og bygningsloven krever at det ved byggesøknad skal legges ved nabovarsel hvis naboer eller gjenboere blir berørt av tiltaket det søkes om. Revisor fant at 3 av mappene manglet nabovarsel. Selv om naboene ikke blir berørt bør det foreligge dokumentasjon på dette i saksmappene, og revisor anbefaler derfor kommunen om å vurdere sine rutiner i forhold til nabovarsel.

Det er viktig for kommunen at lovens krav om tidsfrister overholdes. Overskrides fristen sier loven at byggesaksgebyret skal avkortes. Revisor fant ved mappegjennomgang at 4 av mappene hadde en saksbehandlingstid som gikk over lovens fastsatte frist på 3 uker. Revisor anbefalte derfor kommunen om å vurdere sine saksbehandlingsrutiner i forhold til tidsfrister. Kommunen har på sin hjemmeside en oversikt over byggesaksgebyr som fremstår som oversiktlig og lett å forstå. Revisor kan ikke se at oversikten inneholder informasjon om avkortningsgebyr hvis kommunen ikke overholder tidsfristen. Revisor anbefaler kommunen om å vurdere å ta med informasjon også om avkortningsgebyr.

Revisor ser via mappegjennomgang at vedtak er utformet etter en helhetlig mal.

Forvaltningsloven har bestemmelser om hvilke kriterier som må være oppfylt for at et vedtak skal kalles et enkeltvedtak. Et av disse kriteriene er at det skal være opplysninger om klageadgang på et vedtak. Revisor ser at vedtak som inneholder avslag har opplysninger om klageadgang, men revisor er av den oppfatning at også vedtak som innebærer positivt svar bør inneholde noe om klageadgang. Dette for at vedtakene skal bli så tydelige som mulig.

Plan og bygningsloven sier at kommunen har plikt til å foreta tilsyn med byggesaker slik at man sikrer at de tillatelser man har gitt blir fulgt. Det finnes ingen enhetlig rutine på hvordan tilsyn utføres i kommunen i dag. Revisor anbefaler derfor kommunen om å utarbeide en strategi for utføring av tilsyn.

Revisor vurderer at det foreligger en del feil og mangler i byggesaksbehandlingen i Rømskog kommune, spesielt gjelder dette nedskrevne rutiner og de generelle retningslinjene på området. Revisjonen fremmer derfor følgende anbefalinger:

Anbefaling 1:

Revisjonen anbefaler kommunen om å utarbeide skriftlige/ digitale rutinebeskrivelser for tjenesten, og at det fastsettes tidspunkt for når en revidering av rutinebeskrivelsen vil skje.

Anbefaling 2:

Revisjonen anbefaler kommunen om å vurdere sine rutiner i forhold til veiledning av søkere slik at de bruker standardiserte søknadsskjemaer.

Anbefaling 3:

Revisjonen anbefaler kommunen om å vurdere sine rutiner i forhold til innhenting av nabovarsel.

Anbefaling 4:

Revisjonen anbefaler kommunen om å vurdere sine rutiner vedrørende overholdelse av saksbehandlingsfristen.

Anbefaling 5:

Revisjonen anbefaler kommunen om å vurdere sin oversikt over byggesaksgebyr slik at også avkortningsgebyr fremkommer av oversikten.

Anbefaling 6:

Revisjonen anbefaler at kommunen vurderer sine rutiner i forhold til utformingen av vedtak slik at også forvaltningslovens påbud om opplysning om klageadgang fremkommer av vedtaket.

Anbefaling 7:

Revisjonen anbefaler at kommunen utarbeider en strategi for utføring av tilsyn på byggesak.

Anbefaling 8:

Revisjonen anbefaler at revisjonen følger opp forvaltningsrevisjonsrapporten 1 år etter kommunestyrevedtaket.

3. INNLEDNING

3.1 Problemstillinger

Formålet med prosjektet er å kontrollere hvorvidt Rømskog kommune har formålstjenlige rutiner for behandling av byggesøknader. Dette blir så sett opp mot det gjeldende lovverket på området.

For å belyse dette vil følgende problemstilling bli vurdert:

Har kommunen formålstjenlige rutiner og saksbehandling for behandling av byggesøknader, sett opp mot lovverk? Herunder, er det laget rutiner for kontroll av nybygg?

3.2 Avgrensning av prosjektet

Prosjektet er begrenset til byggesaksbehandling i Rømskog kommune.

3.3 Revisjonskriterier

I henhold til standard for forvaltningsrevisjon må revisor fastsette revisjonskriterier for forvaltningsrevisjonen. Revisjonskriterier, ofte kalt "foretrukket praksis", er uttrykk for krav eller forventninger til en funksjon, aktivitet, prosedyre, resultat eller lignende.

Revisjonskriterier fastsettes vanligvis med basis i en eller flere av følgende kilder: lovverk, politiske vedtak og føringer, kommunens egne retningslinjer, anerkjent teori på området og andre sammenlignbare virksomheters løsninger og resultater.

Revisjonskriterier for dette prosjektet er blitt utledet fra:

Eksterne kriterier:

- LOV 2008-06-27 nr 71: Lov om planlegging og byggesaksbehandling (plan- og byggesaksloven)
- LOV 1967-02-10 nr 00: Lov om behandlingsmåter i forvaltningssaker (forvaltningsloven)
- LOV 1992-09-25 nr 107: Lov om kommuner og fylkeskommuner (kommuneloven)
- FOR 2010-03-26 nr 488: Forskrift om byggesak (byggesaksforskriften)
- Temaveiledning i tilsyn- direktoratet for byggkvalitet

En nærmere utledning av revisjonskriterier fremkommer i rapporten.

3.4 Revisjonsmetoder

For å besvare prosjektets problemstilling har revisor hatt oppstartsintervju med leder for tjenesteutvikling og byggesaksbehandler. Her ble revisor orientert om enhetens interne retningslinjer. Intervjuet er verifisert av kontaktpersonen. Revisor har i tillegg foretatt en dokumentanalyse av retningslinjene i kommunen, og funn er tolket opp mot gjeldende lovverk på området. Revisor har gjort en mappegjennomgang av 12 tilfeldig utvalgte byggesaksmapper, herav 5 fra 2012 og 7 fra 2011. Funn her er tolket opp mot lovverket.

4. PROBLEMSTILLING 1: Har kommunen formålstjenlige rutiner og saksbehandling av byggesøknader, sett opp mot lovverk? Herunder, er det laget rutiner for kontroll av nybygg?

4.1 Innledning

Rømskog kommune har inngått et samarbeid med kommunene Aremark og Marker om et felles interkommunalt plan og miljøkontor (LMN- kontoret). Det interkommunale kontoret ble etablert for et par år siden. Kontoret har en felles leder. Under her er det 7 saksbehandlere som har hvert sitt område. De ulike områdene er byggesak, oppmåling, spredt avløp, skogbruk, miljø, jordbruk og planlegging.

Saksbehandler for byggesak jobber 100 %, og behandler følgelig byggesaker i alle tre kommunene. Stillingen fordeler seg mellom kommunene med ca. 50 % på Marker, ca. 35 % på Aremark og ca. 15 % Rømskog.

Det er utvalg for utvikling som er det behandlende organ i forhold til byggesaker i Rømskog kommune. Behandlingen foregår slik at rådmannen gir sin innstilling til saken, og deretter er det utvalg for utvikling som fatter vedtak.

Dispensasjonssaker behandles av Det faste Planutvalget. Samme prosedyre som ved behandling av saker i Utvalg for utvikling.

I tillegg er det noen saker som behandles administrativt ut fra kommunens delegeringsreglement.

4.2 Revisjonskriterier

Revisjonskriteriene fremkommer i sin helhet i vedlegg 1 til rapporten.

Revisjonskriterie 1: Kommunen skal ha en internkontroll for å sikre at administrasjonen drives i samsvar med lov og forskrift.

Revisjonskriterie 2: Søknad om byggetillatelse skal være skriftlig og den må være undertegnet av tiltakshaver og søker.

Revisjonskriterie 3: Dispensasjon fra loven må være grunnnett.

Revisjonskriterie 4: Naboer og gjenboere skal være varslet før søknad sendes til kommunen.

Revisjonskriterie 5: Fullstendige søknader om enkle tiltak skal behandles innen tre uker.

Revisjonskriterie 6: Kommunen skal tilbakebetale byggesaksgebyr ved overskridelse av fristen.

Revisjonskriterie 7: Vedtak skal utformes som enkeltvedtak.

Revisjonskriterie 8: Kommunen skal føre tilsyn med byggesak slik at tiltaket gjennomføres i samsvar med gitte tillatelser. Spesielt sett i forhold til nybygg.

4.3 Revisors undersøkelse og innhentede data

Kommunen skal ha en internkontroll for å sikre at administrasjonen drives i samsvar med lov og forskrift

I byggesaksforskriften § 1-1 står det under punktene a til f listet opp ulike krav til kommunens behandling av byggesaker. Her står det blant annet at det skal sikres en effektiv og forsvarlig saksbehandling som ivaretar samfunnsmessige hensyn. Det skal også føres et effektivt og systematisk tilsyn med at tiltak gjennomføres i samsvar med bestemmelser i lov og forskrift. Dette betyr i praksis at kommunens virksomhet bør ha en velfungerende internkontroll som beskriver og sikrer de deler av saksbehandlingen som kommer inn under plan- og bygningsloven. Et velfungerende system for internkontroll bør inneholde punkter som stillingsinstrukser, mål for virksomheten/enheten, og rutiner for saksbehandling. For å kontrollere om kommunen har et system for internkontroll innenfor enhet for byggesaksbehandling har revisor hatt oppstartsintervju med leder for tjenesteutvikling i Rømskog kommune, samt byggesaksbehandler og medlem av styringsgruppe i landbruk. Revisor får opplyst av leder for tjenesteutvikling at det ikke finnes egne nedskrevne rutiner for hvordan byggesaksbehandlingen bør foregå. Han sier videre at det foreligger tjenestebeskrivelser, samt at byggeforskriften gir retningslinjer og rutiner for byggesaksbehandlingen i kommunen. Revisor fikk utlevert tjenestebeskrivelser som ligger ute på kommunens hjemmesider. Det var tjenestebeskrivelse for følgende områder: oppføring av ny bolig, bruksendring, byggetiltak som ikke krever søknad og tillatelse, driftsbygning i landbruket, driveplikt på landbrukseiendom- søknad om fritak, forhåndskonferanse, forurenset grunn- bygging og graving, melding om miljøplager eller miljørisiko, mindre byggetiltak på bebygd eiendom, nabovarsel for byggesak, nedgravde oljetanker og selvbygger. Tjenestebeskrivelsene var utarbeidet etter en enhetlig mal, og inneholdt følgende punkt: en beskrivelse, målgruppen, kriterier/vilkår, pris for tjenesten, lover, veiledning om hvordan få utført eller motta tjenesten, saksbehandling, saksbehandlingstid og klagemulighet. Via mappегjennomgang har revisor kontrollert et utvalg av enhetens mapper for å se hvordan mappene var organisert. Revisor så at mappeomslaget inneholdt gårds- og bruksnummer, samt navnet på søker. Det var ingen dokumentoversikt på omslaget. Vedtakene var utformet etter en enhetlig mal, men revisor fant ikke at vedtakene inneholdt opplysning om klageadgang. I de aller fleste mappene lå papirene i den ordning de var innkommet til kommunen.

Søknad om byggetillatelse skal være skriftlig og den må være undertegnet av tiltakshaver og søker

Plan og bygningsloven angir i § 20-1 hvilke tiltak som krever søknad og tillatelse. Noen eksempler på tiltak som krever søknad er oppføring av bygg, tilbygg, vesentlig endring av bygg, fasadeendring og bruksendring. Det står videre at søknad, prosjektering, utførelse og kontroll av slike tiltak skal forstås av foretak som har ansvarsrett. Med ansvarsrett menes en ansvarlig søker som skal sikre at søknaden inneholder nødvendige opplysninger slik at kommunen har godt nok grunnlag til å fatte vedtak om tiltak etter loven, plbl § 23-4. Dette vil i praksis ofte være et byggefirma. Tiltakshaver er etter loven den som tiltaket utføres på vegne av, plbl § 23-2. Plan og bygningsloven § 21-2 1.ledd sier at søknad om byggetillatelse må være skriftlig, og den må være undertegnet av tiltakshaver og søker.

For å kontrollere om lovens bestemmelser er fulgt foretok revisor en mappегjennomgang på utvalgte mapper i kommunens byggesaksbehandling. I de 12 mappene var det 10 søknader som var utfylt på standardiserte byggeblanketter fra Norsk Standard. En av søknadene var elektronisk, fra Byggsøk ID. Den siste søknaden var håndskrevet. På nettstedet Norsk Standard finnes en oversikt over alle byggesaksblanketter, og disse er enkle å få kjøpt, for

deretter å laste dem ned. Det finnes 25 ulike byggeblanketter utarbeidet for byggesak. Revisor fant at alle søknader var skriftlige, og at de i tillegg var undertegnet av tiltakshaver og ansvarlig søker.

Dispensasjon fra loven må være grunnlagt

En dispensasjon fra byggereglene innebærer et ønske fra søker om å fravike de lovbestemte forhold i saken det søkes byggetillatelse for. I §§ 19-1 og 19-2 i plan- og bygningsloven står det omhandlet forhold som er knyttet til dispensasjon. Det står i § 19-1 at dispensasjon krever grunnlagt søknad. I § 19-2 er det bestemmelser rundt dispensasjonsvedtaket som omtales. Her står det for eksempel at kommunen kan gi varig eller midlertidig dispensasjon, og at det eventuelt kan settes vilkår for dispensasjonen. Videre står det at dispensasjon ikke kan gis dersom lovens formål blir vesentlig tilsidesatt.

Via mappgjennomgang kontrollerte revisor om kommunen overholder lovens krav angående dispensasjon. Revisor fant at 1 av mappene inneholdt dispensasjon. Søknaden var om tillatelse til tiltak, og dispensasjonen gjaldt byggegrense ved riksvei, jfr. Veglovens § 19. Søknaden var grunnlagt, og det forelå ingen naboprotester. Søknaden ble sendt vegvesenet for vurdering, og fikk tillatelse derfra. Søknaden ble innvilget av Utvalg for utvikling.

Naboer og gjenboere skal være varslet før søknad sendes til kommunen

Ved søknad om tillatelse sier plan- og bygningsloven i § 21-2 4.ledd at dokumentasjon for at naboer er varslet skal vedlegges søknaden. Plan- og bygningslovens § 21-3 hjemler nabovarsel, og her beskrives nabovarsel nærmere. Det samme gjør byggeforskriften § 5-2. I byggeforskriften § 5-2 står det at varselet skal inneholde ulike forhold ved tiltaket i den grad det berører naboer eller gjenboeres interesser. Slike forhold kan være så som hvilken eiendom/bebyggelse som berøres av tiltaket, tiltakets størrelse og grad av utnyttning, hvilke krav til universell utforming og arkitektonisk utforming tiltaket har, tiltakets sikkerhet mot fare eller vesentlig ulempe, minsteavstand til annen bebyggelse og atkomst. Målsatt situasjonsplan, snitt- og fasadetegninger skal vedlegges varselet, så sant det er relevant. Ved søknad om dispensasjon skal dette vedlegges nabovarselet så sant det berører naboers eller gjenboeres interesser. Direktoratet for byggkvalitet har egne nabovarslingsblanketter som kan brukes ved nabovarsling.

For å kontrollere om søknader har nabovarsel som vedlegg foretok revisor mappgjennomgang av utvalgte mapper. Revisor fant ved sin kontroll at 3 av mappene manglet nabovarsel. Den første mappen som manglet nabovarsel gjaldt et nybygg. Den andre mappen gjaldt søknad om å ta ned en bygning, og den tredje mappen gjaldt søknad om rivning og oppføring av ny garasje. Plan og bygningsloven § 29 2. ledd sier at kommunen kan frita søker for å varsle naboer og gjenboere når deres interesse ikke eller i liten grad, berøres av arbeidet. Revisor fant ikke at det forelå dokumentasjon på at slike fritak var innvilget i de respektive mappene.

Fullstendige søknader om enkle tiltak skal behandles innen tre uker

Plan og bygningsloven sier i § 21-7 2. ledd at søknader om enkle tiltak skal avgjøres innen 3 uker. For å kontrollere om kommunen overholder tre ukers fristen satt i loven, har revisor foretatt mappgjennomgang og hatt oppstartsintervju med tjenesteleder og saksbehandler i byggesak. Revisor får opplyst ved oppstartsintervjuet at frem til 1. april 2013 var det Teknisk som mottok søknadene. Det ble der laget en egen journal på hver enkelt sak, og sakene ble deretter fordelt ut i fra hvilken etat de tilhørte. Fra 1. april d.å har Rømskog installert

saksbehandlingsprogrammet ESA. Dette skal gjøre registreringen av søknader enklere. Heretter vil postmottaket i kommunen motta søknadene først, for deretter å registrere de i ESA. I oppstartsintervjuet får revisor opplyst at tidsfristene fastsatt i loven i all hovedsak overholdes. Ved ferieavvikling kan det hende at det kan oppstå problemer i forhold til tidsfrister, og fjor var det en søknad som gikk over frist.

Ved sin kontroll så revisor at 4 de 12 kontrollerte mappene hadde vedtak som overskred fristen på tre uker. 2 av disse mappene var fra 2011 og 2 var fra 2012.

Kommunen skal tilbakebetale byggesaksgebyr ved overskridelse av fristen

Plan- og bygningsloven § 21-7 1.ledd 2.pkt sier at ved overskridelse av fristen skal kommunen tilbakebetale byggesaksgebyr etter nærmere bestemmelser gitt i forskrift. Byggeforskrift § 7-4 sier at kommunen skal tilbakebetale tiltakshaver 25 % av det totale byggesaksgebyret for hver påbegynte uke som tidsfristen overskrides. Dette gjelder ikke hvis det er avtalt særskilte frister eller kommunen har forlenget fristen.

For å kontrollere at kommunen følger lovverket har revisor hatt oppstartsintervju med tjenesteleder og saksbehandler på byggesak. Revisor får opplyst at byggesaksgebyr blir tilbakebetalt etter faste satser som også ligger ute på kommunens hjemmesider. Revisor har kontrollert oversikten over de faste satsene, og ser at satsene ble vedtatt i kommunestyret 13.12.2012. Revisor kan ikke se at oversikten over de faste satsene inneholder noe om avkortningsgebyr ved overskridelse av fristen.

Vedtak skal utformes som enkeltvedtak

Vedtak fattet av kommunen skal utformes som enkeltvedtak etter bestemmelsene i forvaltningslovens §§23-27. Her står det blant annet at vedtaket skal være skriftlig og det skal være begrunnet. Det skal videre beskrive hvilke lovhjemler som ligger til grunn for vedtaket, og hvilken klageadgang, klagefrist, klageinstans og fremgangsmåte ved klage som er gjeldende. Revisor har ved mappegjennomgang av 12 tilfeldig utvalgte mapper kontrollert kommunens vedtak. Revisor så at alle vedtakene i de kontrollerte mappene var utformet etter en enhetlig mal. De var også skriftlige, og var undertegnet av rådmann og tjenesteleder i utvikling. En av revisors kontrollerte mapper inneholdt avslag. Avslaget var begrunnet, og her var det punktvis forslag til endring. Her var det også gitt opplysning om klageadgang. I de vedtakene hvor det var gitt tillatelser var det ikke opplyst om klageadgangen. Revisor fikk opplyst ved oppstartsintervjuet at det i 2012 kom inn en klage på et avslag. Kontaktperson sier at kommunen opprettholdt sitt vedtak i den gjeldende saken, og søker godtok dette. Revisor har ikke gjort kontroll på denne mappen.

Kommunen skal føre tilsyn med byggesak slik at tiltaket gjennomføres i samsvar med gitte tillatelser, spesielt i forhold til nybygg

Plan og bygningsloven § 25-1 sier at kommunen har plikt til å føre tilsyn i byggesaker slik at tiltaket gjennomføres i samsvar med gitte tillatelser og bestemmelser i loven.

Byggesaksforskriften sier at kommunen skal utarbeide en strategi for tilsyn hvor det skal tas hensyn til målsettinger og rutiner for tilsynet, organiseringen og eventuelle samarbeid med andre kommuner eller instanser. Videre skal det være en strategiplan med hensyn på kompetansebehov, ressursbruk og finansiering, utvelgelse og hvilke fagområder, sakstyper, temaer som skal prioriteres. Dette sett i forhold til lokale forhold og innsatsområder. Kommunen skal utarbeide en årlig rapport over tilsynsvirksomheten og om hvordan aktiviteten har vært i forhold til strategien.

For å kontrollere om Rømskog kommune fører tilsyn i samsvar med lov og forskrift har revisor foretatt intervju med enhetsleder og byggesaksbehandler. Revisor får opplyst at det i 2011 var antallet innkomne søknader 27 og i 2012 var antallet 23. Tjenesteleder sier at det ikke utføres så mange tilsyn i kommunen i året, og at det generelt er lav bemanning i små kommuner. Han sier at det derfor i praksis blir liten tid til å gjennomføre tilsyn før det utstedes ferdigattest. Det utføres stort sett befaring ved innkommen søknad, og kontaktpersonen sier videre at det lett fanges opp hvis det bygges uten tillatelse i en liten bygd. Revisor får også opplyst på oppstartsintervjuet at det ikke finnes interne rutiner i kommunen for utføring av tilsyn. Tjenesteleder sier at det finnes en felles strategi i nettverkssamarbeidet mellom kommunene i Indre Østfold som byggesaksbehandler deltar i, og dette samarbeidet er med på å gi den enkelte saksbehandler faglig input. Revisor fikk utdelt rutiner for tilsyn med byggesaker utarbeidet for Askim kommune. Kontaktperson sier at disse rutineene er førende også for Rømskog.

4.4 Revisors vurderinger og konklusjoner

All byggevirksomhet skal reguleres av kommunen selv. Plan- og bygningsloven, samt byggeforskriften, hjemler forhold som omhandler byggevirksomhet. Her reguleres både de krav som kommunen må stille til søker i forhold til søknad om byggetillatelse, og hvilke plikter kommunen har til saksgang i sin behandling av søknader.

Byggesaksforskriften sier at det skal sørges for at tiltak gjennomføres i samsvar med bestemmelser i lov og forskrift. Rutiner for saksbehandling er en viktig internkontroll, og dette betyr i praksis at kommunen bør ha utarbeidet et system for internkontroll som sikrer at saksbehandlingen følger de gjeldende lover og forskrifter på byggesaksområdet. Revisor får opplyst at det ikke finnes egne nedskrevne rutiner for Rømskog kommune for hvordan saksbehandlingen i byggesak bør foregå. Det er lovens krav for tidsfrister man arbeider etter. Dessuten foreligger det tjenestebeskrivelser for publikum som ligger ute på kommunens hjemmeside. Revisor er av den oppfatning at det bør foreligge nedskrevne rutiner. Det å ha nedskrevne rutiner, både digitalt og fysisk, vil sikre at de samme rutineene blir fulgt uavhengig av hvem som er saksbehandler. Ved for eksempel sykdom eller at nåværende saksbehandler avslutter sitt arbeidsforhold, vil saksbehandlingsrutinene slik de fremstår i dag være sårbare for manglende kontinuitet. Tjenestebeskrivelsene som er utarbeidet for publikum er oversiktlige og nøyaktige utformet, men de gir ingen interne rutinebeskrivelser for ansatte. Ved mappegjennomgang kontrollerte revisor hvordan mappenes utforming var. Revisor ser at mappene er merket med gårds- og bruksnummer, samt navn på fremsiden. Men revisor fant ingen dokumentoversikt. En dokumentoversikt vil være med å klargjøre mer av hva mappen inneholder, og gjøre saksbehandler mer bevisst på tidsfrister og eventuelt manglende dokumenter. Mappene fremstår i dag som noe uoversiktlige og rotete. Revisor anbefaler at kommunen prioriterer å få på plass nedskrevne rutiner. I tillegg bør rutineene være gjenstand for oppdatering med jevne mellomrom. Dette for å sikre at rutineene til stadighet er oppdaterte i forhold til lovverket. Revisor anbefaler at kommunen stadfester tidspunkt for når en revidering av rutineene vil foregå slik at man sikrer at rutineene til stadighet er oppdaterte.

Revisor fant at 10 av de utvalgte mappene ved mappegjennomgangen inneholdt søknader som var utfylt på standardiserte blanketter fra Norsk Standard. En av søknadene var elektronisk, fra Byggsøk ID. Revisor fant en håndskrevet søknad i en av mappene. Søknaden gjaldt oppmåling. Plan og bygningsloven sier § 21-1 at en søknad om tillatelse skal være skriftlig og undertegnet av tiltakshaver og søker. Slik sett kan det i utgangspunktet være greit å sende en

håndskrevet søknad. Men lovparagrafen gir videre en rekke krav som skal være oppfylt for at en søknad skal kunne godkjennes. Revisor så ved sin kontroll at den håndskrevne søknaden var forholdsvis enkel i sin form, og anser at den ikke oppfylte lovens krav. Revisor anbefaler kommunen om å veilede søkere til at det alltid blir benyttet standardiserte søknadsskjemaer, alternativt elektronisk søknad. Man vil på denne måten være sikret at alle opplysninger blir registrert, og det vil gjøre saksbehandlingen enklere.

Søknad om dispensasjon betyr at søker ønsker å fravike de gjeldende regler som gjelder for det tiltak det søkes om. Loven sier videre at søknad om dispensasjon må være grunngitt. Ved sin mappegjennomgang fant revisor at det forelå en søknad med dispensasjon. Dispensasjonen dreide seg om byggegrense ved riksvei, og det forelå grunngitte opplysninger. Revisor finner at kommunen i denne saken overholder de kravene som loven setter til dispensasjon. Dette finner revisor positivt.

Plan og bygningsloven krever at det ved en søknad skal legges ved nabovarsel hvis naboer eller gjenboere berøres av tiltaket det blir søkt om. Ved mappegjennomgang fant revisor at nabovarsel manglet i 3 av de 12 kontrollerte mappene. I plan- og bygningslovens § 21-3 2. ledd står det at kommunen kan fritta søker for varslingsplikt hvis naboer eller gjenboere i liten eller ingen grad påvirkes av det som det søkes om. Revisor fant ingen dokumentasjon på at det forelå fritak for nabovarsel i de 3 mappene som manglet nabovarsel. Det kan tenkes at 2. ledd har kommet til anvendelse her, Rømskog kommune har til dels spredt bebyggelse og det er ikke utenkelig at naboer eller gjenboere i liten grad blir berørt av tiltak det søkes om. Men revisor mener at det bør foreligge dokumentasjon på dette slik at det faktisk vises at spørsmålet har vært drøftet ved behandling av søknaden. Revisor anbefaler kommunen å vurdere sine rutiner i forhold til nabovarsel.

For kommunen er det viktig at tidsfristene i plan- og bygningsloven overholdes. Loven sier at kommunen skal behandle en søknad om tiltak i løpet av tre uker. Går kommunen over fristen sier loven at byggesaksgebyret skal avkortes. Revisor får opplyst på oppstartsintervjuet at det ved ferieavvikling kan skje at fristen overskrides, men at dette ikke er noe som oppleves som et problem. Ved kontroll via mappegjennomgang så revisor at 8 av mappene hadde en saksbehandlingstid på rundt 2 uker. Dette vurderer revisor som positivt. De resterende 4 mappene hadde en saksbehandlingstid som gikk over lovens fastsatte frist på tre uker. Revisor vurderer at 4 mapper i et utvalg på 12 er et betydelig antall, og mener dette kan tyde på at kommunen ikke har gode nok rutiner for sin saksbehandling. Revisor anbefaler kommunen om å vurdere sine saksbehandlingsrutiner.

Plan og bygningsloven sier at kommunen skal tilbakebetale byggesaksgebyr når kommunen går over saksbehandlingsfristen på 3 uker. Byggeforskriften sier at kommunen skal tilbakebetale 25 % av det totale byggesaksgebyret for hver påbegynte uke som tidsfristen overskrides. Revisor får opplyst at dette er aktuelt i svært få saker, og revisor ser ut fra sin mappegjennomgang på 12 tilfeldig utvalgte mapper at 4 av disse hadde fristoverskridelser og således burde de hatt avkortning av gebyret. Kommunen har en oversikt over byggesaksgebyr på sin hjemmeside som fremstår som oversiktlig og lett å forstå. Dette vurderer revisor som positivt. Derimot kan ikke revisor se at denne oversikten innehar informasjon om avkortningsgebyr som trer i kraft ved overskridelse av saksbehandlingsfristen. Revisor er av den oppfatning at også opplysninger om avkortningsgebyr burde fremkomme av oversikten, og anbefaler kommunen om å vurdere dette slik at innbyggerne ikke må betale mer enn det som er pålagt.

Forvaltningsloven omhandler kriterier som må være oppfylt når kommunen utformer vedtak. Revisor fant ved mappegjennomgang at alle vedtakene var skriftlige og de var begrunnet. Det var utformet etter en helhetlig mal. I en av de kontrollerte mappene forelå det et avslag, og her var det opplyst om klageadgang, klagefrist, klageinstans og fremgangsmåte ved klage. Når en søknad var innvilget var det ikke opplyst om klagerett. Revisor ser i utgangspunktet hvorfor innvilgede vedtak ikke har med opplysninger om klagerett. Revisor antar at begrunnelsen er at det ansees som usannsynlig at det vil bli klaget på en søknad som er innvilget. Samtidig sier loven at et enkeltvedtak skal inneholde opplysninger om klagerett for å kunne kalles et enkeltvedtak. Det står ingenting i loven om at man kan fravike dette når det gis positivt svar. Revisor tolker derfor loven dithen at alle vedtak skal inneholde opplysninger om klagerett. Det er viktig at kommunen er nøye med utformingen av vedtak. Det at vedtak er tydelige og lette å forstå gjør at kommunens saksgang fremstår som brukervennlig. Saksgangen rundt plan- og byggesak kan i mange tilfelle være komplisert, og det betyr at det blir enda viktigere at vedtakene er tydelige. Revisor anbefaler kommunen om å vurdere sine rutiner i forhold til utformingen av vedtak.

Ifølge plan- og bygningsloven har kommunen plikt til å foreta tilsyn med byggesaker slik at man sikrer at de blir utført i samsvar med de gitte tillatelser. Byggeforskriften sier at kommunen skal utarbeide en strategi for hvordan tilsynet skal gjennomføres. Revisor får opplyst at det ikke finnes en enhetlig strategi på hvordan tilsynet utføres i kommunen, og tjenesteleder sier at det er et forbedringspotensial hos kommunen på dette området. Antallet byggesaker var i Rømskog kommune på 27 i 2011 og på 23 i 2012. Tjenesteleder sier at det ikke blir utført mange tilsyn i året, og at det generelt er lav bemanning i kommunen. Det blir av den grunn liten tid til å gjennomføre tilsyn i praksis før det utstedes ferdigattest. Tjenesteleder sier videre at det lett fanges opp om det bygges utenfor de gitte rammer i en mindre bygd. Revisor vurderer det som viktig at kommunen fører tilsyn med at søker overholder de tillatelser som er gitt av kommunen, og at lovverket på området etterlevs. Dette blir spesielt viktig i en mindre kommune hvor ting lett blir synlig, og hvor det kan være fare for at det utvikles en kultur om at man kan ta seg til rette uten å inneha de nødvendige tillatelser. Det er også lovpålagt gjennom plan- og bygningsloven å ha en strategi på hvordan tilsyn skal utføres. Dette har ikke Rømskog kommune i dag. Revisor får videre opplyst at det finnes en felles strategi på tilsyn i det nettverkssamarbeidet mellom kommunene i Indre Østfold som byggesaksbehandler deltar i. Revisor fikk utdelt «Rutiner for tilsyn av byggesak» utarbeidet for Askim kommune. Men loven stiller krav på at det skal tilpasses en egen strategi på tilsyn for hver kommune. Revisor anbefaler at Rømskog kommune tilpasser rutinen, og gjør den til kommunens «egen» rutine for hvordan man skal gjennomføre tilsyn. Revisor får også opplyst at det generelt er lav bemanning slik at det i praksis blir liten tid til utføring av tilsyn. Lovverket betoner tydelig viktigheten av at det gjennomføres tilsyn, dette fordi kommunen bør kontrollere at søker følger tillatelsen som er gitt. Revisor anbefaler at kommunen vurderer sine ressurser i forhold til gjennomføring av tilsyn.

Totalkonklusjon på problemstillingen sett opp mot revisjonskriterier

Rømskog kommunen har inngått et samarbeid med Marker og Aremark kommune om et felles interkommunalt plan og miljøkontor. En felles saksbehandler for byggesak behandler søknader for alle tre kommunene.

Imidlertid vurderer revisjonen ut i fra intervju, mappegjennomgang og dokumentanalyse at det er en del mangler og feil i saksbehandlingen, og at kommunen således ikke har formålstjenlige rutiner og saksbehandling for behandling av byggesøknader. Revisjonen viser til funn ut i fra revisjonskriteriene og fremmer følgende anbefalinger:

4.5 Anbefalinger

- *Anbefaling 1: Revisjonen anbefaler kommunen om å utarbeide skriftlige/ digitale rutinebeskrivelser for tjenesten, og at det fastsettes tidspunkt for når en revidering av rutinebeskrivelsen vil skje.*
- *Anbefaling 2: Revisjonen anbefaler kommunen om å vurdere sine rutiner i forhold til veiledning av søkere slik at de bruker standardiserte søknadsskjemaer.*
- *Anbefaling 3: Revisjonen anbefaler kommunen om å vurdere sine rutiner i forhold til innhenting av nabovarsel.*
- *Anbefaling 4: Revisjonen anbefaler kommunen om å vurdere sine rutiner vedrørende overholdelse av saksbehandlingsfristen.*
- *Anbefaling 5: Revisjonen anbefaler kommunen om å vurdere sin oversikt over byggesaksgebyr slik at også avkortningsgebyr fremkommer av oversikten.*
- *Anbefaling 6: Revisjonen anbefaler at kommunen vurderer sine rutiner i forhold til utformingen av vedtak slik at også forvaltningslovens påbud om opplysning om klageadgang fremkommer av vedtaket.*
- *Anbefaling 7: Revisjonen anbefaler at kommunen utarbeider en strategi for utføring av tilsyn på byggesak.*

5. RÅDMANNENS BEMERKNINGER

Forvaltningsrevisjonsrapporten "Byggesaksbehandling" i Rømskog kommune har vært til behandling hos administrasjonen ved rådmannen. Rådmannen har gitt sine bemerkninger til revisjonens anbefalinger i skriv av 20.08.2013. Rådmannens bemerkninger er vedlagt som vedlegg 2 til rapporten.

Revisjonen ser at rådmannen slutter seg til revisjonens anbefalinger, og meddeler at kommunen vil gjøre nødvendige grep for å følge opp anbefalingene.

Revisjonen anbefaler at revisjonen følger opp kommunestyrets vedtak i saken ett år etter at rapporten er ferdigbehandlet i kommunestyret.

5.1 Anbefalinger

- *Anbefaling 8: Revisjonen anbefaler at revisjonen følger opp forvaltningsrevisjonsrapporten 1 år etter kommunestyrevedtaket.*

6. KILDEHENVISNINGER

Litteratur

- Andersen, Kari Merete med flere. *Veileder i forvaltningsrevisjon, Norges Kommunerevisorforbund (NKRF)*. 1.utgave, 2006. Orkanger.

Dokumenter fra Rømskog kommune

- *Interne retningslinjer?*

Lover

- LOV 1992-09-25 nr.107: Lov om kommuner og fylkeskommuner (kommuneloven)
- LOV 2008-06-27 nr. 71: Lov om planlegging og byggesaksbehandling (plan- og byggesaksloven)
- LOV 1967-02-10 nr. 00: Lov om behandlingsmåter i forvaltningssaker (forvaltningsloven)

Forskrift

- FOR 2004-06-15 nr. 904: Forskrift om revisjon i kommuner og fylkeskommuner mv.
- FOR 2010-03-26 nr. 488: Forskrift om byggesak (byggesaksforskriften)

Retningslinjer

- Temaveiledning i tilsyn- direktoratet for byggekvalitet.

Internett

- Rømskog kommunes hjemmeside
- www.regjeringen.no

7. VEDLEGG

Vedlegg 1: Utdypende revisjonskriterier:

Kommuneloven.

§ 23. Administrasjonssjefens oppgaver og myndighet

4. Kommunalt og fylkeskommunalt folkevalgt organ kan gi administrasjonssjefen myndighet til å treffe vedtak i enkeltsaker eller typer av saker som ikke er av prinsipiell betydning, hvis ikke kommunestyret eller fylkestinget har bestemt noe annet. ?????

Byggesaksforskriften.

§ 1-1. Formål

Forskriften skal sikre

- a) godt forberedte søknader og hensiktsmessig oppgave- og ansvarsfordeling
- b) effektiv og forsvarlig saksbehandling av byggesaker for å ivareta samfunnsmessige hensyn, herunder god kvalitet i byggverk
- c) at foretak som opptrer som ansvarlig søker, prosjekterende, utførende eller kontrollerende, har tilstrekkelige kvalifikasjoner til å ivareta kravene gitt i eller med hjemmel i plan- og bygningsloven
- d) at uavhengig kontroll planlegges, gjennomføres og dokumenteres slik at krav til tiltaket som følger av tillatelser eller bestemmelser gitt i eller med hjemmel i plan- og bygningsloven, er oppfylt
- e) at det føres effektivt og systematisk tilsyn med at tiltak gjennomføres i samsvar med bestemmelser gitt i eller med hjemmel i plan- og bygningsloven
- f) at det reageres mot brudd på bestemmelser gitt i eller med hjemmel i plan- og bygningsloven, og at reglene om ileggelse av overtredelsesgebyr praktiseres forsvarlig og ensartet.

Plan- og bygningsloven.

§ 19-1. Søknad om dispensasjon

Dispensasjon krever grunnlagt søknad. Før vedtak treffes, skal naboer varsles på den måten som nevnt i § 21-3. Særskilt varsel er likevel ikke nødvendig når dispensasjonssøknad fremmes samtidig med søknad om tillatelse etter kapittel 20, eller når søknaden åpenbart ikke berører naboens interesser. Regionale og statlige myndigheter hvis saksområde blir direkte berørt, skal få mulighet til å uttale seg før det gis dispensasjon fra planer, plankrav og forbudet i § 1-8.

§ 19-2. Dispensasjonsvedtaket

Kommunen kan gi varig eller midlertidig dispensasjon fra bestemmelser fastsatt i eller i medhold av denne lov. Det kan settes vilkår for dispensasjonen.

Dispensasjon kan ikke gis dersom hensynene bak bestemmelsen det dispenseres fra, eller hensynene i lovens formålsbestemmelse, blir vesentlig tilsidesatt. I tillegg må fordelene ved å gi dispensasjon være klart større enn ulempene etter en samlet vurdering. Det kan ikke dispenseres fra saksbehandlingsregler.

Ved dispensasjon fra loven og forskrifter til loven skal det legges særlig vekt på dispensasjonens konsekvenser for helse, miljø, sikkerhet og tilgjengelighet.

Ved vurderingen av om det skal gis dispensasjon fra planer skal statlige og regionale rammer og mål tillegges særlig vekt. Kommunen bør heller ikke dispensere fra planer, lovens bestemmelser om planer og forbudet i § 1-8 når en direkte berørt statlig eller regional myndighet har uttalt seg negativt om dispensasjonssøknaden.

Departementet kan i forskrift gi regler for omfanget av dispensasjoner og fastsette tidsfrist for behandling av dispensasjonssaker.

§ 20-1. Tiltak som krever søknad og tillatelse

Med mindre annet framgår av §§ 20-3 og 20-4, må følgende tiltak, på eller i grunnen, i vassdrag eller i sjøområder, ikke utføres uten at søknad, og eventuelt søknad om dispensasjon, på forhånd er sendt kommunen, og den deretter har gitt tillatelse:

- a) oppføring, tilbygging, påbygging, underbygging eller plassering av bygning, konstruksjon eller anlegg
- b) vesentlig endring eller vesentlig reparasjon av tiltak som nevnt under a
- c) fasadeendring
- d) bruksendring eller vesentlig utvidelse eller vesentlig endring av tidligere drift av tiltak som nevnt i bokstav a
- e) riving av tiltak som nevnt i bokstav a
- f) oppføring, endring eller reparasjon av bygningstekniske installasjoner
- g) oppdeling eller sammenføyning av bruksenheter i boliger samt annen ombygging som medfører fravikelse av bolig
- h) oppføring av innhegning mot veg
- i) plassering av skilt- og reklameinnretninger
- j) plassering av midlertidige bygninger, konstruksjoner eller anlegg
- k) vesentlig terrenginngrep
- l) anlegg av veg, parkeringsplass og landingsplass
- m) opprettelse av ny grunneiendom, ny anleggseiendom eller nytt jordsameie, eller opprettelse av ny festegrunn for bortfeste som kan gjelde i mer enn 10 år, eller arealoverføring, jf. lov om eighedsregistrering. Slik tillatelse er ikke nødvendig når tiltak etter første punktum skjer som ledd i jordskifte i samsvar med rettslig bindende plan. Søknad, prosjektering, utførelse og kontroll av tiltak som nevnt i første ledd skal forestås av foretak med ansvarsrett i samsvar med bestemmelser gitt i kapittel 22 og 23, med mindre annet framgår av §§ 20-2 eller 20-3. Dette gjelder likevel ikke tiltak som nevnt i første ledd bokstav m.

Departementet kan gi forskrifter om hvilke tiltak som omfattes av bestemmelsen.

§ 21-2. Søknad om tillatelse

Søknad om tillatelse skal være skriftlig og undertegnet av tiltakshaver og søker. Søknaden skal gi de opplysninger som er nødvendige for at kommunen skal kunne gi tillatelse til tiltaket. Det skal framgå av søknaden om det søkes om dispensasjon, jf. kapittel 19.

Dersom tiltaket ikke kan forestås av tiltakshaver, jf. § 20-1 andre ledd, skal det sammen med søknad om tillatelse, så langt det er nødvendig, søkes om lokal godkjenning for ansvarsrett for ansvarlig søker, ansvarlig prosjekterende, ansvarlig utførende og ansvarlig kontrollerende for prosjektering og utførelse, jf. kapittel 22 og 23. Søknaden skal gi de opplysninger som er nødvendige for at kommunen kan tildele ansvarsrett. Søknad om lokal godkjenning for ansvarsrett skal være undertegnet av foretaket som søker om ansvarsrett.

Søknaden skal i tillegg gi de opplysninger som er nødvendige for at kommunen skal kunne avgjøre om tiltaket skal underlegges uavhengig kontroll etter § 24-1.

Dokumentasjon for at naboer er varslet på lovlig måte, samt eventuell erklæring om varsling av dem som har pengeheftelser i eiendom som søkes revet, jf. § 21-3, skal vedlegges søknaden. Eventuelle merknader fra naboer eller gjenboere, samt en redegjørelse fra søker for hva som eventuelt er gjort for å imøtekomme disse, skal vedlegges. Søknaden skal også vedlegges eventuelle innhentede vedtak eller uttalelse fra annen myndighet der tiltaket er betinget av dette, jf. § 21-5.

Søknad kan deles opp i søknad om rammetillatelse og igangsettingstillatelse. Kommunen kan tillate ytterligere oppdeling av søknaden om igangsettingstillatelse. Tiltak kan ikke settes i gang før det er gitt igangsettingstillatelse.

De som er nevnt i lov om egedomsregistrering § 9 kan søke om tillatelse til å opprette ny grunneiendom, ny anleggseiendom, ny festegrunn eller nytt jordsameie, eller tillatelse til arealoverføring. Søknaden må angi hvordan enheten ønskes utformet, herunder angi grenseforløpet på kart. Søknaden må vise hvordan de nye enhetene eller arealoverføringen på hensiktsmessig måte kan gå inn i en fremtidig utnytting av området, herunder også hvordan krav til tomtestørrelse, fellesareal og plassering av bebyggelsen kan oppfylles. Departementet kan gi forskrift om krav til søknader, herunder om søknadsdokumentasjon og krav til underskrift.

§ 21-3. Nabovarsel

Før søknad sendes inn, skal naboer og gjenboere varsles av søker hvis ikke disse skriftlig har meddelt at de ikke har merknader til søknaden. I varselet skal det gis melding om at mulige merknader må være kommet til søker innen en frist på minst 2 uker etter at varselet er sendt og grunnlagsmaterialet for søknaden er gjort tilgjengelig. Dersom grunneiers adresse ikke er kjent eller ikke finnes i matrikkelen, kan varsling unnlates.

Kommunen kan frita søkeren fra å varsle naboer og gjenboere når deres interesser ikke eller i liten grad berøres av arbeidet. Kommunen kan kreve at også andre eiere eller festere enn de som er nevnt i foregående ledd, skal varsles.

Gjelder søknaden riving etter § 20-1 første ledd bokstav e, skal søkeren varsle dem som har pengeheftelser i eiendommen.

Ved delt søknad skal det bare sendes nabovarsel for søknad om rammetillatelse og søknad om tiltak som nevnt i § 20-1 første ledd bokstav m som ikke er avklart i rammetillatelsen, eller endringssøknad om det samme.

Departementet kan gi forskrifter med nærmere bestemmelser om nabovarsling.

§ 21-7. Tidsfrister med særskilte virkninger

Søknad om tillatelse til tiltak etter §§ 20-1 og 20-2 som ikke medfører dispensasjon fra plan, skal avgjøres av kommunen innen 12 uker etter at fullstendig søknad foreligger, med mindre annet følger av andre eller tredje ledd. Ved overskridelse av fristen skal kommunen tilbakebetale byggesaksgebyr etter nærmere bestemmelser i forskrift, jf. § 21-8 tredje ledd. Søknad om tillatelse til tiltak etter §§ 20-1 og 20-2 der tiltaket er i samsvar med bestemmelser gitt i eller i medhold av denne lov, der det ikke foreligger merknader fra naboer eller gjenboere, og ytterligere tillatelse, samtykke eller uttalelse fra annen myndighet ikke er nødvendig, skal avgjøres av kommunen innen 3 uker. Dersom kommunen ikke har avgjort søknaden innen fristens utløp, regnes tillatelse som gitt.

Søknad om tillatelse til tiltak etter § 20-2 der det foreligger protester fra naboer eller gjenboere, men øvrige vilkår i andre ledd er oppfylt, skal også behandles av kommunen innen 3 uker, men tillatelse regnes i slike tilfelle ikke for gitt selv om kommunen ikke har truffet vedtak innen fristen.

Ferdigattest skal utstedes av kommunen innen 3 uker etter at kravet er mottatt sammen med nødvendig dokumentasjon. Der ferdigattest ikke er utstedt innen fristen, kan byggverket tas i bruk.

Det kan i den enkelte sak avtales lengre frist enn angitt i de enkelte ledd i denne paragrafen.

§ 23-2. Tiltakshaver

Tiltakshaver etter denne lov er den person eller foretak tiltaket utføres på vegne av. Skifte av tiltakshaver under gjennomføringen skal straks meldes til kommunen av både den opprinnelige og nye tiltakshaver.

§ 23-4. Ansvarlig søker

Ansvarlig søker er tiltakshavers representant overfor kommunen, og har ansvar for at søknaden inneholder nødvendige opplysninger for at kommunen skal kunne ta stilling til om tiltaket er i samsvar med bestemmelser og tillatelser gitt i eller i medhold av denne lov.

Ansvarlig søker skal samordne de ansvarlige prosjekterende, utførende og kontrollerende, og påse at alle oppgaver er belagt med ansvar.

Ansvarlig søker har ansvar for at tiltaket avsluttes ved innsending av nødvendige opplysninger for kommunens utstedelse av ferdigattest.

§ 25-1. Tilsynsplikt

Kommunen har plikt til å føre tilsyn i byggesaker med at tiltaket gjennomføres i samsvar med gitte tillatelser og bestemmelser gitt i eller i medhold av denne lov.

Kommunen skal føre tilsyn i slikt omfang at den kan avdekke regelbrudd. Kommunen skal føre tilsyn ved allerede gitte pålegg og når den blir oppmerksom på ulovligheter utover bagatellmessige forhold. Kommunen skal føre tilsyn med særlige forhold etter nærmere forskrift fra departementet.

Kommunen kan samarbeide med andre kommuner eller instanser om tilsyn.

Forvaltningsloven.

§ 23. Formene for enkeltvedtak.

Et enkeltvedtak skal være skriftlig om ikke dette av praktiske grunner vil være særlig byrdefullt for forvaltningsorganet.

§ 24. Når enkeltvedtak skal grunngis.

Enkeltvedtak skal grunngis. Forvaltningsorganet skal gi begrunnelsen samtidig med at vedtaket treffes.

I andre saker enn klagesaker kan forvaltningsorganet la være å gi samtidig begrunnelse dersom det innvilger en søknad og det ikke er grunn til å tro at noen part vil være misfornøyd med vedtaket. Det samme gjelder i saker om fordeling av tillatelser eller andre fordeler mellom flere parter. En part kan likevel kreve begrunnelse gitt etter at vedtaket er truffet. Krav om begrunnelse må framsettes i løpet av klagefristen eller – om ingen klagefrist løper – senest 3 uker etter at parten mottok underretning om vedtaket. Bestemmelsene i §§ 29, 30 og 31 gjelder tilsvarende.

Grunngiing kan unnlates i den utstrekning begrunnelse ikke kan gis uten å røpe opplysning som parten etter § 19 ikke har krav på å bli kjent med. I tilfelle som går inn under § 19 første ledd bokstav d, skal begrunnelse på anmodning gis en representant for parten når ikke særlige grunner taler mot det, likevel slik at muntlig orientering kan tre istedenfor skriftlig grunngiing.

Kongen kan for særskilte saksområder gi bestemmelser om at grunngiing kan unnlates når særlige forhold gjør det nødvendig. Likeledes kan Kongen bestemme at visse vedtak som går inn under første ledd skal grunngis etter reglene i annet ledd, eller at visse vedtak som går inn under annet ledd skal grunngis etter reglene i første ledd.

§ 25. Begrunnelsens innhold.

I begrunnelsen skal vises til de regler vedtaket bygger på, med mindre parten kjenner reglene. I den utstrekning det er nødvendig for å sette parten i stand til å forstå vedtaket, skal begrunnelsen også gjengi innholdet av reglene eller den problemstilling vedtaket bygger på.

I begrunnelsen skal dessuten nevnes de faktiske forhold som vedtaket bygger på. Er de faktiske forhold beskrevet av parten selv eller i et dokument som er gjort kjent for parten, er en henvisning til den tidligere framstilling tilstrekkelig. I tilfelle skal det i underretningen til parten vedlegges kopi av framstillingen.

De hovedhensyn som har vært avgjørende ved utøving av forvaltningsmessig skjønn, bør nevnes. Er det gitt retningslinjer for skjønnsutøvingen, vil i alminnelighet en henvisning til retningslinjene være tilstrekkelig.

§ 26. (Opphevet ved lov 25 sep 1992 nr. 107.)

§ 27. Underretning om vedtaket.

Det forvaltningsorgan som har truffet vedtaket, skal sørge for at partene underrettes om vedtaket så snart som mulig. Dersom en mindreårig over 15 år er part i saken og blir representert av verge, skal organet også underrette den mindreårige selv. Underretning skal gis av det forvaltningsorgan som har truffet vedtaket, hvis ikke særlige grunner tilsier at dette overlates til et annet organ. I regelen gis underretning skriftlig. Den skriftlige underretningen kan gis ved bruk av elektronisk kommunikasjon når mottakeren uttrykkelig har godtatt dette

og har oppgitt den elektroniske adressen som skal benyttes for slikt formål. Er det særlig byrdefullt for forvaltningsorganet å gi skriftlig underretning, eller haster saken, kan underretning gis muntlig eller på annen måte. I så fall kan en part kreve å få vedtaket skriftlig bekreftet. Underretning om vedtaket kan helt unnlates for så vidt underretning må anses åpenbart unødvendig og vedtaket ikke medfører skade eller ulempe for vedkommende part.

I saker der begrunnelsen etter § 24 skal gis samtidig med vedtaket, bør grunnene gjengis i underretningen. Der dette på grunn av særlige forhold ikke kan gjennomføres, og likeledes der partene kan kreve grunnlag etter § 24 annet ledd, skal det i underretningen isteden gis opplysning om på hvilken måte partene kan bli kjent med begrunnelsen.

I underretningen skal videre gis opplysning om klageadgang, klagefrist, klageinstans og den nærmere fremgangsmåte ved klage, samt om retten etter § 18, jfr § 19 til å se sakens dokumenter. Dersom vedtaket kan tenkes gjennomført til skade for parten før klagesaken er avgjort, skal det også gjøres merksom på adgangen til å be om at gjennomføringen utsettes, jfr. § 42 første ledd. Er det etter § 27 b i loven her eller etter særskilt lovbestemmelse et vilkår for søksmål at klageadgangen er nyttet, eller at søksmålet anlegges innen en viss frist, skal parten i underretningen om vedtaket også gjøres oppmerksom på dette. I motsatt fall kommer slike vilkår for søksmål ikke til anvendelse overfor parten.

I tillegg til veiledningen etter tredje ledd skal underretningen om enkeltvedtak til sakens parter opplyse om følgende når forholdene gir grunn til det:

- a) adgangen til å søke fritt rettsråd,
- b) forvaltningsorganenes veiledningsplikt etter § 11 og forskrifter gitt i medhold av den, og
- c) adgangen til å få tilkjent sakskostnader etter § 36.

§ 27a. Dersom ikke annet er bestemt, kan Kongen gi forskrifter om betaling for behandling av søknader om bevilninger, tillatelser, autorisasjoner o.l. som gis av forvaltningsorgan. Attest eller bevitelse om tidligere vedtak gis uten betaling. Krav på betaling etter denne bestemmelse er tvangsgrunnlag for utlegg.

§ 27b. *Vilkår for å reise sak for domstolene om vedtaket.*

Det forvaltningsorgan som har truffet vedtaket, kan bestemme at søksmål om gyldigheten av forvaltningsvedtak eller krav om erstatning som følge av vedtaket ikke skal kunne reises uten at vedkommende part har nyttet sin adgang til å klage over vedtaket, og at klagen er avgjort av den høyeste klageinstans som står åpen. Søksmål skal likevel i alle tilfelle kunne reises når det er gått 6 måneder fra klage første gang ble framsatt, og det ikke skyldes forsømmelse fra klagerens side at klageinstansens avgjørelse ikke foreligger.

§ 28. *Vedtak som kan påklages, klageinstans.*

Enkeltvedtak kan påklages av en part eller annen med rettslig klageinteresse i saken til det forvaltningsorgan (klageinstansen) som er nærmest overordnet det forvaltningsorgan som har truffet vedtaket (underinstansen).

For enkeltvedtak som er truffet av forvaltningsorgan opprettet i medhold av lov om kommuner og fylkeskommuner, er klageinstansen kommunestyret eller fylkestinget, eller etter disses bestemmelse, formannskapet eller fylkesutvalget eller en eller flere særskilte klagenemnder oppnevnt av kommunestyret eller fylkestinget. Departementet er likevel

klageinstans når vedtak er truffet av kommunestyret eller fylkestinget. Vedkommende statlige organ er klageinstans når vedtak er truffet i henhold til myndighet delegert fra et statlig forvaltningsorgan.

Med mindre Kongen bestemmer annerledes, kan klageinstansens vedtak i klagesak ikke påklages. Klageinstansens vedtak om å avvise klagen kan likevel påklages, unntatt:

- a) når også underinstansen traff vedtak om å avvise klagen,
- b) når underinstansen har prøvd avvisningsspørsmålet og kommet til at vilkårene for realitetsbehandling er til stede,
- c) når Kongen vil være klageinstans,
- d) når klagen er avvist av en uavhengig klagenemnd.

Er det klagerett over et vedtak om å avvise en klage som er truffet av et kommunalt eller fylkeskommunalt organ som klageinstans, går klagen til fylkesmannen.

For særskilte saksområder kan Kongen fastsette klageregler som utfyller eller avviker fra reglene i dette kapittel. Forskrift som begrenser klageretten eller som ellers vesentlig endrer reglene til skade for partsinteresser, kan bare gis når tungtveiende grunner taler for det.

RØMSKOG KOMMUNE

Vår ref.: 13/36-8
Arkiv: 216
Deres ref.:
Dato: 20.08.2013

Indre Østfold Kommunerevisjon IKS
Industriveien 6

1890 RAKKESTAD

VEDR FORVALTNINGSREVISJON BYGGESAKSBEHANDLING

Vi viser til den tilsendte rapporten.

Når det gjelder byggesaksbehandling så er det en tjeneste som Aremark og Rømskog i all hovedsak kjøper av Marker kommune som er vertskommunen. Oppfølgingen av anbefalingene vil derfor skje i nært samarbeid med LMN-kontoret i Marker.

Vi vil sørge for at det blir utarbeidet skriftlige rutiner for tjenesten i tråd med revisjonens anbefalinger og oversikt over avkortningsgebyr.

Med vennlig hilsen
RØMSKOG KOMMUNE

Anne Kirsti Johnsen
rådmann

Kopi: tjenesteleder Utvikling
Marker kommune

Kontoradresse:
Engehaget

Postadresse:
Kommunehuset, 1950 RØMSKOG
E-post: postmottak@romskog.kommune.no

Telefon: 69 859177
Dir. tlf: 93254530
Telefaks: 69 859284

Bankgiro: 1050.07.60538
Org.nr: 00964947171

